ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల

భాషాభేషజం

గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులు, బి. ఏ.

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం
విజయవాడ.

ప్రచురణ నెం. 235
ప్రథమ ముద్రణ
శ్రావణం 1879

వెల : రు. 2-50

ఆంధ్రా ప్రింటర్సు,
విజయవాడ-2.

ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల
భాషాభేషజం

కందుకూరి వీరేశలింగకవి
స్మృతిచిహ్నముగా అంకితము

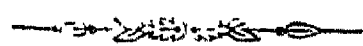
ఇందులో........

మిథ్యాపవాదము

భాషాభేషజము

మిథ్యాపవాదము

ప్రథమ ప్రచురణకు
సంపాదకీయ భూమిక

శ్రీ రామమూర్తిపంతులుగారు వ్యావహారికభాషను పునఃప్రతిష్ఠితము చేయడానికి సుమారు పాతిక సంవత్సరములనుంచి చేస్తూవున్న వాదములో ప్రధానముగా నాలుగు మార్గములు గోచరిస్తున్నవి.

భాషాతత్త్వ ప్రదర్శనపూర్వకముగా ప్రపంచములోని ఇతర భాషావాఙ్మయముల చరిత్రములున్ను, వాటితో పోల్చి ఆంధ్రభాషావాఙ్మయముల చరిత్రములున్ను బోధించి తక్కిన భాషలవలెనే తెలుగుకూడా నానాటికి మారుతూ వచ్చినదనీ, ఆయాకాలముల కవులు తమనాడు శిష్టవ్యవహారసిద్ధమయిన భాషను కావ్యాలలో ప్రయోగిస్తూ వచ్చినారనీ, నేటి రచయితలుకూడా ఈ శిష్టాచారమే పాటించి వ్యావహారికభాషలో గ్రంథములు వ్రాస్తే భాషా ప్రయోజనము చక్కగా నెరవేరుతుందనీ, నోటిమాటకూ చేతివ్రాతకూ సామరస్యము కుదిరి ఒకదాని కొకటి పోషకముగా ఉన్నప్పుడే వాఙ్మయములోని భాష సహజముగానూ, సరళముగానూ, సుబోధకముగానూ పరమ ప్రయోజనకారిగానూ ఉంటుందనీ నిరూపించడము ఒకమార్గము.

వ్యావహారికభాషను బహిష్కరించి గ్రాంథికాంధ్రమును దానిస్థానములో నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉన్నవారు ప్రాచీన తాళపత్రగ్రంథములలో ఉన్న లౌకికభాషను ఎట్లు గ్రాంథికీకరణముచేసి కూటకరణ దోషమునకు పాల్పడి భాషకు అపారమయిన అనర్థము కలుగజేసినారో ఋజువుచేసి పూర్వులు వ్రాసిన పురాణ (వచన) ములూ, లక్షణగ్రంథములూ, వ్యాఖ్యానములూ, టీకలూ, వివిధశాస్త్రగ్రంథములూ, దేశచరిత్రములూ, జానపదవృత్తాంతములూ, వార్తాపత్రికలూ, శాసనములూ. కథలూ, బడిపుస్తకములూ మొదలయిన అన్ని విధముల రచనలలోనూ వచనము వ్యావహారికభాషలోనే ఉన్నదని నిదర్శన పూర్వకముగా సిద్ధాంతీకరించి, ఏ భాషలోనయినా ఇదే నిజమయిన వచన రచనా సంప్రదాయమని నిరూపించడము రెండోది.

'గ్రాంథికభాష' అని మన పండితులు వ్యవహరించేదాని స్వరూపము ఇదమిద్ధమని నిర్ణయించడానికి వల్లపడదనీ, మన వ్యాకరణములు పరస్పరవిరుద్ధములుగానూ, అసమగ్రములుగానూ ఉండడమువల్ల ఏది తప్పో ఏది ఒప్పో

నిర్ధారణచేయడము దుష్కరమనీ, ఒక పండితుడికి గ్రాహ్యమయిన ప్రయోగము ఇంకొకరిమతములో అగ్రాహ్యమనీ, ఒక మహామహోపాధ్యాయుల గ్రంథాలలో ఇంకో మహామహోపాధ్యాయులవారికి వేనవేలు తప్పులు కానవస్తూఉన్నవనీ, గ్రాంథిక భాషలో నిర్దుష్టముగా వ్రాసిన గ్రంథము మచ్చుకి ఒక్కటిఅయినా లేదనీ, గ్రాంథికభాష పండితప్రకాండులకయినా సాధ్యపడక ఇంత అవ్యవస్థ ముగా ఉన్నదనీ ప్రాచీనభాషలో శబ్దస్వరూపమూ శబ్దార్థమూ నిర్ణయించడమే బహుకష్టముగా ఉన్నందువల్ల ఆభాషలో స్వతంత్రరచన సాగించడము అసంభవమనీ నిరూపించడము మూడోమార్గము.

ప్రాచీనకవుల కావ్యములన్నీ సమగ్రముగా పరిశీలించకపోవడమువల్ల వ్యాకరణకర్తలూ, కోశకారులూ, పండితులూ తప్పులుగా భావించి లక్షణ విరుద్ధములనీ గ్రామ్యములనీ నిందించిన రూపములు వందలకొలదిగా కవులకావ్యములలో ప్రయుక్తములై ఉన్నవనీ, వ్యాకరణము ప్రయోగమూలముకావడము వల్ల కవిప్రయోగము లక్షణముకంటె బలవత్తరమైనదనీ, కవులు ప్రయోగించిన రూపములు లక్షణములో చెప్పకపోతే లక్షణమే అసమగ్రమూ దుష్టమూ అవుతుంది కాని ప్రయోగములు నింద్యములు కావనీ నిరూపించి, అట్టి రూపములకు— ప్రతిపక్షులు ఎదురాడుటకు వీలులేనట్టుగా—కవుల కావ్యములనుంచి వందలకొద్దీ ప్రయోగములు చూపి నిర్దుష్టత్వ మాపాదించడము నాలుగో మార్గము.

ఈనాలుగుమార్గములూ వ్యక్తపరచేగ్రంథములు వరుసగా శ్రీపంతులుగారి సప్తతితమ జన్మదినోత్సవ ప్రచురణములలోని వ్యాసావళి, గద్యచింతామణి, ఆంధ్రపండితభిషక్కుల భాషాభేషజము, బాలకవి శరణ్యమున్ను.

ప్రకృత గ్రంథములో కళాప్రపూర్ణ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిలవారి గ్రాంథికాంధ్రభాషాపాండిత్యమును శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారు విమర్శించినారు. తెలుగుపండితులలో అగ్రగణ్యులైన వీరి భాష దోషభూయిష్ఠముగా ఉన్నదని ఋజువుచేస్తే గ్రాంథికాంధ్రము నిర్దుష్టముగా వ్రాయడము ఎంతటి పండితులకయినా అసాధ్యమని బోధపడుతుంది; ప్రజలు కృతక భాషావ్యామోహమును పరిత్యజిస్తారు.

ఇందులో ఆంధ్రపండితభిషక్కుల భాషాభేషజమనీ, మిథ్యాపవాదమనీ రెండు వ్యాసములు ఉన్నవి. మొదటిది పంతులుగారు ప్రకటించిన 'తెలుగు' పత్రిక నుంచిన్నీ, రెండోది ఏలూరిపాటి రామభద్ర చయనులుగారు ప్రకటించిన 'సారస్వత సర్వస్వము' నుంచిన్నీ పునర్ముద్రితములు.

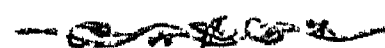
జన్మదినోత్సవ నిర్వాహకసంఘమువారి కోరికపైని భాషాపోషకులూ, ఉదార హృదయులూ శ్రీ దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఈ

గ్రంథము ఉచితముగా ముద్రించి ఇచ్చి గొప్ప సహాయము చేసినందుకు ఈ సంఘముపక్షమున వారికి కృతజ్ఞతతో వందనము లర్పిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథము ప్రూపులు ఓపికతో దిద్ది నా కత్యంత సాహాయ్యముచేసినవారు శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారి శిష్యకోటిలో ప్రధానులూ, సహృదయులూ, నాకు గురుతుల్యులూ అయిన శ్రీ కాళ్ళకూరి సూర్యనారాయణ పంతులుగారు. వారికి నా హృదయ పూర్వక ప్రణామములు.

జన్మదినోత్సవ సంఘమువారికి శ్రీ పంతులుగారు తమ రచనలు ప్రకటనార్థము ఇచ్చినందుకు వారికి ఈ సంఘముతరపున కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు సమర్పిస్తున్నాను.

గుంటూరు
నవంబరు, ౧౯౩౩.

తెలికిచెర్ల వెంకటరత్నం,
సంపాదకుడు.

మిథ్యాపవాదము

ప్రస్తావన

ఈ వ్యాసమునకు పీఠిక వ్రాయనారంభించినప్పుడు నా మిత్రులిద్దరు నన్ను చూడవచ్చి, దీనిలోని విషయమును గురించి ప్రసంగించినారు. ఆ ప్రసంగమే ప్రస్తావనగా రచించి చేర్చినాను.

నాయుడుగారు—మేము వచ్చినపని అయినది, గాని మీపనికి ఆటంకమైనది, ఏదో వ్రాస్తున్నారు—రేపు మళ్ళీ వస్తాము.

నేను—చిన్న వ్యాసమొకటి—

నా—దేన్ని గురించి ?

ఆచార్లుగారు—విషయమేమిటండి ?

నేను—మిథ్యాపవాదము—కూర్చుని వినండి, చెప్తాను—మీరువిన్నారో లేదో ?—దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలట ! భాషాదేవికట ! విషప్రయోగముచేసినారట ! విషము శల్యములోనికి దిగినదట ! దేవిగారు ప్రాణసంశయదశలో ఉన్నారట ! వెంటనే తగిన చికిత్స చేయకపోతే—

ఆ—(చెవులు మూసుకొని) కృష్ణ కృష్ణ ! ఏమిటా అవాచ్యము ! ఎవరావిషప్రయోగముచేసిన పాపాత్ములు ?

నేను—దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలని చెప్పినానే.

ఆ—ఎవరా పాపిష్ఠిదుష్ట ప్రబంధ నిర్మాతలు ?

నేను—అనేకులట. వారికి ప్రతినిధులు, ప్రధానులు. కీర్తిశేషులయిన రావుబహదరు కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారట !

నా—ఎంతమాట ! ఎంతమాట ! భాషాదేవికి విషంపెట్టి ప్రాణసంశయ దశలోకి తెచ్చినవారా వీరేశలింగంపంతులుగారు ? యావజ్జీవము గాఢమైన భక్తితో భాషాదేవికి నిరంతరసేవచేసిన వీరేశలింగం పంతులుగారేమిటి, భాషాదేవికి విషంపెట్టడమేమిటి ? ఎవరండీ ఇట్టి తొందరమాటలాడినవారు ?

నేను—చెప్పనా ?—బ్రహ్మశ్రీ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు.

ఆ—(ముక్కుమీద వేలుపెట్టుకొని) ఆ! ఏమిటీ! వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలుగారే ? ఎంత దారుణము! ఎప్పుడన్నారీలాగున ? ఎక్కడ ?

నేను—1919-వసం॥ జూన్ 7వతేదీని నెల్లూరిపురమందిరమందు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదష్టమవార్షికసభలో—

నా—అన్నట్టు జ్ఞాపకంవచ్చినది! ఆ సభకు నేను వెళ్ళినాను. ఆ శాస్త్రిలుగారే సభాధ్యక్షులు. అధ్యక్షోపన్యాసము మొదలుపెట్టి ముగించినదాకా ఏవో హాస్యాలూ పరాచికాలూ చెప్పి అందరినీ నవ్వించినారు. ఏవో పుస్తకాల లోని వాక్యాలున్నూ, శబ్దాలున్నూ ఉదాహరించి అవి విషప్రయోగాలని చెప్పినారు. అధ్యక్షోపన్యాసమంతా ప్రహసనమే మాటిమాటికీ చప్పట్లే ముచ్చట్లు చెప్పు కొంటూఉన్నవారుకూడా చప్పట్లు వినపడ్డప్పుడు కొంచెము ఆగి, తాముకూడా గట్టిగా చప్పట్లుకొట్టి, ఒకమారు నవ్వి, మళ్ళీ ముచ్చట్లు చెప్పుకొనేవారు. అయితే ఈ ప్రహసనమునకు నాయకులు వీరేశలింగంపంతులుగారే అని ఎవ్వ రికీ తెలియలేదుసుమండీ. శాస్త్రిలుగారు పంతులుగారిపేరు ఎక్కడా ఎత్తలేదు; మీరేలాగున కనుక్కొన్నారోగాని—

ఆ—ఇది హాస్యానికి విషయమా ? భాషాదేవిని ప్రాణసంశయ దశ లోనికి తెచ్చినారంటే, జాలిపుట్టి ఏడుస్తారుగాని నవ్వుతారా ఎవ్వరైనా ? భాషా దేవికి విషంపెట్టినారని చెప్పినప్పుడు కోపంవచ్చి వళ్ళు మండవలసినది నిజ ముగా భక్తిగలవాళ్ళయితే. మన నాయుడుగారుకూడా—

నా—ఎంత సత్యకాలంవాళ్ళండీ ఆచార్లుగారూ, మీరు! ఉపన్యసించిన అధ్యక్షులకు ఏమైనా జాలీ, కోపము, దుఃఖము నిజముగా ఉంటేగదా, సభవారి మనస్సులో ఆభావాలు ఉద్రేకించడం?—ఆయన నవ్వుటాలకోసమే ఉపన్య సించినప్పుడు విన్నవాళ్ళకు నవ్వుటాలుకాక మరేమిటో? మీరాసభలోఉంటే నాలాగే మీరూ నవ్వుదురు. ఆయన విమర్శించిన గ్రంథాలు చిన్న బడులలోను, పెద్దకాలేజీలలోను పిల్లవాళ్ళు చదివే పుస్తకాలట! అవి గ్రామ్యవాదులు రచించి నవిగాబోలు; గ్రామ్యప్రయోగాలు చూపించి శాస్త్రిలుగారు ఎప్పటిలాగే హాస్యా లుచేసి గ్రంథకర్తలను వెక్కిరిస్తున్నారు గాబోలును అని పండితులు హర్షించి ఉంటారు. ఇది పండితులకు ఇప్పుడు మామూలు అయినది గదా.

ఆ—వీరేశలింగం పంతులుగారు గ్రామ్యవాదులు కారేమో!

నా—కారు; మొట్టమొదట పంతులుగారు గ్రామ్యవాదమును ఖండించిన వారే; గాని, ఆయనమతం—

నేను—ఆయనమతం ఇదమిత్థమని ఎవరున్ను చెప్పలేరు. పూర్వము పండితులనుకూడా "పెడెంట్లు" అని ఆయన ఆక్షేపించలేదా ఏమి? ఆలాగున

ఆక్షేపించినందుకేగదా వేంకటరాయశాస్త్రులుగారికి పంతులుగారిమీద కోపము వచ్చినది. పంతులుగారికి ఎప్పుడు ఏది మంచిదని తోస్తుందో అప్పుడు అదే సమ్మతము. భాషావిషయములో చూడండి. చిన్నయసూరి మిత్రభేదము రచించినట్టు ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములలోని భాష అభ్యసించి విగ్రహము, సంధి రచించినారు. అప్పుడు అదే యుక్తమని ఆయనకు తోచినది. అది అయుక్తమని తోచినతర్వాత అట్టి గ్రంథములు ఆయన మరి రచించలేదు. అట్టి అయుక్తమయినపని చేసినందుకు తమ్ము తాము నిందించుకొన్నట్టు స్వీయచరిత్రము రెండోభాగములో వారు ప్రకటించినారు; చూడండి పుట 156. అందరికీ తెలిసేటట్టు సువరచితమైన భాషలో రచించడము ఉచితమని తోచినప్పుడు నాటకాలు, నవలలు, ప్రహసనములు మొదలయినవి ఆలాగున రచించినారు. పండితులు ఆక్షేపించినా, పంతులుగారు లక్ష్యపెట్టలేదు. ఎన్నోసార్లు వ్యావహారిక భాషా ప్రయోజనమునుగురించి వారితో నేను చర్చించినాను. అంతకంతకు నాఉద్దేశము వారికి సమ్మతమైనది. తుట్టతుదకు 1919-వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల 28 తేదిని నాసలహా అంగీకరించి, "వర్తమానవ్యావహారికాంధ్రభాషాప్రవర్తకసమాజము" ఒకటి రాజమహేంద్రవరమునందే స్థాపించి దానికి వారే అధ్యక్షులయినారు. అప్పుడు వారు కవుల చరిత్రము రెండవకూర్పు అచ్చువేయించుటకుగాను గ్రంథము సవరిస్తూ ఉండిరి. ఈపని పూర్తికాగానే వాడుకభాషలో గ్రంథరచనకు పూనుకొంటామని సభలో చెప్పినారు. అయితే మనదురదృష్టముచేత మరి మూడుమాసములకే పంతులుగారు కాలంచేసినారు. వీరు మొదట "గ్రామ్యవాదము" ఖండించినవారే అయినా, పూర్వులు ప్రయోగించని నేటి వాడుక మాటలు మొదటినుండిన్ని వాడినట్లు వారిగ్రథాలలో కనబడుతున్నది. అది దోషముగా వారు ఒప్పుకోలేదు ఈవిషయములోకూడా వేంకటరాయ శాస్త్రులుగారికిన్ని పంతులుగారికిన్ని మతభేదమున్నది. వ్యావహారికభాష శాస్త్రులుగారి మతమందు అస్పృశ్యము, అవాచ్యము; పంతులుగారి మతమందు యోగ్యము, సేవ్యము.

ఆ—అయితే, ప్రతిపక్షులపేరుచెప్పి మరీ శాస్త్రులవారు ఆక్షేపించవలసి ఉండెను. పిరికివారిలాగున ఊరూపేరూచెప్పకుండా, కాకిమీదనో, గెద్దమీదనో పెట్టి, దుర్భాషలాడి తిట్టడము నీచమైనపనికాదా?

నా—వీరేశలింగం పంతులుగారిని పేరుపెట్టి అలాటి తిట్లుతిట్టితే సభవారు సహింతురా? పరిషత్తువారికి పంతులుగారియెడల చాలా గౌరవముకద్దు. ఒక సంవత్సరము పంతులుగారిని పరిషద్వార్షికసభకు అధ్యక్షులుగా చేసి గౌరవించినారు. పంతులుగారి మరణమువల్ల దేశమునకు గొప్పలోటు వాటిల్లినదని నెల్లూరిసభలోనే సభవారందరూ లేచి నిలబడి, తమ విషాదమును వ్యక్తపరచి

నారని వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినారు. అందుచేతనే శాస్త్రిులుగారు పంతులు గారి పేరు ఎత్తలేకపోయినారు.

నేను—పంతులుగారు కాలంచేసి అప్పటికి పదిపండ్రెండు రోజులకన్న అధికముకాలేదు; గనుక పేరుపెట్టి తిట్టడము మర్యాదగా ఉండదని మొగమాటముచేత స్పష్టముగా చెప్పక పంతులుగారి పేరు ప్రచ్ఛన్నంగా ఉంచినారు. పంతులుగారి పుస్తకములలోని వాక్యములు, శబ్దములు పుటల వరుసను ఎత్తుకొని జాబితాలువ్రాసి ప్రకటించినప్పుడు పేరుచెప్పకపోతేనేమి? ప్రయోగములనుబట్టి గ్రంథములనున్ను, గ్రంథములనుబట్టి గ్రంథకర్తలునున్ను తెలుసుకోవలెనని కోరికగలవారు తెలుసుకోవచ్చునుగదా.

నా—మీ రనుకొన్నట్లు మొగమాటమూకాదు, ఆచార్లుగా రనుకొన్నట్లు పిరికితనమూకాదు, గడుసుతనము. పంతులుగారిపేరు స్పష్టముగా సభలో తెలియజేస్తే, నోరారా ఇష్టమువచ్చినట్లు వారిని తిట్టనిత్తురా సభవారు? చాలా కాలమయి అణగిఉన్న కోపము వెళ్ళగక్కి కడుపుబ్బు తీర్చుకోవడమునకు శాస్త్రిులుగారికి మంచి అవకాశము దొరికినది. ఈ ఉపాయముచేత కసిదీర్చుకొని సిద్ధసంకల్పులయినారు.

ఆ—సరే కాని, నిందితునిపేరు తెలియజేయకుండా ఎవరినో గ్రంథకర్తను పరోక్షమందు దుర్భాషలాడి శాస్త్రిులుగారు తిట్టుతున్నారనైనా సభవారికి తెలిసినదంటారా లేదా? ఆపని శాస్త్రిులవారికి నైజమైనా, సభలోనున్న సభ్యజనులకు ఏలాగున వినోదకరమైనదో నాకు తెలియదు.

నేను—సభ్యత, మర్యాద కేవల తత్త్వవిచారమందు పాటించకపోవడము గొప్పదోషము కాకపోవచ్చును. గ్రంథకర్త వీరి తిట్లకు పాత్రమైనప్పుడు పరిషత్తువారు శాస్త్రిులవారిని పురికొల్పి వారిచేత ఈలాగున తిట్టించినా అన్యాయ్యమని నేనువాదించను గ్రంథకర్త ఎవడయితేనేమి, అయోగ్యుడైనప్పుడు? వీరేశలింగం పంతులుగారైతే ఆక్షేపించకూడదనిన్ని, ఇతరులెవరైనా అయితే ఆక్షేపించివచ్చుననిన్ని, వివేకులు ఎవ్వరూ అనరు. విమర్శకు విషయము గ్రంథముగాని గ్రంథకర్తకాదు. అయితే, ఆరోపించిన నింద యథార్థమవునా కాదా అని మాత్రము విచారించవలెను.

ఆ—ఆవిచారము పరిషత్తువారు చేయవలసియుండెను, చేసినారా?

నేను—చేయలేదు. శాస్త్రిులువారు చదివిన అధ్యక్షోపన్యాసముమాత్రము కొంతకాలము గడిచిన పిమ్మట పరిషత్పత్రికలో ప్రకటించినారు. గాని ఇప్పటికిన్ని—

నా—ఆంధ్రపత్రికలో మాత్రము వెంటనే ప్రకటించినారు; గాని, మీరన్నట్టు ఇప్పటికిన్ని శాస్త్రిలుగారు ప్రకటించిన అపవాదము ఎవ్వరును విమర్శించలేదు.

ఆ—పరిషత్తువారు, సభవారు, పరిషత్పత్రికాసంపాదకులు, ఆంధ్ర పత్రికా సంపాదకులు ఈ పత్రికలు చదివినవారు—వీరందరూ ఉపేక్షించి ఊరకున్నందున అపవాదము స్థిరపడినట్టే అయినది. పండితు లందరూ నిరుత్తరులయి మౌనము వహించినట్టే వీరేశలింగంపంతులుగారి కీర్తి కళంకిత మైనదన్నమాటే. ఆహా! పంతులవారితోకూడా పంతులవారియెడల లోకుల కున్న గౌరవము, అభిమానము, అనురాగము-అన్నీ చచ్చినట్టే—

నా—అలాగనడం ధర్మంకాదు. వీరేశలింగం పంతులుగారిమీద శాస్త్రిలుగారు ఈ నింద మోపినారని ఇంకా ఎవ్వరికీ తెలియలేదు. ఒక్క రామమూర్తిపంతులుగారు మాత్రము తెలుసుకొన్నారు.

ఆ—వీరైనా పంతులుగారి కీర్తికి కళంక మంటకుండాచేస్తే లోకమంతా సంతోషిస్తారు.

నేను—పంతులవారి కీర్తి ప్రతిష్ఠలనుగురించి మనకంత ఔత్సుక్యముండనక్కరలేదు. వాటికి ఆధారము కేవలము సత్యము. సత్యము శాశ్వతము. సత్యము అసత్యముగాను, అసత్యము సత్యముగాను అవివేకులు ప్రకటించినా సత్యాసత్యములు తారుమారు అయిపోవు, గాని కొంతకాలము కొంత హాని కలిగితే కలుగవచ్చును. సదాచారమును దురాచారమని నిందించడము వంటిదే సుశబ్దము అపశబ్దమని దూషించడము కూడాను. అందువల్ల లోకులు సదాచారమును విడిచి దురాచారము అవలంబించినట్లే సుశబ్దాలు విడిచి అపశబ్దాలు వాడుతారు. ఇప్పుడు నేను రచించిన ఈ వ్యాసములో నాకు తెలిసినంతమట్టుకు సత్యమే ప్రకటించినాను. వీరేశలింగం పంతులుగారు ప్రయోగించిన శబ్దాలలో ఏవి విప్రయోగములని శాస్త్రిలుగారు నిందించినారో అవి ఒక్కొక్కటి శ్రద్ధగా విమర్శించి చూచి ఏవి సాధువులని తెలుసుకొన్నానో అవి సాధువులని ఋజువుచేసినాను. శాస్త్రిలుగారి వాదములోని దోషములు నాకు కనబడ్డంతమట్టుకు చూపించినాను. ఏవో కొన్ని అంశములు మినహాగా మొత్తముమీద శాస్త్రిలుగారి అపవాదము నిరాధారముగా నాకు తోచినది.

ఆ—మంచిపనిచేసినారు. అయితే మరి వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు గొప్ప పండితులని లోకములో ప్రసిద్ధిగదా. సుశబ్దమేదో అపశబ్దమేదో తెలుసుకోకుండా గొప్ప సభలో సాటి పండితుణ్ని గురించి మిథ్యాపవాదము ప్రకటించుటకు సాహసించినారేమి?

నా—ఆయన స్వభావమండీ అది, ఇరవైయేండ్ల క్రిందట కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారినిగురించి ఈలాగే శాస్త్రిలుగారు మిథ్యాపవాదము ప్రకటించినారు. ఆపంతులుగారు తెలిగించిన ప్రసన్నరాఘవములోని సుశబ్దాలే కొన్ని అపశబ్దాలని దూషించి గ్రంథకర్తను అతినీచముగా తిట్టినారటండి అన్నట్టు—రెండేండ్ల క్రిందట మన రామమూర్తి పంతులుగారే తమ తెలుగు పత్రికలో "పండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము" అని పేరుపెట్టి ఒక వ్యాసము రచించి శాస్త్రిలుగారి విమర్శము విమర్శించి, సత్యము ప్రకటించినారండి—అయ్యా పంతులుగారూ! మీరు వ్రాసినదానికి ప్రత్యుత్తరమేమైనా శాస్త్రిలుగా రిచ్చినారా?

నేను—లేదు. నా వాదము ఖండించి వారు ఏమైనా వ్రాసేయెడల నాపత్రికలో ప్రకటిస్తానని కబురు పంపినాను. అయితే వారు ఊరకున్నారు.

ఆ—ఊరుకోక ఏమిచేస్తారు? మీ పత్రికసాగకుండా ఆగిపోవడము దురదృష్టమండీ.

నా—వారిని ఏమిచేయమన్నారు? మొదటి సంపుటము 12 సంచికలు అచ్చువేయించిన ఖర్చులయినా చందాలవల్ల రాలేదు. సాయము చేస్తామన్నవారు ఉపేక్షించినారు. కొందరు చందాలియ్యనేలేదు. భాషాభిమానముగలవారు లేరండీ. ఈయన పత్రికవల్ల వ్యావహారికభాష అపరిహార్యమనిన్ని అపరిమిత ప్రయోజనమైనదనిన్ని రుజువయినది సుమండీ.

నేను—"గ్రాంధికభాష" అనేది కృతకభాషగాని వాస్తవమైనది కాదని స్పష్టపరచినాను. గ్రాంధికాంధ్రమనేదానిలో కొంత పూర్వులు వాడిన భాష, కొంత మనమువాడుకొనే భాష కలిసి ఉంటుంది. మనము వాడుకొనే మాటలలో ఏవి పూర్వుల గ్రంథాలలోకూడా ఉన్నవో అవే సాధువని పండితులంటారు. పూర్వులు రచించిన గ్రంథాలన్నీ చదివి, వాటిలోని శబ్దాలు జ్ఞప్తియందుంచుకొన్నవారికిగాని ఇట్టి వివేకము కలుగదు అట్టి వివేకముగల భాషాపండితులు అరుదు. మన వాడుకలో ఉన్నమాటలుగానీ, లేనిమాటలుగానీ ఎవరైనా బుద్ధిపూర్వకముగానో ప్రమాదముచేతనో మార్చివేస్తే, తప్పో ఒప్పో తెలుసుకోవడం కష్టం. అందుచేత కృతకభాష నిరాక్షేపముగా పుస్తకాలలోనికి ఎక్కుతున్నది.

ఆ—కృతకభాష అంటే ఏమిటి? బాగా తెలిసిందికాదు.

నేను—వాస్తవమైనది కాదన్నమాట; ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథములలోగాని, నేడు మన వ్యవహారములోగాని ఉన్నభాషవాస్తవమయినది. అందులోగానీ ఇందులోగానీ లేనిది కృతకభాష; కేవలకల్పితం. శరణుచొచ్చుము, ఏతెంచ

వలెను, దొఱుకదు, ఊరునకు, అచ్చటకు, అచ్చటునకు పంద్రెండ్రుగురు—ఈలాటివి వందలు వందలుగా పెద్దపేరుగల పండితుల గ్రంథాలలో ఉన్నవి.

ఆ—ఎక్కడాలేని శబ్దాలు పండితులు ఎందుకు కల్పించి వాడుతారు? ఇతరులు ఆలాగున కల్పించరే.

నేను—అవును; ఆపనిచేసేవారు పండితులే. వ్యావహారికభాష గ్రామ్యమని దానిలోని శబ్దాలు వారు ముట్టుకోరుగదా! ప్రాచీన గ్రంథాలలోని శబ్దాలు సుపరిచితమైనవికావుగనుక చట్టున ఎవరికీ జ్ఞప్తికి రావుగదా. ఏవో శబ్దాలు లేనిదీ గ్రంథంసాగదు. అందుచేత, వ్యావహారికభాషలోనిశబ్దాలే అచ్చో, హల్లో మార్చి గ్రామ్యత్వము తొలగించి, గ్రాంధికీకరణముచేసి ప్రయోగిస్తారు. మన పిల్లలు బడులలో చదువుకొనే శిశుబోధలు, బాలబోధలు, కృతకభాషలో రచించినవే. ఇవిచదివి గ్రాంధికాంధ్రమునేర్చుకొని, పెద్దవాళ్లయినపిమ్మట, అలాటి కృతకభాషలోనే గ్రంథాలు రచిస్తున్నారు. ఈ యాభైయేండ్లలో ఈదురభ్యాసము దేశమంతటా వ్యాపించినది మన తండ్రులకాలములోనూ మన తాతలకాలములోనూ లేదు. మన పురోహితులూ యాజకులూ దోషభూయిష్ఠములుగా మంత్రాలూ శ్లోకాలూ చదువుతూ మనచేత కర్మలూ వ్రతాలూ చేయిస్తూఉంటారుగదా! వాటిలోని తప్పొప్పులు మనకు తెలియకపోయినా ధన్యులము, కృతకృత్యులము అయినామని తృప్తిపొంది దక్షిణ సమర్పించి నమస్కారము చేస్తున్నామా లేదా? ఆలాగుననే గ్రాంథికాంధ్రము చదువుకొని అందరూ తరిస్తున్నారు.

ఆ—నాకు బాగాబోధపడక అడుగుతున్నాను. కోపంపడకండి. మా వాళ్ళద్రావిడం అలాగేఉంటుంది: అవి దేశ భాషలుకావు. తెలుగులో లేని శబ్దాలు కల్పించి ఒకరు వాడితే, కనుక్కొని బయలుపెట్టి బుద్ధిచెప్పేవాడు ఒకడైనాలేడండీ! అందరిదీ గుడ్డిపాండిత్యమే? భాషాభిమానమున్నట్లే అందరూ కేకలువేస్తారు. గ్రాంధికభాషాసంరక్షకసమాజాలు, సాహిత్య పరిషత్తులూ, పత్రికలూ— ఇవి అన్నీ ఏమిచేస్తూఉన్నట్టు?

నా—వ్యావహారికభాష నిష్ప్రయోజనముగాచేసి, గ్రాంథికభాషను రూపుమాపి, కృతకభాషను వ్యాపింపజేస్తూ గొప్పపనిచేసినట్టు వీరంతా బడాయిచెప్పుకొంటున్నారు. మాతృభాషాభిమానమంటే లోకులు వాడుకొంటూఉన్నభాషను నిందించడము, లోకవ్యవహారమందు లేనిభాషను స్తుతించడమున్ను—అంతే. పరిచయముగలచోట అనాదరమూ, పరిచయములేనిచోట వ్యామోహమూ అవివేకమూలమే.

ఆ—నేనడిగినమాటకు జవాబుచెప్పినారుకారు. ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథాలు చదవని నాలాటివాళ్ళు తప్పులువ్రాస్తే, పండితులైనా కనుక్కోలేరటండీ?

నా—వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు సరీగా తప్పొప్పులు కనుక్కోఁగలిగినారా? ఆయనలాటిపండితులేగదా అందరున్ను.

నేను—కాదు కాదు; అనేకులు ఆయనకంటె తక్కువవారే అనవలెను. ఆయనకంటె ఎక్కువపండితులుంటే వారు ఉపేక్షించి ఊరకొన్నారేమో?

నా—అంతటి పండితులయినా భారతములో ప్రచురముగా ఉన్న శబ్దములే వేంకటరత్నం పంతులుగారున్ను, వీరేశలింగం పంతులుగారున్నువాడితే, తెలియక అది తప్పని వారిని పడతిట్టినారు; చూచినారా?

నేను—మరి, శాస్త్రిలుగారే నావాదము చాలామట్టుకు బలపర్చినవారయినారు సుమండీ!

ఆ—ఏలాగునండోయ్?

నేను—1898 వ సం॥లో ప్రకటించిన ప్రసన్నరాఘవ విమర్శము యొక్క అవతారికలోను, 1919 వ సంవత్సరమందు నెల్లూరిసభలో చదివిన అధ్యక్షోపన్యాసము యొక్క అవతారికలోను, శాస్త్రిలుగారేమిచెప్పినారో చూస్తే తెలుస్తుంది. రెండింటిలోను మొదటివాక్యాలు చదువుతాను వినండి.

ప్రసన్నరాఘవవిమర్శమందు—"ఈకాలములో ఆంధ్రభాషలో ప్రబంధములు పెచ్చు పెరుగుచున్నవిగదా. వీనిలో అనేకములవలన భాషకు కడుంజెట్ట కలుగుచుండుటంగాంచి ఏదేనొకగ్రంథ మాధారముగా నీచెఱుపునెల్ల విద్యార్థిజనోపయోగముకై భాషారక్ష వెల్లడిసేయఁ దలంపుగొన్న వాఁడనై, అట్టియిప్పటిగ్రంథములలోనెల్ల మ. రా. శ్రీ. కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు రచియించిన యాంధ్రప్రసన్నరాఘవము నాయుద్యమమున కత్యంతోపయుక్తముగా నున్నందున దానిని విమర్శింప దొరఁకొంటిని" అని వ్రాసినారు.

నా—తెలిసిందా? ఆచార్లుగారూ! గ్రాంథికాంధ్రము బాగారానివాళ్లు గ్రంథాలురచించి భాషపాడుచేస్తూ ఉన్నారని శాస్త్రిలుగారు నిందించడం వేంకటరత్నంపంతులుగారిని ఒక్కరినేకాదని స్పష్టమైనదిగదా! ఆపంతులుగారివంటివారికి అనేకమందికి ప్రతినిధిగా ఆయనను ఎంచుకొని, అందరికీ చేయవలసిన శిక్ష ఆయనకు చేసినారు.

ఆ—ఆశిక్షవల్ల ఇట్టి పండితులుచేసే నేరాలు కొంతైనా తగ్గినవా; గ్రాంథికాంధ్రమురానివాళ్లు గ్రంథాలు రచించడము మానుకొన్నారా. ఆపిమ్మట నైనాను?

నేను—శాస్త్రిలుగారి వాక్యములోనే ఉన్నది మీప్రశ్నకు జవాబు. వారి అధ్యక్షోపన్యాసము సాహిత్యపరిషత్పత్రికలో ఉన్నది. ఇవిగో ఈ బీరువాలోనే ఉన్నవి సంచికలన్నీ; అవి తీసి చదువుతాను: వెంకటరత్నం పంతులుగారికి

శాస్త్రిలుగారుచేసిన శిక్షవల్ల ఇతరులకెవ్వరికీ బుద్ధివచ్చినట్లు కనపడదు. ఈ యిరవై యేండ్లలోను మరింత అధికముగా నేరాలు జరిగినవట.

నా—గ్రాంధికాంధ్రము బాగారానివాళ్ళకు తమకు తెలిసిన విషయములు పుస్తకాలలో వ్రాసి ప్రకటించవలెననే కోరిక మిక్కుటముగా ఉన్నప్పుడు, వారు అపరిచితమయిన గ్రాంథికాంధ్రములో వ్రాయక, సుపరిచితమయిన వ్యావహారిక భాషలో వ్రాస్తే, గ్రాంథికాంధ్రభాష మరి పాడుకాదు. వ్యావహారికభాష చక్కపడుతుంది. అందువల్ల లోకానికి చాలా మేలుకలుగుతుంది.

ఆ—అలాగయితే, గ్రాంధికాంధ్రము వ్రాసేవాళ్లు అట్టే వుండరు; అందరూ వ్యావహారికభాషలోనే గ్రంథాలు రచిస్తారు. అవి—

నా—రచిస్తే లోకము మునిగిపోతుందా ఏమి? మరీమంచిది. పుస్తకాలు చదువుకోవడం సులభముగా ఉంటుంది, అక్షరాలు నేర్చుకొన్నవాళ్ళందరికీ కావలసినన్ని పుస్తకాలు దొరుకుతవి. ప్రజలలో విద్య వ్యాపిస్తుంది. దేశము అభివృద్ధి పొందుతుంది. అందువల్ల అన్నివిధాలా లాభమేకాని నష్టమేమీలేదు.

ఆ—మరి గ్రాంధికాంధ్రము గతి?

నా—గ్రాంధికాంధ్రము ఆంధ్రపండితులు గుత్తగొన్నది. ఇతరులు దాని జోలికి పోగూడదు. అది సంస్కృతమువంటిది. ముందుగా భాష బాగా నేర్చుకొంటేనేగాని, గ్రంథరచనకు అధికారము కలుగదు. పదేండ్లయినా కష్టం పడకుంటే భాష పట్టుపడదు.

నేను—అవును; అయినవాళ్ళూ కానివాళ్ళూ దానిని చేపట్టడముచేతనే దానికి సంకటాలు తగిలినవట. ఇదిగో! వినండి శాస్త్రిలుగారి ఉపన్యాసమునకు అవతారిక:

"ఈ కాలమందెల్లెడలను భాషాభివృద్ధి యగుచున్నదని ఘోషాభివృద్ధి వినఁబడుచున్నది. ఆయభివృద్ధివాపో, బలుపోయనిన—వాపు ప్రత్యక్షమే, మఱి నాడిని బరికింపఁగా, నాంధ్రసాహిత్యపరిషదుద్దేశ్యములలో సూచితమై విజ్ఞానసర్వస్వాదిమహోద్యమములలోను, నాంధ్రులచరిత్రము లోనగు గ్రంథములలోను బరిషత్పత్త్రికాంధ్రపత్త్రికా హితకారిణ్యాది పత్రికలలోనూ బ్రస్ఫుటమై శ్రీ సూర్యరాయ ప్రభునిర్మిత్సిత బృహన్నిఘంటు ప్రస్తావనలం దస్ఫుటమై బలుపు నాడియు నాడుచునే యున్నది.

"మఱి వాపు ప్రత్యక్షమేయైనను, చికిత్స సేయుటకై నిదానాదికము నరయవలయును. అందుల నిదాన మాధునికవాఙ్మయమే. దినము తప్పక గంట తప్పక శైశవప్రభృతి ఆకౌమారము భాషాదేవతకుఁ బుస్తక నిర్మాతల సంఖ్యే

యులు యథాప్రజ్ఞము ప్రయోగించిన విషములచే ధాతువులు సెడి నంజుగలిగి వాపెక్కి మన చేతితో నెటనదిమినను దాని రేఖలుగూడ స్ఫుటముగాఁ గాని పించుచు లొత్తలు పడుచున్నవి."

నా—ఆచార్లుగారూ! చూచినారా పరాచకాలు? ఉపన్యాసమంతటా ఇట్లానే—

నేను—పరాచకాలమాటకేమి? నా వాదమునకు అనుకూలముగా ఉన్న దాలేదా శాస్త్రిలవారి సాక్ష్యము? మీ ప్రశ్నకు జవాబుకూడా ఈ వాక్యములోనే ఉన్నదిగదా?

నా—అవునండి, నాకు తెలిసిన సారాంశము చెప్తాను. 1898-వ సం॥ లో వెంకటరత్నం పంతులుగారివంటి దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలు అనేకులున్నారు. 1919-వ సం॥లోకూడా వీరేశలింగంపంతులుగారివంటి దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలు అసంఖ్యేయులు. గ్రాంథికాంధ్రము ఒక్క వేంకటరాయ శాస్త్రిగారికే కాని మరి ఎవఁకీ రాదుగాబోలు!

నేను—ఆ విషయముకూడా నా వాదమునకు అనుకూలముగానే శాస్త్రి లవారి విమర్శలోని దోషములవల్లనే రుజువైనది. చూడండి.

ఆ—బలుపునాడి ఆడడముమాట?

నేను—అది వేరే విషయము. దానినిగురించికూడా చెప్తాను. ఇప్పుడు నేను సూచించినది వినండి. గ్రాంథికాంధ్రము చక్కగా రానివారు గ్రంథాలు రచిస్తున్నారనిన్ని, అట్టి గ్రంథకర్తలు "అనేకులు" "అసంఖ్యేయులు" అనిన్ని, వారు రచించిన గ్రంథములు పెచ్చుపెరుగుచున్నవనిన్ని, "భాషాభివృద్ధి అగుచున్నదని ఘోషాభివృద్ధి మాత్రమే వినబడుచున్న"దనిన్ని, శాస్త్రిలుగారు రుజువు చేసి ప్రకటించినారు. దానికి తోడు నేను ప్రకటించేదేమిటో తెలిసినదా? గ్రాంథికాంధ్రము రానివాళ్ళు గ్రంథకర్తలుమాత్రమేకాదు, గ్రంథ విమర్శకులు మన శాస్త్రిలుగారి వంటివాళ్ళుకూడా అలాటివాళ్ళే అని. గ్రంథకర్తలకురాదు, గ్రంథ విమర్శకులకురాదు. గ్రంథపాఠకులకు, పఠకులకూరాదు. మరి ఈ గ్రాంథికభాష వచ్చినవారు ఎవరున్నారో, ఎక్కడనున్నారో నాకు తెలియదు.

ఆ—బలుపునాడికూడా ఆడుతున్నదట, ఏవో కొన్నిచోట్ల?

నేను—అదికూడా తెలుసుకోలేక చెప్పినమాటే. మన పండిత భాషజ్ఞులు విదానముచొప్పున విజ్ఞాన సర్వస్వము, ఆంధ్రుల చరిత్రము, పరిషత్పత్రిక, ఆంధ్ర పత్రిక మొదలయిన వాటిలో విషప్రయోగములు లేవట! ఐతే దుష్ట ప్రబంధ నిర్మాతలు, ప్రయోగించిన శబ్దములలో ఏవి విషప్రయోగము లని వీరు నిందించినారో అవి ఈ నాలుగింటిలో కూడా నాకు కనబడ్డవి. నా

విమర్శములో కొన్ని చూపించినాను. వీరి భేషజాలు ఎంత మోహకమయి నవో చూడండీ! ఎవ్వరికీ తెలియని విషయంలో అందరూ బాగా తెలిసినట్టే నటిస్తారు.

నా—ఇదికూడా వీరి వాదమును బలపరచినట్టేకదా, ఆచార్లుగారూ!

ఆ—అవును. రెండువిధాలాను. 'నిర్దుష్టమైన గ్రాంధికాంధ్రమున రచించిన గ్రంథాలు సుతరాం లేకపోలేదు, కొద్దిగానైనా ఉన్న'వనిగదా ఈ నాలుగున్ను శాస్త్రులుగారు పేరుకొన్నారు? ఇవికూడా దుష్ట ప్రబంధవర్గములో చేరవలసినవే అని రామమూర్తి పంతులుగారు రుజువుచేయడముచేత 'నిర్దుష్టమైన గ్రాంధికాంధ్రగ్రంథము నేటి గ్రంథాలలో ఒక్కటైనా ఉన్నదా' అని పంతులుగారు వేసిన ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము పండితులమీద అప్పుగా నిల్చి ఉన్నది. పరిషత్తువా రుత్తరవాదులు.

నా—మీరు "రెండువిధాలా" అన్నారే; రెండోవిధమేది?

ఆ—గ్రంథాలు విమర్శించి సాధుత్వాసాధుత్వాలు నిర్ణయించే సామర్థ్యము శాస్త్రులుగారికి లేదని ఇందువల్లకూడా రుజువు కాలేదూ? ఐతే, పంతులుగారూ! గ్రాంథికభాష మీరు బాగా అభ్యసించినవారుగదా! ఒకగ్రంథమైనా రచించి మీరు ప్రకటించినారు కారేమి?

నేను—నాకు గ్రాంథికాంధ్రము పూర్తిగా రాదండీ. వచ్చీరాని భాషలో స్వేచ్ఛగా రచనసాగదు; భావాలు స్పష్టముగా తెలియజెప్పడం కష్టము. ఎంత జాగ్రత్తగాఉన్నా తప్పులు పడవచ్చును. 'నుయిదాటేవానికిన్ జింతయా కంతైనన్ గడమేనియుం గడమగాదా' అన్నాడు రామకృష్ణ కవి.

నా—కొంతకాలము క్రిందట మన రామమూర్తి పంతులుగారు 'ప్రాఁదెలుఁగుఁగమ్మ' అని ఒక ఉత్తరముౘ్రాసి పరిషత్పత్రికలో ప్రకటించినారు. దానికి సరిగా అర్థం చెప్పలేక కొందరు హాస్యాలు చేసినారు.

నేను—ఎంతో ప్రయత్న పూర్వకముగా అది వ్రాసినాను. దానిలో బుద్ధిపూర్వకముగానే అపశబ్దాలు కొన్ని దూర్చినాను. అబుద్ధిపూర్వకముగా ఎన్ని వాడినానో నాకే తెలియదు. పండితు లెవరైనా తప్పులు కనుక్కుంటారో లేదో చూతామనే అలాగున వ్రాసినాను. ఎవరూ కనుక్కోలేదు. త్రికరణశుద్ధిగా నాకు తోచినట్టు నిజము చెప్తున్నాను; నమ్మండీ! సిగ్గూ, లజ్జా ఉన్నవాళ్ళయితే, మన వంటివాళ్ళు "గ్రాంథిక భాషలో" గ్రంథాలు రచించకూడదండి. అపరిచితమైన భాష వాడినప్పుడు ప్రమాదము సంభవించక మానదు. తప్పులెప్పుడైన పడకపోవు. అపకీర్తి తప్పదు. నిత్యమూ వాడుకొనే భాషలోనైనా చక్కగా

అభ్యాసము చేసుకొంటేనేకాని వాక్యవిన్యాసము కుదురుగా ఉండదు. ఔచిత్యమూ అనౌచిత్యమూ లోకమునుపట్టి తెలుసుకోవలెను. ఒక వృత్తాంతము తార్కాణముగా చెప్తాను వినండి.

ఇంగ్లీషునవలలు రచించినవారిలో చాలా ప్రసిద్ధి పొందిన 'థ్యాకరే' అనే ఆయన 1852-వ సం॥లో ఎజ్మండ్ అనే నవల రచించినాడు. అప్పటికి 150 సం॥ల క్రిందటనున్న వాడుక భాష అందులో వినోదార్థము వాడినాడు. ఆభాష అతడు ఎంతో ప్రయాసపడి అలవర్చుకొన్నాడు. ఆ భాషయొక్క కట్టుబాట్లు బాగా తెలియక అనేకులు ఆనవలను చాలా మెచ్చుకొన్నారు; గాని, అతనిమిత్రుడే ఒకడు అందులోని తప్పులు చూపించి ఆక్షేపించినాడు. అప్పుడు థ్యాకరే సిగ్గుపడి, అటువంటి అవివేకపు పని మరిచేయక తనకు సుపరిచితమైన తనకాలపు వాడుక భాషలోనే గ్రంథములు రచించినాడు.

ఆ—అయితే, ఇంగ్లీషువారు తమ వాడుకలోని గ్రాంథికభాషలో గ్రంథములు వ్రాయడం లేదంటారా ?

నేను—లేదనే చెప్పవలెను. సర్వసాధారణముగా గ్రంథకర్త లందరూ తమకాలపు భాషలోనే గ్రంథములు వ్రాస్తున్నారు. కొంతకాలము క్రిందట ఇంగ్లండ్ దేశములోకూడ, మన పండితులవంటివారు కొందరు స్పెన్సరు మొదలయినవారు తమకు సుపరిచితముకాని "ప్రాచీన గ్రాంధిక" భాషలో గ్రంథములు రచిస్తూ ఉండేవారు; తప్పులుచేస్తూ ఉండేవారు; థ్యాకరేవలెనే పరాభవము పొందుతూవుండేవారు. పార్లమెంటు సభలో కొందరు డాంబికులు తమకు వచ్చీరానీలాటిన్ భాషాపదములు తమ ఉపన్యాసములలో వాడుతూ ఉండేవారు. అందులోని తప్పులు అసందర్భాలు చూపించి కొందరు డాంబికుల దుష్పాండిత్యము బయలుపెట్టుతూ ఉండేవారు. అందుచేత, సుపరిచితమైన వ్యావహారిక భాషలోనే గ్రంథరచన చేయవలెనన్న కోరిక అంతకంతకు ప్రజలలో విద్య వ్యాపించినకొద్దీ ఎక్కువయినది. ఇప్పుడు ఇంగ్లండు దేశములో కోట్లకొలది పుస్తకాలు ప్రకటిస్తున్నారు. అన్నిటిలోనూ ఇప్పుడు వ్యవహారములో ఉన్న భాషేకాని ప్రాచీనభాష కనబడదే.

ఆ— అయితే మన దేశమం దెక్కడచూచినా పుస్తకాలు గ్రాంథిక భాషలోనే కనబడుతున్నవే. ఈ సంప్రదాయము-

నేను—సరే, మీరడిగే ప్రశ్న. వినండి దానికి జవాబు చెప్తాను. మన పూర్వుల సంప్రదాయము చొప్పున రచించిన తెలుగు గ్రంథాలు వేలకొలదిగా ఉన్నవి. గవర్నమెంటువారు, పరిషత్తువారు, ఇంకా మరికొందరు వాటి ప్రతులు సంపాదించి గ్రంధాలయములలో పెట్టి ఉంచినారు. మనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర మొదలయిన ప్రబంధాలు తప్ప తక్కినవన్ని వాడుకభాషలోనే రచించినారని

ఆ ప్రతులు చూస్తే తెలుస్తుంది. బాలసరస్వతివంటి పండితుడుకూడా ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి అనే వ్యాకరణమునకు వ్యావహారికభాషలోనే టీక వ్రాసినాడు. అప్పకవీయములోని వివరణమంతా వాడుకభాషలోనే ఉన్నది. 1859 వ సం॥లో మొట్టమొదట అచ్చువేయించినవారు గ్రాంధికభాషలోనికి మార్చివేసినారు. అప్పటినుండి ఇప్పటిదాకా ఆలాగుననే పునర్ముద్రితమయినది. అయితే తాటాకు పుస్తకాలుచూచి వాటిలో ఉన్నట్లుగా గ్రంథమంతా దిద్ది ఆ గ్రంథము వావిళ్ళ వారిచేత నా కొమారుడు ఇప్పుడు అచ్చువేయించినాడు. అప్పకవీయపీఠికలో ఈ విషయము సవిస్తరముగా అతడు చర్చించినాడు, అదిచదివితే లెస్సగా తెలుస్తుంది. బడులలో పిల్లలు చదివే పుస్తకాలుకూడా పూర్వసంప్రదాయము చొప్పున వ్యావహారికభాషలోనే రచించి అచ్చువేయించేవారు. వాటిలో కొన్నింటి ప్రతులు నావద్దనున్నవి. కావలిస్తే చూపిస్తాను. ఉత్తరాలు వ్రాసినట్లే గ్రంథాలు రచించేవారండీ మన పూర్వులు! అందరికీ తెలిసేటట్టు కథలూ, కాలక్షేపాలూ, పాటలూ, పదాలూ.

ఆ—అన్నట్టు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మాయింట్లోనే ఉన్నవండీ కొన్ని పుస్తకాలు అటువంటివి. వైకుంఠ మహాత్మ్యం, ప్రసన్న పరిత్రాణం, సాత్విక బ్రహ్మ విద్యావిలాసం-ఇవి అన్నీ వాడుకభాషలోనే ఉన్నవండీ. ముముక్షు జన కల్పకములో పద్యాలు గ్రాంథికభాషలోఉన్నా టీక వాడుకభాషలోనే ఉన్నది సుమండీ!

నా - మీ పూర్వులేకాబోలు తాతాచార్యులుగారు. వారు చెప్పినకథలట బ్రౌనుదొరగారు అచ్చువేయించినారు. వాడుకభాషలో మాట్లాడినట్లు రచించినారు. మీ పొట్టనిండా కథలే. వాటివల్లనే మీపొట్టనిండుతూఉన్నది గదా. తాతాచార్యులుగారు వ్రాసినట్టే మీరుకూడా వ్రాసి మీకు వచ్చిన కథలన్నీ అచ్చువేయించరాదూ, అందరూ కొనుక్కొని చదివి సంతోషిస్తారు.

ఆ - ఇప్పటివారికి గ్రాంథికభాషేకాని గ్రామ్యభాషే రుచించదటండీ. కాశీమజిలీలు మొదట ఏలూరిలో గ్రామ్యభాషలోనే అచ్చువేయించినా, ఇప్పుడు అవి గ్రాంథిక భాషలోనే అచ్చుపడుతున్నవి. కథలు నోటను చెప్పినప్పుడు గ్రామ్యభాష వినడానికి ఇంపుగానే ఉంటుందట గాని పుస్తకములు చూచి చదివినప్పుడు బాగుండదట! గ్రాంథికభాషలో ఉంటేనేకాని గ్రంథముకాదని చాలా మంది అనుకొంటారు, స్త్రీలకుకూడా గ్రాంథికభాషమీదనే ఎక్కువ మక్కువ సుమండీ, పల్లెటూళ్ళలోకూడా తెలిసినా తెలియకపోయినా గ్రాంథికభాషలో ఉన్న పుస్తకాలే అందరూ కొని కూడబలుకుతూ చదువుతారట!

నా—మా పిల్లవాణ్ణి ఏదైనా ఒక కథ చెప్పమని నేను అడిగితే, ఆనంద వాచకములలో తానదివరకు చదివిన కథ ఒకటి అందులో ఉన్నట్లే పాఠము

అప్పగించినట్లు ఏకరువుపెట్టినాడు. వాడికి ఆ కథ ఏమీ బోధపడలేదని కొన్ని ప్రశ్నలకు వాడిచ్చిన జవాబువల్ల తెలిసినది. అయినా, మావాళ్ళందరూ వాడి పాండిత్యానికి చాలా మెచ్చుకొన్నారు. వాడు పుస్తకములోని కథలు చదువుతూ ఉన్నప్పుడు వాడి తమ్ములుగాని చెల్లెళ్ళుగాని వాడివద్ద కూర్చుని వినరు. మా అమ్మ కథలుచెప్తూవుంటే, అందరూ ఆవిడచుట్టూ కూర్చుంటారు.

నేను—యూరోపులోను. అమెరికాలోను అయిదారేళ్ళ పిల్లలుకూడా ఆసక్తితో వినేటట్టుగా రచించిన కథల పుస్తకాలు వందలూ వేలూ ఉన్నవి.

ఆ—అదేమి రుచో నాటకాలలోకూడా పాఠము అప్పగించినట్టే ఉంటుంది సంభాషణ. మాట చెవిని పడ్డప్పుడు వెంటనే దాని అర్థమున్ను రస మున్ను అందరి మనస్సులలోను స్ఫురించనప్పుడు నాటకమువల్ల లాభమేలేదు. పురాణములోని శ్లోకాలో పద్యాలో చదివినప్పుడు అందరూ అర్థం చేసుకోలేకనే కదా వాడుక మాటలలో వాటికి అర్థం చెప్పడము ఆచారమైనది. నాటకాలలో పాడే పద్యాలకు ఎవరూ అర్థం చెప్పరే?—

నేను—నాటకాలమాట తలపెట్టినారు గనక జ్ఞప్తికి వచ్చినది. తంజావూరి రాజుల కాలములో పండితులు రచించిన నాటకాలు 60 కి పైగా ఉన్నవి. వాటిలో సంభాషణ ఆకాలపు తెలుగులోనే రచితమైఉన్నది సుమండీ! వాడుకలో నున్నట్లు భాష గ్రంథములో కనబడితే, ఇప్పుడు రుచించదని మీరు చెప్పినారే - అదే గ్రాంధిక భాషవల్ల మనదేశానికి కలిగిన గొప్పకీడు. హితమైనది, అప్రియమైనది. పిల్లలకు పంచదార చేదయినది; పొగాకు మసాలావేసిన కారపు బీడీలే కావలెను. రుచి మరగినారు. రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారు ఈ విషయమై మోడరన్ రివ్యూలో ఏమని వ్రాసినారో చూడండి.

ఆ—అది ఇంగ్లీషు కాబోలు?

నేను—నాయుడుగారు తెలుగున వివరించి చెప్తారులెండి.

"The artificial language of a learned mediocrity inert and formal, ponderous and didactic, devoid of the least breath of creative vitality is forced upon our boys at the most receptive period of their life. It is every day be-coming a more formidable abstcle in the way of our boys' acquiring that mastery of their mother tongue which is of life and literature."

నా—మీరిప్పుడు చెప్పిన సంగతేనండి రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారి వ్యాసములో ఉన్నది. పండితంమన్యుల కృతకభాషలో జీవకళ ఏమీ ఉండదట! దానివల్ల అర్థమూ, భావమూ, రసమూ ఏమీ స్ఫురించవట! మా పురోహితుడు

చెప్పే మంత్రాలలాగున ఉంటుదట! మనపసిపిల్లలు ఏది మంచిదోఏది చెడ్డదో స్వయం తెలుసుకోలేరు. దగ్గిర ఉన్నవాళ్లు ఏది మంచిదంటేఅదేమంచి దనిన్ని, ఏదిచెడ్డదంటే అదేచెడ్డదనిన్నీ అనుకొంటారు. వారిబుద్ధి లేత మొక్కలాగుం టుంది; ఎటువంచితే అటేవంగుతుంది. అట్టిఅవస్థలోపిల్లలు ఉన్నప్పుడు వాడు కలో ఉన్నభాష అయోగ్యమైనదనిన్ని, కృతకభాష యోగ్యమైనదనిన్నీ, తోచే టట్టు శిశుబోధలూ. బాలబోధలూ మొదలుకొని వాళ్ళుచదివే అన్నిపుస్తకాల లోను వాడుకలో ఉన్నమాటలు వాడకుండా వాటికి మారుగా ఏవో వ్యత్యస్త ముగా ఉన్నవీ, లోకములో పండితులయినా ఎన్నడూ వాడనివీ, కొన్ని కల్పిం చినవీ, కొన్ని ప్రాచీనగ్రంథాలలోనివీ కూర్చి, డాబుగా వింతభాష పుట్టించి నేర్పుతున్నారట ! చిన్నప్పుడు తినమరిగినదే తియ్యగా ఉన్నట్టు కృతకభాషే విద్యార్థులకు రుచించేది అయినది. సాజమైన లౌకికభాషమీద ఉండవలసిన అభిమానము పోయినది. వట్టి వేషాలు వాలకాలు ఇష్టమైనవి. అనేక అనర్థము లకు అదేకారణమైనది. సారస్వతము నిర్జీవమైనది జీవలోకమునకూ సారస్వ తమునకూ ఉండవలసిన సంబంధము ఏమీలేక కవులశ్రమ నిరర్థకమయినది. లోకులకు సారస్వతమూ జ్ఞానమూ అందరాని పండ్లయినవి, పండితుల కృత కభాష అలవాటుచేసుకొన్నవాళ్ళు పండితుల భేషజాలు అలవలంబిస్తున్నారు, శబ్దార్థము అప్రధానమైనది. వట్టి శబ్దాలు వల్లించడమే విద్యాభ్యాసమయినది.

నేను—తెలిసిందా ? ఇప్పుడు రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు వ్యావహారికవా భాషలోనే కావ్యాలు రచిస్తూ ఉన్నారు ! ఇంకా అనేకులు బంగాళీవారు వాడుక మాటలతోనే కొత్తకొత్తకావ్యాలు ఇంపుగా రచిస్తున్నారట :- అందుచేతనే అంతకంతకు వారి సాహిత్యము పండితపామర సామాన్యమైన లౌకికభాషలో విజృంభిస్తున్నది. నేటిస్థితి సునీతికుమారఛాటర్జీగారు వివరించివున్నారు.చదువు తాను వినండి—ఇదిగో పుస్తకము! నాయుడుగారూ మీరేచదివి, ఈవాక్యా నికి అర్థం అచార్లుగారికి చెప్పండి—

"The present day litera y Bengali is often nothing but Calcutta colloquial, with only a few archaic inflections of the verb; it is freely used in literature, especially in poetry, drama and fiction; and there is a strong body of writers who advocate the supersession of the old literary language by this living and vigorous form of spoken Bengali." Dr, Suniti Kumarchatterji: Bengali Phonetics, 1921.

శాబాష్! అచార్లుగారూ! బ్రతుకుతెరవెరిగిన వాళ్లండీ బంగాళీవాళ్లు! సాధ్యాసాధ్యములు సాధకబాధకములు చక్కగా ఆలోచించి కార్యసిద్ధికి అను కూలమయినసాధనము చేతబట్టి ఇష్టార్థముసాధిస్తారు; ప్రతికూలమయిన సాధ

నము విడచిపెట్టడానికి జంకరు. భాష సాధనముగాని సాధించవలసిన పరమార్థముకాదని వారు తెలుసుకొన్నారు. అందరికి సుపరిచితమయిన వాడుకభాష సాధనముగాజేసి సారస్వతము నిర్మించి ప్రజలలో విజ్ఞానము వెదచల్లుతున్నారు. ఇప్పుడట, కలకత్తాలో శిష్టజనవ్యవహారమందున్న భాషే గ్రాంథికభాషగా గ్రంథాలన్నిటిలోనూ, అందులో ముఖ్యముగా పద్యకావ్యములలోను, నాటకములలోను, నవలలలోను, స్వేచ్ఛగా వాడుతున్నారట. ఏవో పాతక్రియారూపములు కొన్నిమాత్రము ఉంచుకొన్నారట. నిస్తేజము నిర్వీర్యము అయిన ప్రాచీనగ్రాంథికభాష పరిత్యజించి, అవికలమయిన అర్థపుష్టి, శబ్దశక్తిగలిగి జీవకళతో కలకలలాడుతూ ఉన్న నేటి వాడుకభాషే కావ్యరచనకు ఉచితమైన భాషగా అంగీకరించదగినదని విద్వత్కవులనేకులు పట్టుదలతో వాదిస్తున్నారట! నూరేండ్లక్రిందట మన తెలుగువారికంటె బంగాళీలు ఈవిషయంలో చాలా వెనుకబడి ఉండేవారట. ఇప్పుడు మనమే చాలా వెనుకబడి ఉన్నాము. మనలో జ్ఞానసంపన్నులు లేకకాదు. అయితే, విషయము తెలిసినవారికి ఆంధ్రపండితుల కృతకభాషరాదు. ఆకృతకభాష అభ్యసించినవారికి విషయము తెలియదు. కృతకభాషలో రచించిన గ్రంథాలేకాని వ్యావహారికభాషలో రచించినవి బడులలో చదవకూడదని పరిషత్తువారు పట్టుపట్టి ప్రభుత్వమువారిచేత శాసనము చేయించినారు. విద్యావంతులు ముందుగా వాడుకభాషలో గ్రంథము రచించి తర్వాత భాషాపండితులచేత దిద్దించి ప్రకటించవలెనట. అవే బడిపిల్లలు చదువవలెనట! ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయములలో విజ్ఞానవిషయములు సవిస్తరముగా నోటనే ఉపన్యసించి విద్యార్థులకు చెప్పవలెనే—

నేను—వీరేశలింగంపంతులుగారిని వేంకటరాయశాస్త్రులుగారు నిందించడం కూడా బడిపుస్తకములనుగురించే. రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు ఏదిహానికరమని నిందించినారో అదే ఉత్తమమైనదని శాస్త్రులుగారున్ను పరిషత్తువారున్ను శ్లాఘిస్తున్నారు. గ్రాంథికభాషలోని శబ్దములు విడిచి వ్యావహారిక భాషలోని శబ్దములు ప్రయోగించి పంతులుగారు రచించిన పుస్తకాలు చిన్నబడులలో "బాలురపౌత్తములు" గాను కాలేజీలలో "శాస్త్రవిద్యార్థుల పౌత్తములు" గాను, విద్యాధికారులు నియమించి తెలుగు పిల్లలచేత చదివించి తెలుగువారి దేశభాష పాడుచేస్తున్నారని రెండుతరగతుల గ్రంథాలూ వేరేవేరే విమర్శించి శాస్త్రులుగారు తమ అధ్యక్షోపన్యాసము రెండు భాగములుగా విమర్శించినారు. నేనున్ను ఆవిభజనానుసారముగానే నావిమర్శనము రచించినాను. వారుచేసిన అపవాదములో ప్రతిఅంశమున్ను వారిమాటలతోనే ముందుగా ఉదాహరించి వెంబడినే విమర్శచేసి నా ప్రత్యుత్తరము ఇచ్చినాను. బుద్ధిపూర్వకముగా అసత్యము ఎక్కడా చెప్పలేదు. పక్షపాతము వహించలేదు. ప్రమాణముచూపకుండా

ప్రతిపక్షులవాదము ఖండించలేదు, బుద్ధిపూర్వకముగా చేసిన తప్పులు పెద్దలు క్షమింతురని నమ్మి ఈ వ్యాసము ప్రకటిస్తున్నాము. మీరు రేపు దయచేస్తే చదివి వినిపిస్తాను.

ఆచా—బాగా నేడుందిగాని, వెంకటరాయశాస్త్రిగారు గ్రామ్యభాష అంగీకరిస్తారని నమ్మలేము. వారివంటి వారిబోధవల్లనే వ్యామోహము నిలిచిఉన్నది.

నాయు—పోనీండి ! వారంగీకరించకుంటేమానిరి, భాష వారొక్కరి సొమ్ము కాదు, లోకులందరిదిన్ని ఇప్పుడు వాడుకభాషలో పుస్తకాలూ, పత్రికలూ చాలా ప్రకటిస్తూనే ఉన్నారు. సభలలో అందరూ, అధ్యక్షులుకూడా వ్యావహారిక భాషలోనే ఉపన్యసిస్తున్నారు; యథోక్తముగానే పత్రికలలో ఆ ఉపన్యాసాలు ప్రకటిస్తున్నారు. తీర్మానములన్నీ వాడుకభాషలోనే వ్రాస్తున్నారు. యూనియన్ పంచాయితీలు తాలూకా బోర్డులు, జిల్లాబోర్డులు మ్యూనిసిపల్ బోర్డులు మొదలయిన సంఘముల వ్యవహారము నోటనూ, కాగితము మీదనూకూడా వాడుకభాషలోనే జరుగుతున్నది. రేపు ఆంధ్రరాష్ట్రము ఏర్పడ్డతర్వాత ప్రభుత్వ సభలోను శాసనసభలోను రాజ్య వ్యవహారము వాడుక మాటలతోనే జరుగక తప్పదు. అప్పుడు గ్రాంథికాంధ్రములో పండితులు తమ బడాయి ప్రకటిస్తే రామమూర్తి పంతులుగారివంటివారు వారి అపశబ్దాలు బట్టబయలుగా వారి భాష విమర్శించి వెల్లడి చేస్తారు. బలాత్కారముగా నయినా ప్రజలందరికీ చదువు వచ్చేటట్టు చేస్తేనే కాని స్వరాజ్య వ్యవహారము సాగదు. ప్రజలందరూ గ్రాంథికాంధ్ర భాషాపండితులు కాలేరు, వాడుకభాష వారికి నేర్పితే చాలును. వాడుకభాషలోనే అన్నివిషయములనుగురించి కావలసినంత జ్ఞానము సంపాదింపవచ్చును. పంతులుగారు చేసే హితోపదేశము నేడుకాకపోతే, రేపయినా గ్రాహ్యమవుతుంది గాని కాకపోదు. బంగాళారాష్ట్రములో అయిందికాదా ?

నేను—కానీండి; కాకపోనీండి. నాకు కర్తవ్యమని తోచినపని నేను చేస్తున్నాను. అది లోకమునకు హితమయినదనే నమ్ముతున్నాను. అన్ని దేశములలోను సదాచారముగనున్నదే నే నుపదేశిస్తున్నాను. మన తాతలనాటివరకున్ను మనదేశమందుకూడా బహుకాలము మన పూర్వులు అట్లే ఆచరించినారు. అందుకు నిదర్శనముగా లిఖితపుస్తక భాండాగారములందు వ్యావహారిక భాషలో రచించిన గ్రంథములు నానా విషయములను గురించి పండితులు వ్రాసినవే వేలకొలదిగా ఉన్నవి.

నా, ఆచా—రేపు రెండోపూట వస్తాము, వ్యాసముచదివివినిపింతురుగాని నమస్కారములు, సెలవు.

నేను—చిత్తం. నమస్కారములు.

ప్రస్తావనలో చెప్పినచొప్పున కీర్తిశేషులయిన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి గ్రంథములనుగురించి శ్రీవేదము వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు కావించిన దూషణము వారి ఉపన్యాసమందు రెండుభాగములుగావిభక్తమై ఉన్నది మొదటి భాగము "బాలురపొత్తము"లను గురించినది. రెండోభాగము "శాస్త్రవిద్యార్థుల తెనుఁగు పొత్తములను (College Telugu)" గురించినది. మొదటిభాగము ఆరుఖండములుగా విడదీసి, ఒక్కొక్క ఖండము శాస్త్రిలవారు ప్రకటించినట్లే వారి సొంతమాటలే ఉదాహరించి, దానిలోని అంశములన్నిటిని వరుసగా ఎత్తుకొని, విమర్శించి నేనీ వ్యాసమందు ముందుగా ఉపన్యసిస్తున్నాను. రెండో భాగములో శాస్త్రిలవారు తప్పులని దూషించిన శబ్దములు వరుసగా ఒకొక్కటి పేర్కొని దాని సాధుత్వాసాధుత్వము యథాశక్తి నిరూపిస్తాను. శాస్త్రిలవారి ఉపన్యాసములోని విషయానుక్రమణమునే నేనున్ను అనుసరించినందున, దానిలోని పునరుక్తి నావిమర్శమందున్ను కొంతమట్టుకు అనివార్యమైనది.

(ఈవ్యాసమందు నేనుదహరించిన గ్రంథములలో శబ్దరత్నాకరమందు పేర్కొని వాటికి సంకేతములు తరచుగా వాడి ఉన్నాను. అవి ఏవంటే, వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు రచించినవి: క. సా. = కథాసరిత్సాగరము; ప్రతా=ప్రతాప రుద్రీయము; ఉష; అలం=అలంకార సంగ్రహము. శి. వ్యా =శిశువ్యాకరణము. వ్రత.=వ్రతకల్పములు, అముద్రి=అముద్రిత గ్రంథచింతామణి: ఆం. చ.=ఆంధ్రులచరిత్రము, వి. స =విజ్ఞానసర్వస్వము. ఆం. సా.=ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక. ఆంధ్ర=ఆంధ్రపత్రిక. ఆం. భా.=ఆంధ్రభాషార్ణవము. శ. ర.=శబ్దరత్నాకరము. ల. నా.=లక్ష్మీనారాయణీయము. బ్రౌ. ని.=బ్రౌణ్యనిఘంటువు.)

మొదటిభాగము— బాలురపొత్తములు

దూషణవాక్యము:—ఆవిషయముల నించుక (ఇంచుకయే) ఉద్ఘాటించెద —

"ననవిల్తుశాస్త్రంపుమినుకులావర్తించు పని వెన్నతోడఁ బెట్టినది మాకు" అని పెద్దన్నగారు చేసిన యుపదేశమును దృఢముగా నవలంబించి ప్రథమ శిక్షపుస్తకములోనే రాజకీయ విద్యాంగమువా రీక్రింది ప్రయోగములను జేయించియున్నారు:

1 జలగ. 2 దవడ, 3 జండా. 4 కాలవ, 5 మనమడు —అనిమాటలు నేర్పినారు. జెలగ, దవుడ, జెండా, కాలువ, మనుమఁడు, అని వీనిపలెనే యుచ్చరించుటకు సులువగు సాధురూపములుండగా నీయసాధురూపములనే నేర్పుట యవిమృశ్యకారితగదా?"

2 విమర్శము. తెలుగుశబ్దముల రూపములలో ఏవిసాధువో ఏవిఅసాధువో నిశ్చయించుటకు ప్రమాణమేమిటి? 'సిద్ధిర్లోకాత్,' 'శబ్దసిద్ధిలోకంబువలనం దెలియును' అని అన్ని దేశములందున్న పండితులు అంగీకరించినారు. ఏసంఘమందైనా శిష్టజనసామాన్యమైనభాష ఉత్తమమైనదిగాను సాధువైనదిగాను అందరున్ను ఎన్నుకొంటున్నారు. శిష్టజనుల పిల్లలకు అభాషే అలవడుతుంది ఆభాషద్వారానే పిల్లలందరున్ను జ్ఞానము సంపాదిస్తారు. శిష్టవ్యవహారమునకు వ్యతిరిక్తమైనభాష వాడేవారుకూడా శిష్టులతో సహవాసము చేయడమువల్ల శిష్టులభాష అలవర్చుకొంటాడు. బడులలోను సభలలోను శిష్టుల వ్యావహారికభాష నిరంతరంగా వినబడుతూ ఉంటుంది గనుక పిల్లలకూ పెద్దలకూ సామాన్యమై, ఆభాష దేశభాషగా వ్యాపిస్తుంది. నేడు లోకవ్యవహారమందు రూఢమయిఉన్నశబ్దము అసాధువని ఎవ్వరికిన్నీ తోచదు. పూర్వకాలమందు ఆశబ్దము మరి ఒకరూపముతో ఉంటే, ఉండుగాక. అప్పటివ్యవహారము అప్పుడు సాధువైనట్టే ఇప్పటివ్యవహారము ఇప్పుడు సాధువు. ప్రజలకు స్వస్థాన వేషభాషాభిమానము శిష్టజనుల వేషభాషలనుపట్టే కలుగుతుంది. వారిని బుద్ధిపూర్వకముగానో, అబుద్ధిపూర్వకముగానో అనుకరించుటవల్లనే ఆవేషభాషలు అందరికీ అలవాటయి, 'దేశవేషము' 'దేశభాష' అవుతవి. అట్లే ఆచారము, నడివడి, శీలము, గుణముమొదలైనవన్నీ ఒంటికి ఎక్కి, లెస్సగా పట్టి ఉండేవి ; కాని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఎరువుగా తెచ్చిపెట్టుకొనేవికావు.

అయితే వేంకటరాయశాస్త్రులవారికి నేటివ్యావహారికభాష శిష్టులదైనా సాధువుకాదు ఈయన 1886వ సంవత్సరమున రచించి ప్రకటీకరించిన శిశువ్యాకరణమందు మొదటిసూత్రములో 'పెద్దలు ఎట్టిమాటలకు గ్రంథములయందు ఎట్టిరూపములనువాడిరో, ఆ విషయమును దెలుపునది వ్యాకరణము' అని వ్యాకరణశాస్త్రలక్షణము చెప్పినారు. కాని 'పెద్దలు' అనగాఎవరో, 'గ్రంథములు' అనగా ఏవోస్పష్టముగా చెప్పినారుకారు. జ్యోతిశ్శాస్త్రం వైద్యశాస్త్రము మొదలయినవిద్యలు తెలుగున వివరించినవారు, ప్రబంధములకు టీకలు వ్రాసినవారు, రామకీర్తనలు రచించినవారు పెద్దలుకారా ? వారురచించినవి గ్రంథములు కావా ? అవి వ్యావహారికభాషలోనే ఉన్నవి మనతాతముత్తాతలనాడు బాలుర పొత్తములు రచించిన రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రులుగారు, ఉదయగిరి శేషయ్యగారు పెద్దలుకారా ? వారి పుస్తకములు దుష్టగ్రంథములా? గురుమూర్తి శాస్త్రిగారి పంచతంత్రము 1834వ సంవత్సరము మొదలుకొని 40 ॥లు బడిపిల్లల చేత ఉపాధ్యాయులు చదివించేవారు. చిన్నయసూరిగారి నీతిచంద్రిక ఆదర్శమై నెలకొన్నపిమ్మట అగ్రంథములోని భాష ఆదరణీయమై అంతకంతకు వ్యావహారికభాషయెడల విద్వేషము పుట్టించినది.అయితే సూరిగారుగాని, వారి శిష్యులుగాని

నేటివరకున్ను "పెద్దల గ్రంథములందు తెలుగుభాషలోని మాటల కన్నిటికిన్ని యెట్టి రూపములు వాడిరో" తెలిసేటట్టు అనుశాసనము నిరవశేషముగా చేయలేదు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాణమే పూనుకొన్నా రట, గాని బృహదాంధ్ర వ్యాకరణ నిర్మాణము ఇప్పటికిన్ని తలపెట్టనేలేదట.

ఇప్పుడు మన తెలుగుదేశమందున్న రెండుకోట్లమంది తెలుగువారున్ను వాడుకలోనున్న తెలుగుమాట లన్నిటిలోను వేటి రూపములు "పెద్దలు" "గ్రంథములలో" వాడినచొప్పున ఉన్నవో, వేటి రూపములు ఆ చొప్పున లేవో తెలుసుకొని సాధుత్వాసాధుత్వము నిశ్చయించుకొని ఆ సాధువులు పరిత్యజించి సాధువులు అలవర్చుకోవలసి ఉన్నదట! ఇట్టి దేశభాషాసంశోధనము సాధ్యమో అసాధ్యమో వివేకులు ఆలోచింతురుగాక. శాస్త్రిలవారి ప్రమాణము చొప్పుననే నాకు వల్లనయి నంతమట్టుకు వారు కావించిన దూషణము యుక్తమో కాదో విచారిస్తాను.

(1) 'జలగ' తప్పనుటకు కారణము కనబడదు, ఇది సం: "జలౌ (లూ) కా" నుండి వచ్చినది. మొట్టమొదట 'జలుగ' గా వుండెనేమో? 'జ' కారము తప్పట! ఏమి? 'జటా' నుండి 'జడ' రాలేదా? 'చంద్ర' శబ్దము నుండి చందురుడు రాలేదా? పెద్దలలో పెద్ద పెద్ద తిక్కన, భారతము, శాంతి పర్వము (ఆ. 2, 393) లో 'జ' కారయుక్తముగానే 'జలగ' వాడినాడు. ఆ జకారము యతిస్థానమందున్నది. చూడండి:—'క'. జలగదిగిచినట్టు గొనఁగ జను నిల సొమ్ముల్, శ-ర-లో ఈ శబ్దమున్ను ఈ ప్రయోగమున్ను ఉన్నవి. శాస్త్రిలవారు సాధువని చెప్పిన 'జెలగ' శ-ర-లో లేదు. బ్రౌ. ని లో ఉన్నది. అయితే ఆ నిఘంటువునిండా "గ్రామ్యభాషే" గదా. శాస్త్రిలవారికి అది ప్రమాణమవుతుందా? అయితే నాకు సంతోషమే. ఇకను శాస్త్రిలవారి నిదానము చొప్పున బలుపునాడిగల గ్రంథములందుగూడా 'జలగ' ఉన్నది. వి. స. లో (చూ. విన్నపము పుట 10) 'జలగలు' ఆంధ్రపత్రిక (4-1-23) లో సర్ త్యాగరాయ శ్రేష్ఠిగారి ఉపన్యాసమందు "మంత్రు లీయుద్యోగమును జలగలు పట్టుకొనినట్లు" అని ఉన్నది. ఇప్పటి కవులలో మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిపొందిన తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తమ దేవీ భాగవతమందు (1-367) "చ. జలగ శరీరముం బొదివి చయ్యన నెత్తురు క్రోలుభంగి" అని తిక్కన వలెనే 'జలగ' ప్రయోగించినారు.

(2) 'జండా':—తప్పట! శ-ర-లో 'జండా' 'జెండా' రెండున్నూ ఉన్నవి. ఇది హిందీ 'ఝండా' నుండి తెలుగులోనికి వచ్చినది. సం. 'జయ' తెలుగు 'జే' అనిన్ని 'జా' అనిన్ని రెండు రూపములతో ఉన్నది. రెండున్ని పెద్దలు వాడినారు, శ-రలో 'జా' లేదు. లేకుంటే ఆ లోపము నిఘంటువు

దోషముగాని శబ్దముయొక్క దోషముకాదు. వరాహపురా. (1-148) లో నంది మల్లన 'జా పరమేశ్వరా యనిన-జంతువులన్నియు' అని యతిస్థానమందు 'జా' ఉంచి వాడినాడు.

(3) 'కాలవ'—శ. ర. లో లేదు గాని బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది. ల. నా. లో కూడాను, బలుపునాడిగల వి. స. లో. 1332 వ పుటలో కనబడు తున్నది. రంగయ్యసెట్టిగారు తెలుగు పీనల్ కోడ్ 432 వ సెక్షనులో వాడినారు. మరాటీ భాషలోకూడా 'కాలవా' అని అంటారట! నేను కాలువ అనేవాడుతున్నాను గాని 'కాలవ' తప్పనలేను. లోకమందున్నది.

(4) 'దవడ'—తప్పనుటకు ప్రమాణ మేమిటి? 'దవుడ' : 'దౌడ' అని. శ. ర. లో ఉన్నదిగాని, దవడలేదు. అది నిఘంటువుదోషము. 'అవల' అవుల 'ఔల' చేర్చినవారు 'దవడ, దవుడ, దౌడ' కూడా చేర్చుకోవలసిఉండెను. ఆం. భా. (11, 143) లోను ద్విరూపకోశములోను ల, నా, లోను 'దవడ' ఉన్నది. విక్రమాంకదేవ చరిత్రమందు తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు వాడినారు (చూ. పు. 46). సులభవ్యాకరణమందు వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు తాలువులు-దవడలుపీనియందుఁబుట్టిన యక్షములు(?) తాలవ్యములు అని అనుశాసించినారు. బలువునాడిగల వి. స. (పు703) లోను; చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము గారి 'వినోదముల' లోను (పు18) అనేక గ్రంథములలోను పెద్దలు వాడిఉన్నారు. 'దవడ' సం. దంష్ట్రా - ప్రా-దాఢా-నుండివచ్చినది. అయితే సంస్కృతశబ్దముతెలుగు దౌంష్ట్రా అనిగాని దౌఁష్ట్రాఅనిగాని సాధారణ ముగా ఉచ్చరిస్తారు. మాటకు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు క్రొత్తగా రచించిన రామాయణసంగ్రహమందు (చూ. కిష్కి.22) దౌష్ట్రలుజూచి అని కనబడుతున్నది. ఇట్టిఉచ్చారణకారణముగా దవుడఅనే రూపము రావచ్చును. మడికిసింగన వాసిష్ఠ రామాయణమందు, జ్ఞా - ప్రాసముగా, 'సౌజ్ఞాఖ్యానములు' అని కందపద్యములో ప్రయోగించినాడు. సంజ్ఞాసరిగా తెలుగువారు నేడు ఉచ్చరించరు. ఓంఢ్రులు యథావిధిగా పలుకుతారు. అట్టివుచ్చారణనుండి సన్న అనేరూపమున్ను సైంగ్యఅనే ఉచ్చారణము నుండి 'సైఁగ' అనేరూపమున్ను తెలుగుగ్రంథములలోనికి వచ్చినవి. నేడు 'సౌఁగ్య, సవుగ్య' అనేవి కనబడుతున్నవి నేటి లౌకికభాష నేడు సాధువనే వారు నేటిశబ్దరూపములు వాడుతారు. పాతరూపములే కావలెననేవారు వెదకి తెలుసుకోవలెను. మనశాస్త్రులవారు వి. సా. లో 'ఆవలించు' వాడినారే (చూ. పు. 213. 398). ఇది 'దవడ' వంటిదేకదా. అయితే, ఇది శ. ర. లో లేదు. లేకుంటేనేమి? ల. నా. లోనున్ను, ఆం. భా, లోనున్ను ఉన్నది; లోకములో

ఉన్నది; ఆంధ్ర వాల్మీకి రామాయణమందున్నది (బాల. 479). ప్రాచీనులయిన పెద్దలు గ్రంథములందు 'అవులించు' అనే వాడినారు. ఈ కాలపు పెద్దలు 'ఆవలించు' అనివాడుతూ ఉన్నారు. మనశాస్త్రిలవారు వాడినశబ్దము నేటి వాడుకనుబట్టి సాధువు, పూర్వుల వాడికనుబట్టి అసాధువు.

(5) 'మనమడు'—అసాధువట! ఎందుచేతనో! 'మనమడు' 'మనమరాలు' అని నేడు లోకమందుఅందరూ అంటున్నారు శ. ర. లోలేకున్నా ల. నా. లోనున్నది. నవలలలోను, నాటకాలలోను కనబడుతున్నవి. అయితే ఇవి పెద్దలగ్రంధాలు కావంటారుశాస్త్రిలవారు, వసుచరిత్ర పెద్దలగ్రంథాలలో చాలాచాలా పెద్దదిగదా: అందులో (ఆV 35) "ధవ్యగుణమంజి మనమరాలి మానసమున మనమరాలి మనమరాలి వివాహసంభ్రమముఁజూడ" అని, రామరాజభూషణుడు 'మనమరాలు' శబ్దము చిత్రరచనములో చమత్కారముగా పొందుపర్చినాడు. "సద్వ్యవహారగతములగుటంజేసి యగ్రామ్యములును ప్రయోగార్హములును ననుతలంపున రామరాజభూషణుఁడు ప్రయోగించియుండు నని తోఁచుచున్నది" అని దీనిని గురించిన్ని, ఇట్టివే మరికొన్నిటిని గురించిన్నీ, బ్ర. శ్రీ. వఝల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిలవారు తమవసుచరిత్ర విమర్శన మందు వ్రాసినారు. పుదూరి సీతారామశాస్త్రిగారు 1834 సం॥లో రచించిన ప్రశ్నోత్తరవ్యాకరణమందు ఏకాది శబ్దములలో 'మనమడు' అనేరూపముగల శబ్దము పేర్కొన్నారు, (అజంతప్రకరణము, 49వ ప్రశ్న) కృష్ణజన్మఖండ మందు శ్రీగోపీనాథ వేంకటకవీంద్రులు "ధాతకు, న్మనమఁడవౌట" అని వ్రాసినారు. (అ, 4. పు. 212) వేంకటరాయశాస్త్రిలవారి నిదానమునుబట్టి ఆం. చ. లో "బలుపునాడి" ఆడుతున్నదట కనుక, ఆగ్రంథమందే (1, 86. 142, 194, 271) నాలుగుపుటలలో నాలుగుచోట్ల. 'మనమఁడు' బలిసిచన్నదని తెలుసుకొని పండితభిషక్కులు ఇట్టిరూపములు భాషాదేవికి రోగలక్షణములని తలంచకుందురుగాక. ఇవి గ్రంథములలో వాడుట 'అవిమృశ్యకారిత' అని శాస్త్రిలవారు అన్నారు: కాని, సాధువయిన శబ్దములను అసాధువులని దూషించడమే అట్టిదనవలెను. తిక్కనవంటి కవీశ్వరుడు భారతమువంటి గ్రంథములో యతిస్థలమందు జడుంచి, జలగశబ్దము ప్రయోగించి ఉండగా, 'బాలురపొత్తములలో అశబ్దమువాడితే రాజకీయ విద్యాంగమువారు సరస్వతికి విషప్రయోగము చేయించినారని దూషించేవారు. ఎట్టి విమర్శకులో పక్షపాతము లేకుండా ఆలోచించగలవారు చెప్పగలరు.

"జొన్నకంకెకు నూఁగు ఉండునా?"—"కంకె" యేమి? "కంకి" యని లోపము. ఈ పుస్తకములోనే-కంకులను కోయును-అని యికారాంత శబ్దముగాను ప్రయోగమున్నది. "పెంకుడుఇల్లు" ఇందు "డు" ఏమి? పెంకు

టిల్లు అనరాదా? "శనగలు"—"సెనగలు" సాధురూపము. పామరులు "శెనిగలు" అందురు. పామరతరులు "శెనిగెలు" అని ఎత్వాంతము చేయుదురు. శెనిగెలన్నందులకు నా గుమాస్తాను బ్రహ్మణునొకనిని నేను తఱిమవైచితిని. "ఊసరవిల్లి" యట—వెల్లిగాని విల్లిగాదు. ఒక్క "గలుచు"ధాతువునకు వచ్చిన పాట్లు కనుఁడు:—ఎవరుగెలిచెదరో (గలుచు ప్రకృతి) "నేనుగెలవలేనా" (గెలచు ప్రకృతి), "పందెము (?) గలచెను" (గలచుప్రకృతి), "గెలుపుకలుగును" (గెలుచు ప్రకృతి)—అన్నిటను గెలుచేప్రకృతిగానుండరాదా?

విమర్శనము:—(1) 'కంకి' 'కంకె' 'కంకులు' 'కంకెలు' లోకములో ఉన్నవి. అట్లే ఏ. వ. 'పల్లి' 'పల్లె' ఉన్నవిగాని, పల్లెలుమాత్రమే బ. వ. వాడుకలో కనబడుచున్నవి. 'పల్లులు' లేదు 'ఐతే' పల్లితప్పా? 'చెఱకుంబల్లి' అని ప్రాచీన తామ్రశాసనమందున్నది. సంపఁగె. సంపెఁగ, గరిటె, గరిట, గగ్గెర, గగ్గిర. పీకె, పీక, ఊఁకె, ఊఁక, తొట్టె, తొట్టి. తొట్టెల, తొట్టిల, గెంటెము, గింటెము, చిత్తకార్తె చిత్తకార్తి, కోరికె, కోరిక కోరికి, పోలికె, పోలికి, ఒకతె, ఒకత, ఒకతి. ఇటువంటివి భాషలో వందలకొలదిగా ఉన్నవి. ఎవరికి ఏది అలవాటయితే అది వాడుతారు. కవులు తమ కుచితమని తోచినట్లు వ్రాసినారు, వ్రాస్తున్నారు. వేంకటరాయ శాస్త్రిల వారు హితోపదేశములో నెమలి (71) అనిన్ని, క. సా. లో. వదినె (పు.170) చెడిపె (పు. 414) అనిన్ని వ్రాసినారు. శ. ర. లో. నెమలి. చేర్చలేదు; 'నమిలి' 'నెమిలి' సాధువులని ఉన్నది; 'వదిన' లేదు 'వదినె' మాత్రమే ఉన్నది. అయితే, 'వదిన' తప్పా? ల. నా. లో ఉన్నది. శ. ర. లో: 'చెడిపె' లేదు. 'చెడిప' మాత్రమే యున్నది. అందుకు ప్రమాణముగా కాశీఖండము (ఆ. 2. ప. 72)"లోని చెడిపతోఁ జాలపోరామి సేయజనదు" అని యుదాహృతమయి ఉన్నది. ల. నా. లో. ఈ ప్రమాణమే చూపించి 'చెడిప' శబ్దమున్నూ దానితోపాటు 'చెడిపె' రూపాంతరమున్నూ చేర్చుకొన్నారు. అయితే, వావిళ్ళవారు ముద్రించిన కాశీఖండములో 'చెడిపె' అని ఉన్నది; కాని, శ ర. లో. ఉదాహరించినట్లు 'చెడిప' అని లేదు. నావద్దనున్న తాటాకు పుస్తకములో "చెడిపితోడను బోరామిసేయవలదు." అని ఇకారాంత రూపమున్నది. ఇట్లు "చెడిప, చెడిపి, చెడిపె" అని మూడు రూపములు కంటికి కనబడుచున్నవి. వాటిలో ఏది సాధువు? సాధుత్వా సాధుత్వము నిరూపించుటకు ప్రమాణమేమిటి? శ. ర. లో. 'సంపెఁగె, సంపఁగ' మాత్రమే యెత్తుకొన్నారు. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో యతిస్థానమందు 'ప' గలిగి 'సంపంగి' అని ఉన్నది. (చూ. 11, 78) వేంకటరాయ శాస్త్రిలుగారు 'కొమారిత' అని 762-వ పుటలోను 'కొమారితె' అని 768 పుటలోను క. సా లో వ్రాసినారు

ఇవి వారి, 'వ్రతకల్పముల'లో కూడా ఉన్నవి. శ-ర-లో మొదటిదేకాని రెండ వరూపములేదు. ల. నా. లో రెండున్ను ఉన్నవి. చాలాచోట్ల వ్రతకల్పముల లోను (చూ. 63.) తక్కిన గ్రంథములలోను శాస్త్రిలుగారు ప్రయోగించిన 'గాడిదె' శ-ర-మే ప్రమాణమయితే తప్పవుతుంది. ల. నా. ప్రమాణముగా అంగీకరిస్తే సాధువు. ఆకోశకారులు ఎందుకు చేర్చినారు ? లోకములో ఉన్నది కనుకనే. చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక మొదటికూర్పులలో 'గాడిదె' చాలచోట్ల ఉన్నది. గాని ఈ రూపము శ-ర-లో లేనందున నేటి కూర్పులలో 'గాడిద' అని పరిష్కర్తలు దిద్దివేసినారు. ఇప్పటి నీతి చంద్రిక చిన్నయసూరి రచించి నట్లులేదు. క-సా-లో 'సంకిలి' (పు. 211) 'సంకిళ్ళు' (44-83) తరుచుగాను 'సంకెలలు' (62) అరుదుగాను రెండురూపములు కనపడుతున్నవి. మొదటిది ఏకోశమందున్ను నాకు కనబడలేదు. 'సంకెల' 'సంకలియ' శ-ర-లోను ల-నా-లోను ఉన్నవి. లోకములో 'సంకిళ్లు' 'సంకెళ్లు' బహువచనమందు వాడుతున్నారు. ఏ. వ. రూపము నేను. వినలేదు. బ్రౌ. ని. లో 'సంకెల' ఏ. వ., 'సంకిళ్ళు' బ. వ, అని ఉన్నది. కనుక 'సంకిలి' శబ్దము 'సంకిళ్ళు' అనే బ. వ. రూపమునుండి శాస్త్రిలుగారు సాధించినదిగా కనబడుతున్నది. ఇదే కృతకభాష; అనగా వాస్తవమయిన వర్తమానవ్యావహారిక భాషా కాదు వాస్తవమయిన ప్రాచీనకావ్య భాషా కాదు. నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగారి గ్రాంధికాంధ్రముకూడా ఇట్టిదే, వారి భారతసారమందు 'సంకిలెలు' అని ఉన్నది. ఇట్టి అపశబ్దములు వాడుట నిజముగా విషప్రయోగమవుతుంది. వాడుకలో ఉన్నవి లౌకికములు. "లోకేవిదితా లౌకికాః"

లోకములో ఉన్నశబ్దమును కోశములోగాని వ్యాకరణములోగాని చేర్చుకోకపోతే కోశమున్ను వ్యాకరణమున్ను తప్పులవుతవిగాని శబ్దము తప్పుకాదు. పరమప్రమాణముగా గ్రహించదగిన కోశముగాని, వ్యాకరణముగాని తెలుగు భాషకు ఇప్పటికింకా ఒకటీ పుట్టలేదని అందరున్ను ఎరుగుదురు. ఉన్నమట్టుకైనా అవి పెద్దపెద్ద పండితులకే ఉపచరించడములేదు. సామాన్యులు కోశములు, వ్యాకరణములు ఎన్ని వున్నవో అన్నిన్ని దగ్గరపెట్టుకొని ఒక శబ్దము సాధువో కాదో అన్నిటిలోనున్ను వెదికి చూచి తెలుసుకొని మరీవ్రాస్తారా ? దేశభాష మాట్లాడినప్పుడుగాని వ్రాసినప్పుడుగాని దేశస్థులు ఇంతప్రయత్నము చేయవలసియుంటే లోకవ్యవహారము సాగుతుందా ? ఎంతో గొప్ప పాండిత్యముగలవారని ప్రఖ్యాతిపొందిన వేంకటరాయశాస్త్రిగారికి 'జలగ' శబ్దము సాధువని తెలియలేదు సరిగదా మరిఒకరు ఆశబ్దము ప్రయోగించునప్పుడు ఆలోచించకుండా అది అసాధువని నిందించుటకు సాహసించినారుగాని శ. ర. మైనా చూచినారుకారే ! అదిచూచివుంటే, తిక్కనప్రయోగమున్నదని తెలుసు

కొని ఉందురుగదా! నిష్కారణముగా ఒకరిని నిందించినారన్న నిందకు పాత్రులు కాకపోదురుగదా! తమ అలంకారసంగ్రహమునందు శాస్త్రిల వారు "క. ఆరయ నద్భుత మిధ్యా. శూరత్వోదార్యరచన,చొఱునత్యుక్తిన్" అని 63 వ పుట లో అత్యుక్తికి లక్షణము వ్రాసినారు. శ. ర. లో 'చొచ్చు' ధాతువున్నది; గాని 'చొఱు' లేదు (చొరు అయినాలేదు). చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణ సూత్రము వారి జ్ఞప్తియం దుంచుకోవలసి ఉండెను; లేకుంటే, గ్రంథమువ్రాసినప్పుడైనా చూడవలసి ఉండెను. ఇది వ్యావహారిక భాషలోని శబ్దము కాదు. గ్రాంథిక భాషలో 'చొచ్చు' ధాతువుకు ముత్తుపరంబగునపుడు మాత్రము 'చొరు' అగును. ఉ. చొరఁడు, చొరుము. పోనీ! గ్రంథములలో ప్రాచీన కవులు ఏలాగున వ్రాసినారో తెలుసుకొన్నారా? నే నెరిగినంతమట్టుకు ఏ గ్రంథములోనూ 'చొఱున్' అని కానీ, 'చొరున్' అని కానీ ప్రాచీనకవి ప్రయోగము ఒకటైనా కనబడలేదు రాజమహేంద్రవరము గవర్నమెంటు కళాశాలలో ఆంధ్రపండితులుగా ఉన్న, బ్ర. శ్రీ. మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు 'శరణుచొచ్చుము' అని తాము నిరుడు రచించిన భాసనాటక కథ లలో (199 పుట) ప్రయోగించినారు. ఆంధ్రపండితులయినవారు బాలవ్యాకర ణము చదివినవారని అనుకోవలెనుగదా? చదివినఫలమేది? వ్యాకరణములో అనుశాసించిన మట్టుకైనా సాధువైన గ్రాంథికభాష పెద్దపేరుగల పండితులకే అలవడలేదు. భారతము తిరిగీ తెనుగున రచిస్తూఉన్న బ్ర. శ్రీ. శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు- కవిరాజబిరుదాంకితులు, ఆదిపర్వములో 'చొరి' అని (ఆ. 5. ప. 4,) చొరినన్ అని (ఆ. 10. ప. 251) 'చొఱితిని'అని (ఆ. 7. ప 72) అనేక పద్యములలో ప్రయోగించినారే! ఇవి కోశమునకున్ను వ్యాకర ణమునకున్ను ప్రాచీనకవిప్రయోగములకున్ను విరుద్ధముగా, నాకే కాక, అనేక పండితులకు కూడ కనబడుతున్నవి. ఏ శబ్దమయినా ఇప్పటి లోకవ్యవహారమునుగానీ పూర్వకవుల వ్యవహారమునుగానీ అనుసరించినట్ట యితే సాధువైన వర్తమాన వ్యావహారికభాష అనికాని సాధువైన ప్రాచీన కావ్యభాషఅనికాని అంగీకరించుటకు యోగ్యమవుతుంది. ప్రాచీన కావ్యభాష వ్యావహారికభాషకంటె వేరుగా ఉన్నంతమట్టుకు దాని లక్షణము ప్రాచీనకావ్య ములు లెస్సగా చదివి నేర్చుకొని అభ్యసించి అలవాటు చేసికొన్న వారికేకాని ఇతరులకు వాటిలో వ్యత్యాసము నిస్సందేహముగా బోధపడదు. మనము చదువుతూఉన్న ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములలోని పాఠములన్నీ నిర్దుష్టములుకావు. మనము చదువుకొన్న వ్యాకరణములు సంపూర్ణములుకావు. నిర్దుష్టములున్నుకావు. మనకున్న కోశములున్ను అట్టివే. చక్కగా రచించిన వ్యాకరణము, కోశము ఉన్నా వాటిసాయమున ప్రాచీనభాషలో మనము రచింప బూనుకొనుట అతి

సాహసము. నా అభిప్రాయము స్పష్టపర్చుటకు ఒక అంశము నిదర్శనముగా చూపిస్తాను. చనుదెంచు, అరుగుదెంచు, అగుదెంచు, పోవుదెంచు మొదలయిన క్రియలు అనేకము ప్రాచీనభాషలో ఉన్నవి. వీటిలో 'తెంచు' అనుబంధముగా ఉన్నది. వీటికి ముత్తుపరమైనప్పుడు 'తే' 'తేరు' లగునని (బాల. క్రి, 113) వ్యాకరణమందున్నది. చొచ్చు, పుచ్చు, తోఁచు, మొలచు, వగచు మొదలయిన చు కారాంత క్రియలకు 'తెంచు' అనుబంధముగా చేర్చినప్పుడు ఆ చువర్ణము లోపించుననికూడా వ్యాకరణమందున్నది. (బాల. క్రియ. 112). ఈ లక్షణము స్పష్టముగా ఉన్నా శ-ర-లో 'వగదెంచు' 'దే. ప్రే, వగదెగఁ జేయు, పరిష్కరించు అని అర్థముచెప్పి 'వగదెగు' దే. అ. క్రి. (వగ + తెగు) పరిష్కృతమగు అని కృతకశబ్దము కల్పించి చేర్చినారు. ఇది వాస్తవముగా వగచు + తెంచు=వగతెంచు. శ-ర-లో ఇచ్చిన ప్రయోగమందున్ను, ఇతర ప్రయోగములందున్ను శ-ర-లో చెప్పినఅర్థము పట్టదు. వ్యాకరణము రచించిన చిన్నయసూరిగారు నీతిచంద్రికలో 'పుచ్చు,' వాడవలసినచోట 'పుత్తెంచు' 'పుత్తెంచు' వాడవలసినచోట 'పుచ్చు' ప్రయోగించినారు. మన వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు శృంగారనైషధ వ్యాఖ్యానమందు (చూ. V 101) "వాగ్భామ.... ఒకమానవేంద్రు సమక్షమునకు నిందు బింబాస్యఁ దోతెంచి యిట్టులనియె" అని మూలమందు పాఠమిచ్చి టీకలో "తోతెంచి=తోడితెచ్చి" అని అర్థము చెప్పినారు నావద్దనున్న రెండు తాటాకు పుస్తకములలోనున్ను మూలమందు తెచ్చి వున్నదిగాని 'తెంచి' లేదు. ఈ అర్థమందు 'తోతెంచు' అనే రూపముండదు. అసంభవము. తోఁచు + తెంచు=తోఁతెంచు (కానవచ్చు; అభిముఖమై కనబడు). శ-ర-లో 'తోఁతెంచు' 'తోతెచ్చు' వేరువేరు శబ్దములుగానే యున్నవి. నైషధమందే VIII. 91 వ పద్యములో 'దినయౌవనంబు దోతెంచె' అనియున్నది. అక్కడ 'తోతెంచెను=కనబడినది' అని శాస్త్రిలవారు అర్థము వ్రాసినారు. బిందువు మాత్రము తీసివేసినారు. ఆగ్రంథమందే III. 12 లో ఏగుదెంచుచో=పోవు సమయమున అని తెంచు స్వార్థమందున్నట్లు అర్థముచెప్పినారు. కాని అక్కడ కథాసందర్భమునుబట్టి 'వచ్చు' అని అర్థమే పొసగివుంటుంది. 'పోవు' అనిచెప్పుట తప్పు. ఇంద్రుడు నారదుని అడుగుతున్నాడు—యుద్ధములో చచ్చిన రాజులు మాయింటికి (అనగా స్వర్గమునకు) అతిథులుగా రారేమీ ? అని. ఇట్టి సందర్భమందు 'పోరేమీ' అని అనగూడదుగదా ?

ఇట్లు ఈప్రాచీనాంధ్రశబ్దములు సరిగా తెలుసుకోలేక అకటావికటముగా అవి ప్రయోగించడమేగాక వాటి రూపములుమార్చి పాడుచేయడముకూడా జరుతున్నందుకు ఇప్పటివారి గ్రథములనుండి కొన్ని దృష్టాంతము లుదాహరిస్తాను. శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారి శ్రీకృష్ణభారతమందు "ఎమ్మె నను బాహు

బలాఢ్యునిఁ దాఁకు దెంచఁగన్" (సభా 11. 307) వావిలికొలను సుబ్బారావుగారి ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణము నందు "అంగదుఁ డంతటి యనదయే రిత్తయే తేరుటకు" (సుంద 1390). కూచి నరసింహం గారి గౌరాంగచరిత్రమందు "కృష్ణుని....ఏతెంచుమని వేఁడరాదు" (భా. II. ఆ. XI. 144). నందిరాజు చలపతిరావుగారి సావిత్రి (కథ)లో 'కళ్యాణము కల్యాణమని నారదుఁ డేతేరెను' (పు. 15) నడింపల్లి వేంకటహనుమంతరావు గారి సాహసికలో "రాగవల్లరి లీలావతిగృహమున కేతెంచగనే" (పుట. 66). నేతి వేంకటసుబ్బయ్యశాస్త్రిగారి ధర్మజ రాజసూయములో రెండుచోట్ల 'అరుగు దేరునిజకుమారునకు' (పు. 42 మొదటికూర్పు, 40 రెండోది) క్రతువుపక్ర మించునాఁటికి 'మీనాటికి మరల నరుగుదేరువాడ' (89. 84). నాగపూడి కుప్పసామయ్యగారి భారతసారమందు తెచ్చుధాతువిట్లే ప్రయుక్తమైనది. 'కల్లి దేరునెపంబున సైరంధ్రి నాయింటికిఁ బంపుము' (పు. 144) దుగ్గిరాల గోపాల కృష్ణయ్యగారు కాంగ్రెసు సప్తాహమునందు "ఆంధ్రదేశమున కరుదెంచనున్న ధర్మజ్ఞులగు నాయకశిఖామణులకు అన్నముబెట్టి బిల్లు చేతి కీయవలసినదేనా?' (ఆంధ్రపత్రిక ది 6-12-23). ఆంధ్రపత్రికలో ఇవి లేఖకుల జాబులలోనే కాక, సంపాదకీయవ్యాసములందు సయితము, తరుచుగా ఇట్టిప్రయోగములు కన బడుతూ ఉన్నవి. (చూ. తే 20-11-22 సంచికలో) 'అరుగుదెంచక మానదు' అని రెండుచోట్ల, (తే. 4-1-23 లో) ఏతెంచగ అని, (తే 29-1-24 లో) 'స్వరాజ్యసిద్ధి నాటంకపరుచుట కేరికిని వీలులేని పరిస్థితులు త్వరలో నరు దెంచకమానవు' అని, ప్రజాస్వామిక పరిపాలనాభిలాషగల పత్రికాధిపతులు గ్రాంధికాంధ్రమురాని ప్రజలకోసము ప్రకటిస్తూఉన్న తమ పత్రికలో ప్రజలకు సుపరిచితమయిన భాషకుమారుగా కృతకభాష వాడడముచూస్తే గ్రాంథికాంధ్ర భాషావ్యామోహముయొక్క ప్రాబల్యమూ, ప్రభావము అప్రతిహతముగా ఉన్నట్లు కనబడుతున్నది. ప్రరూఢమూలమయిన దురభ్యాసము, దురాచారము పండితులయినా విడిచిపెట్టలేరుగదా! 'రాకమానదు' అనుటకు మారుగా 'అరుగు దెంచకమానదు' అనునది దురభ్యాసముకాక మరేమిటి? పామరులను మోస పుచ్చడముకాదా?

(2) 'పెంకుడుఇల్లు' తప్పన్నారు. విసంధి వివేకము రచించిన శాస్త్రుల వారు క. సా. లోని పడకయిల్లు (401.443) మొదటికూర్పులోనే 'పడుక టిల్లు'గా వ్రాయవలసిఉండెను. క. సా. లోని 'మూకుడునడుమ బొక్క'లో (478) తప్పుకాదా? మూకుటినడిమి బొక్క అనవద్దా? శ. ర. లో. 'లోవ' రెండవఅర్థము 'రథపీఠముమీఁది చట్టుపుఅంచు' అని విసంధిగా ఉన్నది

'పెంటపాడుఅవతల' 'కొండవీడుఅవతల' మొ॥ ఆంధ్రపత్రికలో కనబడ్డవి. వి. స. నిండా ఇట్టిప్రయోగము లున్నవే.

కృతకభాషలో విసంధివివేకమేకాదు. ఏవివేకమయినా కృతకమే. అది ఒక్కలాగున ఉండదు. 'ఎల్లవి' (భీష్మ. 1.65) 'ఎల్లయవి' (అను. IV 166) అని తిక్కనవాడినాడు. ఆ అర్థమందు నేడు లోకులు 'ప్రతీది' అంటున్నారు. ఆంధ్రపత్రికలోని జాబులలో కనబడుతున్నది. మనశాస్త్రిలవారు ఈరూపము గ్రామ్యమనికాబోలు 'ప్రతిది' అని (అలం. పు. 2) పద్యమందే ప్రయోగించినారు. ఎవరో జ్ఞప్తియందులేదు, 'ప్రతి యది' అని ఈమధ్యనే వ్రాసినారు!

(3) 'శనగలు' తప్పట! బ్రౌ. ని. లో ఉన్నదే. బలువునాడి గల వి. స. లో కూడా ఉన్నదే (పు. 345). "శనిగలు" అన్నందులకు నాగు మాస్తాను బ్రాహ్మణునొకనిని తజిమివైచితిని అని శాస్త్రిలవారు తమ గ్రామ్య ద్వేషము నెల్లూరిసభలో వెల్లడిచేసుకొన్నారు. ఈలాగుననే స్విఫ్ట్ అనే ఇంగ్లీషుపండితుడు 'మాబ్' అనే ఇంగ్లీషుమాట వాడినవారిని కొట్టబోయేవాడట. అతడు ఊడుకోకుండాచేయుటకు అడిసన్ తనపత్రికలో ఆశబ్దము గ్రామ్యమని ప్రకటించినాడట! గాని లోకమందంతటా ఆశబ్దము వ్యాపించి ఆకాలమందే సాధుత్వముపొందినది. కొండ వెంకటప్పయ్య పంతులుగారున్నూ పురాణపండ మల్లయశాస్త్రిలుగారున్ను తమ యింటిపేర్లు ఆకారాంతములు కావని వాదించినా, వారి బంధువులున్ను లోకులున్ను ఆకారాంతముగానే వాడుతున్నారు. 'శెనిగపప్పు' అని వై. హనుమంతరావుగారు రచించిన సోమశేఖరవిజయము నందున్నది. (పు. 98). ఈగ్రంథమునిండా ఎన్నో అపశబ్దాలున్నవి; అయినా, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారున్ను, రా. సా. గుమ్మడూరి వేంకటరంగారావుపంతులుగారున్ను, దానిని మెచ్చినారు; ఇది కాలేజీవిద్యార్థులకు ఈసంవత్సరము పఠనీయగ్రంథము! పినాకిని పత్రికలో ఒకవిలేఖరి 'చెనిగపంట' 'చెనిగబుడ్డలు' వాడినాడు. ఇదిసం. చణకశబ్దమునకు అన్నిటికంటే దగ్గరగా ఉన్నది. వాడుకభాషలో వైవిధ్యముండుట వైయాకరణులకు వింతగా ఉండదు. దేశాంతరమందున్న వివిధశబ్దరూపములు పాణిని అనుశాసనమందుఉన్నవి. శవర్ణము తెలుగులోలేదని శాస్త్రిలవారి సిద్ధాంతముగాబోలు! 'శనివారము' 'శరణు' తత్సమములా? తద్భవములా? శలవు, శిస్తు, మిశంబరు తెలుగులోచేరినవి. 'శాలువు' తప్పని 'సేలువు' కొందరు వాడుతున్నారు. 'సెట్టి' ని 'శ్రేష్ఠి' ని చేసినారు. 'చెట్టి' కూడానిలిచిఉన్నది. 'శింగకవి' 'శితయ్య' అని సంతకాలు చేస్తున్నారు: మొదటిమాట ప్రాచనశాసనాలలో ఉన్నది. 'పదిశము' న్ను దానికి మందులున్ను పత్రికలలో కంటబడుతూనేఉన్నవి. మనశాస్త్రిలవారే ఉష. లో (పు. 13) 'శబాస్' అని వాడినారు: అదేమో! షకారము

కూడా తెలుగులో ఉండకూడదని వీరిఅభిప్రాయము. క. సా. లోను, ప్రతా. లోను అనేకచోట్ల 'మనిసి' అని శాస్త్రిలవారు ప్రయోగించినారు. క. సా. లో 'మనిసి శవము' (227). 'మనిసిని' (18) 'మనిసిపుట్టె' (206). ప్రతా. లో రాజు వాక్యమందు "మీకు మనిసికి ఒకసర్కారిచ్చెదము" (పు. 44: 3-వకూర్పు). 'అంచెమనిసి' (72). ఈనాటకములోనే చాకలిపేరిగాడిభాషలో 'పెతిమనిసికీ' అని ఉన్నది. 'మనిషి' అని లౌకికభాషలో శిష్టవ్యవహారమందున్నది. దీనిలోని 'ష'కారము అనాంధ్రమనికాబోలు ఆవర్ణముగల తెనుగుశబ్దము గ్రామ్యమంటారు; భాషాదేవికి గ్రామ్యవిషయము తగలకుండా షకారము సకారముగామార్చి 'మనిషి' ని 'మనిసి'నిచేసి, గ్రాంథికభాషలో వాడుటకు తగినశబ్దము పుట్టించినారు. అయితే, లోకములో చాకలిపేరిగాడివంటి పామరజనవ్యవహారమందు సిద్ధశబ్దముగా ఉన్నందుకు పేరిగాడిమాటే ప్రమాణము. సర్వ స్వతంత్రులయిన పండితులు అఘటితఘటనాసమర్థులుగనుక, లోకములో వాస్తవముగా గ్రామ్యమయినది సాధువుగాను, వాస్తవముగా శిష్టజనవ్యవహారమందు సాధువుగా ఉన్నది గ్రామ్యముగాను చేసినారు. ప్రాచీన కావ్యములలో నన్నయ; తిక్కన. ఎఱ్ఱన, శ్రీనాధుడు, మొదలుగాగల కవిపుంగవులు 'మానిసి' అని వ్రాసినట్టు తాటాకుపుస్తకములలో కనబడుతున్నది. అచ్చుపుస్తకములలో 'మానిసి' అని ఉన్నది. అరణ్యపర్వములో ఒకచోట (ఆ. 5. ప. 332) క. అక్కట మృదుగాత్రులు గడుఁజిక్కని మనసులు- అని నాకు కనబడినది. 'మనసులు' అంటే, 'మనస్సు' కలవారు అని అర్థముఅగునా? కాకపోతే 'మానిసి'కి 'మనసి' రూపాంతరమని చెప్పవలసిఉంటుంది. క. సా. లో 'షికారు' గ్రామ్య. మని దానికిమారుగా 'సికారి' అనే శాస్త్రిలుగారు వ్రాసినారు. (చూ. 19.23). అయితే మోర్చింగు (శ ర.) కు మారుగా 'మోర్సింగు' అన్నారు. (చూ. ప్రతా 72). ఇట్లే 'మరుచటి' అని క. సా. (పు. 632) లోను, 'మరుసటి' అని శ. ర. లోను ఉన్నది. 'కొంచెము' అని క. సా. (పు 51, 109) లో. వీజనము(?)విశ(సె)నకట్ట అయిలోకములోన్నా, 'విసనకఱ్ఱ'అని గ్రాంధికముగా వ్రాస్తారు పండితులు (చూ. శ. ర.) అయితే, 'విసరుకఱ్ఱ' అని ఇప్పుడుకొందరు గ్రాంథీకరణము చేస్తున్నారు. ఇది ఇకను విసరుఁగఱ్ఱ అవుతుందేమో. ఉచ్చారణను అనుసరించి ఊయెల, ఉయ్యేల, ఉయ్యల, ఊయల, ఉయ్యాల, పయ్యెద, పయ్యద. బోయెత. బోయత. ఆయెలే, ఆయలే, అనే రూపములు ఏర్పడ్డవికావా?

(4) 'ఊసరవిల్లి' లోకములో ఉన్నది. వ్యుత్పత్తిని పట్టిచూస్తే ఊసరవల్లి (సం. పల్లి బల్లి) సాధువు కాబోలును. కన్నడములో 'ఊసరవళ్లి.' 'ఊసరుళ్లి.' కొందరు తెలుగువారు 'ఊసపిల్లి' అంటారని బ్రౌ. ని. లో

ఉన్నది. "పల్లి"కిమారుగా 'పిల్లి' అనుటకు 'చెరుకుపిల్లి' వారని, చెరుకుపల్లి (చెరకుంబల్లి)కి మారుగా వాడుట దృష్టాంతము. ఇది మల్లె మల్లి మొదలయిన వాటివలెనే అయినది. క. సా. లో శాస్త్రిలవారు పల్లి, పల్లిని, పల్లికి, అని వ్రాసి ఎందుకు దిద్దుకొన్నారు? 'పల్లి' సాధువు కాదా? ఆచంట వేంకటరాయ సాంఖ్యాయనశర్మగారు 'రహస్యదర్పణ' మందు 'గురివిందగింజలు' (పు 112) అని వాడినారు (శ. ర గురివెంద). ఏమిచేయను?

(5) గెలుచు, గెలుపు, గెలిచెను, గెలవగలనా, అని అచ్చు వ్యత్యస్తముగా వాడుట దోషమని ఆక్షేపించినారు. కాని తెలుగులో ఒక శబ్దము ఉకార మధ్యమమో అకారమధ్యమమో ఇకారమధ్యమమో నిరూపించుట ఎంత కష్టమో ఆలోచించినారుకారు. యతిస్థానమందు కనబడితేనేకాని అచ్చు ఇద మిత్థమని నిశ్చయించి చెప్పశక్యముకాదు. అట్టిస్థానమందే వివిధముగా కావ్యములలో కనబడినప్పుడు రూపాంతరములు కోశములలోనికిన్ని, వ్యాకరణములలోనికిన్ని. అప్పుడప్పుడు లాక్షణికులు చేర్చుకొన్నారు. ఇంకా చేర్చుకోవలసినవి కొన్ని కనబడుతున్నవి. • ఒక్కొక్క కాలమందు ఒక్కొక్కవిధముగా శబ్దరూపము లున్నవి. నన్నయ మొదలయిన ప్రాచీన కవులు 'నడచు (నడక, నడ) మిక్కుటము (ధా. మిక్కు, మిక్కిలి), బోరన, దిగ్గన, నాలుక, కానిక, సడలి. * పగుల్చి'.+ అని వాడినట్టు యతిస్థానమందు డ, కు, ర, గ, లు, ని, డి గు, వర్ణములు కనబడుతున్నవి. ఉత్తరాంధ్రకవులు 'నడుచు, మిక్కుటము, బోరున, దిగ్గున, కానుక, సడలి, పగిల్చి, అని వాడినట్టు అట్టి నిదర్శనమే ఉన్నది. తమ పూర్వుల వాడుకను అనుసరించకుండా దానికి భిన్నముగా ఉన్నా తమకాలపు వాడుకనుపట్టే వారు వ్రాసినారనక తప్పదు. శ-ర-లో అనేక శబ్దముల రూపము నిర్ణయించలేక సీతారామాచార్యులుగారు చాలా చిక్కులు పడ్డారు. వారికి తెలిసినంతవరకు చెప్పి దొరికిన ప్రమాణములను చూపించినారు. తక్కినవి విచార్యములన్నారు. ఎవరైనా మరేమిచేయగలరు? 'తొరఁగు' గురించి 'గ్రంథములయందు అంతట ఇది అకారమధ్యముగానే కబడుచున్నది. అయినను ఒక మహాకవి మాత్రము ఉకారమధ్యముగా ప్రయోగించియున్నాడు' అని వ్రాసినారు. నాకు తాటాకు పుస్తకములలో 'తొరుఁగు' అని ఉకార మధ్యముగానే కనబడ్డది. ఈ విచారణలో ఎట్టి చిక్కు గలదో తెలియజేయుటకు ఒకశబ్దము తార్కాణముగా చూడండి: 'ఎగచు'

• మెలుత (అనుశా. III 221)—'లు' యతి. శ-ర-లో మెలఁత ఉన్నది గాని మెలుఁత లేదు.

* సడిల్పక (కాశ్య. IV.12—'డి'యతి)

\+ పగుల్చి (హరివం. పూ. IV. 148. 'గు' యతి.)

'ఎగుచు' అని రెండురూపములున్ను శ-ర-లో ఉన్నవి. రెండింటికి ప్రమాణముగా నిర్వచనోత్తరరామాయణము ఆ. 3. 33 వ పద్యమే ఉదాహృత మయినది. దానిలో కొట్టకొనను ఒక్క చోటనుమాత్రమే ఈ శబ్దము ఉన్నది. అది 'ఎగచు' శబ్దముక్రింద 'ఎగవన్' అనిన్ని "ఎగుచు" శబ్దముక్రింద 'ఎగువన్' అనిన్ని పాఠభేధములతో ఈ ప్రమోగమే ప్రమాణముగా కనబడుతున్నది. ఆ ఒక్కపద్యములోఉన్న ఆ ఒక్కశబ్దమే రెండువిధములా ప్రమాణమనిచెప్పి రూపాంతరములు సాధించడము యుక్తమా? తాటాకు పుస్తకములలో 'ఎగపన్' మాత్రమే నాకు కనబడినది. కనుక నాబుద్ధికి 'ఎగచు' అకారమధ్యమని తోస్తున్నది 'ఎగచి యెగచి యందు నెగయకుండబట్టె' అని నలచరిత్రమునందు నన్నయ వ్రాసిన పద్యములలో 'గ' యతిస్థానమందు లేకున్నా దానినిపట్టి అకారమధ్యమని ఊహించి శ-ర-లో ఉదాహరించినారు.

ప్రస్తుతవిమర్శకు విషయమైన "గెలుచు" ధాతువు ఉకారమధ్యమని శ. ర. లో ఉన్నది; గాని 'గెలివు' ఎందుండివచ్చినది? (శ. ర. లో ఉన్న "గెలివి" రూపము తప్పుగాబోలు. ఇది 'ఉలివు, తెలివు' వంటిది. శ. ర. లో ప్రయోగము లుదాహరించలేదు. శల్య. III 100-క, 'ఈ గెలివేలార్చెద'-లో, గెలివు + ఏల + ఆర్చెద అనిశబ్దములరూపములు) కన్నడములో 'గెల్' ధాతువు; గెలల్, గెలవు కృదంతములు; గెలితు క్త్వార్థకము; గెలువికే, గెలువు అనేరూపములుకూడా ఉన్నవి. అట్లే అరవములో "కెలి" ధాతువు. "కెలిప్" కృదంతము. ధాతువులనేవి కొన్నిశబ్దముల రూపములు ఆధారముగా చేసుకొని లాక్షణికులు కల్పించిన ప్రకృతులుకాని సహజమైన సిద్ధశబ్దములు కావు. భాషాశాస్త్రసంప్రదాయము చొప్పున 'కెల్' ధాతువు అనేకకారణముల చేత అనేకవిధములుగా శబ్దములరూపములు మారుతవి. ఈవిచారణ ఇక్కడ విస్తరించి చేయుటకు అనువుపడదు. ఇట్టివివిధరూపములు శాస్త్రిలవారి గ్రంథములలోను వారు మెచ్చుకొన్న వారి గ్రంథములలోను చూపించువారివలెనే బాలురపొత్తములను రచించినవారున్ను వ్రాసినారనిమాత్రము సమాధానము చెప్పవలెను. ఇవి లోకములో ఉంటే వ్యావహారికభాషలోనివి అవుతవి. ప్రాచీనగ్రంథములలో ఉంటే, ప్రాచీనాంధ్రభాషలోనివి అవుతవి. ఎందున్నూ లేకుంటే అపశబ్దములు అవుతవి. శాస్త్రిలవారి ప్రయోగములు కొన్ని వర్గీకరణముచేసి చూపిస్తాను. వ్రతకల్పములోని 'తీసుకొని' (102); క. సా. లోని 'తగలఁబెట్టిరి' (21), 'దొరికిన' (524) "పడక" (401) "ఒడిలి" (232) [శ. ర.-'వడలు' ధాతువు], 'ముసురుకొని' (149) 'మఱచి' (232) 'కదపక' (195) (కదలు-ధాతువుకు ప్రేరణార్థకము) "దగ్గిర" (44, 57) బొపడు*

* ప్రతా. లో చాకలివాళ్లభాషలో 'బొపడు' ఉన్నది.

(4) అగుపడుట (8) అగుపడెను (18) అగుపడును (30) అగుపడి (31) అగుపడుచున్నది (36) అగుపడఁగా (49) అగుపడక (56) అగుపడలేదు (56), [ఇట్టివి 15 చోట్ల ఉన్నవి]-ఈ మొదలయినవి ప్రాచీనకావ్యభాషలో లేవు; అందులో అసాధువులు వర్తమానవ్యావహారిక భాషలోఉన్నవి ; అందులో సాధువులు, క. సా. లోని మఱవక (474) తఱిమి (426)-(గురు రేఫము గానీ లఘు రేఫగానీ) ఈ మొదలయినవి ప్రాచీనకావ్యభాషలోను, వర్తమాన వ్యావహారికభాషలోను ఉన్నవి ; రెంటికిన్ని సామాన్యము క. సా. లోని 'వెదకు' (86) బెదరించె (118)-ఈలాటివి; కేవలము ప్రాచీనకావ్యభాష లోనివి. వ్రతకల్పములోని అడగి (81) [అడిగి] క. సా. లోని కదులని (497) వెదుక (85, 210 327), తడువసాగెను (281) [తడపు. టుమర్థక రూపము], తరముకొని (256)-పదనొకండుగురు (374) ఈలాటివి ఎందు నూపొందని అపశబ్దములు; కృతకభాషలోనివి. ప్రాచీనకావ్యభాష లెస్సగా అభ్యసించక వర్తమాన వ్యావహారికభాష గ్రామ్యమని త్యజింప నుద్దేశించి లౌకికభాషలోని శబ్దముయొక్క రూపము యథేష్టముగా మార్చి చిత్రమైన గ్రాంధికీకరణవిధాన మేర్పరచుకొని కొందరు పండితులు గ్రాందిక భాషాభి వృద్ధిచేస్తున్నారు. లోకములో దొరకదు, వెదకవలెను అనిఉన్నవిగనుక. అవి గ్రామ్యములట. అకారము తీసి ఉకారము పెట్టగానే గ్రామ్యత్వముతొలగి గ్రాంథికమయిపోతుందట ! దొరుకదు (గురురేఫముంటే మరీమంచిదని దొఱు కదు), వెదుకవలెను అనికొందరు పండితంమన్యులు వ్రాస్తున్నారు. అట్టే చర్చ ఎందుకు ? శాస్త్రిలవారు మెచ్చుకొన్న గ్రంధములలోకూడా శబ్దరూపములు ఏలాగునమారిఉన్నవో చూస్తే భాషాదేవికి ఎవరు విషప్రయోగములుచేసినారో తెలుస్తుంది. శివాజీ చరిత్రలో వెదుక (78) వెదకి (78) వెదకుచు, దొరకు, దొఱకు (164), వి. స. లో కదువు (118) కరిగి (152) దొరికిన (347) దొరకలేదు (379) దొరికి (617) దొరకక (619) అగుపడు (558) పెరుగును, పెరగవు (657) నరికిన (657) నరకరు (657) ఆం. సా. పత్రికలో అగుపడును. (I.67, 11, 195) ఒరిగి (I. 64) వెదుకగా (I. 67) తరవాయి (I. 46) దొరికిన (II. 26) ఆం. చ. లో అగుపించదు (I. 96) దగ్గఱ (I. 96) క. సా. మొదటకూర్పులో 'ఒద్దికి' అనేకవేల వాక్యములలో ప్రయోగించి రెండవకూర్పులో 'ఒద్దకు' అని అన్నిచోట్లను దిద్దుకొన్నారు. ఇది అసాధువుకాదు. ఉత్తరాంధ్రకావ్యములలో తరచుగా కనబడుతున్నది. తిక్కన్నకూడా వాడిఉన్నాడు. (చూ. విరా. I. 230 ఉద్యోగ IV. 105)

"నీవు చాలాబాగా పాడుతావటే !" "పకోడీలు కరకరలాడుచు బాగానే యున్నవి." "నీకుదానిరుచి బాగానే తెలియును" మరియొక వాలంతిలో "బంఘ

త్వము తెలియజేసేమాటలు బాగా బోధపడ్డతర్వాత" అనిమాటిమాటికి "బాగా" ప్రయోగము. ఎఫ్. ఏ. పరీక్షకుపఠనీయమైనయొక నాటకంపుఁదోఁబుట్టువు నాటకములో అనథ మోక్తిగా ఈ "బాగా" ప్రయోగము అయిదాఱు మాఱులు కావింపబడినది. అందే ఇట్లుండగా అట్టివానింజదివి పండితులయిన వారిపొత్తము లలో నిట్లుండుటయాశ్చర్యమా? అయినను "బాగాయన్నది" అని అందున్న కళాత్వమునుదిద్ది యిందు "బాగానే" అనిద్రుతముంచుట మేలుగదా.

ఇది అతిసులభమైన శబ్దము. "బాగుగా" లేక "బాగుగ" అనిసాధు ప్రకృతి, దానికి "బాగా" అని గ్రామ్యము. ఇట్లేపెద్దపెద్ద వారిగ్రంథములలో "ఆనక" శబ్దము చొచ్చినది. "అలానా?" "ఆమట" అనువానిని ఇంకనునేను ఆధునికవాఙ్మయమునం గన లేదు.

విమర్శము:— 'చాలా' 'బాగా' తప్పులట! 'చాలా' శ. ర. లోలేదు; గాని, ల. నా. లో ఉన్నది; ద్విరూపకోశములోను, దేశ్యనామార్థ కోశములోను ఉన్నది. 'చాలఁ' అనగా చాలునంత, చాలునట్లుఅని మొదటఅర్థ ముండెను. కాని, "అధికముగా" అనేఅర్థము తెలియజేయుటకు 'చాలా' అనేది అవ్యయముగా వాడుకలోనికివచ్చి మున్నూరుసంవత్సరములయి ఉంటుంది. ఇట్లే 'కూడా' (కడ) తేరా' 'నోరారా' 'తీరా' 'ఇంకా' 'అంతా' 'తిరిగీ'— మొదలయినవి భాషలో పరిణమించినవి. దీర్ఘముచేత అర్థవిశేషమేర్పడుతుంది. 'ధనము కూడబెట్టు' 'ధనముకూడా పెట్టు'—ఈ రెంటికిని ఒక్కటే అర్థము కాదు. 'చాలా యభివృద్ధి (ఆం. పత్రిక పుట 8. 10-1-23), కూడ యుండ వలయును (ఆం. ప. పు. 10; 10-1-23)—ఇవి తప్పులు. దీర్ఘముమాని హ్రస్వమువాడితే శబ్దార్థముమారి వ్యవహారహాని సంభవిస్తుంది. వ్యవహార సౌకర్యముకోసమే భాష ఉన్నది. వ్యవహారమునకు హాని కలిగించే భాష ఒక్క నిరర్థకమే కాదు. అనర్థకముకూడా అవుతుంది. మరి చర్చించకుండా ప్రసిద్ధకవుల ప్రయోగములు ఉదాహరిస్తాను. అనిరుద్ధ చరిత్రము (ii 83), ఇందుమతీ పరిణయము (iii· 40) కుచేలోపాఖ్యానము (III 75), కవికర్ణ రసాయనము (IV. 164), గంగా గౌరీ సంవాదము (పు. 17), దశావతార చరిత్రము (పు. 47), ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసము (పు.27) ప్రభు లింగలీల (పు. 21), బసవ పురాణము (పు. 102), రామస్తవ రాజము (పు. 35), వాసిష్ఠ రామాయణము (కొత్తది XII. 12, 78, 88), వేంకటే శ్వర మహాత్మ్యము (159), అప్పకవీయము (1859 సం. మొదలు ముద్రిం చిన కూర్పు లన్నిట IV, పుటలు 165-188 లో ఎనిమిదిచోట్ల). విజయ

విలాసము (మొదటి కూర్పు III. 56), రంగరాయ చరిత్రము* (II. 48, 148), కవిరాజ మనోరంజనము (పు. 87)—వీటిలోనే కాక శతకములలోను, కీర్తనలలోను, అనేక ప్రయోగములున్నవి. టీకలలోను వచన గ్రంథముల లోను అపరిమితముగా పండితులు వాడినారు. పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులవారు సర్వశబ్ద సంబోధినిలోను, రంగాచార్యులవారు శ్రీనివాస రక్షణములోను 'చాలా' శబ్దము వాడినారు. మన శాస్త్రిలవారు 'చాలా' శబ్దము ప్రయోగించి నట్టు నాకు ఎక్కడా కనబడలేదు. గాని, వారు మెచ్చుకొన్న వి. స. లో 'చాలా భాగము' (పు. 428), 'చాలా యుగములు' (450) 'చాలా ఎత్తు' (470) ఉన్నవి. సంపాదకులు మ॥ కొ. వెం. లక్ష్మణరావుగారు రచించిన హిందూదేశ చరిత్రలో మహమ్మదీయ యుగమందు 'చాలా దూరము' (238) ఉన్నది. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారి పుస్తక భాండాగారాధికారి మ॥ క్రొ. సూర్యారావుగారు 'ఫసానే అయాజబ్' అనే గ్రంథములో 'చాలా' ఇరవై అయిదు చోట్ల వాడినారు, అన్నట్టు చెప్ప మరచినాను. ఆంధ్ర పండితోత్తములు శ్రీ సూర్యారాయ బృహదాంధ్ర నిఘంటు సంపా దకులు ఆంధ్రపరిషత్ ప్రతిష్ఠాపకులు మ॥ జయంతి రామయ్యపంతులుగారు తమ ముక్తీశ్వరశతకములో "క. చాలా లాభముగోరినఁ, గేలఁ గలదిగూడ వెచ్చగించవలయుఁ—" (55)అని వ్రాసినారు. ఆంధ్రపరిషదధ్యక్షులు, ఆంధ్ర కాళిదాస బిరుదాంకితులు అపరిమితముగా ఆంధ్రగ్రంథములు రచించినవారు మ॥ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారు సారంగధర నాటకములో సారంగధరునివాక్యములందే వాడినట్టు మూడు కూర్పులలోను కనబడుతున్నది. అప్పకవికి పూర్వమునుంచిన్ని లోకములో ఉన్నట్టిది, ద్విరూపకోశములో గణపవరపు వేంకటకవి చాలాకాలము క్రిందటనే చేర్చినట్టిది. లక్ష్మీనారాయ ణీయ మనే కోశములో 16 ఏండ్లయి ఉన్నట్టిది, కావ్యములలో ప్రాచీన కవి పుంగవులు ప్రయోగించినట్టిది, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషదధ్యక్షులు వాడుతున్నట్టిది, బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాతలంతటి ప్రఖ్యాత పండితులు స్వకీయకావ్య మందే ప్రయోగించినట్టిది. సాధుశబ్దము కాదనుటకు కారణమేమిటి ? ఇప్పుడు తాము నిర్మిస్తూఉన్న బృహదాంధ్ర నిఘంటువులో దీనిని నిర్మాతలు చేర్చుకోక పోతే ఈ శబ్దము వాడుతూవున్న ఆంధ్రలోకమునకు, దానిని ప్రయోగించిన ప్రాచీన కవులకు, దానిని కోశమందు చేర్చిన పూర్వాలాక్షణికులకు, ఆంధ్ర

---

* "శా. ఆమాటల్ విని........చా
లాముఖ్యంబుగ........" అని

'లా' యతిస్థానమందున్ను 'ము' ప్రాసస్థానముందున్ను ఉన్నవి. 'చాలన్' అని దిద్ద వాటము కాదు.

సాహిత్య పరిషత్తుకు. దాని అధ్యక్షులకు, వీరందరితోపాటు తమకున్నూ, యెంత అగౌరవముగా ఉంటుందో ఆలోచింతురుగాక; లోకమందు సార్వత్రికమై భూరిప్రయోగమహిమచేత సాధువయిన శబ్దములు విడిచి లోకములో గాని, ఆంధ్రసారస్వతమందుగాని, లేనిశబ్దములు వేనవేలు సంస్కృతకోశము లోనుంచి యెత్తుకొనివచ్చి చేర్చినందువల్లనా శ్రీ సూర్యరాయ బృహదాంధ్ర కోశముయొక్క బృహత్త్వసార్థక మవుతుంది? 'బాగా' తప్పుకాదు. శిష్టజన వ్యవహారమం దున్నది. బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది. "వాతాత్మజునికి బాగాతెలుసురా" అని త్యాగరాయలు పాడిన పాటలో వినబడుతున్నది. బాగుగా-బావుగా బాఉగా బాగా బాగ అయినది. దీనిలో ఉచ్చరణ సౌకర్యము కనబడుతున్నది. పోవదు, పోదు: తటాలున, తటాల్న, తటాన అని కవులు వాడినారు. చక్కా (చక్కగా) అని వాడుకలో ఉన్నది. "నీ తండ్రి బాగున్నాఁడు" అని సులభవ్యాకరణమందు వా. సుబ్బారావుగారు ఉదాహరణగా ఇచ్చినారు. (చూ. III. పు. 14) బాగున్నాడు=బాగ (బాగా-బాగుగా)+ఉన్నాఁడు. వి. స లో "బాగుండును" (పు. 1526) అని ఉన్నది, "వానిని గ్రద్దల కేసెద" అని ఉష. లోను (పు. 52) "వడలిపోవు" కు మారుగా 'ఒడిలిపోవు' అని క. సా. లోను (పు. 232) వ్రాసినవారికి ఇది తప్పుగా తోచినదేమి? 'ఆలాగే' 'ఏలాగున్నది' మొదలయినవి పండితులు అపరిమితముగా వాడుతున్నారు. 'ఆలాగే' క. సా. లో ఉన్నది (పు. 11, 30, 74). ఇది 'ఆలాగుననే' అని ఉండవద్దా? 'ఆనక' అనేదేకాదు 'ఆక' అనేదికూడా గ్రంథాలలోని కెక్కినది. మ॥ తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావుగారి లలితలో 'ఆనక ప్రమాదము వచ్చును' అని 121 వ పుటలోను 'అన్ని సౌభాగ్యాలు అయినాకనే' అనిన్ని 'ఈ పెద్దాపురం చేరాక' అనిన్ని 129వ పుటలోను ఉన్నది. "ఆలానా?" అనే దానిని ఇంకను ఆధునిక వాఙ్మయమునం గనలేదు' అని శాస్త్రులవారన్నారు. ఆధునికము మాటకేమి? ఆధునికగ్రంథములు గ్రామ్యభూయిష్ఠములని వారు వాటివైపు చూడనైనా చూడరు. పూర్వకవుల కావ్యములైనా వారు తిన్నగా చూచిఉన్నట్టు కనబడదు. దశావతార చరిత్రలో 'శా. ఈలాశూలము గేలఁ బూని లయకాలేశానుచందంబుననన్' అని ఉన్నది. (ఆ. 4. పు. 130) భారతమునందున్న 'నేరనయ్యేదను' వంటిప్రయోగములు కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులుగారు ప్రయోగిస్తే తప్పులని ప్రసన్నరాఘవవిమర్శములో చెడనిందించినవారికి ప్రాచీనాంధ్రవాఙ్మయము సుపరిచితము కాదనక తీరదు. "ఏలాటి" అనేశబ్దము తప్పని మ॥ వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు సులభవ్యాకరణములో వ్రాసినారు. అప్పకవి ఈశబ్దము వాడినాడు. వేంకటరాయశాస్త్రులవారే అనంతవ్రతకల్పములో "ఆవృషభమేలాటిది?" (చూ. 67) అన్నారు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ పత్రిక (VI,

50) లో "ఏలాటి" ఉన్నది. ఒకరికి సాధువయినది మరి ఒకరికి అసాధువు. అంతా పండితులే! అంతా విమర్శకులే! వారిలో వారికే వివాదాలు పుట్టినపుడు ఎవరి మాటలు లోకులు పాటించవలెనో తెలియదు. ప్రాచీనాంధ్ర వాఙ్మయము బాగా చదువుకోని వారికి ప్రాచీనాంధ్రభాషా లక్షణము సంపూర్ణముగా ఏలాగున తెలుస్తుందో! అట్టివారు ఆంధ్రభాషా విమర్శకులయి, నోటికి వచ్చినట్టూ ఇది తప్పు అది ఒప్పు అని కారణము చూపించకుండా ధూంధాం అని బూకరిస్తే వీరి భేషజాలు చూచి సామాన్య జనులు మోసపోతారు. బుకాయించగల పెద్ద పండితులు చెప్పినదానిలో తప్పొప్పులు తెలిసికోగలవా రరుదు. అది చూపించుటకు చిన్న పండితులు మొగమాటపడతారు. ఎవరేమన్నా, సామాన్యులు నోరుమూసికొని ఊరుకోవలసినదే. ఇట్టిదా దేశభాష? లౌకికభాష? తెలుగు వారి మాతృభాష?

'ఆమట' తప్పుకాదు. ఆమ్ + అట. 'ఆమ్' చాలా ప్రాచీన శబ్దము; 'అగును' అని అర్థము: అరవములోను, కన్నడములోను ఉన్నది.

"కూర్చుండు" ధాతువునకై కొందఱు పడినపాట్లు పరిహాసనీయములే గాక అనుశోచనీయములుకూడ నై యున్నవి:-కూర్చుని, కూర్చొని, కూర్చున్న, కూర్చొన్న, కూర్చున్నాఁడు, కూర్చొన్నాఁడు. ఇత్యాది బహురూపములను ఒక్క కవియే ప్రయోగించియున్నాఁడు. I have a house అను వాక్యమునకు తెనుఁగు నేర్పిన శిశుబోధకుఁడు తొట్టతొలుత కలుగు దాతువును సకర్మముగావించినాఁడు. "I నేను, a house ఒక ఇంటిని, have కలిగియున్నాను," అతని యుపదేశము ఆ సాంప్రదాయమున సకర్మకత్వము నాటకాంతము వ్యాపించినది. ఆధునిక వాఙ్మయము నుండి ఎన్ని ప్రయోగములనేని యుదాహరింపవచ్చును. బడి పుస్తకములలోను సమృద్ధిగానే కలవు. మూఁడవ తరగతి పాఠపుస్తకమున (Third class Reader-Marsden's) 24 వ పుట, "కిటికీలను గొన్నిటిని మాత్రమే కలవై యుండును."

విమర్శనము; 'కూర్చుని' 'కూర్చొని' 'కూర్చొనెను' 'కూర్చో' 'నిల్చో' 'ఊరుకో' ఇటువంటివి ప్రాచీన భాషలో లేవు. వర్తమాన వ్యావహారికభాషలో దేశమందు అంతటా ఉన్నవి. ఆధునికకవుల కావ్యములలో వాడినారు; వాడుతున్నారు. 'భేషజ కల్పము' అనే వైద్య గ్రంథములో "మ........ప్రాఙ్ముఖం బునుదగ్వక్త్రియునైన గూర్చుని...." (ఆ. 4 ప. 13) అని వ్రాసిన కవి మొదటివాడు కాబోలు. మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిపొందిన మతుకుమల్లి నృసింహవిద్వన్మణులచే 60 ఏండ్ల క్రిందట దుందుభి సం. లో ప్రణీతమైన చెన్నపురీ విలాసమున 43 వ పుటలో "చ....వ*జ్జులు గొని దారుపాళి పయిగూర్చుని వ్రాయుచు...." అని ఉన్నది. నారపరాజు కాంతకవి రచించిన కవిజనచకోర

చంద్రోదయమునందు "కూర్చొని" పదమూడుచోట్ల ఉన్నది. శ్రీ వెంకటగిరి మహారాజావారి ఆస్థాన కవీశ్వరులు గోపీనాథ వెంకటకవిగారు కృష్ణజన్మ ఖండమునందు "క. వదలక కూర్చుని ప్రాగ్గిరి" (పు. 120) అనిన్ని, "చ.... కొలువయి రత్నపీఠమునఁ గూర్చునియుండగ...." (పు. 120) అనిన్ని వ్రాసినారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదధ్యక్షులు శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహారావు పంతులుగారు నర్మదాపురుకుత్సీయములోను (రెండవ కూర్పు పు. 119), సారంగధర నాటకములోను (3వ కూర్పు పు. 31) "కూర్చుని" మాత్రమే కాక "నిలుచుని" కూడా నర్మదాపురుకుత్సీయములో (పు. 136) ప్రయోగించినారు. ఊరకొనుము, ఊరుకొమ్ము అనికూడా దానిలోనే ఉన్నవి. అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి (1896, పు. 107) లో పత్రికాధిపతులు "తిక్కన సోమయాజిగారు కూర్చొని భారతము వ్రాసిన స్థలము" అని స్వయముగా వ్రాసినారు. విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమాలలోని పుస్తకములందు తరచుగా ఈ శబ్దములు కనబడుతున్నవి. వ్యవసాయ శాస్త్రము (II. పు. 240, 241) లో "కూర్చుని" చంద్రగుప్త చరిత్రములోను, లింకనుచరిత్రము (148, 154) లోను "కూర్చొని" మ॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారుకూడా అర్థశాస్త్రము (పు. 150, 189, 203) లో కూర్చొని 'కూర్చొనవచ్చును' అని వ్రాసినారు. వి. స. లో "వృక్షమూలమునగూరుచొని" (పు. 270) 'కూర్చొనిన' చోటనే (పు. 509) 'కూర్చొని' (707); ఆంధ్రపత్రికలో ప్రతిదినమున్ను 'కూర్చుని'గాని కూర్చొనిగాని కంటబడుతూనే ఉంటుంది. ఆంధ్ర పత్రికసంపాదకీయవ్యాసములందు (2-1-23: పు. 7; 8-1-23: పు. 9) 'కూర్చొని' దుందుభి సం. ఉగాది సంచిక (పు. 193) పద్యములలో 'కూర్చొనె' వచనములో 'కూర్చుని' (పు. 227) వందేమాతర ప్రచురణములలో తరచు రామదండులో 'కూర్చొని' 'కూర్చుని' మహాత్మాగాంది ఆరోగ్యదిగ్దర్శినిలో 'కూర్చొనుటకు' (13) కూర్చుని (24) కీర్తిశేషులయిన మ॥ గురుజాడ వెంకటప్పారావుపంతులుగారు 'కూచుని' అని ఒక కావ్యములో ప్రయోగించినారు. పాటలలోను, పదాలలోను, కీర్తనలలోను దేశమంతా 'కూర్చుని' 'కూర్చొని' 'కూచుని' అని అంటూఉన్నారు. సార్వత్రికమైనదానిని మనశాస్త్రులవారు గ్రామ్యమని నిందించి రూపుమాపగలరా! గ్రామ్యభాషను నిర్మూలింపవలెనని దీక్షపట్టినవారే చాలాధనముపెచ్చించి 'ఇట్టిగ్రామ్యము' గల గ్రంథము అచ్చువేయించిగ్రామ్యము వ్యాపింప జేసినవారయినారు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషదధ్యక్షుల నాటకములనిండా కావలసినంత గ్రామ్యమున్నది.

"కలుగు" ధాతువు సకర్మకమనికూడా శ. ర. లో ఉన్నది. పండితులనేకులు అశ్లేనమ్ముతున్నారు. వి. స. లో "గ్రామములను పల్లెలను గలిగియుండును" (పు. 486). గ్రామములలక్షణములనే కలవిద్మై (పు. 1330) 'అధికారమునే కలిగియున్న దేశముఖులు' (పు. 1365). ఇంకా అనేక ప్రయోగము లిట్టివి ఉన్నవి.

భాషాభేషజము.

ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము

ముందుమాట

["భాషాదేవికి ఆధునిక వాఙ్మయమువలనం గలిగిన యీ వాపును ఇంకను జీవధాతువుండఁగానే పండిత భిషక్కులు కలిసి యాలోచించి తగిన మందులచే తొలగించి ఆరోగ్య మొసంగుదురు గాక యని మదీప్సితము" అని బ్ర. శ్రీ. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదష్టమ వార్షికోత్సవ సభలో అధ్యక్షులుగా నుండి హెచ్చరించినారు. (చూ. ఆం. సా. పత్రిక. VIII. పుట 92.)

మా ఉపదేశము ఏమిటంటే:—ఇద్దరు భాషాదేవు లున్నారు. వారిలో నొకతె లౌకిక భాషాదేవి. ఆయమ్మకు రోగమేమీ లేదు. పెద్దల యిళ్ళే ఆయతనముగా చేసుకొని, వారి నోటిమాట మీరకుండా ప్రవర్తిస్తూ అందరితో కలసి మెలసి, హాయిగా ఆడుతూ, పాడుతూ ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి కలిగి, కులుకుతూ ఉన్నది. ప్రత్యేకముగా తమకోసమే పండితులు ఉంచుకొన్న భాషాదేవమ్మగారు, ప్రబంధబద్ధయై, ముసుగు వేసుకొని శుద్ధవాయువు, వెలుగులేని చీకటిగదిలోనే పడుండి వ్యాయామము లేక, వింత వింత రోగాలెన్నో తగిలించుకొని, ఎప్పుడుచూచినా మూలుగుతూ ఏ క్షణమో ఏ గడియో అన్నట్టుంటారు. ఆయమ్మగారి రోగాలు పండిత భిషక్కుల భేషజాలవల్ల కుదిరేవి కావు. వీరి భేషజాలవల్లనే కొన్ని రోగాలు పుట్టినవి, వాటివల్లనే అవి ముదిరినవి. అవి కుదరకపోవడమే కాక కొత్తరోగాలుకూడా పుట్టుతున్నవి. పండిత భిషక్కుల నిదానము తప్పినది. ఈ రోగాలకు ఒకటే చికిత్స. ముందుగా విరేచనాలకు మందిచ్చి అజీర్ణ పదార్థాలు తొలగించి, లౌకికభాషాదేవి సంరక్షణలో పండిత భాషాదేవిని ఉంచితే, ఆమె పెట్టే పథ్యపానాలచేతను, చేసే ఉపచారములచేతను, రోగాలు కుదిరి ఈ దేవిగారు ఆరోగ్యవంతురాలు కాగలరు. లౌకికభాషాదేవితో కలసిఉన్నంతకాలము పండితుల భాషాదేవిగారు ఆరోగ్యము గలిగి బ్రదుకుతారు. వారి పరస్పర సంబంధము తెలియక, పండిత భిషక్కులు చేసే భైషజ్యము వ్యర్థమవుతున్నది. గనుక భాషాతత్త్వము తెలుసు

కొని, భాషారోగములకు భాషాభిషక్కులు భైషజ్యము చేస్తే కృతకృత్యులవుతారు నాన్యఃపంథావిద్యతేఽయనాయ. ఓం. శాంతిః శాంతిః."].

1. లౌకిక భాష శిష్టజన వ్యవహార సిద్ధమయినది గనుక పూజ్యమేగాని ఎంతమాత్రమూ నింద్యము కాదని మా మతము. శిష్టజన వ్యవహారసిద్ధమయినా లౌకికభాషగ్రామ్యమే అనిన్ని, గ్రంథములలో వాడుటకుతగినదికాదనిన్ని కొందరు వాదిస్తున్నారు. ఆలాగున వాదించేవారి మతము మా మతమునకు విరుద్ధమయినది గనుక వారితో మాకు వివాదము గలిగినది. వారి వాదమును మేము ఖండించుటకు పూనుకొన్నంత మాత్రముచేత వారియెడల మాకు గౌరవములేదని తలంచ గూడదు. మాకు మిత్రులున్ను పూజ్యులున్ను అయిన పండితులతోనే ముందుగా మేము వాదించవలసి వచ్చినది. మా మతము గ్రాహ్యమని ప్రతివాదులనేకులు ఒప్పుకున్నారు; ఒప్పుకోనివారు ఇంకా అనేకులున్నారు. అందరినీ మామతములోనికి తిప్పవలెననే మా అభిలాష అందుకై ప్రయత్నము చేయడము మాత్రమే మావంతుపని. దురభిమానము దురహంకారముగలవారు సత్యము ప్రత్యక్షమయినా ఒప్పుకోరు; అలాటివారు మా మతము నిరాకరిస్తారని మేమెరుగుదుము. మాప్రతివాదులలో కొందరు సరళహృదయులున్నారు. వారియెడల మాకు చాలా గౌరవము కలదు. అట్టివారిలో కొందరితో సంధికోసమై అభియోగము చేయడము తగిన ఉపాయముగాతోచి ఈవ్యాసము వ్రాస్తున్నాము. పెద్దలతో అభియోగము అభివాదపూర్వకము గనుక ఒక్కొక్కరిని గూర్చి వ్రాసిన గ్రంథ మొక్కొక్క అభివాదనముగా విభజిస్తున్నాము.

2. మా అభియోగవిధానము వివరిస్తున్నాము. ప్రతివాదులు తమ తోడి పండితుల భాషలో ఏదోషములు చూపించినారో ఆ దోషములుగాని అట్టివిగాని లౌకిక భాషాలక్షణానుసారముగా ఉంటే, అవి దోషములు కావని సాధించడము మా పని. అవి వాడిన పండితులు, ఒప్పుకొన్నా ఒప్పుకోకపోయినా, మా మతములోనివారే అవుతారు. ఇతరుల గ్రంథాలలో తప్పులుగా తాము ఎంచిన శబ్దములు తమ గ్రంథములలో కూడా కనబడినప్పుడు తాము తప్పులు వ్రాసినవారు అయి, "గ్రాంథిక భాష" లెస్సగా రానివారనిపించుకొంటారు. మా ప్రతివాదులు "గ్రాంథిక భాష" తప్పులు లేకుండా వ్రాయలేరు అని సప్రమాణముగా సిద్ధాంతముచేయ బూనుకోవడములో దురుద్దేశము ఏమీలేదు. నిజము చెప్పకేమి ? బహు జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూడగా, "లాక్షణికులు", "పండితులు" అనే అభిధానములు గల వారందరూ నిర్దుష్టమని ఐకమత్యముగా అంగీకరించదగిన గ్రంథము ఒకటీ నేటివారు వ్రాసినవాటిలో మాకు కనబడలేదు. ఒకరికి సాధువయినది మరిఒకరికి అసాధువు. ఎవరిమాట

ప్రమాణము ? ఇక, ప్రాచీనభాషలోని శబ్దములు తిన్నగా వాడలేకపోయినా, తెలియక తప్పు లనుకొని వాటిని దూషించినా ఎంత పండితుడైనా, గ్రాంథి కాంధ్రము రానివా డవుతాడు. ప్రాచీనులు వాడని ఉత్తరాంధ్ర శబ్దములు వాడిన వాడు కొత్త తెనుగు వ్రాసినవాడు కాకపోడు. ఉత్తరాంధ్ర కవుల గ్రంథము లలోని ప్రయోగములు కొన్ని తాము ప్రమాణముగా అంగీకరించి, తక్కినవి ప్రమాణము కాదనడము ఎవరికీ న్యాయము కాదుగదా. వృద్ధాచారము ప్రకా రము అభియోగము నడుపుతాము. పెద్దలు అనుమతింతురు గాక.

అ భి వా ద న ము I

బ్ర. శ్రీ. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు I. I.

3. వీరు తెలుగు పండితులలో అగ్రగణ్యులు. 'అభినవవాగను శాసను' లని, 'ఆంధ్ర మల్లినాథు'లని, 'శ్రీమన్ మహోపాధ్యాయు'లని వారి పాండి త్యమందభిమానముగలవారిచేత పొగడ్తగన్నవారు; చాలాకాలము కళాశాలా పండితులుగా ఉన్నవారు, అనేక గ్రంథములు రచించినవారు, శృంగార నైషధ మునకు సర్వంకష వ్యాఖ్య వ్రాసినవారు, లక్షణజ్ఞులు, విమర్శకులు, ఆంధ్రమే కాక సంస్కృతము ఇంగ్లీషు ఇంకను మరికొన్ని భాషలలో పాండిత్యము సంపాదించినవారు. ఇంతటివారి తెలుగుభాషలో తప్పొప్పులు నిరూపించడము నకు మావంటివాళ్ళు పూనుకోవడము అతి సాహసముగా కనబడునేమోకాని, నిర్భయముగా మా పూనిక నెరవేర్చుకొనేటందుకు తగిన ఉపాయములు, సాధ నములు, ఈ శాస్త్రులవారే మాకు సమకూర్చినారు. ఏలాగంటే:—

4. తమవలెనే కాలేజీ పండితులుగా ఉండి, తమవలెనే అనేక గ్రంథ ములు రచించి, తమవలెనే కవులని. విద్వాంసులని విఖ్యాతి పొందినవారి భాషలో అనేక దోషములు చూపిస్తూ వారి గ్రంథములు ఈ శాస్త్రులవారు విమర్శించి ఉన్నారు. అవి మేము చదువుకొన్నాము. ఇతరుల గ్రంథాలు దుష్ట ప్రబంధములని స్థాపించడమునకు వాటిలో ఏవి దోషములుగా నిరూపించి ఈ శాస్త్రులవారు నిరాకరించినారో, ఆ దోషములు ఈ శాస్త్రులవారి గ్రంథము లలో ఉన్నప్పుడు ఆవి వెదకి చూపించడము కష్టమయినపని కాదు. ఆ దోష ములనుబట్టి శాస్త్రులవారి గ్రంథాలు కూడా దుష్టప్రబంధములని సిద్ధాంతము చేయడము సాహస మెందు కవుతుంది ? అప్పుడు జంకు కళంకు లేని కవి చంద్రులమని విద్వద్వతంసులమని చెప్పుకొన్న శాస్త్రులవారు కూడా ఇతరులతో కలిసి ఏకరాశిలో చేరుతారు. వారి గ్రాంథికాంధ్రభాషా పాండిత్యము, కేవలము మిథ్యఅనిన్ని, పామరులను మోసవుచ్చుటకు పన్నిన

కైతవము అనిన్ని, తెలుసుకొని వివేకము కలవారు దాని కోసము దేవులాడరు, మృగతృష్ణలోని నీటికోసము వృథాశ్రమపడక సర్వజన సామాన్యమయిన జలాశయము చేరి దప్పి తీర్చుకొని సుఖిస్తారు.

5. ఈ శాస్త్రిలవారు 1898 సం. లో అద్భుతమైన గ్రంథ మొకటి రచించి ప్రకటించినారు. దాని పేరు "ఆంధ్రప్రసన్న రాఘవవిమర్శము". ఆంధ్రప్రసన్న రాఘవమనే గ్రంథము తెలుగు తర్జుమా. సంస్కృత ప్రసన్న రాఘవము తెలుగులోనికి తర్జుమాచేసినవారు కీర్తిశేషులయిన కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులవారు; మహామహోపాధ్యాయులు. ఆంధ్రభాషా సంజీవనీ పత్రికాధిపతులు, నల్లభైయేండ్లు కాలేజీ తెలుగు పండితులుగానున్నవారు. అనేక గ్రంథములు రచించినవారు. తమవంటి పండితులు ఇంకొకరు లేరనిపించుకొన్నవారు, "సలక్షణమైన తెలుగుభాష" సుళువుగా వ్రాయడమేకాక, నిరాఘాటముగా మాట్లాడడము నేర్చినవారట నిత్య వ్యవహారములో ఇంటి వద్దనుకూడా "సలక్షణమైన తెలుగే" వాడుట ఆయనకు అలవాటట. "సలక్షణమైన తెలుగు భాష" కు ఆయన గ్రంథములే కాక ఆయన నోటిమాటలే ఆదర్శమట. లౌకికభాష గ్రామ్యమని (సంపంగిపువ్వును తుమ్మెదనిందించినట్టు) పంతులవారు పరిత్యజించినారట, నాటకములలోనయినా, అత్యధమ పాత్రల వాక్యములందైనా గ్రామ్యభాష వాడకూడదన్నారట. వేంకటరాయశాస్త్రిలవారి నాటకములో అట్టివాక్యములలో గ్రామ్యము ప్రయోగించడము దోషముగా పంతులవారిబుద్ధికి తోచినది. ఆకాలములో గ్రామ్యద్వేషులందరూ శాస్త్రిలవారిమీదికి దండెత్తివచ్చినప్పుడు, వారికి పంతులవారు కన్నాకుగానుండి శాస్త్రిలవారితోను వారిపక్షమువారితోను ఘోరయుద్ధము జరిపినారు. ఆరు సంవత్సరములక్రిందట సాహిత్యపరిషత్తువారు రాజమహేంద్రవరములో సమావిష్టులయి సభచేసినప్పుడు ఈపంతులవారు అధ్యక్షులుగానుండి మాబోంట్ల నందరినీ గ్రామ్యవాదులని నిందించి, బడులలోను, సభలలోను పండితులు కూడా "గ్రామ్యభాష" 'మాట్లాడటము మిక్కిలినింద్య'మని నొక్కి చెప్పి తమవలె సదాసలక్షణముగా అందరూ మాట్లాడడము నేర్చుకోవలెనని ఉపదేశించినారు.

6, ఇంతమట్టుకు వేంకటరత్నముపంతులవారిని ఎందుకు వర్ణించవలసి వచ్చినదంటే. సలక్షణభాషాభిమానమున్ను గ్రామ్యద్వేషమున్ను వీరియందు మూర్తీభవించినవి గదా; ఇట్టి పండితుల గ్రంథములో 2568 తప్పులున్నవట! వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు వరసగా జాబితావ్రాసి అంకెలువేసి చూపించినారు. రెండుకోట్లమంది తెలుగువాచున్నారు. వేంకటరత్నముపంతులవారివంటి పండితులకే స్వాధీనముకాని "సలక్షణగ్రాంథికాంధ్రము" సర్వజనసామాన్యమయిన దేశభాష ఎప్పటికైనా కాగలదని ఆశపడుటకు అవకాశలేశమైనా

ఉన్నదా ? మాబోంట్లను గ్రామ్యులని తిట్టిన పంతులవారినే గ్రామ్యులను చేసినారు శాస్త్రిలవారు ! చూడండి, ఆంధ్రప్రసన్నరాఘవవిమర్శగ్రంథముయొక్క అవతారికలో విమర్శకులైన శాస్త్రిలవారు ఏమనివ్రాసినారో :—

'ఈ కాలమునలో ఆంధ్రభాషలో ప్రబంధములు పెచ్చుపెరుగుతున్నవిగదా. వానిలో అనేకములవలన భాషకు కడుంజెట్ట కలుగుచుండుటంగాంచి ఏదేనొకగ్రంథమాధారముగా నీచెఱుపునెల్ల విద్యార్థి జనోపయోగముకై. భాషారక్షకై వెల్లడిసేయఁ దలంపుగొన్న వాఁడనై అట్టి యిప్పటి గ్రంథములలో నెల్ల మ.రా.రాశ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులవారు రచియించిన యాంధ్ర ప్రసన్నరాఘవము నా యుద్యమమున కత్యంతోపయుక్తముగా నున్నందున దానిని విమర్శింప దొరకొంటిని.... ఛందో వ్యాకరణాలంకారముల కిదివేరుపురువు.... రసము సున్న. పూర్వులుచెప్పిన పాకము లిందు లేవు. గ్రచ్చకాయ పాకము, మేడిపండుపాకము ముసిఁడి పండు పాకము దృష్టిపిడతపాకము....ఇత్యాదులు కలవు....అలంకార శాస్త్రమునఁ జెప్పిన దోషములలో ఇందు లేనిదిలేదు, అందు లేనివి ఇందెన్నియేని గలవు....సావధానముగాతత్త్వ మరయువారు వీరికిసంస్కృతము తెలియదనియు, దేవనాగరలిపి తెలియదనియు, నాటక లక్షణము తెలియనే తెలియదనియు, ఆంధ్రభాషకు వీరు విషము పెట్టినారనియు ఇతరుల గ్రంథముల గుణదోషములను చర్చించుటకు వీరు అధికారులు గారనియు, వీరి మతముచే భాష చెడుచున్నదనియు, గ్రహింతురు. అయినను సామాన్యముగా జనులు పరప్రత్యయనేయ బుద్ధులు, తెలిసినవారును పత్రికలయందు రాఁగల దూషణలకు భయపడియు, నిజస్తుతి యెనగొనియు, 'అష్టైతే మాభాగా యేదన్నమమ' మర్యాదగా ఆత్మాభిప్రాయములం బ్రకటింపరు. ఇందు వలన భాష చెడిపోదా ? కావున, ఇన్ని దోషములుగల దగుటచే ఈ గ్రంథము బుద్బుద ప్రాయముగా లయ మొందంగలదియైనను ఆంధ్ర భారతి కటాక్షము వడయు వాఁడనై, జయదేవకవికి ఈ తెలుంగు వలనం గలిగిన చెట్టందొలంచుటకై యీ విమర్శారంభముం జేసినాఁడ.'

8. శాస్త్రిలవారు వ్రాసిన విమర్శగ్రంథమంతా మొదటినుండి కొనవరకూ, 324 పుటలున్నూ చదివితేనేగాని ఈ అద్భుత విమర్శ స్వారస్యము తెలియదు. అయినా కొన్ని వాక్యములు ఉదాహరించి మచ్చు చూపిస్తాము. (ఆ వాక్యములు ఏ పుటలోనివో తెలియుటకు పుట సంఖ్య చేర్చినాము) పంతులవారి తెలుగు చక్కనిది కాదని విమర్శకులకు తోచినప్పుడు ఎంత సరసముగా దోషము నిరూపించి ఉద్ఘాటించినారో చూడండి:—

9. 'గోకంబద్దు తెలుగు' (69,79,80,105,120,122,149,276) గార్డెన్ టుకమ్ తర్జిమా (51) హాటెంటాట్ భాష (73, 80, 84, 131) అసంబద్ధ

ప్రలాపము (282) మదరాను తెలుఁగు (80) చెన్నపట్టణపుఁ దెనుఁగు (89) అఱవ తెలుఁగు (227) గుజరాతీపేట తెలుఁగు (218) అరబ్బీ మంత్ర పారాయణము (82) అసహ్యము (116) దగ్ధపటలము (281) రోత (301) తడగిడతోమ్ (142) చె_త్త (21) లొటలోట (251) చచ్చుడు (264) మునిసిపాలిటీవారిది (216) వేసిన అడుగెల్ల ఎంగిలాకులోనే పడవలయునా ? (249) ఇట్టి చేతకాని కవన మెవరు చెప్పుకొమ్మన్నారు (314) వాణికి ఓకలింత (12) వీధిలో పారవేయవలసినది (15) బెంకాయ పిచ్చికొండ (7,110,182) అర్ధమేడ్చినట్లున్నది (97,304) ఏమి యీ చేయంగల విన్నపముల కవనము (162) పంతుల వారు స్వారస్య వినాశన ధ్వజ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులుగారు (105) రక్షణ నిర్వాహము పీఁచు రేఁగుచున్నది (111) ఎవ్వరికేనిచూపుకొని యుండరాదా (122) విద్యార్థులతోఁ కలిసి చదువరాదా (171) కవితా త_త్త్వవిత్ప్రికాండకుల మని ప్రగల్భింతురు. అజ్ఞులును నమ్మెదురు గతాను గతికులు ఘోషింతురు (16) ఏం శేతూ నేం శేతూనే అని యేడ్చినట్లున్నది (70) నన్నుఁ బెండ్లాడవే చెంచీత నీకు బహుపున్నె ముంటదే చెంచీత అని చెచీంతపాట సరణిం బురణించుచున్నది. (253) ఆంధ్రభాషావధూటిని కడు పార విషము త్రాగించి సంజీవనము వేయుటగాదా ? (164) మున్ను తిక్కన శ్రీనాథులు ఆంధ్రీకరించిరి. ఇప్పుడు ఇట్టియ నేడమూకులు తొడఁగినారు అందును వీరివలె పాడుచేసినవారు మఱి లేరు, వీరు పండితులట ! తెలివిగలవారట ! ని_స్తర పాదపే దేశే హేరండోపి ద్రుమాయతే (323).

శాస్త్రిలవారూ ! న్యాయమా యింత పరుషముగా పంతుల వారిని తిట్టడము !

ఈలాగున ఒకరి నొకరు దూషించడము పండితులకు చెల్లునుకాబోలు. అది అట్లుండనీయండి. భాష ఒక్క_టే మా వ్యాసమునకు విషయము గనుక అలంకారాలు, రసాలు, పాకాలు, యతులు, ప్రాసములు మొదలయిన వాటి విమర్శనముతో గాని, తిట్లతో గాని, మాకు ఇక్క_డ పని లేదు. ఆంధ్ర వ్యాకరణ మర్యాదాతిక్రమణములు ఇంచుమించుగా ఇరవై అయిదు పంతులవారి గ్రంథములో శాస్త్రిలవారు చూపించినారు. వీటిలో రెండుమూడుతప్ప తక్కి_నవి రావుబహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగముపంతుల వారి నాటకములో ప్రయు_క్తము లయినవనిన్ని ఆపంతులవారువ్రాసిన "దుష్ట ప్రబంధముల" విషము ఆంధ్రభారతి దేహమునకెక్కి_ ఆమెను 'ప్రాణసంశయ దశకు' తెచ్చినదనిన్ని శాస్త్రిలవారు మరియొక విమర్శలో వ్రాసినారు. ఆవిమర్శనము ఈవ్యాసము రెండవభాగములో విమర్శించినప్పుడు వేంకటరత్నము పంతులవారి 'తప్పులు' అచ్చట పేర్కొ_ని చర్చించి ఇద్దరు పంతులవార్లున్ను

పొరబడ్డారో లేక శాస్త్రిలవారే తప్పొప్పులు కనుక్కోలేక పొరబడ్డారో, విచారిస్తాము. వేంకటరత్నముపంతులువారి తెలుగులో మహాపాతకముతో సమానమైనట్టిదని శాస్త్రిలవారికి తోచిన గొప్ప దోషము ఒకటి ముందుగా వివరించి, శాస్త్రిలవారి ఆంధ్రభాషాపాండిత్యవైశిష్ట్యము ప్రకటిస్తాము.

11. ఆంధ్రప్రసన్నరాఘవము. ప్రథమాంకము 11-వ పుటలో కవిగారు 'పంపలేడయ్యెడుఁ' అని ప్రయోగించినారు. ఈశబ్దము తప్పనుకొని శాస్త్రిలవారు విమర్శనములో ఏమి వ్రాసినారంటే—

12. 'పంతులవారి నలువదియేండ్ల యాంధ్రవ్యాకరణోపాధ్యాయతా ప్రభావము. అయ్యెడున్—ఇదేమి జ్యోస్యమా? లూట్టా? లాట్టా? 'ఆశీశ్శాప సంప్రార్థనవిధులందు లూట్టగు' బాల, క్రియా. ౽. ఈయర్థములం దొకటియు నిటం బొసంగదు. 'తద్ధర్మాదులందు లాట్టగు' బాల. క్రియా. ౽ 'తచ్ఛీలసంభావనా సంప్రశ్నసాతత్య వర్తమాన భావ్యాశీరాదులు లాది పదగ్రాహంబులు' ఈయర్థములందును భావివక్తకు తెలియునదిగాదు, వర్తమానేతరములు పొసంగవు. వర్తమాన మర్థమేని, ఏఁడును ఏమి అయ్యెడున్? ఏమగుటయుంగాదు, అయ్యెడున్ అనునది వ్యతిరేకార్థమునకు అనుప్రయుక్తము అని యుత్తరమేని, ఈసూత్రంబుం గనుండు. భూతంబున లఙ్లిడంతంబగు నగుధాతు వనుప్రయుక్తంబగు' బాల. క్రియా. ౧౧౪. దీన నెఱుంగుడు లిడంతమేగాని, అన్యమనుప్రయుక్తంబుగాదని. కావున, నిది పాదముముగియుటకు ఏదోఒకడున్న. దీనిపేరు అయ్యెడున్న.'

13. ఆగ్రంథమందే వేంకటరత్నముపంతులవారు ప్రథమాంకము 16-వ పుటలో మంజీరకునివాక్యములో 'ఎక్కడఁ బడిదయ్యెడు' అని మరి ఒకమారు అట్టిరూపము ప్రయోగము చేసినారు, శాస్త్రిలవారును మరిఒకమారు తమలక్షణజ్ఞత వారి లక్షణాజ్ఞత ఉద్ఘోషించి విమర్శనము వ్రాసినారు. అజ్ఞానవిజృంభితము.

14. 'భూతంబున లఙికి లిడంతంబగు నగుధాతు వనుప్రయుక్తంబగు బాల. క్రియా. ౧౧౪. వాఁడు రాఁడయ్యెను. మేము రామయితిమి—అని యుదాహరణము. ఏతత్సూత్రరీతిని వ్యతిరేకమునకు భూతమున అగుధాతువు భూతార్థము అనుప్రయుక్తమగును గాని లాడాదికములు కానేరవు. ఎక్కడఁ బడ దయ్యెడునట! నలువదియేండ్ల యాంధ్రపండితుల యాంధ్రవ్యాకరణ జ్ఞానము ఎట్లు రేఁగుచున్నదో యరయుఁడు. ఇది రెండవమారు వీరీతప్పు చేయుట. ౧౧-వ పుటలో 'లేడయ్యెడున్' అని తొలిమా అయినది, వీరే క్రొత్త వ్యాకరణము చేయవలసినవారు.

15. చూచినారా ! శాస్త్రులవారికి ఎంత విశ్వాసమో చిన్నయ సూరి బాలవ్యాకరణ శాస్త్రమందు ! పండితులు శాస్త్ర దృష్టిగలవారట గదా ! చర్మ చక్షుస్సుకుకనబడేది నమ్మరు ! శాస్త్రము అమోఘము ; గనుక ప్రమాణము. చిన్నయ సూత్రరీతిని అగు ధాతువు భూతార్థమందే గాని వర్తమాన భవిష్యదర్థమునందు అనుప్రయుక్తము కాదని చెప్పి ఊరకుండక, పంతులవారిని ఎట్లు దూషించినారో విమర్శకులు ! అదేమో కారణముతెలియదు గాని, పంతులవారు ఆంధ్ర వ్యాకరణము ఒకటి చేయడమునకు యత్నించినట్లు. ఆయన అట్టి పనికి తగినవారు కానట్లు శాస్త్రులవారు తలంచి, సందు దొరికి నప్పుడెల్లా ఇట్లే చెప్పినారు. విమర్శగ్రంథము 55-వ పుటలో :—

'ఏండ్ల తరబడి యాంధ్రోపాధ్యాయులట ! కవితాతత్వ విత్తట ; ఆంధ్ర వ్యాకరణ పాండిత్య మిట్లున్నది ! ఈ పాండిత్యముతో ఆంధ్రభాషా సంజీవకులట ! కాల మహిమ !' అనిన్ని 80 వ పుటలో 'నలువదియేండ్లనుండి ఆంధ్ర వ్యాకరణము పాఠము చెప్పుదురట ! ఏదో నూతన వ్యాకరణము చేయుడు' అనిన్ని 113 వ పుటలో 'తద్ధర్మార్థక విశేషణమునకు హల్లు పరమగునప్పుడు నుగాగమ మెచట విహితము ? క్రొత్త వ్యాకరణము త్వరగాచేసి వేయుదము. ఆజ్ఞ పుచ్చుకొని యున్నారము గదా !' అనిన్ని. 313 వ పుటలో 'ఈ కాలమున వీరు నొక—కాదు, వీరొక కాదు. వీరే ఆంధ్ర భాషా మర్యాదా వ్యవస్థాపకులు !' అనిన్ని తరచుగా దూషించినారు.

16. శాస్త్రులవారు ఈ విమర్శము వ్రాసిన సంవత్సరము 1898. 15 సంవత్సరములు గడచిన తర్వాత శృంగార నైషధమునకు సర్వంకషవ్యాఖ్య వ్రాసినారు. నైషధము 7 వ ఆశ్వాసము 72 వ పద్యములో 'చేయ రయ్యెదరు' అనిన్ని, 8 వ ఆశ్వాసము 185 ప పద్యములో 'లేఁడయ్యెడున్' అనిన్ని శ్రీనాథుడే ప్రయోగించినాడు. వేంకటరత్నము పంతులవారిని ఇట్టి శబ్దములు వాడినందుకు అంతగా దూషించిన శాస్త్రులవారు శ్రీనాథుని ప్రయోగములను గురించి ఏమని వ్యాఖ్యానములో వ్రాసినారంటే:—

'చేయరయ్యెదరు' బాల క్రి. 114 లో లజికి (=వ్యతిరేకార్థమునకు) అగుధాత్వను ప్రయోగమును భూతంబున మాత్రము చెప్పుట తదను ప్రయోగ వైరళ్యమును తెలుపుటకని కొందఱ మతము 'లేఁడయ్యెడున్' బాల క్రి. 114 వలన 'లేఁడయ్యెన్' అను ప్రయోగము సిద్ధించును. ఈ ప్రయోగమునకు గతిమృగ్యము. 'లేఁడయ్యెఁజూ' అని (లేఁడయ్యెఁబో, అని యేని) మార్చిన సరిపడును. 'చేయరయ్యెదరు' ఆ 7-72 ఇత్యాది ప్రయోగములంబట్టి బాలవ్యా.లో 'భూతంబున....లిడంతంబు' అనుట ప్రాయోవాదమని తలంపవలయును.'

17. 1898 వ సం. లో ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవము విమర్శించి నప్పుడు చూపిన అహంకారము, ఆటోపము, అప్పుడు చేసిన సింహనాదము, హాస్యము, అట్టహాసము - ఇవి అన్నీ 1913 వ సం. లో శాస్త్రిలవారు నైషధమునకు వ్యాఖ్య వ్రాస్తూ ఉన్నప్పుడు అజ్ఞాన విజృంభితములని అంతఃకరణమునందు తోచి ఉండును. లేదా, చిన్నయసూరిగారి వ్యాకరణ శాస్త్రము శ్రీనాథుడు చదువుకోలేదన్న కారణముచేత, అతని శాస్త్ర మర్యాదను అతిక్రమించిన దోషము నకుగాను, వేంకటరత్నము పంతుల వారిని దూషించినట్టు దూషించక కనికరించి విడిచిపెట్టినారేమో !

18. 'లేఁడయ్యెడున్' అని శ్రీనాథుడు ప్రయోగించిన శబ్దము తాటాకు పుస్తకాలలోనూ, అచ్చుపడ్డ పుస్తకాలలోనూ, తమ కంటికి కనబడుతూ ఉండగా, 'లేఁడయ్యెఁజూ' 'లేడయ్యెఁబో' అని మార్చితే సరిపడును, అని దిద్దడానికి సాహసిస్తారు, శాస్త్రిలవారు ! ఈ రూపములు నన్నయ తిక్కన మొదలయిన పూర్వకవులు వాడినవే అని ఎరుగరు. తమ కిష్టముగాని శబ్దములు ప్రాచీన గ్రంథములలో కనబడితే, దిద్ది మరి కనబడకుండా తీసివేసి, పరిష్కరించి అచ్చువేయించే పండితులలో ఈ శాస్త్రిలవారు అగ్రగణ్యులు. వీరు పరిష్కరించిన పద్యాలు రచించిన కవులు ఇప్పుడు చూడడము సంభవమైతే తాము రచించినవి పోల్చుకోలేనట్టు అవి మారిపోయినవి.

19. అథర్వణుడు, అహోబలుడు, అప్పకవి మొదలయిన లాక్షణికులు శ్రీనాథాదుల ప్రయోగములు తప్పులని నిరాకరించినారు కారా ? అలాగుననే చిన్నయ సూరిగారున్ను వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారున్ను, లాక్షణికులు గనుక, 'లేఁడయ్యెడున్' వంటి ప్రయోగములు తప్పులని దూషించినారు—అని ఎవరైనా వాదిస్తే, అందుకు మా జవాబు తరుచుగా ఇదివరకే చెప్పి ఉన్నాము; అయినా, తిరిగీ చెప్పుతున్నాము. చిన్నయసూరిగారికి పూర్వమందు ఏ లాక్షణికుడూ ఈ రూపము తప్పని చెప్పనప్పుడు, ఈయన తప్పనడానికి ప్రమాణమేమిటి ? నేటి లౌకికభాషలో ఈ రూపము లేదు గనుక గ్రామ్యమని నిరాకరించినారని చెప్ప వల్ల కాదుగదా. ఇకను ఒక్కటే వికల్పమున్నది. వీరికి ప్రాచీన గ్రంథములలో ఈరూపములు కనబడలేదు అని చెప్పవలెను. తమకు కనబడనిశబ్దము తప్పని చెప్పేవారు అన్ని గ్రంథములూ ఆమూలాగ్రము జాగ్రత్తతో పరీక్షించినవారయి ఉండవలెను. అంతటి ఆంధ్ర భాషా పాండిత్యము చిన్నయసూరిగారికి గాని, వేంకట రాయశాస్త్రిలవారికి గానీ లేదని మేము ఋజువుచేయగలము. అథర్వణుని కారిక ప్రమాణముగా గ్రహించి అహోబలుడు శ్రీనాథుని 'పసిగొంట' అనే ప్రయోగము తప్పని దూషించడము, ఆ యిద్దరి లాక్షణికుల అవిమృశ్యకారిత్వమని తిక్కనాది

మహాకవుల ప్రయోగములు అనేకములు ఉదాహరించి సిద్ధాంతము చేసివున్నాము. (చూ. బాలకవి శరణ్యము) అట్లే, నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱనలు రచించిన భారతములోనున్న ప్రయోగములు ఉదాహరించి, చిన్నయ సూరిగారున్ను వారిశాస్త్రమును వేదవాక్యముగా విశ్వసించిన వేంకటరాయశాస్త్రిలవారున్ను భారతము లెస్సగా చదువక, భారతములో ఉన్న ప్రాచీనాంధ్రభాషా శబ్దములే తప్పులని నిరాకరించుటకు సాహసించినారని సిద్ధాంతము చేయగలము. 'కొంట' మొదలయిన రూపములు తప్పన్న అధర్వణుని లక్షణమున్ను అహోబలుని లక్షణమున్ను పాడయినట్టే, వీరి లక్షణముకూడా పాడు లక్షణము కాక తీరదు.

20. ఇక ప్రయోగములు చూడండి : ఆది, అరణ్య, విరాట, స్త్రీ, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, మహాప్రస్థాన, స్వర్గారోహణ పర్వములలోనివి మాకు జ్ఞాపకమున్నవి, ఇంచుమించుగా ఇరవై ఉదాహరిస్తున్నాము. ఇంకను ఎన్నో భారతములోనే ఉన్నవి. ఇతర కవులుకూడా ఇవి వాడిఉన్నారు.

1. చ....యీలలితాంగి యందునా। హృదయము దద్దయుండవిలె
నిప్పులు కింకను నమ్మనేరన। య్యెద ఆది IV. 29

2. చ. అవని యరాజకంబయినయప్పుడ భూప్రజయందసర్వధ।
ర్మములుఁదొలఁగు....వృష్టిలే। దవు.... ఆది. IV 250.

3. చ....యు। త్యలఘు పరాక్రమాన్వితు మహాభుజునర్జును దివ్యసాయకం।
బులుపడయంగ నొక్కరున పుచ్చితిఁ దద్దయు వేడ్క నెద్దియుం।
దలపన యెప్డు తద్విరహితమ్మగు కామ్యక మొప్పదయ్యెడిన్.
అర. II. 290.

4. తే. సహజములు నాకు నిక్కవచంబుఁగుండ
లములు నివి లేక యున్న నే సమరభూమిఁ
గడిది శత్రులచేత భంగంబు పడుదుఁ
గాన-యీఁజాలనయ్యెద వీనినేను. అర. VII. 204.

5. చ. నినునొక యక్షమాత్రుఁడుగ నేమది నమ్మఁగ నేరనయ్యెడన్...
అర VIII .460

6. ఉ. చిత్తము మెచ్చినావలనఁ జిక్కఁగ వెండియు నాలతాంగియ
చ్చొత్తినయట్ల నాకుఁ దనయుల్లము దెల్లముసేయకున్కి దా
నత్తరిఁ గ్రొత్తకా న్పగుట నడ్డము సొచ్చిన సిగ్గు పెంపున
న్నుత్తలమందఁ జేయుటకునో తలపోసియెఱుంగనయ్యెదన్.
విరా. II. 84.

(ఆనందముద్రణములో 'ఎరుంగనయ్యెడు'. వ్రాతప్రతులలో 'నయ్యె
డన్' 'సాధువు'....)

7. క. ఈనరపతి యాస్థానములో నొక్కరుఁడైన ధర్మలోప భయమునం
బూని తగువైన వెడ పలుకైనను బలుకంగఁ జాలఁడయ్యెడు నకటా
విరా. II. 141.

8. క. మొగ మొప్పదు నా వెస నీ జగతీ నాథునకు నే విచారించియునుం
దగ దీనికిఁ గారణమిది యగునని యేర్పఱుపనేర నయ్యెదనెట్లున్.
V. 306.

9. ఉ. ఇమ్మెయిఁ బాలుఁడొక్కరుఁడ యిందఱఁదోలి వధించెనన్న నేనమ్మఁగ
నేరనయ్యెడ.... ద్రోణ. II. 86.

10. సీ. గీ....గెల్వ గెల్వఁగ మదీయ,
బుద్ధి గైకొనదయ్యెడు సిద్ధముఖ్య. శాంతి. I. 6.

11. చ.................................భీతినూ,
నినమది తోఁడ నమ్మమిని నెట్టన యియ్యెరిఁ ద్రెంపనయ్యెదన్.
శాంతి. III. 213.

12. తే. సారచందన హృద్యకస్తూరికాది
లేపనాలిప్తి నుండెడు భూపపర్య
లకట శోణిత పంకదిగ్ధాంగులగుటఁ
గనుట కోర్వ రాదయ్యెడుఁ గమలనాభ. స్త్రీ. II. 16.

13. తే. అవయవములు రూపఱఁగ గ్రవ్యాదభక్షి
తంబులై యున్కిఁ గొన్ని శవంబు లువిద
లెంత సూచియునవి గొందఱెఱుఁగఁ జాల
రయ్యెదరు సూడు తమ బంధులగుటఁ గృష్ణ. స్త్రీ II. 23.

14. వ.ఇది యన్యాయ్యంబని యలుగనుఁదగవు వలుకనుఁ దేఱి చూడను
రాదయ్యెడు అనుశా. 311.

15. చ....యాహవమున కొల్లనయ్యెదఁ
బ్రియంబెలుగాఁ బోకొమ్మాకుఁ బ్రాణముల్. అశ్వ IV 7.

16. చ....ద్రౌపది భీమసేను న,
ర్జునుఁ గవలం ద్యజించుటకు సువ్రతచాలితి చాలవయ్యెదీ,
శునకము విడ్వ........ మహాప్రస్థా. 56

17. చ. అనవిని ధర్మరాజసుతుఁ డాతని కిట్లను నాదు తమ్ములం
గనుఁ గొనునంతకున్ సుఖముగాఁ గొనవయ్యెద నిత్తెఱంగు. మహాప్రస్థా 70

18. వ. సోదరరహితస్వర్గంబునందు స్వర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు స్వర్గా. 15

19. సీ. పా. విభ్రాంతిఁ జేసి వివేకింప నేరరాదయ్యెడునని స్వర్గా. 27.

21. భారతమందే, అనేక పర్వములలో కనబడుతూ ఇన్ని ప్రయోగములుండగా, 'ప్రయోగ వైరళ్య'మని ఈ శబ్దములు ఏ లాక్షణికుడైనా ఉపేక్షించునా? చిన్నయసూరికి శృంగార నైషధములోని ప్రయోగములు గాని, భారతములోని ప్రయోగములలో ఏదైనాగాని తెలిసి, జ్ఞప్తియందుంచి ఉంటే, లజికిలిడంతంబగు నగు ధాతువేకాక, తది తరాంతంబగు నగు ధాతువుకూడా అనుప్రయుక్తంబగునని లక్షణము చెప్పి ఉండును. ఆయన పరిష్కరించి అచ్చువేయించిన ఆది పర్వములోనే ఉన్నవి ఇట్టి ప్రయోగాలు. కాబట్టి ఈ ప్రయోగము ఆయన కంట బడినా చూడలేదనిగాని. చూచినా, గురియందు ఉంచుకోలేదనిగాని, మన మూహించవలెను. అయితే. ఈ చిన్నయ సూరిని ఇందుకై ఎవరున్ను నిందించగూడదు. తాను చెప్పిన విషయములు తప్పులనక కవుల ప్రయోగములనుబట్టి తెలుసుకోవలసినదని మొట్ట మొదటనే వ్రాసినాడు. గనుక మేము వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారి యందే దోషము ఆరోపిస్తున్నాము. చిన్నయసూరి నాటికి భారతమంతా అచ్చుపడలేదు. శాస్త్రులవారు అచ్చుపడ్డ భారతములోని శబ్ద రూపములు కొన్ని విమర్శించి అముద్రిత గ్రంథ చింతామణిలో వ్యాసములు వ్రాసి ఉన్నారు. తాము గుర్తు పెట్టుకొని ఉన్నవి ఏవో కొన్ని శబ్దములు తప్ప తక్కినవి తిన్నగా చూడలేదుగాబోలు. ఏది ఎట్లయినా ఆంధ్రప్రసన్న రాఘవము విమర్శించి నప్పుడు, (12వ, 14వ పేరాలలో మేము ఉదాహరించిన ఆయన వాక్యములను బట్టి) నైషధములోని ప్రయోగములుగాని భారతములోని ప్రయోగములుగాని ఆయన ఎరుగరని నిస్సంశయముగా మనము చెప్పగలము. తమకు తెలియని శబ్దము ప్రాచీనాంధ్రములో ఉండనే ఉండదనుకొన్నారో; ఉండనే కూడదను కొన్నారో; తమకు తృప్తిగా తమ అంతఃకరణమందు ఏమనుకొన్నా అనుకో వచ్చును గాని. తమసాటి పండితులయిన వేంకటరత్నముపంతులవారు వాడిన సాధు శబ్దము తమ అజ్ఞానము చేత అసాధు శబ్దమనుకొని, 'పంతులవారి నలువది యేడ్ల యాంధ్రవ్యాకరణోపాధ్యాయతా ప్రభావము; అయ్యెడిన్—— ఇదేమి జోన్యమా? లూట్టా? లాట్టా? నలువదియేండ్ల యాంధ్ర పండితుల యాంధ్రవ్యాకరణ జ్ఞానము ఎట్లు రేఁగుచున్నదో యరయుఁడు వీరే క్రొత్త వ్యాకరణము చేయవలసినవాడు'; అని కొంతకొసరు లేకుండా పడతిట్టినారే; ఈలాగుని తిట్టడానికి వివేక గలవారెవరైనా సాహసింతురా? ఇదంతా

తమ అజ్ఞాన విజృంభణమని తెలుసుకోలేక పోయిరిగదా ! 'జోస్యమా ?' అని హాస్యానికి అడుగుతారు ! 'లూట్టా? లాట్టా?' అని అట్టహాసాలు చేస్తారు ! దెయ్యాలను పారదోలడమునకు, పామరులను బెదరించడమునకు, మాంత్రికులుచదివే మారణమంత్రాల లాగున ఏమిటి ఈబాల బిభీషికలూట్, లాట్ ? హ్రాం ! హ్రీం ; హ్రూం! ఫట్; హూత్! హాత్ ? ఈ శాస్త్రిలవారి పాండిత్యములోటుగానిలాటీ కాదు, లూటీ కాదు పోటీకి వ్రాసివుంటారు 'ప్రాయః సమాన విద్యాః, పరస్పర యశః పురోభాగాః' అని కాళిదాసు చెప్పినట్టు, వేంకటరత్నము పంతులవారిని ఈలాగు అన్యాయముగా, నిష్కారణముగా దూషించడము ఈర్ష్యచేతనని ఊహించవచ్చును. ఈర్ష్యాంధులు ఏదో ఒక కూపములో పడడము ఆశ్చర్యముకాదు. ఇట్టివారిమాటలు వేదవాక్యాలని నమ్మి, వారి వెంట వెళ్ళినవారు 'అంధువునఁబడు నంధాను గాంధుని' వంటి వారవుదురా కారా ? ఇకనైనా ఎకసక్కెము లాడక వివేకముగలిగి తెలుసుకొందురుగాక! "లేడయ్యెడుఁ" అనేది పరాచకముకాదు. వాగనుశాసనుని ప్రయోగమంత్రము! కవిబ్రహ్మప్రయోగమంత్రము! ప్రబంధ పరమేశ్వరుని ప్రయోగ మంత్రము! మంత్రార్థము తెలుసుకొని యథావిధి పురశ్చరణచేస్తే, శాస్త్రిలవారిని పట్టుకొని పీడించి మతిపోగొట్టి అసంబద్ధ ప్రలాపంబులాడించిన వైయాకరణ పిశాచము వదిలి పారిపోతుంది, తర్వాత పశ్చాత్తాపము నొంది ఆత్మ దోషము నుద్ఘోషించి ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకొంటే మిథ్యాపవాద పరిహారమవుతుంది. నిర్దుష్టమైన శబ్దమును దుష్టమని నిందించి దిద్దిన మహాపాతకమునకు నిష్కృతి ఏలాగున కలుగుతుందో మేము చెప్పలేము. పతివ్రతను బంధకి అనిప్రకటించి దాని మనువు కూలదోసిన పాపమునకు నిష్కృతి ఉంటే దీనికీ ఉంటుంది. అది అలాగుండనీయండి.

22. నేరనయ్యెదను ; నేరనయితిని—ఇట్టిరూపములు ప్రాచీనాంధ్రములో కాలభేదము స్పష్టముగా బోధించడమునకు వాడినట్టు మనము తెలుసుకోగలము. త్రిలింగలక్షణ శేషమందు క్రియా పరిచ్ఛేదమున 8వ సూత్రములో చెప్పినట్టు, వ్యతిరేక క్రియ వర్తమాన భూత భవిష్య దర్థములను మూడింటిని బోధిస్తుంది. ఆసూత్రము క్రింద ఉదాహరించిన ప్రయోగములన్నీ భారతము లోనివి కావు భూతమునకు 'నలుగాన మిన్వనంబున' అనే అరణ్య పర్వములోని ప్రయోగము ఒక్కటే ఉన్నది. ఆ భారత ప్రయోగాలు వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు మన్నించరేమో అనిన్ని, ఉదాహరించిన ప్రయోగములో నున్న 'కానము' అనేదానికి వేరే అర్థము చెప్పవచ్చునంటారేమో అనిన్ని, భారతములోనివే సందేహమునకు ఎడ మివ్వని ప్రయోగములు మూడు చూపిస్తున్నాము, ఇట్టివి అనేక మున్నవి.

1 ఉ. సంపద దక్కియుండఁగ నశక్తులనం జనుమమ్ముఁబిల్చి పూ
జింపఁగ నంత జేలె పతి నెప్పెకు వారల బుద్ధి నాఁడ
మన్నింపడ యింక నేల. ఉద్యో 1. 314.

2 క. వారు దెసలొత్తికొనియు ధరా రాజ్యంబిచ్చి పోయిరా పోరా తా
రా రణ్య పీడఁబడియును రారాజుం జెఱకుఁ బాపరా మన మెఱుఁగన్
I. 2041.

3 క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు విదురుండును
జెప్పిన యదియ వినవప్పుడు భీష్మ III 79.

మొదటి పద్యములో 'మన్నింపడ' అంటే మన్నించినాడుకాడు, అనిన్ని, రెండవదానిలో 'పోరా', 'పాపరా' అంటే 'పోయినారు కారా 'పాపినారుకారా', అనిన్ని, మూడవదానిలో 'వినవ' అంటే 'విన్నావు కావు' అనిన్ని అర్థము. అట్టి అర్థము స్పష్టగా చెప్పవలసినప్పుడు వర్తమాన కాలమునకు 'మన్నింపఁడయ్యెడున్' 'పోరయ్యెదరు' 'పాప రయ్యెదరు', 'వినవయ్యెదవు' అనే రూపము లుంటవి. వీటికి ఇప్పటి తెలుగులో 'మన్నించకుండా ఉన్నాడు', 'పోకుండా ఉన్నారు!' 'వినకుండా ఉన్నావు' అని ఉంటవి. ప్రాచీన భాషలో 'లేదయ్యెడున్' వర్తమానకాలము; లేదయ్యెన్ భూత, లేదగున్. భవిష్యత్. ప్రాచీనాంధ్రభాషాలక్షణము సంపూర్ణముగా ఎవరూ తెలుసుకోలేరు; తెలుసుకొనుట అసాధ్యమే. గ్రంథాలలో కొంత వ్యత్యస్తమై ఉన్నంతమట్టుకైనా నేటివరకూ ఎవరు సంపూర్ణముగా తెలుసుకోలేదు అని శాస్త్రిలవారి విమర్శములో ప్రకటితమయిన అవిమృశ్యకారిత్వమే దాఖలా. పెద్దపేరు పెట్టుకొన్న ఆంధ్ర పండితులకే ప్రాచీనాంధ్ర భాషాజ్ఞానము చాలనప్పుడు కేవల గ్రాంథికమయి ఉన్న ప్రాచీనాంధ్రభాష దేశభాషగా నెంచి, వాడుకలో ఉన్న వాస్తవమయిన నేటి దేశ భాషగ్రామ్యమని నిరాకరించడము అవివేకముకాదా? ఆంధ్ర భాష గ్రాంథికమయి ఇంచుమించుగా వేయివత్సరము లయినా, ఆంధ్ర గ్రంథములు ఆంధ్ర పండితులు యావజ్జీవము చదువుతూ ఉన్నా, ఆశుకవిత్వము చెప్పనేర్చినా, సభలో రెండు గడియలు ఈ 'గ్రాంధికభాష' లో దేశ వ్యవహారమును గురించి ఉపన్యసించలేరే! ఇట్టి భాష సర్వజన సామాన్యమయిన దేశ భాషగా ఎన్నటికైనా కాగలదా? సర్వజన సామాన్యమైన దేశభాష ఉండవద్దా? దేశహితమును కోరేవారు లెస్సగా ఆలోచింతురుగాక.

23, వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు స్వయముగా ఆంధ్ర గ్రంథాలు చదువుకొని భాషా లక్షణము తెలుసుకోక, ఇతరులు చెప్పిన లక్షణము ప్రమాణముగా గ్రహించి, సాటి పండితులను దూషించినా రనుటకు మరియొక విషయ

మును ఉదాహరిస్తున్నాము. వేంకటరత్నము పంతులవారి ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవమునందు 5 వ పుటలో

చ. గొనబగు వాణి యెవ్వరికిఁ గోమల కన్యకలా కలాప యా
ఘనులకు డిందునే యరయఁ గర్కశ తర్కవచో విజృంభణ
స్ననువుగ గోకులుంచఁ బడు నన్నుల చన్నుల నేరి చేతనె
న్నను మదకుంభి కుంభదళనమ్మున నమ్ములు పోవె వారిచేన్.

24. ఈ పద్యమందున్న 'చన్నులు' అనే శబ్దమును గురించి శాస్త్రిలవారు విమర్శములో ఏమని వ్రాసినారో చూడండి:—

'చన్నులు—ఈ పద్యము వైద్య శాస్త్రోచితముగా నున్నది—'

సీ. మదిరాక్షి చెవులులొప్పి చి లెక్కలనరాదు। ముద్దియకనులు తమ్ములనరాదు
శుకవాణి బుగ్గలు ముకురంబు లనరాదు। చెలిపండ్లు మల్లెమొగ్గ లనరాదు
గజయానచండ్లు బంగరు గిండులనరాదు। సతిబొడ్డు సుడిని మెచ్చదనరాదు
సరసిజానన ముడ్డి సైకతం బనరాదు। హరిమధ్య కాళ్ళుగుళ్ళనఁగరాదు.

తే. క్రమత వీనికి వీనులు, కన్నుదోయి,
చెక్కులును, బలువరుసయు, నిక్కఁజన్నుఁ
గవయుఁ, బొక్కిలి, పిరుదు, చొక్కంపుటడుగు,
లనుచు మును వాడిరవియ చేకొనగఁవలయు.

అని యప్పకవి చెప్పు హితమును వినఁదగును. చన్నులని కొందరు కవులు ప్రయోగించి యుందురని పంతులువారు ప్రయోగములు చూపుదురు గాఁబోలు। కలవుగాని స్థలవైభవముచే వాని గ్రాహ్యతయుం గలుగునొండె. 'అనువుగ గోకులుంచఁబడు నన్నుల చన్నుల నేరిచేత'—ఇది యెట్లుధ్వనించుచున్నదనఁగా— మెడికల్‌కాలేజిలోని యే విద్యార్థులు స్తన స్వరూప పరీక్షార్థమై చచ్చిన యన్ను శవముల స్తనములను కోసి తెచ్చి యొక బల్లమీఁద నుంచుకొని వానిని ఉపాయముగా తమ గోళ్ళతో పట్టి పరిశోధింతురో ఆ విద్యార్థులు—అని, ఇందలి పదమహిమ యట్టిది.

25. అచ్చుపడ్డ అప్పకవీయములో మీద నుదాహరించిన సీసపద్యమందు మొదటి పాదములో 'కనులు' అని ఉన్నదిగాని తాటాకు పుస్తకాలలో (మేము పదహారు ప్రతులు చూచినాము) 'కండ్లు' ('కంళ్లు', 'కళ్ళు') అని ఉన్నది. చక్కని స్త్రీని వర్ణించినప్పుడు, చెవులు, కండ్లు, బుగ్గలు, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు, ముడ్డి, కాళ్ళు అనే శబ్దములు ఉచితమయినవి కావనిన్ని, వాటికి బదులుగా వీనులు, కనులు, చెక్కులు, పలువరుస, చనులు, పొక్కిలి, పిఱుఁదు, **అడుగులు అనేవి వాడవలె ననిన్ని ఉపదేశించి,**

తే. రణమువర్ణించుచో వీరరసమునందు, యుద్ధపంచకమునఁదిక్కయొజ్జసారెఁ
గాళ్లటంచురచించుటగాంచి కవులు,చెప్పుకొనిరిమీఁగాళ్ళనిచెలఁగికృతుల.

అనిచెప్పి, సారంగధరచరిత్రలో కవి 'మీఁగాళ్ళ' అని స్త్రీ వర్ణనలో వాడినాడని ప్రయోగమిచ్చి ఊరకున్నాడు. అయితే అప్పకవి అనుశాసన మేమిటి? 'కాళ్లు' అనే శబ్దము సాధువా? అసాధువా? అసాధువయితే, తిక్కన వాడుక తప్పా? సాధువయితే సారంగధరచరిత్రములో వాడినట్టు స్త్రీవర్ణనలో ప్రయోగించవచ్చునా? లేక తిక్కన వాడినట్టు యుద్ధవర్ణనలోనే వాడవలెనా? కొందరంటారు:—'కాళ్లు' అనేశబ్దమొక్కటేకాదు, 'అనరాదు' అని అప్పకవి చెప్పిన 'చెవులు' మొదలయినపనిమిది శబ్దాలకు బహిష్కరణమయినది. ఎవ్వరూ ఎక్కడా వాడకూడదు, పురుషులనిగానీ, స్త్రీలనిగానీ అవయవములను చెప్పినపుడెల్లా గ్రాంథిక పదములే వాడవలెను" అని మరికొందరంటారు:—"యుద్ధపంచకములో తిక్కన వాడినది ప్రమాదముకాదు. ప్రమాణమే" అని, మేమడుగుతున్నాము తెలియక. "అప్పకవి 'చేకొనఁగవలయు' నన్న శబ్దాలు శవాంగములు వర్ణించినప్పుడు వాడవచ్చునా? అప్పుడు వాడితే ఔచిత్యభంగముకాదా?" అని, ఎవరిష్టము వారిది అంటే వాదములేదుగాని అప్పకవి మతమేదయి ఉంటుందో స్పష్టము కాదుగదా.

26. మరి, 'చన్నులు' తప్పని ఎందుచేత వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు పంతులవారిని దూషించినారో తెలుసుకోవలెను. అప్పకవి తప్పన్న శబ్దము 'చండ్లు'గాని 'చన్నులు' కాదు. ఆతడు చేకొనవలయునన్నది, అక్షరాలా నిక్కచన్నుఁగవ పూర్వమందు 'నిక్క' పరమందు 'కవ' (అర్ధానుస్వారాదేశములతోనే) ఉంటేనేగాని, వట్టి 'చన్ను' శబ్దము వాడకూడదని అప్పకవి మతమంటారా శాస్త్రిలవారు? అట్లయితే కన్నులకున్ను అదేగతి కావలెను, కనుదోయి, అనేవాడవలెనంటారా? 'అడుగులు' అన్నప్పుడెల్లా 'చొక్కంపు' అని ముందుచేర్చవలెనా? అదేమోమాకుతెలియదు; మాకు దివ్యదృష్టి లేదు. శాస్త్రిలవారు స్పష్టముగాచెప్పలేదు; విమర్శనలో 68—వ పుటలో 'గొప్పకొప్పు' 'గొప్పచన్నులు': 'పెద్దపిఱుఁదులు'; అని "గ్రామ్యభంగిగా చెప్పుట అసహ్యముగానున్నది," అని ఆక్షేపించినారు.

27. అప్పకవిలక్షణము పట్టుకొని వేంకటరత్నంపంతులవారిని 'పండ్లు' అని ఈక్రిందిపద్యములో ప్రయోగించినందుకు నిందించినారు.

ఆ. చెలియనీదుమొగముచెలఁగుఁజందురుఁడుగఁబండువెన్నెలనిఞఁబండ్లడాలు.

28. అప్పకవి నిరాకరింపకపోయినా, శాస్త్రిలవారు 'చెంపలు' గ్రామ్యమన్నారు. దానికిబదులుగా 'చెక్కులు' వాడమని ఆజ్ఞాపించినారు. అప్పకవి

'బుగ్గలు' గ్రామ్యముచేస్తే, వీరు 'చెంపలు' గ్రామ్యముచేసినారు. మెడికల్ కాలేజీలో విద్యార్థులు ఏ శబ్దము వాడవలెనో విధించినారుకారు.

29. పంతులవారు తమ నాటకములో 94-వ పుటలో "మా పినతల్లి కాళ్ళకు నమస్కారణంబు నొనర్చునప్డు" అని 'కాళ్ళ' శబ్దము ప్రయోగించి వ్రాసినారు. అప్పకవి మతమేదో మాకు స్పష్టముగా తెలియలేదని మీదనే చెప్పివేసినాము. మాకు లోకమూ, కవులూ మాత్రమే ప్రమాణము. శాస్త్రిలవారికి అప్పకవిమాట ప్రమాణము. వారి విమర్శము ఇది :

'కాళ్ళకు—ఈ పదమును కవులు వాడినను వాడిరిగాని గ్రామ్యకక్ష్యవగాహి నున్నది.'

'కాళ్ళు' అని వాడక "చొక్కంపు టడుగులు" అని అనమంటారా ?

30. ఇక అప్పకవిగారి మతమున్ను శాస్త్రిలవారి మతమున్ను ఇంచుమించుగా ఒకటే గనుక రెంటిని కలిపి మేము విమర్శించ వచ్చును. అధర్వణాచార్యులవారి మాట పట్టుకొని అహోబల పండితులవారు శ్రీనాథుని భాషే కాక తిక్కనభాషకూడా నిందించినట్టే, కాకునూరి అప్పన శాస్త్రిల మాట పట్టుకొని వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు, కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారి భాషే కాక, నన్నయ తిక్కనాదుల భాషకూడా గ్రామ్యమని నిరాకరిస్తారు. ఈ ఆంధ్ర పండితులకు, లౌకికభాషా, గ్రామ్యమే ఆయెను; కవుల గ్రాంథికభాషకూడా నిరాకరించి మూలచ్ఛేదము చేస్తే మరి ఏ భాషకు వీరు లక్షణము నిరూపిస్తారు ? తమ సంకల్పము చొప్పున భాషను పుట్టించి దాని లక్షణము నిర్దుష్టముగా తమ తృప్తికై చెప్పుకొని తమ పాండిత్యము సార్థకము చేసుకోంటారా ? భారతమయినా తిన్నగా చూడకుండా గ్రాంథికాంధ్ర భాషా లక్షణము చెప్పే ఈ పండితులకు గ్రాంథికాంధ్రభాషాదేవి కలలో నిజ స్వరూపము చూపించివేసినది గాబోలు. ఇతరులవలె వారు శ్రమపడి గ్రంథాలు చదువ నక్కరలేదు కాబోలు.

31. 'చన్నులు' మొదలయిన శబ్దముల ప్రస్తావము ఈ కాలములో నాగరకుల చెవులకు ఇంపుగా ఉండకపోయినా, మా మట్టుకు మాకున్ను అసహ్యముగా ఉన్నా, ఇవి గ్రాంథికాంధ్రభాషాలక్షణ శాస్త్రములో మూర్ధాభిషిక్తములుగా పండితులు ఎన్నినవి గనుకను, వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు ఇవి అపరిహార్యమని చెప్పి చేసిన విమర్శములో భ్రమాధీనులయి, నిష్కారణముగా వేంకటరత్నము పంతులవారిని నిందించినారని మాకు తోచినది గనుకను వీటిని మేము చర్చించవలసి వచ్చినది. ఇది కేవలము శాస్త్రీయ విషయముగా భావించి సహించవలసినది. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు కేవలము శబ్దశాస్త్ర జీవులు, శబ్దశాస్త్రమే వారికి జీవాతువు, శబ్దశాస్త్రమే కన్ను, శబ్దశా

స్త్రమే చెవి, సర్వమూ శబ్దశాస్త్రమే. లోకము, లోకముతోపాటు వారున్నూ, మారిపోయినా వారి శబ్దశాస్త్రము మారదు. లోకవ్యవహారము ఏలాగున్నా శబ్దాలు శాస్త్రములో చెప్పినట్టే ఉండవలెనట! నవ్వినా, ఏడ్చినా, దీవించినా, తిట్టినా, తుమ్మినా, దగ్గినా, నిల్చున్నా, కూర్చున్నా, శాస్త్రములో విధించినట్టే కాని, దానికి అణుమాత్రమైనా విరుద్ధముగా గ్రంథాలలో వర్ణించకూడదట. లాక్షణికులు ఏ శబ్దాలు వాడమని అనుశాసించినారో ఆ శబ్దాలే—అక్షరాలా అవే—ఒక అచ్చుగాని, హల్లుగాని, ఎక్కువగాని తక్కువగాని, ఉండరాదట; కత్తుల మీద నాట్యమట! గ్రంథ రచనకు తమవంటి పండితులు తప్ప మరి యెవరు సాహసించినా భిన్నమర్ములు కాక తప్పదట. కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు సాహసించి చేతకాని సాముచేసి ఒళ్ళంతా తెగ కోసుకున్నారని లోకానికి వెల్లడిచేస్తే, సామాన్యులు ఇట్టి పనిలో చొరబడి ముప్పు తెచ్చుకోక నిరుపద్రవముగా జీవిస్తారని భూతదయ చేతను, శాస్త్రాభిమానము చేతను, వేంకటరాయశాస్త్రులవారు పంతులవారి ప్రమాదములు సవిస్తరముగా నిరూపించి, తమ నైపుణ్యము ప్రకటించి, లోకోపకారకులయినారు. అప్పకవి శాస్త్ర రహస్యములు తెలియకపోవడముచేత పంతులవారికి కలిగినవన్న ప్రమాదములు ఈ వ్యాసము 24-29 పేరాలలో ఉట్టంకించినాము. అవి వివరించి ఇప్పుడు ఉపన్యసిస్తున్నాము.

32. వేంకటరత్నము పంతులవారి గ్రంథమందు ఏమి 'గామ్యభంగిగాను' 'గ్రామ్య కక్ష్యావగాహిగాను' ఉన్నవని అప్పకవి శాస్త్రమును పట్టి శాస్త్రులవారు నిందించినారో, అవి ముందుగా చర్చిస్తాము:—(1) చన్నులు, (2) గొప్పచన్నులు, గొప్ప కొప్పు. (3) పెద్ద పిఱుదులు, (4) బుగ్గలు, చెంపలు (5) పండ్లు, (6) కాళ్ళు. తర్వాత అప్పకవి తప్పన్న తక్కిన మూడుశబ్దములు, అనగా చెవులు, కన్నులు, బొడ్డు వీటినిగురించి తరచుగా విమర్శిస్తాము.

33 (1) చన్నులు—23 వ పేరాలో పంతులవారు 'చన్నులు' అనే శబ్దము ఎట్లా ప్రయోగించినారో తెలియుటకు ఆ శబ్దముగల పద్య ముదాహరించినాము; 24వ పేరాలో శాస్త్రులవారి విమర్శమందలి వాక్యము ఎత్తి వ్రాసినాము. 'అన్నుల చన్నులు' అని వ్రాయడము తప్పో, వాటిమీద 'అనువుగ గోళులుంచుట' తప్పో పంతులవారి పద్యములో ఏది తప్పో తెలియదు, స్తన శల్య పరీక్షకులైన శాస్త్రులవారి దృష్టికి పంతులవారి వర్ణన మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు శవాంగ పరీక్ష చేసినట్టున్నదట. నన్నయాది మహాకవులు ఏలాగు ఈశబ్దము వాడివున్నారో చూచి, విచక్షణులు ఔచిత్యము అనౌచిత్యము నిరూపించవలెను.

34. నన్నయ గిరికాదేవిని వర్ణిస్తూ 'వలుఁదచన్నుల బెడంగు' అని, తిక్కన ఉత్తరనువర్ణిస్తూ 'చరణములును నడుముఁ జన్నులుఁ గన్నులు' అనిరి. ప్రాచీనులు 'చన్నులు' అని బహువచనముగా వాడడము ప్రసిద్ధము. శ్రీనాథుడుకూడా నైషధమందు:—

క. హా రపరీక్షామిషమున భూరమణుఁడు గమిచె నింతి పొంకపుఁ జన్నుల్
కూరిమి నేరిమిఁబులకాంకూరంబులు వొడమఁ జిగురు గోరుల కొనలన్.

అనేపద్యములో, దమయంతి 'చన్నులు' నలుడు 'నేరిమిన్' 'గోరుల కొనలన్' 'కమిచె' నని చెప్పినాడు. 'తరుణిచన్నులు రాజు చిత్తమునుహరించె, అని ఏ విశేషణమూ పూర్వమందు పెట్టక, పరమందు 'దోయికవలు' చేర్చక, వట్టి 'చన్నులు' అని బహువచనరూపము దమయంతిని గురించి చెప్పినప్పుడె నైషధములోనే శ్రీనాథుడే వాడినాడు. ఇట్లే సింగన 'చన్నుల క్రొవ్విదంబు' 'ఇట్టి చన్నులపెంపు' అనిన్ని నాచన సోముడు 'చంద్రికలు వోలెఁ జన్నుల ముత్యాలసరము లమర' అనిన్ని వట్టి బహువచనరూపము, పూర్వమందుగాని పరమందుగాని ఏమిచేర్చకుండానే 'చన్నులు' శబ్దమే వాడినారు. కామశాస్త్రోపనిష దర్ధరహస్య వేత్తలగు పండితుల కుపాధ్యాయ యన దగిన ముద్దుపళని కూడా 'ఎటులోర్వ నున్నవో యీ కన్నె 'చన్నులు గోపసింహునిగోటి కుమ్ములకును' అని రాధను గురించి వ్రాసినది. సత్కావ్యములలో నన్నయ మొదలుకొని కవులందరూ ఈ'చన్నులు'శబ్దము సభ్యవర్ణనలో వాడివున్నారని సిద్ధాంతము చేయడమునకు ఈప్రయోగములు చాలవా? చాలవంటే, చాలి నన్ని ఉదాహరించగలము, మరి, వేంకటరత్నముపంతులవారి వాక్యములో శాస్త్రులవారిబుద్ధికి శవాంగపరీక్ష స్ఫురింపజేసిన శబ్దదోషమేమిటి? 'అన్నుల చన్నులు' అని అన్నులు పూర్వమందుండుట దోషమన్నారంటే చూడండి పోతరాజుకూడా దశమస్కంధము పూర్వభాగములో హేమంతఋతు వర్ణనలో సరిగా 'అన్నుల చన్నుల' అనే వాడినాడు.

క. అన్నుల చన్నుల దండపిపన్నులు గాకెల్లవారు బ్రతికిరిగాకీ
చన్నులుమీటిన వలి నాపన్నులు గాకుండఁ దరమె? బ్రహ్మాదులకున్.

ఇకను 'అన్నుల చన్నులమీద అనువుగా గోరులుంచుట' శవ స్తనములు మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు పరీక్షకోసము తీసినట్లున్నదని చెప్పి అసభ్యముగా నెంచినారను కోవడమునకు శాస్త్రులవారికి తెలియని విషయమా. పండితుల సత్కావ్యము లన్నిటిలోనున్న 'నెలవంకలు' 'గోరువంకలు' 'చందురుకూనలు' 'వాఁడిగోళ్ళ జీరుటలు' 'చెక్కుటలు' 'నఖకింశు కార్చనలు' 'కుచకుంభముల మీఁద గోరంకుశంబాని కఱుకు కఱుకు కఱుక్కున నఱికి పట్టుటలు' ఇత్యాదులు?

35. మరి అయితే, పంతులవారి వాక్యములో ఎక్కడ నున్నది అసభ్యత ? శాస్త్రిలవారి విమర్శమువల్లనే మన మూహించి తెలుసుకోవలెను. పంతులవారి పద్యమునకు మూలమయిన జయదేవుని శ్లోకములో 'కాన్తా కుచమండలే కరరుహాః సానన్ద మారోపితాః' అని ఉన్నది. దానికి పంతులవారు తెలుగున 'అనువుగ గోరులుంచఁబడు నన్నుల చన్నులన్' అని వ్రాసినారు. దీనిలోని దోషము శాస్త్రిలవారు ఎట్లు వివరించినారో చూడండి :— (పు 20)

36. "అన్నులని యీ బహువచనమేల ? మూలకారుఁడు 'కుచమండలే' యని ఏకవచనముననే తృప్తిపొందెను గదా! వీరికి మాత్రము 'చన్నుల' నని యీ బహువచన మేల ? 'అన్ను చనుంగవ' యన్న నింత రుచిగా నుండదు గాఁబోలు"

అప్పకవి లక్షణములో విహితమైనట్లు 'నిక్కు జన్నుఁగవ' అని ఏకవచనముగా ఈ శబ్దము వాడక బహువచనముగా చన్నులనడము గ్రామ్యకక్ష్యవగాహి శాస్త్రిలవారికి తోచఁబట్టికాబోలు ఇట్లు ఆక్షేపించి ఉంటారు' ఐతే జయదేవుని శ్లోకమందు 'కాన్తా కుచమండలే' అనే వాక్యమునకు వైధర్మ్యోపన్యాసపరముగా 'మత్తకరీన్ద్ర కుంభశిఖరే' అనే వాక్యమున్నది, గనుక రెంటికి తెలుగులో 'సప్తమైక్యవచన శబ్దమే' వాడవలె నన్నారుగాని 'చన్నులు' అనే శబ్దము బహువచనమందు ప్రయోగించకూడదని శాస్త్రిలవారి తాత్పర్యము గాదంటే, అది వేరే మరి ఒక దోషముగా గణించక, వైద్య శాస్త్రోచితముగా నున్నదని హాస్యముచేసి అప్పకవి లక్షణ ముదాహరించి, 'అప్పకవి చెప్పు హితము వినఁదగు' ఈ ప్రస్తావమందు ఉపదేశించడము అతి ప్రసక్తి అవుతుంది. మూలములో ఏలాగున ఉంటే ఆలాగునే తూచా తప్పకుండా తెలుగు చేసినారు కారని చాలాచోట్ల పంతులవారిని విమర్శకులు నిందించి ఉన్నారు. ప్రసన్న రాఘవము మొట్టమొదటి పద్యములోదే 'చెక్కిళులందు' అనే శబ్దము మూలమందున్న 'గండద్వయె' అనే దానికి సంమముగా లేదనిన్ని, 'ఇట తత్త్యాగము అపకర్షముగా నున్న' దనిన్ని నిందించినారు. చెక్కుదోయి, చెక్కుఁగవ, చెక్కిలిదోయి, చెక్కిలిగవ-ఇట్టిశబ్దమేదైనా సంఖ్యానస్ఫూర్తికై వాడమంటారుగాబోలు. మరి ఒకచోట మూలములోనున్న 'దిక్కాంతాకుచకుంభ కుంకుమ రసన్యాపాయ' అనే వాక్యము తెలుగులో పంతులవారు 'దిక్కరి గమనలు కుంకుమ పూతన్' అని వ్రాస్తే 'మూలలో వీ కి (దిక్కరిగమనలకు) కుచకుంభములున్నవి. కరిగమనము లేదు. సర్వకాలాశాలాధిపులకు (యూనివర్సిటీవారికి) వెరచి పంతులవారు వీరి కుచకుంభములను హరించినందున బరువు తగ్గిన పిమ్మట నింక కరిగమ నమేమి ? హరిణప్లుతమే !' అని శాస్త్రిలవారు ప్రత్యాఖ్యానము చేసినారు. (చూ. విమర్శము పు. 118) కుచకుంభముల

యెడల శాస్త్రులవారికి గల అభిమానముచేత యూనివర్సిటీవారిని ఈ రసికులు ఎట్లు సాకూతముగా చెనకినారో చూచినారా? వారి శాస్త్రమే వారికి ప్రమాణము. యూనివర్సిటీవా రేమంటేనేమి? లోక మేమంటేనేమి? కుచభారములో ఒక వీసమైనా తగ్గించడమునకు శాస్త్రులవారంగీకరించరు!

కీర్తిశేషులయిన కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారు గోప్యాంగ వర్ణన నిందించి సత్కావ్యములందు ఇట్టి అశ్లీలదోష ముండకూడ దని తమ గ్రంథములలో వ్రాసినారు. వీరి హితోపదేశము శాస్త్రులవారికి గిట్టదుగదా. కీర్తిశేషులయిన సీతారామాచార్యులవారు శబ్దరత్నాకర పీఠికలో 'వీరు (కవులు) వర్ణనలు సేయ మొదలుపెట్టిరా మీరు నమ్ముదురో నమ్మరో తల్లినేని కేశాది నఖ పర్యంత మొక్కయంగమైనఁ జిక్కక శివమెత్తినట్లు వర్ణింపక మానరు. అది యెట్టి పారవశ్యమో యెఱుఁగరాదు' అని గర్హించినారు. మనశాస్త్రుల వారి దృష్టికి ఆచార్యులవారున్ను వీరేశలింగము పంతులవారివలెనే పాషండులు.

37. (2) గొప్ప కొప్పు-గొప్పచన్నులు వేంకటరత్నము పంతులవారి గ్రంథమునందున్న (చూ. 18-వ పుట) "మామండోదరి గొప్పకొప్పున", అనే ఒక వాక్యము విమర్శించి శాస్త్రులవారు "గొప్ప కొప్పున, పెద్దకొప్పున, అని యిట్లు గ్రామ్య భంగిగా 'గొప్ప చన్నులు' 'పెద్దపిఱుఁదులు' అని చెప్పుట అసహ్యముగా నున్నది" అని దూషించినారు, గాని ప్రమాణము చూపించినారుకారు. అప్పకవి లక్షణములో 'గొప్పకొప్పు' గానీ తప్పని చెప్పి ఉండ లేదు. కుటిలత్వము కోమలత్వము కుంతలముల ముఖ్యగుణములట, అవి చెప్పక గొప్పతనముమాత్రము చెప్పినందుకట ఈ దూషణ. కుటిలత్వమున్ను కోమలత్వమున్ను కవులు కుంతలములకు చెప్పినారు గాని కొప్పుకు ఎవరూ చెప్పలేదు. లక్షణ శాస్త్రములో ఈ విషయమును గురించి విధి కనబడనప్పుడు కవుల ప్రయోగములే ప్రమాణము గనుక అవి ఉదాహరిస్తాము. పాండురంగ మహాత్మ్యములో (చూ iii 65) 'పామర ప్రమదలకు తేలెడు కన్నుదోయి', 'ముద్దు మొగంబు' 'అన్నువకౌను' తోపాటు 'గొప్పకొప్పు' పెట్టినట్టే, శ్రీకృష్ణునికిన్ని 'గొప్పకొప్పు' పెట్టి (చూ. IV, 77) "మాసరంబైన మాయూర పింఛంబుతో నైక్యముంబొంది చిక్కంబుచే గొప్పపై కొప్పు గన్పట్ట" అని రామకృష్ణ కవి వర్ణించినాడు. రసికాగ్రగణ్య ముద్దుపళని రాధికాస్వాంతన ములో "నీ గొప్ప కొప్పున కెనయౌనె శిఖికోటి ఘనులతో బహుమైత్రి గన్న యంత" అని కృష్ణుని వర్ణించినది. పామర స్త్రీలకు, పురుషులకు 'గొప్పకొప్పు' ఉచితమైనా ఉత్తమ స్త్రీలకు 'గొప్పకొప్పు' అనుచితమంటే, చూడండి:— శ్రీ గోపీనాథ కవి శ్రీకృష్ణ జన్మఖండములోని వాక్యములు.

సీ. విభుఁడు రాధిక కొప్పు విచ్చిన తోడనే వల్లభు సిగవిచ్చె వనజగంధి
(ఆ. 2)

సీ. "కమనీయ కాంచన కర్మచేలముగట్టి మోమున కస్తూరి బొట్టుదిద్ది
కుసుమదామంబుల గొప్ప కొప్పు మరించి నవ్యమణీభూషణములు దాల్చి
భువనమోహన వేషయై" (2) (అని అయోనిజయైన కళావతివర్ణన)

ఈ కవి ఆధునికుడని ఆక్షేపమయితే, ఆంధ్రపండిత భిషక్కులకు ఆయుర్వేదము, సరసకవుల జీవాతువు, శృంగార రసార్ణవముగదా తారాశశాంక విజయము! అందలి ప్రయోగము సిద్ధమకరధ్వజమువలె భ్రాంతిని పోగొట్టి శాస్త్రిలవారిని హృష్ట పుష్టాంగులనుగా జేయగలదని నమ్ముతున్నాము.

సీ. విప్పు కప్పగు గొప్ప కొప్పున విరినల్ల గలువల దండలు చెలువుమీఱె"

'గొప్ప కొప్పు' తోపాటు "గొప్పచన్నులు" అని చెప్పుటకూడ అస హ్యమన్నారు చూచినారా, 35-వ పేరాలో మే మన్నమాటకు ఇది తార్కాణము కాదా?

38. (3) 'గొప్పకొప్పు'ను నిందిస్తూ వ్రాసిన వాక్యములోనే 'గొప్ప పిఱుఁదులు' కూడా గ్రామ్యమన్నారు. 'పిఱుఁదు' శబ్దము కవులు వాడిన దనిన్ని అదే 'చేకొనఁగవలయు'ననిన్ని అప్పకవి అనుశాసించి ఉండగా, అందుకు విరుద్ధముగా శాస్త్రిలవారు 'గొప్పపిఱుఁదులు' తప్పన్నారేమి? మాకు వింతగా ఉన్నది. ఐనా, పంతులవారు 'గొప్ప పిఱుఁదులు' అని ఎక్కడ ప్రయోగించినారో శాస్త్రిలవారు చెప్పినారు కారు 'గొప్ప' అనే విశేషణము లేకుండా, బహువచన ప్రత్యయములు వర్ణములేకుండా, 'పిఱుదు' అని సీతావర్ణనలో మాకు కనబడ్డది (చూ 75-వ పుట). ఈ వాడుక మహాకవుల వాడుకచొప్పున ఉన్నది; గాని దానికి విరుద్ధముగా లేదు. పిఱుఁదు శబ్దము ఏకవచనముగానే గొప్పకవులందరూ వాడినారు. కొందరు 'గొప్పపిఱుఁదు' అనికూడా అన్నారు. కళాపూర్ణోదయములో "గుబ్బ పాలిండ్లు లేఁగౌను గొప్ప పిఱుఁదు" రాజవాహనవిజయములో "గొప్ప పిఱుదుపెంపు" అప్పకవి గ్రామ్యమన్నది 'ముడ్డి'? దీని రూపాంతరము 'మూడి'శబ్దరత్నాకరమందున్నది? దానికి లక్ష్యము కళాపూర్ణోదయములోని ప్రయోగమున్నది. స్త్రీవర్ణనలోనిదికాదు. మల్లయుద్ధ వర్ణనలో గణపవరపు వెంకన్న "గడ్డము క్రింద ముడ్డియాని" అని వ్రాసినాడు. నేటి వాడుకలో 'తుంటి' 'పిర్రలు' అనేశబ్దములున్నవి: గాని శిష్ట వ్యవహారము చొప్పున గ్రామ్యశబ్దములు. అంతకన్నను ఎక్కువ అసభ్యము 'ముడ్డి.' సంస్కృతము వాడుకభాషగా ఉన్నప్పుడు గాబోలు 'కటి' శబ్దము గ్రామ్యమని శిష్టులు నిషేధించినారు. అయినా 'కటిసూత్రము' గ్రామ్యముకాదు; కల్పములలో

దేవీ పూజలో "కటిం పూజయామి" అని ఉన్నది. శ్రీనాథుఁడు నైషధములో కటిశబ్దము వాడినాడు, తటశబ్ద ఘటితమైనది గనుక శాస్త్రులవా రుపేక్షించి నారు.

39. (4) బుగ్గ, చెంప—ప్రసన్నరాఘవములో (చూ. పుట 24).

సీతావర్ణనలో "ఇప్ప పూమొగ్గవలెను బుగ్గ" అని ఉన్నది. అందుకు "శుకవాణి బుగ్గలు ముకురంబు లనరాదు" అప్పకవి ఇట్లుపయోగింపరాదని చెప్పినాడు" అని శాస్త్రులవారి విమర్శము; గాని వారున్నూ ప్రయోగించినారు. (చూ. పేరా 42).

40. ప్రసన్న రాఘవము (చూ. పుట 65)

చ. 'క్షితిసుతచేత వీవఁబడు కెంజిగురాకుల చల్లగాలి తత్
క్షితిపతి పుత్త్రియుగ్మకము చెంపలఁ జెమ్మటఁ బాపనోపె."

అని పంతులవారు రాజకుమారులకు "చెంపలు" పెట్టితే, శాస్త్రులవారు ఆ శబ్దము 'గ్రామ్య' మని ఆక్షేపించి, 15-వ పుటలో సీతావర్ణనలో మళ్లా ఈ శబ్దము కనబడితే, "మరల నీ శబ్దమును ప్రయోగించుకొన్నారు. ఇది వాడుకలో కలదే యందురు. వాడుకలోని వన్నియుఁ దెచ్చిపెట్టుదురా ? ఇది 'పీకుఁట' వంటిదే అని గట్టిగాబుద్ధి చెప్పినారు.

41. "పీఁకుట" వంటిదే అని చెనకడములో సూచన యేమిటంటే ప్రసన్న రాఘవములో (చూ. పు. 14, 103) రెండు మూడుచోట్ల 'పీఁకుట' అనే శబ్దమున్నది. విమర్శములో—"వీరికింతకన్న శబ్దము దొరకకపోయెనా ! ఏనికగున్నలు తొండముతో నెఱిసింగముల జడలఁజెలఁగుచు బీఁకున్—" ఇట వక్త రాముడు, సప్తమాంకములో వక్త లక్ష్మణుఁడు. ఇట్టి యుత్తమోప నాయక ప్రతి నాయకులకు ఈ గ్రామ్యోక్తి తగదు. పంతులవారు గ్రామ్యత్వ మధమోక్తిషు అని లక్షణము నేర్చుకొనవలయును. వీరి మతమున నీచపాత్ర ములకు లక్షణ విరుద్ధ మయిన గ్రామ్యము పనికిరాదట ! రావణ లక్ష్మణులకు ఈ గ్రామ్యము పనికివచ్చునఁట. ఏమి సరస వ్యవస్థ !' అని ఆక్షేపము. మేము ఈ వ్యాసము 5 వ పేరాలో చెప్పిన మాటకు ఇది తార్కాణము, శాస్త్రుల వారు తమ ప్రతాప రుద్రీయములో నీచపాత్రములకు "గ్రామ్యభాష వాడితే, పంతులవారు గ్రామ్యద్వేషులు గనుక నాటకములలో నీచపాత్రములే కాదు. లోకమందు ఎక్కడా ఎవ్వరూ గ్రామ్యభాష వాడనే కూడదని వాదించినారు, కాగితముమీద గ్రామ్యభాష కనబడితే వారి కండ్లు భగ భగ మండేవి. ఈ వేంకటరత్నము పంతులువారు అట్టివారు గనుక ఈ పంతులవారు వ్రాసిన యీ నాటకములో ఉత్తమ పాత్రములచేత గ్రామ్యభాష మాట్లాడించినట్టు చూపించి ఆక్షేపించడమునకు సందు వెదుకుతూ ఉన్న శాస్త్రులవారికి ఈ

'పీఁకు' శబ్దము కనబడితే ఎంతో అట్టహాసము, సింహనాదము చేసి ఇట్లు వ్రాసినారు, ఎక్కడపడితే అక్కడ 'పీకుటవంటిది' అని విధి విరామము లేకుండా, అయినదానికీ, కానిదానికీ చెనకి చెనకి చంపినారు. అయితే శాస్త్రిల వారి విమర్శములలో ఒక విశేష మున్నది. అది చూస్తే కోపమూ వస్తుంది, నవ్వూ వస్తుంది. ఇతరులను ఏ దోషములకు గాను వీరు నిందిస్తారో, ఆ దోషములు తాము చేసినవన్నమాట మరిచిపోతారు గాబోలు. ఒకవేళ జ్ఞప్తి యందుంటే ఆ విషయము ఎవరికీ తెలియదని, ఎవరూ కనుక్కోలేరని అనుకొంటారు గాబోలు. గడుసువారేగాని మోసపోయినారు, ఈ వ్యాసము రెండవ భాగములో ఇట్టి విశేషములు కొన్ని విమర్శిస్తాము. 'పీఁకు' శబ్దము గ్రామ్యమని ఇంత పీకులాడిన శాస్త్రిలవారు తాము రచించిన కథాసరిత్సాగరమునందు ఈ పీఁకు శబ్దము ఏలాగున వాడినారో చూడండి "ఆ ఘోర వానరము అతనిమీద బడి బుద్ధిపూర్వకముగా అతని పాపమునకు శాస్తిచేయు నదియుంబోలె ముక్కు కొఱికివేసి గోళ్ళతో చెవులు పీకివేసి పాఱిపోయెను" (చూ. పుట 101, పంక్తి 1) ఈ వాక్యము అధమ పాత్రము నోటి నుండి వచ్చినది కాదు, కథకులయిన శాస్త్రిలవారు తమ నోటను తాము పెట్టుకొన్నదే. ఇట్టి వాక్యములో "పీకి" గ్రామ్యమైతే, ఆ శబ్దము ప్రయోగించవచ్చునా? కథా సరిత్సాగరమందు 'వానరము' 'సన్యాసి చెవులు' 'పీకుట' గ్రామ్యము కాకపోతే, ప్రసన్నరాఘవమందు 'ఏనిక గున్నలు సింగముల జడలుపీకుట' గ్రామ్యమెందు కవుతుంది? ద్వితీయ ముద్రణమందుకూడా ఈ పీఁకుశబ్దమట్లే ఉన్నది. అరసున్న మాత్రము అధికముగా నున్నది. (చూ. పు. 186) ఇంకా మరికొన్ని వాక్యములలోకూడా ఈ 'పీఁకు' ఉన్నది యతికథలో (చూ. పు. 242 అడుగునుండి రెండవ పంక్తి) 'అభిక్షువు ఒకకంటిని పీక చేతఁబెట్టుకొని ఇట్లనియె,' అనే వాక్యమున్నది. ఇది నీచపాత్రము నోటిమాటకాదు. హాస్యోక్తి కాదు. కథకులుగాఁశాస్త్రిలవారు స్వముఖమున వచించినవాక్యము. రెండవ ముద్రణములో 'పెల్లగించి' అని దిద్దుకొన్నారు. (చూ. పు. 449 పంక్తి 15). మొదటిముద్రణము 1891 సం.ముద్రి; రెండవది 1911 సం॥ముద్రి. పంతులవారి ప్రసన్న రాఘవము 1897 వ సం. లోను శాస్త్రిలవారి విమర్శము 1893 సం. లోను అచ్చు పడ్డవి. ఇట్టి చిత్రములు ఈ వ్యాసము మూడవభాగములో అనేకములు చూపిస్తాము-ఇపుడివి చాలును.

42. 'బుగ్గలు' గ్రామ్యమని అప్పకవి నిషేధించినది నిజమే; గాని వేంకటరాయశాస్త్రిలవారుకూడా వేంకటరత్నము పంతులవారివలెనే తమ నాటకమందు 'లేకిడుతమ్మి మొగ్గకెల రేదొరబుగ్గకు నాదు పట్టికిన్గాకతి వంశ వీరునికిఁ గంజజుఁ డేమిగతిన్ లిఖించెనో' (అంక. III) అని ఉత్తమపాత్ర

నోటనే, ఉత్తమ పాత్రనుగురించే 'బుగ్గ' అని పలికించినారే; 'చెంపలునూ' గ్రామ్యమనుటకు శాస్త్రప్రమాణము శాస్త్రిలవారు చూపించలేదు. పంతులవారు 'చెక్కిలి' శబ్దము ఎరుగనివారు కారు. మొట్టమొదట పద్యముగాను ఇంకను మరికొన్ని చోట్లను (చూ. పు, 972) 'చెక్కిళులు' ప్రయోగించినారు. 'చెక్కిలి' పద్యమందు పట్టకపోతే 'చెంప' పెట్టుకొన్నారు. చెంప శబ్దము 'కపోలము' 'గండస్థలము'లకు పర్యాయపదముగా పూర్వకవులు వాడకపోయినా; 'చెంప కొప్పు' వర్ణించినారు. (చూ. భానుమతీపరిణయము: ప్రాగ్దిశ చెంపకొప్పు) 'చెంపకాయలు'కు బదులు 'చెక్కిలికాయలు' 'చెక్కుకాయలు' అనరు. 'చెక్కులు' అనగా 'బుగ్గలు' అవునోకాదో ? బుగ్గలు ఉబ్బెత్తుగా వుంటేనే అందము. చెక్కిలి కపోలమయితే, కపోలభిత్తి కపోలఫలకము అని కవులు వర్ణించినారు. చెక్కిళ్లు, చెక్కులు, చెంపలు, బుగ్గలు, కపోలము. గండస్థలము, గల్లము: ఇవి అన్నీ కవులు తమ ఇష్టానుసారముగా వాడితే తప్పు పట్టకూడదని మా మతము. నైషధములో (3. 208) శ్రీనాథుడు వాడిన గల్ల శబ్దము 'గ్రామ్యతా దోషావహమని ఆలంకారికు లాక్షేపింతురని' శాస్త్రిలవారు వ్యాఖ్యలో వ్రాసి ఊరుకొన్నారు. ఆత్మవిశ్వాసము, ఆత్మగౌరవముగల కవులు శుష్కలక్షణము నకు భయపడరు. భవభూతి గల్ల శబ్దము నిరాటంకముగా మాలతీమాధవమందు వాడినాడు కాడా ? మనుచరిత్రలో (5. 69) పెద్దన పాండురంగ మహాత్మ్య మందు (1. 94) రామకృష్ణుడు సభ్య వర్ణనమందే గల్ల శబ్దము ప్రయోగించి నారు. వారిని ఏమి చేయగలిగినది లక్షణశాస్త్రము ? పిల్లలను భయపెట్టేబూచి ! గల్లశబ్దము సంస్కృతములోనిది కానే కాదు. ఇది ప్రాకృత శబ్దము. వాల్మీకి ప్రాకృత సూత్రములలో 1. 3. 105 గోణాద్యా:—51 'గణ్డస్థలే గల్లో' అని ఉన్నది. అందుచేతనే కాబోలు సంస్కృతము వాడుకభాషగా ఉన్న కాలమందు ప్రాకృత సాంకర్యము నిషేధించినారు. వాడుకలో లేని ప్రాచీన శబ్దములు, ఛాందసములు 'ఆర్షములు అని' సాంకర్యమిష్టము లేకనే ఆ కాలములో ఇట్టివి కూడా శిష్టులు నిరాకరించి ఉంటారు. ఇట్లే వాడుకలో లేని కేవల గ్రాంథిక శబ్దములున్ను పామరులుమాత్రము వాడే గ్రామ్యములున్ను శిష్టుల లౌకికభాషలో కలియకూడదన్న నియమము, ఇంగ్లీషులో ఉన్నట్టు, పెట్టుకోవడము మంచిది.

43, (5) పండ్లు—'చెలియ నీదు మొగము చెలఁగుఁ జందురుఁడుఁగఁ బండువెన్నెల నిడుఁబండ్లడాలు' అని పంతులవారు చేటిచేత సీతను వర్ణింపించి నారు. (చూ. పు. 29) ఈ వాక్యమందలి 'పండ్లు' అనే శబ్దమును దూషించి తమ విమర్శమందు—పండ్లట ! చెలి పండ్లు మల్లె మొగ్గలనరాదు' 'అని అప్ప కవి' అని శాస్త్రిలవారు ఉపదేశించినారు. వీరికి అప్పకవి గురువయితే

వారికి గణపవరపు వెంకటకవి గురువు. చూడండి వెంకటకవి చెప్పిన లక్షణము ; ప్రబంధరాజ విజయ వెంకటేశ్వర విలాసము (పు. 114)

సీ తులు మహి మోము చంద్రుఁడు నుదు రలినెల
 బొమలు విం డ్లక్షు లేణములు ముక్కు
నువుఁబువ్వు చెవులు శ్రీల్ నునుబండ్లు మొల్ల ల
 ధర మిగు ర్చెక్కు లద్దములు గవుద
తాటిగింజ మెడ చిందము వ్రేళ్ళు పగడముల్
 కరము లబ్జములు కక్షములు దిరుగు
దులు కేలు తూండ్లు గుబ్బలు గిరు ల్వళు లల
 రిరు వాల్ నాభి గుహ నడుము
కటు లరులు తొడ లంట్లు మోఁకాళ్ళు బొంగ
 రములు పిక్కలు పొదులు గుల్ఫము లరడలు
ప్రపదములు కూర్మములు నఖరము లుడుల
 దగు లెడదమ్ములు వెనుపల్క వెలఁది కొప్పు.

ఈ వెంకటకవి అప్పకవికి ఎందులో తక్కువ ? ఎన్నో గ్రంథాలు వ్రాసినాడు. అతని ప్రబంధరాజ విజయ వెంకటేశ్వర విలాసమునకు కీర్తిశేషులయిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు వ్రాసిన పీఠిక చూడండి. 'అమ్మా ! ఇంతవాడా ఈయన !' అని మీరు ఆశ్చర్యపడతారు. ఇతడు గొప్ప లాక్షణికుడని, మహా ప్రౌఢుడని శ్రీమోథే జగన్నాధ మల్లుగారు వ్రాసినారు. గనుక పంతులవారి ప్రయోగము లక్షణవిరుద్ధము ఎంతమాత్రము కాదు. వెంకటకవి లక్షణము తప్పని ఒకరంటే, 'కాదు అప్పకవి లక్షణమే తప్పు' అని ఇంకొకరంటారు మా మతము యిదివరకే చెప్పినాము గదా. ఏ లక్షణము కవిప్రయోగానురోధమూ అదే ఒప్పు. కవి ప్రయోగములలో వైవిధ్యముంటే అంగీకరించవలసినదే. కవులు యథేష్టముగా లోకమునుండిగాని గ్రంథములనుండిగాని శబ్దములు గ్రహిస్తారు, కూడదని నిషేధించడానికి ఈ శాస్త్రులవారెవరు ? ఆయన కెవరిచ్చినారు ఈ యధికారము ? లేని అధికారము తెచ్చిపెట్టుకొని, ధూం ! ధాం ! హూత్ ! హాత్ ! అని అంటే ఎవరు మన్నిస్తారు వారిని ?

44. నన్నయ 'పండ్లు' శబ్దము వాడిఉంటే మాకు కనబడలేదు, గాని తిక్కన గ్రంథములందు చాలచోట్ల అది చూచినాము, (స్త్రీ వర్ణనలో కాదు.) ఈ ప్రయోగము చూడండి, గ్రామ్యమో అగ్రామ్యమో మీరే విచారించండి.

చ. వినుము జరానుబంధమున వెంబ్రుక తండముఁ బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయున్ జరంబొరయుఁగాని యొకప్పుడుఁ దృష్ణజీర్ణగా।
దు. (అనుశా. 1. 147)

శ్రీనాథుదు కాశీఖండమందు (చూ. 3. 84) గీ. పండ్లు పేర్వాసికదలు చూపకయున్న కాలుసేయాడు తఱియంద కదలవలయుఁ దీర్ఘసేవకు' అనిన్ని సాముద్రిక శాస్త్రము చెప్పున పురుషుని కల్యాణలక్షణములు వర్ణిస్తూ, సీ. గీ....'భాగ్యనిధి ముప్పదియు రెండుపండ్లవాఁడు' (చూ. 4 31) అనిన్ని వ్రాసినాడు. పాండురంగ మహాత్మ్యమునందు (చూ.2.137) 'భక్తివృద్ధుఁడు గాఁగ బాటించె నీ వేల్పు ప్రహ్లాదుఁ గడుఁబాల పండ్లనాఁడ' అని ఉన్నది.

45. (6) కాళ్ళు—ఈవ్యాసము 25వ పేరాలో, అప్పకవి 'కాళ్ళు' శబ్దము గ్రామ్యమన్నాడో, లేక గ్రామ్యమనిన్ని ఎక్కడా వాడకూడదనిన్ని నిషేధించినాడో. లేక ఒక్క స్త్రీ వర్ణనలో మాత్రమే కూడదన్నాడో స్పష్టముగా తెలియడములేదని వ్రాసినాము, గాని గుప్తార్థ ప్రకాశికయందు బ్ర. శ్రీ కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రిలవారు 'అప్పకవిగారి మతంబున 'హరి మధ్య కాళ్ళి గుళ్ళనఁగరాదు' అను పద్యంబుచే 'కాళ్ళు' అని ప్రయోగింపఁగూడదనియే సిద్ధాంతపఱచిరి. కాని 'కాళ్ళనుటకుఁ గవిశేఖరుల ప్రయోగంబులు భారతమునందుఁ బెక్కులు గలవు" అని చెప్పి, ఈ క్రిందను వ్రాసిన మూడు ప్రయోగము లుదాహరించి 'ఇంకను బ్రయోగంబులు పెక్కులు గలవు' అన్నారు:—(1) భార. ఆది. క. కడకాళ్ళుపట్టివానిని, (2) అది. ఆ. 5. క. 'వీని రోయుదీఁగ కాళ్ళంఁబెనంగె' (3) విరా. ఆ. 1 సీ. 'కాళ్ళ యొప్పిద మాడు కట్లనుజ్వలము చేయంగ,' గుప్తార్థప్రకాశికాకారులు అప్పకవి మతము అంగీకరించక పోవుటకు కారణమేమిటి? అతనిమతము కవిశేఖరుల ప్రయోగములకు విరుద్ధముగా ఉండడమేగదా। అప్పకవికి పూర్వులయిన ఆదికవులు నన్నయ తిక్కనలు రచించిన గ్రంథమందు పెక్కు ప్రయోగము లుండగా (వాటిని చూడకగాని ఉపేక్షించిగాని నిరాకరించిగాని) వాటికి వ్యత్యస్తముగా అతడు చెప్పిన లక్షణము తప్పని సిద్ధాంతమయినది గదా. కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రిలవారు గ్రామ్యవాదులుకారు; వారికి 'గ్రామ్యము'లు అసహ్యములు. అయితే, వీరికిన్ని వీరివంటి పండితులకున్ను ఇతరుల 'గ్రామ్యము' ఒకప్పుడు సహ్యమున్ను అగ్రామ్యమున్ను అవుతుంది. అప్పకవి నిరాకరించినవి కొన్ని అంగీకరించినట్టే కేతన గ్రామ్యమన్నవి కొన్ని అగ్రామ్యములని ఈ శాస్త్రిలవారు సిద్ధాంతము చేసినారు. మేముకూడా ఈ పండితులవలెనే, ఇతరులు చేసిన సిద్ధాంతములు అమోఘములని విశ్వసింపక. అవి లోకవిరుద్ధములుగా తోచినప్పుడు విమర్శించి స్వయముగా యధార్థము లవునో కావో

నిర్ణయించుకొంటున్నాము. ఇతరులు అందరూ ఒప్పుకొన్నా ఒప్పుకోకపోయినా ఎవరి తృప్తికోసము వారు మాతృభాషావిషయములో ఇట్టి మీమాంస చేయడమునకు అధికారము గలవాళ్లే గదా. మాతృభాష ఒక్కరిసొమ్ముకాదు; పండితులు గుత్తకొన్నదిగాదు.

4౨. అప్పకవి బాగా భారతము చదువుకోలేదనితోస్తుంది. బాగా చదువుకొనివుంటే, 'రణము వర్ణించుచో వీరరసమునందు యుద్ధ పంచకమునఁ దిక్కయజ్వసారెఁ గాళ్ళటంచు రచించుట గాంచి కవులు చెప్పుకొనిరి మీఁగాళ్ళని చెలఁగి కృతుల' అని ఆతడు వ్రాయకపోవును, 'కాళ్లు' 'కాలు' శబ్దములు నన్నయే వాడినాడు. గుప్తార్థప్రకాశికలో ఉదాహరించిన మొదటి వాక్యములో 'కడకాళ్లు' అని ఉన్నది గాని 'కాళ్ళు' అని లేదు, ఆ 'కడకాళ్ళు'యినా ఉత్తమ స్త్రీవీకావు; ఉత్తమపురుషునివీ కావు. రెండవ వాక్యము సామెత. వాటికన్న మంచిప్రయోగములుదాహరిస్తాము, ఆది. 5. 18లో 'కుంతి....గంగనీళ్ళఁగాళ్ళు మొగంబుఁగడిగికొని' అన్నవాక్యమందు కుంతివంటి ఉత్తమక్షత్రియ స్త్రీవిషయములో 'కాళ్ళు' శబ్దమున్నది. ఆది 6. 289 లో 'భీమసేనుండు....కాళ్ళు గడిగికొని యాచమనంబుసేసి' అని, భీమునివంటి ఉత్తమక్షత్రియ వీరుని విషయములో కూడా ఈ శబ్దము నన్నయే వాడినాడు. యుద్ధపంచకమందేకాక విరాట 1. 238 లో 'కాళ్ళుయొప్పిద' మని అర్జునుని విషయములోను. విరా 2. 17 లో 'కాళ్ళను జేతులు వ్రేల' అని మల్లుని విషయమందును, భీష్మ. 1. 181 లో అర్జునుడు తన అవస్థ కృష్ణునితో చెప్పుకొన్న, 'నిరతముగాదు గాండివము నిల్వఁగనోర్వవుగాళ్ళు' అనే వాక్యమున అర్జునుని విషయమందున్న, తిక్కన వాడినాడు. నిర్వచనోత్తరరామాయణమందు కూడా (చూ. 6. 14) కృపబుట్ట నన్న కాళ్ళుం బడియెన్' అని వేంకటరత్నము పంతులవారన్నట్లే సరిగా ఉన్నది. వీర రసమునందు యుద్ధపంచకమున కనబడేవి తెగినకాళ్ళు మొదలయినవి గనక అవి వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు 'అన్ను లచన్నుల'ను గురించి చెప్పినట్టే మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు పరిక్షకోసము కోసిపెట్టుకొన్న శవాంగములని అంటారు గాబోలు. అప్పకవి కూడా ఉత్సాహమునకు లక్ష్యముగా రచించిన పద్యములో (చూ. 4. 277) 'కృష్ణుఁ డొడిసి కాళ్ళు వట్టిపెన్ ద్రోహిచావు మనుచుఖరునినద్రోచెఁ గాళ్ళు మీదుగాన్' అని కాళ్ళుశబ్దము యుద్ధ వర్ణనలో ఉచితముగానెంచి ప్రయోగించినారుగాబోలు. పాండురంగ మహాత్మ్యమందు (చూ. 1, 126) మృగవధాజీవి శుద్ధాంత మీననయనల 'నెఱికురులు' 'నిబ్బరంపు గుబ్బచన్నులు' 'తొడలపెక్కువ' తోపాటు 'కాళ్ళు' కూడా కవి వర్ణించినాడు. సభ్యమో అసభ్యమో కవులకే తెలియవలెను. విజయ విలాసములోని 'కలికినెఱివేణిచెలువంబు కాళ్ళఁబెనఁగ' అనే ప్రయోగ

ముండగా, సారంగధర చరిత్రలోని 'మీఁగాళ్ళు' ఎందుకు అప్పకవి ఉదాహరించినాడో! ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమందు (చూ. 2. 86) 'కచ్ఛపంబులఁ బోలి మీఁగాళ్లు దనరు' అని పింగళి సూరన ప్రయోగము అప్పకవి చూడలేదు గాబోలు. ఆధునిక కవులలో కూడా 'కాళ్ళు' వాడినవారు ప్రసిద్ధు లున్నారు.

బ్ర. శ్రీ. వడ్డాది సుబ్బరాయ కవిగారు విక్రమోర్వశీయము 3 అం. ఉ....'నీటుగ మేడమీఁద దిగి నివ్వెఱచేఁ దన కాళ్ళు దొట్రిలన్ బోటి పెనంగి ముందరకుఁబుచ్చఁగ నూర్వశి నన్ను డాయునా' అనిన్ని, బ్ర. శ్రీ. మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు:—'తన కాంచి కాళ్ళఁ బెనంగఁగా' అనిన్ని ప్రయోగించినారు. వీరు అప్పకవీయము చదివినవారేగాని అప్పకవి అనుశాసనము నిరాకరించినారు. ఇకను, 'మోకాళ్ళు', 'మీఁగాళ్ళు' 'గుదిగాళ్ళు' మొదలయినవి తరుచుగా సరస కవులు ప్రయోగించి ఉన్నారు. పింగళి సూరన ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో (చూ. 2. 86) 'కచ్ఛపంబులఁ బోలి మీఁగాళ్ళు దనరు' అని నాయికనున్ను. గణపవరపు వెంకటకవి ద్వాత్రింశదవయవవర్ణనలో 'మోకాళ్ల బొంగరములు' (చూ. ప్రబంధ రాజ. పు. 115) అనిన్ని వర్ణించినారు. తారాశశాంకవిజయములో—'గుదిగాళ్ళు వెన్నునఁ గూర్చి నొక్కి మదన శాస్త్రు మెఱింగి....' అని ఏ యూనివర్సిటీవారికీ భయపడకుండా, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారివంటి రసికులు మెచ్చుకొనేటట్టు రచించిన సరస వర్ణనలో 'గుదిగాళ్ళు' అని ఉన్నది. ఇంతమంది కవుల సరసరచనలలో కనబడుతూఉన్నా, వేంకటరత్నము పంతులవారు వ్రాసిన 'మా పినతల్లి కాళ్ళకు నమస్కరణంబు టొనర్చునప్డు' అనే వాక్యములో ఉన్న 'కాళ్ళకు' శబ్దము నిందించి, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు 'ఈ పదమును కవులు వాడినను వాడిరిగాని గ్రామ్యకక్ష్యవగాహిగా నున్నది' అన్నారుగదా, వారీ ప్రయోగములు ఎరుగక ఆక్షేపించినారని ఊహింతమా? లేక, ఈ కవులందరూ తెలివితక్కువచేత గ్రామ శబ్దము వాడినారనిన్ని నన్నయాది మహాకవులందరి ప్రయోగములు ప్రమాణములు కావనిన్ని నిరసించి శాస్త్రులవారు నిరాకరించి ఉంటారని ఊహింతమా? శాస్త్రులవారు గొప్ప పండితులయితే అయిరిగాని, వారికన్న మా దృష్టికి ఈ కవులె ఎక్కువ గొప్పవారు, ఈ కవులకన్న శాస్త్రులవారి దృష్టికి అప్పకవి గొప్ప పండితుడైతే ఆయెనుగాని మా కీ కవులే పూజ్యులు. లోకములోను, సత్కావ్యములలోను ప్రచురముగా ఉన్న 'కాళ్లు' శబ్దము అప్పకవి లక్షణము చొప్పున గ్రామ్యమని భ్రమపడి శాస్త్రులవారు తాము వాడకుండా ఊరుకొంటే ఊరుకోవచ్చునుగాని, ఇతరులు వాడినప్పుడు గ్రామ్యమని నిందించడము అవివేక విలసిత మనిపించుకోదా?

47. (7) 'చెవులు' అప్పకవి గ్రామ్యమని నిషేధించిన ఈ శబ్దము కూడా వేంకటరత్నము పంతులవారు ప్రసన్న రాఘవములోనే అనేక స్థలములలో వాడి ఉన్నారు. అదేమో శాస్త్రిలవారు ఈ నేరము ఉపేక్షించి ఊరుకొన్నారు. వింతగా ఉన్నది. పంతులవారిని తిట్టడమునకు అవకాశము దొరికితే వృథాపుచ్చవలసినవారు కారు. అప్పకవి అనుశాసనము అక్షరాలా అనుసరించవలసినదే అని శిరసావహించి శాస్త్రిలవారు 'చన్నులు' మొదలయిన శబ్దములు గ్రామ్యములని ఆక్షేపించినట్లే, 'చెవులు' అసభ్యమని తలంచి మరి కొందరు పండితులు ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములు దిద్దుతున్నారు. గనుక మేమీ శబ్దము అసభ్యము కాదని తిక్కనాది మహాకవుల ప్రయోగము లుదాహరించి సిద్ధాంతము చేస్తున్నాము. ఏ పండితుడైనా తనకు ఈ శబ్ద మిష్టము కాకుంటే తాను మానుకోవచ్చును గాని ఇతరులు వాడితే దూషించడమునకు అధికారము గలవాడు కాడు. ఇతరుల గ్రంథములు పరిష్కరింప బూనుకొన్న పండితులు లేఖక దోషములు దిద్దవలసినదేగాని గ్రంథకర్త వాడిన శబ్దములు మార్చకూడదు. అట్లా మార్చినవాడు కూట కిరణదోషము చేసినవాడే, ద్రోహి.

48. పోతన భాగవతము చదివిన వారందరికీ భాగవత మహాత్మ్యమును వర్ణించి కవి రచించిన పద్యము నాలుక కొనను ఉంటుంది. ఒక్కరీతిగానే దేశమందు అంతటా:—

క. భూషణములు చెవులకు నఘపేషణములు మృత్యుచిత్త భీషణములు హృత్తోషణములు కల్యాణ విశేషణములు హరి గుణో పచిత భాషణముల్,

అనే పాఠము సుప్రసిద్ధమని విన్నాము. మేము చదువుకొన్న అచ్చుపుస్తకములో ఈ పాఠమే ఉన్నది. అయితే 1904 వ సంవత్సరమందు ఆనంద ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితమయిన పుస్తకములో ఈపాఠము కనబడదు: మొదటి చరణములో 'చెవులకు' బదులుగా 'వాణికి' అని ఉన్నది. కళ్ళునులుపుకొని జాగ్రతగా మరీ మరీ చూచినాము. 'వా-ణి-కి' అని మూడక్షరములు స్పష్టముగా ఉన్నవి. పూర్వము అచ్చుపడ్డ పుస్తకములు మళ్లా చూచినాము. 'చెవులకు' అని నాలుగు అక్షరములున్నవి. తాటాకు పుస్తకాలు చూచినాము. వాటిలోకూడా 'చెవులకు' అనే ఉన్నది. ఈ మార్పును గురించి పీఠికలో ఏమయినా పరిష్కర్తలు, రాయదుర్గము నరసయ్యశాస్త్రిలవారు, తంజనగరం తేవప్పెరు మాళ్ళయ్యవారు, వ్రాసినారేమో అని చూచినాము; గాని అందులో ఏమీ కానరాలేదు; అయితే బ్ర. శ్రీ నాగపూడి కుప్పుసామయ్య బి. ఏ. గారు వ్రాసిన పీఠికలో (చూ. పు, 12) "శబ్దాలంకార విశేషమును బోతన నానావిధ చిత్రగతులవీనుల విందుగా రచియించి యున్నవాడు" అని, "భూషణములు సెవులకు" అనేపద్యము, 'సెవులకు' అనేశబ్దముగల పాఠమే, ఉదాహరించినారు,

కుప్పుసామయ్యగారు గ్రంథములో ఉన్న "భూషణములు వాణికి" అనే పాఠము చూచి, ఎత్తుకోక, "భూషణములు సెవులకు" అని తమకు సుపరిచితమై జిహ్వాగ్రమందున్న పాఠమే ఉదాహరించడము మా ఊహను బలపరుస్తున్నది; ఇంతేకాక, ఈ పద్యములో 'హరిగుణోపచిత భాషణములు' వాణికి భూషణము లని చెప్పితే, తక్కిన విశేషణములు సంగతమయి పొందికగా కనబడవు:* పొందినా, పరిష్కర్తలు అప్పకవి అవివేకముచేత చెప్పిన తప్పులక్షణము ప్రమాణముగా చేసుకొని, ప్రసిద్ధమయి ఉన్న పాఠమునుమార్చి, లేని పాఠము చేర్చి పోతన గ్రంథము పరిష్కరించి ఉంటే, అట్టిపరిష్కృతి ఘోరమయిన దుష్కృతి అవుతుంది. దానికి మరి నిష్కృతి లేదు తంజపురి తేవప్పెరు మాళ్ళయ్యవార్లంగారు ఏతాటాకు పుస్తకములలో "భూషణములు వాణికి" అనే పాఠముచూచినారో, తక్కిన తాటాకుపుస్తకములో నున్న "భూషణములు సెవులకు" అనే పాఠముకన్న ఈ పాఠము మంచిదనిన్ని పోతన్న ఇట్లే వ్రాసి ఉంటాడనిన్ని ఊహించడమునకు తమకు ఏమికారణములున్నవో, చెప్పవలసిన వారయియున్నారు. అయ్యో పోతనామాత్యా ! అయ్యో ఆంధ్రభాగవతమా ! పోతన ఒంటిమిట్టవాడా ? ఓరుగంటివాడా ? అని తగవులాడుతున్నారు గాని పోతన గ్రంథము తారుమారుఅయితేచూడరు, చింతించరు.

అప్పకవిబోధితులయిన యిప్పటికవిపుంగవులుతప్ప నన్నయ మొదలు కొని మహాకవులందరూ 'వీనులు' 'చెవులు' అనేశబ్దములు పర్యాయపదము లుగా, పద్యములో ఏది ఇమిడితే అదేవాడుతున్నారు. 'వీనులు' అనేశబ్దమునకు ఏకవచనము లేనందున, ఒకదానిని మాత్రమే చెప్పినపుడు 'చెవి' అనక తీరదు. 'పెడచెవులనిడితి' (ఆశ్ర. 1, 21) మొదలయిన నుడికారములలో పలుకుబడి తప్పకూడదు; 'పెడవీనులు' అనరు. 'చేటచెవులవేల్పు' అనుటకు మారుగా 'చేటవీనులవేల్పు' అంటే అసహ్యముగా ఉంటుంది. ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, సాంబనిఘంటువు, ఆంధ్రభాషార్ణవము, మొదలయిన కోశ ములలో 'వీనులు' 'చెవులు' చేరి ఉన్నవి. 'చెవులకు నుత్సవంబొందు చుండ' (అర. 1. 357) అని నన్నయ వాడినాడు. 'చెవులకునింపెసఁగ' (శాంతి III 395) 'నా చెవుల కింపారన్' (శాంతి VII. 135), 'చెవులారఁ వింటి' (ఆశ్ర. II. 130) అని తిక్కన, చెవులు చల్లంజేయన్ (శృ. శా. II 39) అని పిల్లలమర్రి పినవీరన-ఇట్లు కవులందరూ ప్రయోగించినారు, అప్ప కవే బంధ కవిత్వలక్షణములో (IV. 384 సీ. పా) 'కవులకుఁ జెవులపండు వులు సేయ' అని వ్రాసినాడు. 'కావ్యంబు సరసులైన కవుల చెవులకు నెక్కిన

---

*అఖ్యాహి కథాసారం మమకర్ణరసాయనం (భాగ 1.3) అని శ్రీమ ద్భాగవతమాహాత్మ్యమందున్నది.

గాని నమ్మఁ దెందుఁ బరిణతి గలుగు కవీశ్వరుండు' (నిర్వ 9) అని తిక్కన చాలా కాలము క్రిందటనే కవులకు 'చెవులు' పెట్టినాడు. 'పవడంపు జొత్తుల చెవుల రూపడఁగంగ' అని అర్జునునికిన్ని చెవు లుంచినాడు (చూ. విరా. 228). కవులకున్ను ఇతర పురుషులకున్ను 'చెవులు' పెట్టడము తప్పుకాదు గాని, ఉత్తమ స్త్రీలకు చెవులు, పెట్టితే గ్రామ్యతాదోషము కలుగుతుంది' అని వాదించే వారిని పట్టుకొని పీడిస్తూఉన్నపిశాచమును పారదోలుటకు ఈ ప్రయోగమంత్రము ఉపచరిస్తుంది. (చూ. నిర్వ. VIII. 47)

చ. పొలయు సమీరణంబు నినుపుందనుపుం దగ నంపు నెమ్మనం
బుల నొకయింపుఁ బెంప రతిబోటులు విభ్రమమొప్ప వీఁగుఁజ
న్నులపయిఁగే లమర్చుచుఁ జనూలత లించుక గొంక గుంతలం
బులు మెల పొందఁగాఁ జెవుల పొందునఁ జేర్చుచుఁగూడి వేడుకన్,

ఇట్లు సీతాదేవికి, ఆవిడచెలులకు 'చెవులు' పెట్టుటకు తిక్కన జంక లేదు. అయితేఅతడు అప్పకవీయము చదువుకోలేదు; అప్పకవీయము చదువు కొన్న బ్ర. శ్రీ. వావిలి కొలను సుబ్బారావు పంతులవారు కుమారాభ్యుదయ ములో (1. సీ. పా.) 'శ్రీ విలాసంబు నిసీయను చెవులను గమ్మల గొలుసులఁ గడఁక నిలిపి' అని ప్రయోగించడము వింతకాదా ? అంత కన్నా వింతకాదా ఈ సుబ్బారావు పంతులవారే తమ సులభ వ్యాకరణములో (చూ. 3-వభాగము, పుట 25) 'చెవులలోఁ గమ్మలు పెట్టుకొని' అని ఉత్తమ స్త్రీల వర్ణించుట యందు 'చెవులు' యోగ్యమయిన పదము కాదనిన్ని 'వీనులఁ గమ్మలు మెఱుంగులు గ్రుమ్మరింప' అని చెప్పనగుననిన్ని బడిపిల్లల కోసము అనుశా సించడము ? లాక్షణికుల అనుశాసనమునకున్ను వారి వ్యవహారమునకున్ను వైరుధ్యమున్నప్పుడు వాటిలో ఏది శిష్ట వ్యవహారానురోధముగా ఉంటే అదే గ్రాహ్య మవుతుంది. అప్పకవిగాని వావిలికొలను సుబ్బారావు పంతులవారు గాని, వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు గాని, ఏలేశ్వరోపాధ్యాయులుగాని ఎవరు లక్షణము చెప్పినా, లోకవిరుద్ధమైతే చెల్లఁకూడదు. అప్పకవి, వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు, వావిలకొలను సుబ్బారావు పంతులవారు 'చెవులు' అనే శబ్దము అసభ్యమన్నా, వీరికంటే తక్కువవాడు కాడు, గణపవరపు వెంకటకవి 'చెవులు' అగ్రామ్యమని, 'చెవుల్ శ్రీల్' అని లక్షణము చెప్పి నాడు. (చూ. ఈ వ్యాసము 43 వ పేరా). 'శ్రీలుదా రౌట నాశ్రితపద్మకర్ణి కాకృతిఁ జెవుల్ కమలకర్ణికల మెఱయ' అనిన్ని, 'శ్రీమించు చెవుల గొజ్జగలు మెఱయ' అనిన్ని ఆముక్త మాల్యదలో కవి 'చెవులు' ప్రయోగించడము సరస కవుల చెవులకు కటువుగా ఉన్నదా ? తియ్యగా ఉన్నబా ? ఇది గోపికాది క్షుద్ర స్త్రీవర్ణన కనుక 'చెవులు' శబ్దము కవి వాడినాడని అప్పకవి శిష్యుల

సమాధాన పడుదురేమో! స్త్రీలయిన చెవులున్ను, స్త్రీలను మించిన చెవులున్ను అసభ్యవర్ణనలో ఉచితమగునా? పుస్తకము విప్పి పద్యాలు బాగా చదువుకొంటే తెలుస్తుంది, సభ్యమో అసభ్యమో. 'చెవులు' లేకుంటే పండితుల కుండలాలు. పేరంటాళ్ళ చెవాకులు, చెవుల పువ్వులు. ఎక్కడ పెట్టడము? వినడానికి 'వీనులు' పుట్టినా, గుసగుస లాడడానికి 'చెవులే' కావలెను. 'చెవులు' చర్చ యింతటితో చాలును.

50. (8) కన్నులు. 'చన్నులు' 'కన్నులు' గ్రామ్యమని అప్పకవి నిరాకరించినా డనుకొనేవారు కేవలము బాలిశులు. అప్పకవి నిరాకరించిన శబ్దములు 'కండ్లు', 'చండ్లు' గాని 'కన్నులు', 'చన్నులు' కావు. తాటాకు పుస్తకాలన్నిటిలోను 'కండ్లు', 'చండ్లు' అనే వ్రాసి ఉన్నది. 18,9 వ సం,లో మొట్టమొదట అప్పకవీయము పరిష్కరించి ముద్రించిన పండితుడు తెలివి తక్కువచేత దిద్దినాడు. అప్పటినుండి ఇప్పటివరకూ ఆతప్పు అలాగే అచ్చుపడుతూ ఉన్నది. పండితులందరూ కండ్లుమూసుకొని కూర్చున్నారు. పాండిత్య మీలాగున్నది కన్నులు గ్రామ్యమని అప్పకవి నిషేధించినా డనుకోవడము అజ్ఞానమువల్లనని చెప్పవచ్చును గాని, ఆశబ్దము గ్రామ్యమని నమ్మికొని విడిచిపెట్టడము అవివేక మనక తప్పదు. మరి, ఆశబ్దము ఏదైనా గ్రంథములో కనబడితే, ఆ గ్రంథము వ్రాసినవానిని నిందించడము, గ్రంథము దిద్దడము అతిసాహసము కాదా? పండిత పరిష్కరణమువల్ల పాడుకావడము ఒక్క అప్పకవీయమే కాదు; సరసభూపాలీయముకూడాను. అచ్చు పుస్తకములో 4 వ ఆశ్వాసము 10 వ పద్యము చూడండి:—

క. పామరుల భాషగ్రామ్యము భామిని కటి గల్లములు విభాసిల్లు ననన్
గోమలి చన్నులుఁగన్నులు గాముని పండువు లొనర్చెఁగడువడి ననఁగన్,

మావద్దనున్న వ్రాతప్రతిలో ఉత్తరార్ధము ఇట్లాలేదు. "గోమలిచండ్లు కండ్లకు నామని పండువు లొనర్చుననిశముననగన్" అని ఉన్నది. (డ్లు అనే అక్షరముమీద 'డులు' అని వ్రాసిఉన్నది.) పూర్వులు ఎవరూ 'కన్నులు' గ్రామ్యమని చెప్పనే లేదు. మహాకవులు రచించిన గ్రంథాలు బాగా చదవకుండా అప్పకవీయములాటి లక్షణము మాత్రము వల్లించుకొని తప్పొప్పులు ఏర్పరిచే తెలివిలేని లాక్షణికులు, ఇప్పటివారు కన్నులు, గ్రామ్యమని బడిపిల్లలకు వ్యాకరణాలలో వ్రాసి బోధపరుస్తున్నారు 'గ్రామ్యకబాష' తెలిసినవారు వేయిమందిలో ఒకడయినా ఉండడు. కనుక పండితు లేమంటే అదే సత్యమని లోకులు నమ్ముతారు. "కానని వాని నూఁతగొని కానని వాఁడు విశిష్టవస్తువుల్ గాననిభంగి" గుడ్డిపండితులను నమ్ముకొని తెలుగువారు మోసపోతున్నారు. ఈ కాలమందు మరి యే దేశములోనైనా దేశభాషా పాండిత్యము ఇట్టి దురవస్థలో నున్నదా?

దేశాభాషతో తమకేమీ సంబంధము లేనట్టు దేశభాష గుడ్డిపండితులకు గుత్త కిచ్చివేసి, తాము కళ్ళుమూసుకొని ఊరుకొన్న నాగరకులు మరియేదేశమందైనా క్రీ. శ. ఇరవైయో శతాబ్దమందున్నారా? ఏమికర్మము! ఏమిపాపము' తెలుగు భాషకు, తెలుగువారికి ఏమి ఇంత దుర్గతి పట్టినది! దేశస్థులభాష, దేశమందున్న శిష్టులభాష, గ్రామ్యమట! పండితులకైనా బాగారానిది గ్రాంథికభాషట! అయ్యో! దేశభాషా! నిన్ను తృణీకరించడముచేతనేగదా నూటికి పదిమందైనా తెలుగక్షరాలు వచ్చినవాళ్లు దేశములో లేకపోవడము, చదువు నేర్చిన వాళ్ళయినా తెలుగు పుస్తకము ముట్టుకోకపోవడము, ఇంగ్లీషు పుస్తకాలే ఎప్పుడూ చదువడము సంభవించినది! ఇకనైనా తెలుగువారు కండ్లు విప్పి చూతురా!

51. ప్రస్తుత మనుసరింతాము. విచక్షణులు కానిలాక్షణికు లేమంటేనేమి నన్నయాది మహాకవులందరూ 'కన్నులు' అనేశబ్దము సభ్యవర్ణనలోనే వాడి ఉన్నారు. నన్నయ గిరికాదేవిని వర్ణిస్తూ "కలికిక్రాల్గన్నుల తెలుపు" (అది. III 29) అనిన్ని, ఉత్తరను వర్ణిస్తూ 'చన్నులుఁ గన్నులు" (విరాట 1. 245) అనిన్ని, తెనాలి రామకృష్ణుడు భగవంతుని"వెడదకన్నులవాని వెయ్యినామముల వాని (పాండు 1. 213) అనిన్ని, జక్కన "కన్నులు గండుమీలు" అనిన్నీ, వాడిఉన్నారు. వందలుకాదు; వేలు ప్రయోగాలు ఉదాహరింపవచ్చును,'కన్నులు' అనవలసినప్పుడల్లా 'కనుదోయి' 'కనుఁగవ' అనవలసిన నియమము లేదు! లేదు! లేదు!

52. (9) బొడ్డు—ఈ శబ్దముకూడా గ్రామ్యమట! స్త్రీలయినా పురుషులయినా ఉత్తముల 'బొడ్డు' 'పొక్కిలి' అనవలెనట! గుడ్డిలక్షణము! గుడ్డి పాండిత్యము! సభా. 1.143 "ఒక్కొక్క చన్నును, జెవియును, జెక్కును, జను బొడ్డు మూఁపు...." లోనిమాటలు మెడికల్ కాలేజీలో వాడవలసిన 'అన్నుల చన్నుల' వంటి వంటారు గాబోలు: పోనీండి. విజ్ఞా. ఆచా. "బొడ్డు క్రింది యంగములు విప్రుఁజోఁకిన నచట గడుగవలయును" దీనిలో నున్న 'బొడ్డు' శానిటరీ డిపార్టుమెంటువారి పరిభాష అంటారా? వరాహ X. 53. 'బొడ్డుబంటిగా' ఇది ఇంజనీరింగు కాలేజీ పరిభాషగాబోలు! నాసికా పుటములు, నయనముల్, శ్రోత్రముల్, బొడ్డును, వక్షంబు భుజములందు (52)— ఈవాక్యములో అరవయవముల పేళ్ళున్నవి: వాటిలో 'బొడ్డు' ఒక్కటే ఏమిపాపము చేసుకొన్నది? దాన్ని మంత్ర శాస్త్రపరిభాషలో చేర్చుకొంటాముగాని, కావ్యాలలో ఉంచనీయ మంటారు గాబోలు! అయితే, ఇదో? కాశీ. V. 224 "అనంతరంబు బొడ్డు నివురుకొంచుం బ్రాణాపాన సమానోదాన వ్యానంబులు తృప్తిబొంది నాకు నానందం బొసంగుం గాతయని యాశీర్వదించు

కొనునది"—ఇది కుక్షింభరణ పరాయణుల పరిభాషే, గాని కావ్యాలలో బ్రాహ్మణ సంతర్పణము వర్ణించరా ? పోనీండి. భాగ II. 240. చ. "ప్రియుఁడగు బొడ్డుఁదమ్మి తొలిబిడ్డడు వేలుపుఁబెద్ద" భాగ IX. 376. సీ. ఒకవేయి తలలతోనుండు జగన్నాథు బొడ్డుదమ్మిని బ్రహ్మపుట్టెమొదట' చిత్రభార. IV. 120....'బొడ్డుఁ దామర పువ్వునఁ బొడమినట్టి ముద్దు పాపఁడు నాలుగు మోములాఁడు'— ఈ వాక్యములలో 'బొడ్డు' పురుషులది, మొగవాళ్ళకు 'బొడ్డు'న్నా ఆడవాళ్ళకుమాత్రము 'బొడ్డు' పెట్టడము గ్రామ్యము. పొక్కిలే ఉండవలెను, కాంతాసమ్మితములయిన సత్కావ్యములలో సత్కవుల సాంప్రదాయము అదే; అని వాదించే పండితుల అజ్ఞాన ధ్వాంతభాస్కర మనే భేషజము ఇదిగో! పింగళసూరన రచించిన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నములో (చూ. II. 83) ప్రభావతి సౌందర్యము వర్ణిస్తూ హంస ప్రద్యుమ్నునితో చెప్పిన వాక్యము చూస్తే తెలిసివస్తుంది.

తే. నెన్నడిమి పేరిమింట నన్నెలఁత బొడ్డు,
పొన్నవిరి నిక్కముగఁజూచి చిన్న బోదు
రభ్రకుసుమ సౌరభ సాధనార్థహేతు,
వాశ్రయా సిద్ధమనియెడి యయ్యలెల్ల.

సూరనా సత్కవి! ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమా సత్కావ్యము! ప్రభావతా ఉత్తమ నాయిక! ప్రద్యుమ్నుడా ఉత్తమ నాయకుడు! వాక్యమా వాణి యను గ్రహమున శబ్ద సంస్కార పూతమయిన ముఖముగల 'శుచి ముఖి' పలికినది!

దుష్టలక్షణమువల్లను గుడ్డిపంతుల అవిమృశ్యకారిత్వము వల్లను ఆంధ్ర భాషకు, ఆంధ్ర సారస్వతమునకు, ఎంతకీడు కలుగుతున్నదో చూచినారా ?

అది, ఇది: వాఁడు; వీఁడు.

53. పూజ్యురాండ్లయిన ఉత్తమ స్త్రీలనుగురించి మాట్లాడేటప్పుడు 'అది' ఇది, అనే సర్వనామములు ఇప్పటి లౌకిక భాషలో శిష్టులు వాడరు. అయితే, ఇప్పటి లౌకికభాష గ్రామ్యమని వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు నిరాకరించినారు, వారికి గ్రంథములలోని భాషమాత్రమే సాధువు, దానికి వ్యతిరిక్తమైనది, శిష్టజన వ్యవహారమందున్నా సాధువుకాదు. ఇట్టి నియమముగల శాస్త్రులవారు నేటి భాషా మర్యాద ప్రమాణముగా చేసుకొని కాబోలు వేంకటరత్నము పంతులవారి ప్రయోగములను నిందించినారు. ఇది మాకు వింతగానున్నది. శ్రీ ధ ప్రసన్నరాఘవములో (చూ. పుట. 26) రాముడు సీతను గూర్చి:—

"క. ఇదె నామదియను కలువకు, ముదంబునిడు శారదమగు పున్నమరేయై
పొదలెడు వెండియునీయెడ, నిదియె జగన్మోహిని యన నెసఁగెడునాహా.

ఈ ప్రయోగమును నిందిస్తూ శాస్త్రిలవా రేమన్నారో చూడండి:— 'ఇది', 'ఇదియె' యని సీతకు రాముఁడు ప్రయోగించుట కడు విరసముగా నున్నది. వృద్ధ పత్యుచితము (చూ. విమర్శము పు 90). ప్రసన్న రాఘవ మందే (చూ. పుట 29) రామలక్ష్మణ సంభాషణములో, "లక్ష్మణుఁడు ఆర్యా! ఇది యగపడుచున్నది. రాముడు—అది యెట్లు తిరిగివచ్చెను?" అనే వాక్యము లున్నవి. శాస్త్రిలవారి విమర్శములో (చూ. పు 107) "ఇందు 'ఇది' యను పదము సీతాపరముగా రాముఁడు గ్రహించినట్లు ఉత్తర వాక్యము వలనం దెలియుచున్నది లక్ష్మణునిచేత సీతను 'ఇది' యనిపించుట రాముని చేత 'అది' అనిపించుట రసాభాసముగా నున్నది. వృద్ధపత్యుచితమని తెలిపి యున్నాఁడ" అని రెండవమారు ఆక్షేపించినారు. మరి ఒకచోటకూడా 'ఇది' అని సీతనుగురించి రాముడన్న వాక్యములో ఉంటే, 'నాగరముగా లేదు' అని మాత్ర మన్నారు (చూ. విమర్శము పు. 251). ఇట్లు ముమ్మారు జంకు లేకుండా 'ఇది' అది' అనే శబ్దములు ఉత్తమ స్త్రీలను గురించి భర్తలయినా వృద్ధపతులయితేనే తప్ప ప్రయోగించి వాడకూడదని శాస్త్రిలవారు నిషేధించి నప్పుడు, తమ అభిప్రాయమందు దృఢవిశ్వాసము గలవారనే ఊహించ వలెనుగదా. మరి, చూడండి ప్రాచీన కవులు ఈ శబ్దములు ఉత్తమ స్త్రీలను గురించి చెప్పిన వాక్యములలో ఎట్లు వాడి ఉన్నారో.

54. మొట్టమొదట ఆదిమకవి నన్నయ రచించిన భారతములోనివే ప్రయోగాలు స్థూలదృష్టితో చూస్తే కనబడ్డవాటిలో మూడుపదులు ఉదాహరిస్తాము.

(1) ఆది. I. 29. సీ. "ఎవ్వరి సతియిది సెప్పుమా జాతవేద." (భృగుపత్ని).

(2) ఆది. 1-130. 'ఇది నాకుఁ దొల్లివరియింపంబడిన భార్య'

(౩) ఆది. III. 38. వ. "అదియును, యిమ్మని శాపంబిచ్చునో యని వెఱచి యిట్లనియె" (సత్యవతి వ్యాసుని తల్లి)

(౪) ఆది 3. 40 వ....'అది గంధవతి యనియు యోజనగంధియ నియుఁ' బరగి

(5) ఆది.4.49చ. ఇదిమునినాథకన్యయని యెంతయు నిస్పృహవృత్తినున్న నా
హృదయము రాజపుత్రినని యిక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్య సం
పద నెఱిగించి నన్ మదనబాణ పరంపర కిప్పుడుండు నా
స్పదమయి సంచలించె నళి పాత వికంపిత పంకజా కృతిన్.

ఇట్లు దుష్యంతుడు శకుంతలను వివాహము చేసుకోగోరి దానిని గురించి చెప్పిన వాక్యములో ఆరాజుచేతనే నన్నయ 'ఇది' అనిపించినాడు. దుష్యంతుడు 'వృద్ధపతి' కాడు గదా ! శకుంతల వృద్ధనారి కాదుగదా ! వేశ్య కాదు గదా !

(6) ఆది. 4. 134 వ....ప్రతీపుండు దానిం జూచి....యిట్లేల నాకుఁరు వెక్కితనిన నది యిట్లనియె [గంగాదేవి, ముసలిదికాదు: ఉత్తుంగ పయోధరద్వితయ]

(7) ఆది. 4. 137 వ....అది యును నట్ల చేయుదునని యదృశ్య యయ్యె ('అది' గంగాదేవి)

(8) ఆది. 4,143చ కనిముని కన్యయోదనుజకన్యకయో భుజగేంద్ర
కన్యయో యనిమిషకన్యయో యిది వియచ్చర కన్యకయో....

ఇట్లు 'ఇది' అని గంగాదేవిని గురించి శంతనునిచేత నన్నయ అనిపించినాడు. శంతనుడు 'వృద్ధపతి' కాడు, 'సంప్రాప్తయౌవనుడు.'

(9) ఆది. 4.144 వ. అదియును నమ్మహీపతి రూపయౌవన సౌందర్య విలాసంబులకోటువడి ('అది' గంగాదేవి) ....

(10) ఆది. 4,152వ....అదియుం దొలిచేసిన సమయంబు దలంచి ('అది' గంగాదేవి)

(11) ఆది. 4.225వ....దీర్ఘతముండు ప్రద్వేషిణినడిగిన నది యిట్లనియె ('అది' బ్రాహ్మణి)

(12) ఆది. 5.189 సీ.గీ....దివిజ నాయకుఁడతి భీతి నెఱిఁగి వాని తపముఁ జెఱుపఁబనిచె ; జలజనయనఁ దరుణి జల పది యనియెడుదాని; నదియు వచ్చె వానికడకు.

(13) ఆది. 6.217 తే....ఇది చాలనబలచీనికలుఁగఁజనదు (హిడింబి)

(14) ఆది. 7.72 సీ. గీ. సర్వలక్షణప్రశస్తాంగి యిది దివ్యకన్య యగు....ఇట్లు సంవరణుడు తపతిం జూచి పలికిన వాక్యములో 'ఇది' అన్నాడు ఇతడు వృద్ధపతికాడు; 'అభినవ యౌవన విభ్రమోద్భాసితుడు'

(15) ఆది 7.213. క. గురువచన స్థితిమనకేగురకును నిది పత్నిగా దగున్, ఇట్లు ధర్మరాజు తమ్ములతో ద్రౌపదినిగూర్చి చెప్పినప్పుడు 'ఇది'

అన్నాడు. ద్రౌపదీ వివాహమునకు పూర్వము పాండవులు వృద్ధులుకారు గద; ద్రౌపది నిత్యయౌవన' అని శాస్త్రులవారికి తెలుసును: తెలియకపోయినా, పెళ్ళి నాటికి ముసలిది కాదుగదా? ఉత్తమస్త్రీయేకదా? ఇట్టిదానినే, ధర్మరాజుచేతనే, నన్నయభట్టే, 'ఇది' అనిపించినాడు!

(16) ఆది VIII 104 సీ. అబ్జజువీడ్కొని యది దేవసభకుఁ బ్రదక్షిణంబొనరింప. (అది తిలోత్తమ)

(17)ఆది. VIII 108క. ఇది నావల్లభ యిది నాహృదయేశ్వరి యనుచు గోరి యిరువురు మదనోన్మదులయి పరిగ్రహించిరి. ('ఇది' తిలోత్తమ; పరిగ్రహించినవారు సుందోపసుందులు వృద్ధులుకారు.)

(18) ఆది. VIII 154 క....ఆతని కది యిట్లనుచుఁ జెప్పె ('అది' వందయను నప్సరస).

(19) అర. II 75 వ. కావున నిది మదనుజీవితయనియు ననువ్రతయనియు నన్ను విడువక నాయనుగమనంబునకు ననుమతుఁడవు గమ్ము. ('ఇది' దమయంతి).

(20) అర. II 77. వ॥ ఇది నన్నుంగానకతనబంధులయొద్దకుంబోయి దుఃఖంబునం బొరయకుండును ('ఇది' యని దమయంతినిగూర్చి నలుడన్నాడు).

(21) అర. II 141 వ. ఇది పతివిముక్తయై యొప్పకుండియుఁదనపతివ్రతాగుణంబున నొప్పుచున్న యది ('ఇది' యని దమయంతినిగూర్చి సుదేవుఁడను బ్రాహ్మణు డన్నాడు: అతడు ముసలివాడు కావచ్చును; గాని దమయంతికిపతికాడు.

(22) అర. 2. 147. వ. అయ్యా యిది యెవ్వనికూఁతురు? (దమయంతిని గురించి రాజమాత సుదేవునితో అన్నవాక్యము)

(23) అర. 2. 148 మధ్యాక్కర. నలినాక్షియిది విదర్భేషుతనయ పుణ్యశ్లోకుఁడైన నలుదేవి దమయంతిసుమ్ము (అని సుదేవుని ప్రత్యుత్తరము).

(24) అర. 2 154 వ. అదిమునుఁగూతు నభిప్రాయంబు భీమునకెఱింగించిన (ఇక్కడ 'అది' భీమరాజు పట్టమహిషి, దమయంతి తల్లి).

(25) అర. 2. 193 వ. కేశినియును బాహుకుపలుకులు నాకారంబును దమయంతి కెఱింగించిన నది యాతని నలుంగా శంకించి. ('అది' దమయంతి)

(26) అర. 2. 203 వ. అది యప్పుడు భీము ననుమతంబున దమయంతి యొద్దకు బాహుకు రావించిన ('అది' దమయంతి తల్లి).

(27) అర. 2. 132 అదియును మునివరు నభిప్రాయం బెఱింగి.... యిట్లనియె. ('అది' లోపాముద్ర; ముని అగస్త్యుడు)

(28) అర. 3. 186 వ. అది పతిచేత ననుజ్ఞాతయై చని నాకు యౌవన వరుం గావింపుండని ('అది' సుకన్య. దానిపతి భార్గవచ్యవనుడు వృద్ధేగాని అశ్వినులు వానిని నవ యౌవనుని చేసినారు)

(29) అర. II 302. క. ఈరాజపుత్రిఁ దోడ్కొని దారుణపాషాణ దుష్పథంబులఁ జనఁగా నేర మిది నడవనోపదు, ఘూరిభుజా అని ధర్మరాజు ద్రౌపదినిగురించి భీమునితో అన్నవాక్యము. ధర్మరాజు ఇప్పటికి ఇంకా 'వృద్దపతి' కాలేదే!

(30) అర. III. 306 తే. అబల యిది భవన్మాత నిత్యాధ్వగమన ఖిన్నయైనది గజరాజ ఖేలగమన దీని నీవెత్తికొని చనుదెమ్ము—అని భీముడు ఘటోత్కచునితో ద్రౌపదినిగూర్చి చెప్పినాడు. భీముడు వృద్ధపతి కాడు.

నన్నయవలెనే తిక్కన ఈ శబ్దములు వాడినాడు, మచ్చుకు రెండు ప్రయోగములు చూడండి: ఆయన గ్రంథము మొట్టమొదటిపర్వము మొదటి ఆశ్వాసములోనే పదిపుటలు తిప్పిచూస్తే కనబడ్డవి ఉదాహరిస్తాము.

(1) విరా. 1. 103 చ. ఇది గడుముద్దరాలు పనులేమియుఁ జేయఁగ నేరదు. ఇట్లు తిక్కన ధర్మరాజుచేత ద్రౌపదిని 'ఇది' అని అనిపించినాడు. ధర్మరాజు ఇప్పుడు వృద్ధపతి అని వేంకటరాయ శాస్త్రిలవా రంటారా?

(2) విరా. 1. 151 ఆ. అకట మనము వచ్చినది గడుదవ్వు నేఁడప్పురంబు నొత్తమనితలంచి తఱిమి నడచితిమి లతాతన్వి యిది వడగొనియె మోచి తెమ్ము కొంత దవ్వు. ఈ వాక్యములోకూడా ధర్మరాజుచేతనే ద్రౌపదిని 'ఇది' అనిపించినాడు తిక్కన ఇట్టి ప్రయోగములు కావలసినన్ని తిక్కన భారతములో ఉన్నవి.

భారత కవులు ముగ్గురూ ఇట్లు వ్రాసినారని చూపించడమునకు ఎర్రాప్రగ్గడ భారతములోనివికూడా కొన్ని ప్రయోగములు ఉదహరిస్తాము.

అర. VII. 172 వ. అదియును సాళ్వపతియైన ద్యుమత్సేనుని కొడుకు సత్యవంతుడు రూపవంతుడనియును....విని వానియందుఁజిత్తంబు దగిలి యున్నను....('అది' సావిత్రి)

అర. VII. 177వ. అనినదియుఁ.... దండ్రికిట్లనియె. ('అది' సావిత్రి)

అర. VII. 191 తే. విగత రాజ్యులమై ఘోరవిపినములకు వచ్చి యిమ్మెయి దపమున్న వారమేము; బాలసుకుమారి యిది జనపాల యడవినుండి మాతోడి యిడుమకు నోర్చునయ్య.

(ద్యుమత్సేనుడు తనకు కోడలుకానున్న సావిత్రినిగూర్చి 'ఇది' అనే శబ్దము ప్రయోగించినాడు)

అర. VII. 207 వ. సత్యవంతుఁడు నీవు త్రిరాత్రోపవాసంబునంజేసి యెంతయు డస్సినదానవు రానోప వనినది వానికిట్లనియె. ('అది' సావిత్రి)

57. భూరిప్రయోగ మహిమచేత నిష్కళంక మనతగినవాడుక నింద్య మని వెంకటరాయశాస్త్రిలవారు ఎందుచేత దూషించినారు? భారతములో నన్నయాదులు తరుచుగా ఈ శబ్దములు సత్సందర్భమందు వాడిఉన్నారని శాస్త్రిలవారు ఎరుగరా? ఎరిగినవారయితే ఇవి వాడినందుకు వెంకటరత్నము పంతులవారిని ఎకసక్కెములాడి నారేమి? సీతను 'ఇది' అనుట 'వృద్ధపత్న్యుచితమని' నొక్కినొక్కి చెప్పెనకినారే! దుష్యంతునిచేత శకుంతలను, శంతనునిచేత గంగాదేవిని సంవరుణునిచేత తపతిని, ధర్మరాజు చేత ద్రౌపదిని, నలునిచేత దమయంతిని; ఇట్లు వృద్ధులుకాని ఉత్తమ పురుషులచేత, ఉత్తమస్త్రీలయిన భార్యలను 'ఇది' అని నన్నయ అనిపించగా, ఔచిత్యభంగము లేనప్పుడు, రామునిచేత సీతను 'ఇది' అని వెంకటరత్నముపంతులవారనిపించితే ఎందుకుంటుంది? శాస్త్రిలవారు ఇందుకు పంతులవారిని నిందించి నన్నయాదుల నిందించినవారయినారుకారా? శాస్త్రిలవారు నన్నయాదుల ప్రయోగములు ఎరిగిఉండిన్ని పంతులవారిని ఆక్షేపించినారంటే శాస్త్రిలవారి యందు దౌర్జన్యమో దౌర్మనస్యమో, ఏదోదౌష్ట్యము ఆరోపించవలసినస్తుంది. శాస్త్రిలవారు ఈ ప్రయోగములు ఎరుగరు అని చెప్పితే, వారికి ఆంధ్రభారత మయినా బాగా రాదని సిద్ధాంతమవుతుంది. ఏమి సమాధానము? పోనీ, నన్నయాదులు ఔచిత్య మెరుగనివా రని అందామా? అంటే, ఆంధ్ర సారస్వతమున కాధారమే ఉండదు!

58. అన్నట్టు చెప్పమరచినాము, శాస్త్రిలవారు శ్రీనాథుని నైషధ మునకు సర్వంకషవ్యాఖ్య వ్రాసినారుగదా, శ్రీనాథుడు నలునిచేత దమయంతిని 'ఇది' అనిపించినాడని ఎరిగేఉంటారు.

తే. అలకతిమిరాభి దృశ్యఫాలార్ధచంద్ర మెలఁత యిది కృష్ణపక్షాష్టమీత్రియామ; దీనిప్రాపున నేల సాధింపకుండు విషమబాణుండుత్రిజగతీవిజయసిద్ధి. నైష. III

160. ఈపద్యమునకు వ్రాసిన టీకలో 'మెలఁతయిది= ఈయువిద' అని శాస్త్రులవారే అర్థముచెప్పినారు. అయితే, 1913వ సం॥లో శాస్త్రులవారు నైషధము చదువుకొన్నారు, ఆంధ్రప్రసన్నరాఘవ విమర్శము 1898వ సం.లో వ్రాసినారు; అంతకు పదిహేనేళ్ల పూర్వము, ఈవ్యాసము (21వ పేరాలో) 'లేఁ డయ్యెడున్' అనే శబ్దమునుగురించి శాస్త్రులవారు పంతులవారిని అనరానిమాటలనడము అజ్ఞాన విజృంభణమని ఊహించుటకు ఏకారణములు వివరించినామో, అవే ఇక్కడకూడా అనుసంధానము చేసుకోవలెను. ఆంధ్రప్రసన్నరాఘవము విమర్శించేనాటికి శాస్త్రులవారికి భారతముగాని, అధమపక్షము నలచరిత్రైనా కాని, నైషధముగాని బాగారాదని ఊహించడము తప్పుకాదు. ఆంధ్రపండితులమని పేరు పెట్టుకొన్న శాస్త్రులవార్లుగానీ, పంతులవార్లుగానీ మనుచరిత్రయినా చదువనివారు సాధారణముగా ఉండరుగదా; మనుచరిత్రమందు (IV. 38) క. అంత ననుఁగాంచి యది విపినాంతరమునఁ బాఱవైచి యరిగె.... అని దేవతాస్త్రీ పుంజకస్థలను 'అది' అని దాని కూతురిచేతనే ఆంధ్రకవితాపితామహుడు అనిపించినాడు. తల్లిని కూతురు అది' అంటే అనౌచిత్యము కాదని సమాధానము చేసుకోవచ్చుననేవారు. మొగుడు పెండ్లాన్ని 'ఇది' అంటే, అనౌచిత్యదోషము కలుగుతుందని వాదిస్తే, చెల్లుతుందా? నన్నయాదిమహాకవులకు గ్రాంథికాంధ్రము రాదని సిద్ధాంతమైతేనేకాని గ్రాంథికాంధ్రము శాస్త్రులవారికి బాగావచ్చునని సిద్ధాంతముకాదు. ఏమంటారో శాస్త్రులవారు ?

59. విచక్షణులయితే, శాస్త్రులవారు ఆలోచించు కొందురుగాక; మేముదాహరించిన మహాకవిప్రయోగములలో, 'అది', 'ఇది' అనేసర్వనామములకు బదులుగా వాడుటకు మరి ఏసర్వనామములు తెలుగులో ఉన్నవి? 'ఇది ముద్దరాలు' అనేవాక్యములో 'ఇది' తీసివేసి, 'ఈబిడ్డ', 'ఈమె', 'ఈకె', 'ఈపె', 'ఈయమ' 'ఈయమ్మ', 'ఈయవ్వ', 'ఈమెగారు' మొదలయిన శబ్దములలో ఏదైనావాడితే, ఆనౌచిత్యదోషము పోతుందా? 'అది' 'ఇది' వాడినట్లే ప్రాచీనకవులు ఆశబ్దముల ద్వితీయాది విభక్తులు 'దానిని', 'దీనిని' మొదలయినవన్నీకూడా వాడిఉన్నారే; ప్రథమావిభక్తి తప్పైతే తక్కినవిభక్తులుకూడా తప్పులేకావలెను. ఇవన్నీశాస్త్రులవారు విడిచి పెట్టితే మౌనమువహించి మహామునులు కావచ్చును. వారిమాటచొప్పున గ్రాంథికభాష వ్రాసేవారుకూడా వారివంటి మహామునులవుతారు వారి గ్రంథాలుకూడా మౌనముద్రవహించి, పూజ్యమవుతవి అయితే, లోకవ్యవహారమునకు హానికలుగకుండా మాత్రము లౌకికభాషలో ఉన్న 'ఇది', 'అది' 'దీని' 'దాని' మొదలయిన శబ్దములు లోకులు వాడకమానరు. శిష్టసంప్రదాయమును అనుసరించి లోకులు అది, అవి(బి)డ, ఆమె, ఆకె, ఆపె, వారు, ఆయమ్మ, ఆయమ్మగారు మొదలయిన

వన్నీ ఏ సందర్భములో ఏది ఉచితమో. అదే వాడుతారు; చిన్నపిల్లలయినా తప్పుచేయరు. ప్రాచీన గ్రంథములు వెదకి ప్రమాణములు పండితులు కను క్కొనేవరకూ వ్యవహారము అగదు. పండితులకు గ్రాంథికభాషేకాని లౌకిక భాష అక్కరలేదుగనుక. వారి గ్రాంథికభాషలోని శబ్దముల ఔచిత్యా నౌచిత్య ములు విమర్శించవలసి వచ్చినది. గ్రాంథికభాషలో నన్నయాదులభాష అత్యు త్తమమైనది గనుక వారి గ్రంథములలోని ప్రయోగములనుపట్టి మావాదము సమర్థించినాము. తప్పుంటే, ఒప్పుకొని దిద్దుకొంటాము.

వాఁడు - వీఁడు

60. లౌకికభాష నింద్యమని నిరాకరించి, పరమపవిత్రమయినభారత భాష అభ్యసించిన శాస్త్రిలవారు, ఆరెండు భాషలకూగల వైధర్మ్యము మరచి, లౌకికభాషా లక్షణము ప్రమాణముగాచేసుకొని, భారతభాషను దూషించడము విపరీతముగా ఉన్నది. ఈవైపరీత్యము (వీఁడు) అనేశబ్దమునుగురించి వీరు ప్రకటించుకొన్న ఔచిత్యజ్ఞానమందు కనబడుతున్నది. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవ ములో (చూ. పుట 40) జనకవిశ్వామిత్ర సంభాషణమందు రాముని చరిత్రము ఏమీఎరుగని జనకుడు, రాముని గుణములు విశ్వామిత్రుడు వర్ణించగా విని, సంతోషించి, అన్నవాక్యమిట్లున్నది:—'ఎట్లు వీఁడు వీరావతారుఁడు కుమా రుండు?" ఈ వాక్యమునకు పూర్వము కుండలీకరణముచేసి "సహర్షంబుగ" అని పంతులవారు వ్రాసిఉన్నారు. దీనివిమర్శములో శాస్త్రిలవారి ఔచిత్య వైలక్ష్యము మరిఒకమారు ప్రకటితమయినది చూడండి పంతులవారికి ఎంతసర సముగా ఔచిత్యముబోధపర్చినారో శాస్త్రిలవారు.

కడమ యన్ని విషయము లట్లుండ 'వీఁడు' అన్నందులకు రాఁముడు విశ్వామిత్రులవారు లేకున్న జనక రాజును ఏగతి పొందించి యుండునో? ఏమి పంతులవారి యౌచిత్య జ్ఞానము ? ఇతఁడని యేని వ్రాయరాదా? మఱి యీ వాక్యమును ఇట్లు ప్రశ్నగాతగులఁబెట్టక. 'ఎట్లువీరావతారుఁడీ కుమా రుండు!' అని యాశ్చర్యపడిన నెంతబాగుగా నుండును. శివ శివా! సర్వనామ ములను పృథక్కరించి వీరు ఈ గ్రంథము నెల్ల నేమి యసహ్యము చేసినారు! (పుట. 140 విమర్శము)

61. పంతులవారు కుండలీకరణము చేసి. ('సహర్షంబుగ')అని వ్రాసిన మాట శాస్త్రిలవారు చూచిన్నీ, జనకుని వాక్యమందున్న 'వాఁడు' శబ్దము రామునియెడల జనకునికి తిరస్కార భావ మున్నట్లు చూచిస్తున్నదను కోవడ మునకు కారణము, ప్రాచీన కవుల సంప్రదాయము బాగా తెలియక పోవడ

మున్ను, లౌకిక భాషా మర్యాదలు (గ్రామ్యమని తామువితండా వాదముచేసినా) ఒంటికి గట్టిగా పట్టి ఉన్నందున, వాసనాబలమువల్ల వాటిని వదలక పోవడ మున్ను, కాక, మరేమిటి?

62. ప్రసన్నరాఘవమందు (చూ. పుటలు 94, 95) రామరావణ యుద్ధము విద్యాధరుల సంభాషణ రూపముగావర్ణించిన పట్టున విద్యాధరుని వాక్యములో రావణుని 'వీఁడు' అని పంతులవారు విద్యాధరునిచేత అనిపించి నారు. చూడండి ఆవాక్యము: 'విద్యా....ఈ రావణుఁడేమి సామాన్యుఁడా! ఈ రావణుఁడు దక్కవేఱెవఁ డిక్కయివడి నేచె?

శా. పోలంబల్కుదు మెట్టులీ దశముఖుం బోరన్ బడన్ వజ్రఘా
తాళుల్నవ్వెడు వాండు వీడహ........"

63. ఈ పద్యమందు శాస్త్రులవారు చూపించిన ఇరువై దోషములలో శబ్దదోషము ఒక్కటే. అదే మా ఉపన్యాసమునకు విషయము గనుక తక్కి నవి విడిచి అది చూపిస్తున్నాము. "రావణుని 'వీఁడు' అని తిరస్కారముగా పల్కుట సరిగా లేదని శాస్త్రులవారు పంతులవారి పద్యము దిద్ది 'వీఁడు' తీసి వేసినదానికి బదులు 'ఇతండ'ని వ్రాసినారు.

64. పంతులవారి గ్రంథము చదివే వారికి, జనకుని వాక్యములో రాముని ప్రశంస, విద్యాధరవాక్యములో రావణుని ప్రశంస కనబడతవిగాని తిరస్కా రము ఏమీ కనబడదు. శాస్త్రులవారి బుద్ధికి, లౌకికవ్యవహార వాసనా బలము చేత 'వాఁడు', 'వీఁడు', 'అది' 'ఇది' అనే శబ్దములు, 'ఒరే' 'ఒసే'. వలెనే 'నీచత్వసూచకములుగా తోచినవి.' అందుచేతనే విద్యాధర వాక్యము లలో 'వీఁడు'కు బదులుగా 'ఇతఁడు' వాడవలసినదని ఉపదేశించినారు.

65. ప్రాచీన మహాకవులభాషలో 'వాఁడు', 'వీఁడు' అనే శబ్దములు తిరస్కార బోధకములు కానేకావు; 'అతఁడు' ('ఆతఁడు') 'ఇతఁడు' ('ఈతఁడు') అనే శబ్దములు 'వాఁడు', 'వీఁడు' కన్న ఎక్కువ గౌరవమును సూచించవు. పద్యాలలో ఏది ఇమిడితే అదే కవులు వాడి ఉన్నారు. నూరుల కొలదిగా భారతములో నుంచే ప్రయోగములు ఎత్తి ఉదాహరించవచ్చును; గాని, చదివే వారికి విసుగు పుట్టునేమో అని జంకి కొన్ని మాత్రము చూపిస్తు న్నాము.

(1) ఆది. 3. 194వ....శర్మిష్ఠా పుత్త్రుఁ బూరుం బిలిచి యడిగిన వాఁడు దండ్రి గోరిన యట్లు చేసిన

(2) ఆది. 2. 197 క. యదుఁడగ్రతనూజుఁడు వాఁడయిన

(3) ఆది. 4. 160 వ. వీఁడు మర్త్యలోకంబునఁ బెద్ద కాలముండును (ప్రభాసుడును వసువు.)

(4) ఆది 4. 225 వ. వాఁడును దీర్ఘతముండునాఁబుట్టి (బాహ్మణుఁడు, గొప్ప ముని)

(5) ఆది. క. వాఁడు సంతతి గావించు విచిత్ర వీర్యక క్షేత్ర మునన్ (బ్రాహ్మణుడు)

(6) ఆది. 4. 253. వ. వాఁడు మాతృదోషమున నంధుండు (ధృత రాష్ట్రుండును) వాఁడును పాండు దేహుండు (పాండురాజు.)

(7) ఆది 7. 113. వ. వాఁడు విశ్వామిత్రు నాదేశంబున కల్మాష పాదునంతరాత్మ నావేశించి (రక్కసుడు)

(8) 7. వ. వాఁడంతః పురంబున నుండి (కల్మాషపాదుడు) వాఁడు నింతప్రొద్దు మాంసంబు వడయనేరననిన (బానసంబువాఁడు)

(9) ఆది. 7. 115 క. నీవు మనుష్యాదుఁడ వవుమని వాఁడిచ్చె శాప మన్నర పతికిన్ (బ్రాహ్మణుడు)

(10) ఆది. 8. 199 ఉ. వీరుఁడు వీఁడు పాండవుఁడు వృష్టికులోత్త ములైన సీరిదైత్యారు లెఱుంగకుండఁగ మహారథుఁడై తరుణిన్ సుభద్రనం, భోరుహ నేత్రఁ దోడ్కొనుచుఁ బోయెడి
(నన్నయ అర్జునుని పురరక్షకులచేత 'వీఁడు' అనిపించినాడు)

11. ఆది. 8. 208 సీ....వాఁడంత యశ్రమ సాధ్యుడె? (అర్జునుడు)

(12) సభా. 1. 86 వ. వాఁడును బ్రాహ్మణ వచనంబునంజేసి యెల్ల రాజులకు నధికుండయి రాజసూయ మహాయజ్ఞ కరణంబునంజేసి దేవేంద్ర సాలోక్యంబువడసె నట్టి హరిశ్చంద్రు మహిమాతిశయంబు... (హరిశ్చంద్రుని 'వాఁడు' అన్నాడు నన్నయ)

(13) సభా 1. 138. వ. ఇట్లుపాస్య మానుండయి చండకౌశికుండు బృహద్రథునకు మెచ్చి నీ కిష్టంబు చెప్పు మిచ్చెదననిన.... వాఁడిట్లనియె (బృహద్రధుని 'వాడు' అన్నాడు)

(14) అర. 3. 131 వ. గాధియను రాజుకూఁతు సత్యవతి యనుదాని భృగు పుత్త్రుండగు ఋచీకుండను మహాముని వివాహార్థియై యడిగిన నమ్మని వరునకు వాఁడిట్లనియె.

(15) అర. 3. 178 వ వాఁడెల్ల వారినడిగి........చింతా పరుండై యున్నఁ దండ్రి కడకు వచ్చి సుకన్య యిట్లనియె (శర్యాతి)

(16) అర. 3. 371 క. ప్రియసాహసుండు భీముఁడు భయ విరహితుఁ డెందుఁబోయె బహురాక్షస సం, శ్రయ మిగ్గిరి గంధర్వానన్వయ సేవ్యం బేకచరుఁడు వాఁడెయ్యెడలన్.

66. హరిశ్చంద్రుని వంటి చక్రవర్తులను, బ్రాహ్మణ మునులను, బానసము వానిని రక్కసుని అన్నట్టే, నన్నయ 'వాఁడు' అని నిర్దేశించి, అర్జునుని సామాన్యులయిన భటులచేత 'వాడు' అనిపించినాడు చూచినారా? నన్నయ భాషలో 'వీఁడు', 'ఇతడు' అనే శబ్దములకు ఏమీ భేదము లేదన్నందుకు ప్రయోగములు చూపిస్తున్నాము.

ఆది. 5. 244 క. అతఁడు మీకుం బ్రియ శిష్యుండట: ఈ వాక్యములో 'అతఁడు' ఏకలవ్యుడు; దీనికి వెనుకటి వచనము (238) లో ఏనుబాణంబు లొక్కయమ్మేసిన యట్లక్కజంబుగా వాఁడేసిన అనిన్ని, తర్వాతి వాక్యము (247) లో 'పెను వ్రేలు దునిమి....వాఁడిచ్చెదాని నాచార్యునకున్' అనిన్ని ఆ ఏకలవ్యునిచే 'వాఁడు' అన్నాడు.

సభా. 1.109 క. శిశుపాలుఁడు సంతతమును నాతని కొలుచు, అనిన్ని తర్వాతి వచనములో (హంసడింభకులు) వానికి వామదక్షిణ భుజంబులుఁబోలె వర్తిల్లుదురనిన్ని, రెండు సర్వనామములున్ను వాడినాడు. సభా. 241 సీ. లో శిశుపాలుడు కృష్ణుని మూడవ చరణములో 'వీఁడు' అనిన్ని గీతములో 'అతనిని' 'వాఁడు' అనిన్ని అన్నాడు. ఏమి విశేష మున్నది?

అర. 1. 115-ఆ. ఏను ధర్మసుతుఁడ నీతండు భీముండు వాఁడు విజయుఁడు అని ధర్మరాజు భీముని 'ఈతఁడు' అనిన్ని, అర్జునుని 'వాఁడు' అనిన్ని అన్నప్పుడు, ధర్మరాజుకు భీముని యెడల గౌరవమున్ను, అర్జునుని యెడల అగౌరవమున్నూ కలదని చెప్ప వచ్చునా? పద్యములో ఏమాట ఎక్కడ ఇమిడినదో ఆమాట అక్కడ నన్నయ వాడినాడని చెప్పక తప్పదు.

అర. 1. 374 'తరలము' శివుఁడు వీనికిఁ బ్రీతుఁడై దయసేసెఁబాశుపతాస్త్రము....యీతఁడు....దేవకార్యము దీర్పఁగా....(376. క.) .... దానవుల....వీఁడ భేద్యుఁడై వధియించున్' అని అర్జునుని ఇంద్రుడు 'వీనికి', 'ఈతఁడు', 'వీఁడు' అన్నాడు.

67. ఇటువంటివి ఎన్ని కావలిస్తే అన్ని ప్రయోగములు నన్నయ గ్రంథమునందే ఉన్నవి. తిక్కన, ఎఱ్ఱప్రగడ, శ్రీనాథుడు, పెద్దన మొదలయిన

వారందరూ ఉత్తమ పురుషులను 'వాడు' అన్నవారే. వెంకటరత్నము పంతుల వారు జనకుని చేత రామునిన్ని, విద్యాధరునిచే రావణునిన్ని 'వీడు' అనిపించి నందుకు పంతులవారికి ఔచిత్య జ్ఞానము లేదని నిందించినప్పుడు, శ్రీనాధుడు కూడా పంతులవారి వలెనే 'వీడు' వాడినాడని శాస్త్రులవారు ఎరుగరేమోకాని, తర్వాత నైషధములో నేర్చుకొని ఉన్నారు: గనుక, పరామర్శనార్థము 5వ ఆశ్వాసములో 'వీఁడు' గలవి నాలుగు పద్యములుదాహరిస్తున్నాము.

తే. వెలఁది వీఁడేలు నుజ్జనివీటియందు (83) (ఉజ్జయనీపతి)

క. వ్రీడావతి యీ భూపతి గౌడ బిడౌజుండు; వీఁడు కమనీయ రతి
క్రీడా రహస్యకోవిద చూడామణి, తెప్ప లెత్తి చూడుము వీనిన్ (90)

క. దశ శతదృ గర్వ గర్వ ప్రశమన హేలాధురీణ పటు వేద నిరం
కుశ శైవ్య తురగ రింఖోవిశ కలిత దిగంత ధరణి వీఁడు లంతాంగీ
(105. కాశీరాజు)

స్రగ్ధర. లీలంగట్టించెఁబెక్కుల్నెలవులఁ జెఱువుల్ వీఁడు.... (కీకటాధీశ్వరుడు)

ఇట్లు శారద చేత సభలో మహారాజులను 'వీఁడు' అని శ్రీనాధుడని పించినప్పుడు, ఔచిత్య భంగము కలిగినదా? ఇట్టి మహారాజులనే మరికొందరిని శారద చేతనే 'ఈతఁడు' అని ఆకవే అనిపించినాడు; చూడండి:....

క. గోవర్ధనాద్రి తటములఁ బ్రావృట్కాలముల విపినబర్హిణనటన
ప్రావీణ్యము వీక్షింపుం డీవును నీతఁడు వేడ్కలింపెసలారన్.
(మధురాధిపతి)

క. పాటించి యితని వేఁడిన చాటు కవీశ్వరుల హస్తజలజంబులకున్
హాటక దీనారములు వరాటక సంఘాటములు వరాటేంద్ర సుతా.

'వీఁడు' అని పించు కొన్న రాజుల కంటె 'ఇతఁడు' అనిపించుకొన్న రాజులు ఎక్కువ వారని శ్రీనాధుని అభిప్రాయమా? అట్లయితే ఒక్కరాజునే ఒక పద్యములో 'వాఁడు' అనిన్ని, మరొక పద్యములో 'ఇతడు' అనిన్ని ఎట్లు వర్ణించినాడు? 90-వ పద్యములో 'వీఁడు' అన్నగౌడ బిడౌజుని, 94-వ పద్యములో 'ఈతని చరిత మద్భుత కరంబు' అని వర్ణించినాడు. ఇట్లే కాశీఖండము లోను. భీమఖండములోను శ్రీనాథుడు 'వీఁడు, ఇతఁడు శబ్దములు సమానమైన యోగ్యతగలవిగానే ఎంచినట్టు ఊహించడము తప్పుకాదు.

68. మను చరిత్రములో, పెద్దనగారు వరూథినీ వల్లభుడయిన ప్రవరాఖ్యుని దాని సఖులచేత 'వాఁడు' అనిపించినారు చూడండి. ఉ. ఇందుని భాస్యవాఁడనఁగ నింద్రుఁడొ చంద్రుఁడొ యా యుపేంద్రుఁడో....ఇందులో

అనౌచిత్యము దోషము ఏ పండితులూ ఇదివరకూ చెప్పలేదు; గాని, వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు వేంకటరత్నము పంతులవారియం దారోపించిన దోషము స్థిరపడితే, నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱప్రగడ, శ్రీనాథుడు మొదలయినవారితోపాటు ఆంధ్ర కవితా పితామహుడున్ను పంతులవారి వలెనే ఔచిత్య జ్ఞానము లేక తమ కావ్యములను 'అసహ్యము చేసినవారు' కాక తప్పదు. అయితే ప్రాచీన భాషామర్యాద చొప్పున విమర్శించినప్పుడు, వారి ప్రయోగములు సాధువులేకాని అసాధువులు కావు. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారి గ్రాంథికాంధ్ర భాషాజ్ఞానము ఎట్లాఉన్నదో చూచినారా? వారికి భారత మయినా బాగారాదుగదా!

69. ఈ కాలమందున్న శిష్టజనుల వ్యవహారము చొప్పున శబ్దముల సాధుత్వము, ఔచిత్యము ఏర్పర్చుకొంటే, 'వాఁడు', 'అతఁడు', 'అతను', 'ఆయన', 'ఆయనగారు' 'వారు' 'వారలు' మొదలయినవిన్ని; 'నీవు', 'మీరు' * 'తమరు', 'దేవర' దేవరవారు మొదలయినవిన్ని: ఎక్కడ, ఎప్పుడు, ఎవరినిగురించి ఏది ప్రయోగించవలెనో అక్కడ, అప్పుడు, వారిని గురించి అది ప్రయోగించకపోవడము వల్ల ఔచిత్య భంగము కలుగడమే కాక వ్యవహార హానికూడా సంభవిస్తుంది. రామయ్య అనే పేరుగల ఒక గొప్ప ఉద్యోగస్థుని 'మహారాజశ్రీ రామయ్య పంతులవారు' అనకుండా, కేతన తిక్కనను తిక్కఁ డన్నట్లు 'రామయ్య' అనిగాని, రామ్మఁడని గాని అననే కూడదు. 'రామయ్యగారు' రంటే తగిన గౌరవము లేదు. 'రామయ్య పంతులు' అంటే తిరస్కారము. రామయ్య పంతులు 'గారన్నా తృప్తికాదు' రామయ్య పంతులవారంటే బొటాబొటీగా సరిపోతుంది. అపైని ఏమున్నా అధికస్య అధికం ఫలం, 'అయ్యవార్లంగారు' లోకములో సిద్ధ శబ్దము: 'అయ్య, అయ్యగారుఁ'

---

* వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారి "ప్రతాపరుద్రీయ" మనే నాటకమునందు, 'తమ' శబ్దమునకు బదులుగా 'మీ' శబ్దము వాడిన ఢిల్లీ సుల్తానుకు తెలుగుభాష బాగా రాదని రాజకుమారుడు, చిన్నపిల్లవాడు ఆక్షేపించినట్లున్నది. ఈ తేటు నేటి తెలుగులోనిదిగాని, గ్రాంధి కాంధ్రములోనిది కాదు. చూడండి. (అంక. 10)

ఢిల్లీ సుల్తాన్—చినహాజావమ్మవారూ! మీ స్నేహితులు....;

బాలుఁడు—'మీ' అంటావేమి? భాష బాగా రాదా?

సభ్యులు—'భళి! భళి! అట్లు పుట్టుకతో రావలయుఁగాని తెచ్చుకొన్న వచ్చునా!'

సుల్తాన్—'వహవ్వా!....పొరబాటు. మన్నించండి, తమ స్నేహితులు ఢిల్లీలో ఉన్నారు.'

అయ్యావారు సమానార్ధకములు కావే. 'అమ్మ', 'అమ్మగారు', అమ్మవారు — పర్యాయపదములు కావే. ఇట్లే భాషలో అన్ని శబ్దములున్ను — విశేషములు, విశేష్యములు, సర్వనామములు, క్రియలు, అవ్యయములు, నిపాతములు, సుప్‌తిఙంతములు — వాటి అర్థములున్ను — లోక వ్యవహారము చొప్పున ఉండ వలెననే నియమముపండితులు ఒప్పుకొనే వరకూ వారి తెలుగు భాషయొక్క సాధుత్వము ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములలోని భాషను పట్టి నిర్ణయించవలెను. పండితులకు గ్రాంథికమే గాని లౌకికము ప్రమాణముకాదు. సిద్ధిర్లోకాత్ అనే సూత్రానికి అట్లా అర్థము చెప్పుతారట. అయితే, పాణిని, కాత్యాయనుడు, పతంజలి వైదిక లౌకిక భాష లనుశాసించినారు.

ఇచ్చి పుచ్చు మొదలయినవి

70. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవము సప్తమాంకమునందు కరాళకుని వాక్య ములో "ఒకా నొకనిచేత నిచ్చి పుచ్చినది చిత్రపటము" అని ఉన్నది. (చూ. పుట. 87) శాస్త్రులవా రీవాక్యము విమర్శించి, ఇట్లు వచించినందుకు "వానిని ఉన్మత్త వైద్యశాలకు పంపవచ్చును" అని సిద్ధాంతము చేసినారు. (చూ. విమర్శము పుట 275.) 'ఇచ్చి పుచ్చినది' అనుటకు 'ఇయ్యవలసినది, అని మార్చిన "వాక్యములోని యనన్వితి దోషము కొంత తీఱును అని ఉన్మత్త చికిత్స చేసినారు. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు అపూర్వ పండిత భిషజ్ మణులు గదా. వారి చికిత్స అతి చిత్రమయినది. దుష్టాంగము చక్కబర్చుట కోసము నిర్దుష్టమయిన అంగము ఛేదిస్తారు. కరాళకుని వాక్య ములో ఉన్న అనన్వితిదోషము 'ఇచ్చి పుచ్చినది' అనే వాక్యాంగమందు వారి శాస్త్రీయ దృష్టికి కనబడ్డది; గాని మా లౌకిక దృష్టికి ఈ వాక్యాంగమందు మాత్రము ఏ దోషమున్నూ కనబడలేదు.

శాస్త్రులవారి శాస్త్రీయదృష్టిన్ని వారిసిద్ధాంతములున్ను అమోఘమైనవి కావని ఈవ్యాసము పూర్వభాగములోరుజువు చేసినాము. 'లేఁడయ్యెడ్డి' అనేశబ్దము 1898 వ సంవత్సరమువరకు అసాధువు అనివారి సిద్ధాంతమైనా, శ్రీనాథుని శృంగార నైషధము 1913వ సంవత్సరములోవారు చదువుకొన్నప్పుడు, ఆసిద్ధాంతము మార్చుకోవలసివచ్చినదికదా (చూ.ఈ వ్యాసము పేరాలు 16-18) మేము ఉదాహరించిన మహాకవి ప్రయోగములచేత ఆసిద్ధాంతము పూర్తిగా రద్దయినదని ఒప్పుకోకతప్పదు. (చూ. పేరా 21)

71. వేంకటరత్నము పంతులవారు వాడిన 'ఇచ్చిపుచ్చినది' వంటిదే 'అడిగి పుత్తేడు' అనేప్రయోగము ఒకటి శ్రీనాథుని శృంగార నైషధములో ఉన్నది.

"తే. తెఱవయిన్నాళ్లు నడిగిపుత్తేఁడు నిన్ను" (చూ. ఆ. 3. 123) శాస్త్రిలవారు ఈ రూపము తప్పనుకొని, 'అడుగఁబుత్తేడు' అని తాము ఆ గ్రంథము తిరిగి ముద్రింపించి ప్రకటించినప్పుడు దిద్దినారు. తమ పరిష్కరణ వైదగ్ధ్యము వెల్లడిచేయుటకు గ్రంథమునకు అనుబంధముగా "పూర్వము ముద్రణ దోషములకు ఇందలి సవరణలు" ప్రకటించినారు. అందులో "అడిగి పుత్తేడు' అనే పాఠము పూర్వము ముద్రణము లందున్నదని స్పష్టముగా ఉదాహరించినారు. అయితే 'అడుఁగబుత్తేఁడు' అనే పాఠము ఎక్కడనుంచి శాస్త్రిలవారు తెచ్చి దూర్చినారో తెలియదు. గ్రంథావతారిక (పుట 17)లో రెండు వ్రాఁత ప్రతులు తనకు ఎరవు దొరికినవనిన్ని, అందొకటి "శ్రీ శ్రీ పిఠాపురము రాజాగారు"న్ను రెండవది నెల్లూరిజిల్లాలో శ్రీ వరగలి రంగారెడ్డి గారియొద్దనుండి శ్రీ కోవూరి సుబ్బరామయ్యగారున్ను ఇచ్చినారనిన్ని వ్రాసి ఉన్నది. ఇప్పుడు ఆ వ్రాఁత ప్రతులు ఎక్కడ ఉన్నవో మేము ఎరుగము. చెన్నపట్నములో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు సంగ్రహించిన వ్రాత పుస్తకములలో దీనికి రెండు వ్రాతప్రతు లున్నవి, వాటి నెంబర్లు 99, 887. వీటిలో నున్న పాఠము తే 16—8—20 దీని పరిషత్తువారి పుస్తకాలయములో బ్ర. శ్రీ. పురాణపండా మల్లయ శాస్త్రిలవారి యెదుటను మేము స్వయముగా చూచినాము. పూర్వ ముద్రణములందు ఉన్నట్లే 'అడిగిపుత్తేఁడు' అని ఉన్నది. గవర్నమెంటువారి పుస్తకాలయమందున్న రెండు వ్రాతప్రతులలోకూడా ఇట్లే పాఠమున్నది. వాటి నెంబర్లు 11—13—32, 10-21-19, మావద్దనున్న రెండు తాటాకు పుస్తకములలోనున్ను ఈ పాఠమే కనబడ్డది. ఇట్లు అరు వ్రాతప్రతులలోను పూర్వముద్రణములలో నున్ను మాకు కనబడ్డ పాఠమునుబట్టి శ్రీనాథుడు 'అడిగిపుత్తేడు' అని వ్రాసి ఉంటాఁడుగాని, శాస్త్రిలవారు దిద్దినట్లు 'అడుగఁ బుత్తేఁడు' అని వ్రాసి ఉండడు, అని మేము ఊహించినాము. నన్నయాది పూర్వకవుల ప్రయోగములుకూడా మా ఊహను బలపర్చినవి. ప్రాచీనాంధ్రభాషా స్వరూపము తెలిసినవారు ప్రాచీన గ్రంథములో ఇట్టి మార్పులు చేయరు.

72. నైషధములో శ్రీనాథుడు వ్రాసినట్టు పూర్వముద్రణములందు కంటికి కనబడినా, శాస్త్రిలవారికి 'అడిగిపుత్తేడు' తప్పుగా తోచుటకు కారణమేమిటి? ప్రాచీనాంధ్రములో ఇట్టి రూపము లున్నవని తెలియక పోవటమే. నేటి తెలుగులో ఇటువంటివి లేవు శ్రీనాథుని పద్యమునందు తాము చేసిన సవరణనుపట్టి తమ టీకలో "తెఱవ=ఓయంతీ, (ఇంద్రుఁడు), ఇన్నాళ్ళున్ = ఇంతకాలంబును, నిన్నున్ అడుగన్ పుత్తేఁడు = తన్ను వరింపుమని నిన్ను దూత ముఖమునప్రార్థింపకయుండెను" అని వ్రాసినారు. 'అడిగి' అనేక్త్వార్థక

రూపము ఇట్టిచోట్ల పొసగదనిన్ని 'అడుగన్'(= అడుగుటకు) అనేతుమున్నా ద్యర్థకరూపము నేటి తెలుగులో ఉన్నట్లు వాడుటయుక్తమనిన్ని వారు ఊహించి యుందురు. 61వ పేరాలో మేముచెప్పినట్టి వర్తమానాంధ్రభాషావాసన శాస్త్రిల వారి ఒంటికి దట్టముగా పట్టి ఉన్నందున, నేటి వాడుకకు విరుద్ధముగా ఉన్న రూపము ప్రాచీన భాషలోసాధువైనప్పటికిన్నీ, ఆభాష బాగా తెలియనందున, వారికితప్పుగా తోచినది.|* అయినా, వాదానికిమాత్రము చిన్నప్పటినుంచిన్ని ఒం టపట్టిన భాష నింద్య మనిన్ని, బాగా అలవడని ప్రాచీనభాష సాధువనిన్ని అంటారు. ఏమి చెప్పను! ఇప్పటి వ్యవహారమునకు విరుద్ధముగా మాట్లాడనూ కూడదు వ్రాయనూ కూడదూ; అలాగున వ్రాసినా, మాట్లాడినా, వ్యవహారహాని కలుగడమేకాక, చదువుటకున్ను వినుటకున్ను అసహ్యముగా ఉంటుంది. ఈలాగున శాస్త్రిలవారు సిద్ధాంతము చేస్తే మాకు సమ్మతమే; గాని, ఆమతము వారు స్వీకరించక దానికి విరుద్ధముగా వాదిస్తున్నారు. గనుక, వారికి ఆదర్శమైన గ్రాంథిక బాషలో 'ఇచ్చిపుచ్చి' 'అడిగిపుత్తేఁడు' మొదలయిన రూపములు అసాధువులు కావు; సాధువులే, అని సిద్ధాంతము చేయుటకు నన్నయాది మహాకవుల ప్రయోగములు ప్రమాణముగా ఉదాహరిస్తున్నాము; చిత్తగించండి.

నన్నయ వాడుక :—

(1) అష్టమ వసువు భార్య పతికిట్లనియె: మర్త్యలోకంబున నుశీనర నరపతి కూఁతురు జితవతి యను కోమలి నా ప్రియసఖి యేనెప్పుడు దానికిఁ బ్రియంబు గోర్చు చుండుదు, నిమ్మొదవు నమ్మొదిత కిచ్చి పుత్తము (ఆది 4 158) (ఈఆవును ఆమెకు ఇచ్చి (సేవకునిచేత) పంపింతాము అని ఇప్పటి వాడుక.)

---

* ఈలాగుననే ప్రాచీనాంధ్రము బాగా తెలియనివారు, 'నీవు దెలిసితేని నిక్కము సెప్పు' అంటే, తప్పనుకొంటారు. వారి చెవులకు 'నీకు తెలిసితే' అనేది సాధువుగా వినబడుతుంది. ఇట్లే 'నన్నునగెను', 'తలుపు దివ్వమనినఁ దివ్వండు', 'వాఁడు నన్నలిగెను', 'నేను నోసితిని', 'నన్నట్లునాకుము' మొదలయినవి నేటివారికి వింతగాను తప్పులుగాను తోచుట సాజమే. నేటి తెలుగులో 'వాడు వచ్చి నాలుగు దినములయినది', 'ఈ బియ్యము మంచివి', 'ఆ ధాన్యము మంచివికావు', 'నేనయినా వాడయినా వస్తాము' అనే వాక్యములలో అన్వయము ఎట్లున్నదో చూడండి. ప్రతిభాషలోను ఇట్టి పలుకుబడులున్నవి; లక్షణమునకు లొంగక పోయినా ఇట్టివి తప్పులనరాదు. ప్రాచీనాంగ్లేయభాష బాగా రాక 18-వ శతాబ్దములోని ఇంగ్లీషుపండితులు ప్రాచీనాంగ్లేయ గ్రంథములు దిద్ది పాడుచేసినట్టే మన ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములు ఆంధ్రపండితులు తారుమారు చేస్తున్నారు. నాడెమైన ఆంధ్రభాషా పాండిత్యము నేడు దేశములో అరుదు.

(2) భీష్ముండు.... బ్రాహ్మణుల యనుమతంబున దాని (అంబను) సాల్వరాజున కిచ్చిపుచ్చి........ (ఆది. 4. 212)

(3) (పాండు విభుఁడు) వస్తువు లెల్లను ధృతరాష్ట్రున కిచ్చి పుచ్చి (ఆది 5. 67)

పాండురాజు వనమందుండెను. ధృతరాష్ట్రుడు హస్తినాపురమం దుండెను గనుక అతని కిమ్మని (ఇచ్చుటకు) (ఇతరులచేత పంపినాడని ఇప్పటి తెలుగులో అర్థము.)

(4) (విదురుండు) "దుర్యోధను చేసెడు దుష్క్రియ లిమ్ముగా నెఱింగి వానికిం బ్రతీకారగంబు సెప్పి పుత్తెంచెద" ననియె (ఆది. 6. 147)

(5) వారణావతమ్మునవారు....కుంతీ పాండవుల పంచత్వంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పి పుచ్చిన (,, 167)

(6) ఆ. ఒలసి యెంత కాలముండిన నేను మీదానఁగాన యొరుల ధనమ నన్ను నెన్నఁడయిన నొరుల కిచ్చుచో నసురకు భోజనముగ నిచ్చిపుచ్చుఁడిపుడ (,, 257)

(7) పాండవ ద్రుపద ధృష్టద్యుమ్న కుంతీ ద్రౌపదులకు....నుచిత భూషణాంబరలు వేలు వేల యిచ్చిపుచ్చి (8. 37) (పాండవాదులు ద్రుపదుని పురమందున్నారు.)

(8) (నకులుఁడు) వాసుదేవునకు నిజాగమనం బెఱింగించి పుచ్చి (సభా. 1. 264.)

(9) ఆ. దాని నెఱిఁగి ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రి తనయునకు సమీరతనయుచేత దివ్యవస్త్రములును దివ్యభూషణములు నిచ్చిపుచ్చెఁ బ్రీతి మేర్పడంగ (" 2. 87.)

తిక్కనవాడుక:—

(10) (ద్రుపదుండు) 'పిలువందగిన రాజులం బిలిచిపుచ్చ వలయు' (అనగా 'పిలుచుటకు దూతలను పంపవలెను' అని అర్థము.) ఉద్యో. 1. 37.

(11) భూపతులకును....నెఱింగించి పుచ్చుట కార్యంబు....(ఉద్యో 1. 37.)

(12) (సంజయుండు) నారాయణునకుందనరాక యెఱింగించిపుచ్చి (" 1. 272)

(13) అంతఃపురంబున నున్న ధృతరాష్ట్రునకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి (" 2. 2.)

(14) సంజయుండు వచ్చి వాకిటనిలిచి పణిహారులవలనఁ దన్నెఱింగించిపుచ్చి (ఉద్యో 2. 115)

(15) ఉ. అంతలు సేసి పోనడిచి యక్కట సంజయుచేతఁ జెప్పి పుత్తెంతురె (3. 101)

(16) అచ్యుతుండు కరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దనరాక యెఱింగించిపుచ్చి.... (శల్య 2· 360)

(17) "అని నీకొడుకునకుం జెప్పిపుత్తెంచితి" (అని భీముడు గాంధారితో ననియె (స్త్రీ 1. 160)

(18) ఉ....ఇత్తల కేగుదేవల వదేత్తెఱఁ బొమ్మని చెప్పిపుచ్చినన్....
(నిర్వ 6. 147)

(ఎఱ్ఱన వాడుక: భారతకవులు ముగ్గురున్ను వాడినారన్నందుకుగాను

(19) గంధర్వ లాక్షణంబ చిత్రసేనునకు నంతయుఁ జెప్పి పుచ్చిన
(అర. 5. 388)

(20) (అయ్యాదవేశ్వరుండు) .... యుగ్రసేన కళత్రంబులకు .... భూషాంబరాదు లిచ్చి పుచ్చి (హరి ఉ 4. 253)

కేతన వాడుక (దశకుమార చరిత్ర విజ్ఞానేశ్వరము,

(21) తదీయవాస గృహద్వారంబున నిలిచి యెఱింగించి పుచ్చిన వాఁడును సంభ్రమంబున నెదురు వచ్చి (3. 87)

(22) ఉ. ఇత్తెఱఁ గంతయుం బతికి నేర్పడ నప్పుడె చెప్పి పుచ్చె భూపోత్తముఁడున్ రయంబున....నేఁగుదెంచి (4. 34)

(23) సింహ వర్మయు సహ్యన్మహీపతుల కెఱింగించి పంచిన(4.83)

(24) సీ. గీ. పేరుఁ బెంపును గలవాఁడు ప్రియముతోడ, నడిగి పుత్తెంచెనేని నెయ్యంబెఱింగి, రేపు మాపని యాసలు చూపి చూపి, యింపు పుట్టించి తుదిఁ బిలిపింపవలయు (4. 14)

(25) గీ. లక్ష్మి కూరిమి సుతురాజ్య లక్ష్మివోని కామ మంజరి యను వార కాంతగలదు దానిచేత మీ యర్ధ సౌందర్య తారతమ్య మేర్పడు మీరలు దాని కిపుడు.

వ. రో యిచ్చి పుచ్చుండు .... (5. 49)

(26) అదియును నప్పలుకులకు మోసపోయి చర్మ భస్త్రిక వలనం ధన దానంబులు సేయువిధం బడిగి పుత్తెంచిన, లోకంబెఱుఁగను దారకుండు విన్న వించిన తెఱంగెఱుంగుదురు కదా (6. 49)

(27) గీ. వచ్చి కోటచుట్టుముచ్చుట్టు వారంగఁ, బన్నిబిడ్డ నడిగి పనుచుటయును నియ్య కొనక వెడలి యేపునఁ దలపడి, యతఁడు పట్టుపడియె నతనిచేత (6. 187)

(28) పుష్కరికచేతఁ గల్పసుందరి నాకెఱింగించి పుత్తెంచిన (8 131)

(29) పదంపడి కనక రేఖచేత నతనికి నాక్రమంబును.... జెప్పి పుచ్చి (11.72)

(30) సింహ వర్మ నమాత్యుండు చనుదెంచి వినయంబునం బ్రణమిల్లి జలకంబు పెట్టియున్నది వేంచేయుండని దేవర వరవుఁడు విన్నవించి పుత్తెంచె ననవుడు (12. 40)

(31) రాజవాహనుడు....నదీతీరంబున సైన్యంబులు విడియించి యమ్మ నీంద్రునకుం దనరాక యెఱింగించిపుచ్చి....(2. 82)

(32) క. నెయ్యమున నడిగి పుచ్చక, యియ్యకొనక యర్ధ మీక యీర్ష్యా పరుఁడై కయ్యమున గెలిచి కన్యకఁ గ్రయ్యంబడి చేసికొనిన రాక్షస మయ్యెన్ (విజ్ఞా. ఆచా. 100)

నన్నె చోడని వాడుక:—

(33) నిజాగమని ప్రయోజనంబు కశ్యపునకు నెఱింగించిపుచ్చి(....112)

నాచన సోముని వాడుక:—

(34) (హంసడిభకులు పంచిన దూత) ద్వారకా నగర ప్రవేశంబు చేసి, యదువల్లభు నగరివాకిట హయావ తరణంబుచేసి, తనరాక యెఱింగించి పుచ్చి యద్దేవ దేవుని యనుమతంబున సభా మండపంబునకుంజని (4. 139)

(35) సాత్యకి సాళ్వపురము చొచ్చి....వారికిఁ దన్ను శౌరి పుత్తెంచుటయుఁ జెప్పి పుచ్చెను. (4.172)

మంచెన వాడుక :—

(36) క. ఏనుజెప్పి పుచ్చిన యపుడె వ్వరుగాని పిలువఁగావత్తురె.... (కేయూ 2.51)

(37) సీ....దేవికున్నత ప్రమదముగాఁ జెప్పిపుచ్చి.... ("2. 77)

(38) వ....క్రమ్మరఁ గళావతిచేతఁ జెప్పిపుచ్చి.... (4. 182)

(39) వ....భాగురాయణుండు కలపి పుత్తేర.... .... (4. 120)

ఇంకా అనేక మహాకవులు ఈ విధమున వాడి ఉన్నారు.

73 ఈ ప్రయోగములున్ను ఇట్టివి ఇంకా అనేకములున్ను చూచి ప్రాచీనాంధ్రమందు "ఇచ్చి పుచ్చు" "అడిగిపుత్తెంచు" మొదలయిన రూపములు వాడుకలో ఉండెనని మేము నమ్ముతున్నాము. మననాటి తెలుగులో లేకబోవుటచేత, మనచెవులకు ఈ శబ్దములు తప్పులుగా తోచుట వింత కాదు. అయితే, తెలుగు పండితులు తెలుగు గ్రంథములు లెస్సగా చదివినవారే; గనుక, వారికివి వింతగా ఉండవు; ఉండకూడదు. ఎవరిచెవులకు ఇవి వింతగా ఉండి తప్పులుగా తోచునో వారికి తెలుగు గ్రంథములతో పరిచయము లేనట్టే తలంచవలెను, అట్టివారు తెలుగు పండితులు కానేకారు. గ్రాంథికాంధ్రమందు నిజమయిన అనురాగమున్ను, అభిమానమున్ను, ఉన్న పండితులు ముందు వెనుకలు ఆలోచించకుండా, తప్పొప్పులు తెలుసుకోకుండా, తమకు తెలియనివన్నీ తప్పులనిన్నీ, తమకు తెలిసినవే ఒప్పులనిన్నీ, నమ్ముకొని ప్రాచీన గ్రంథాలు దిద్దరు. తెలుగు సారస్వతము దిక్కుమాలిన దయినది. భాషా సంప్రదాయము తెలియని పండితమ్మన్యుల చేతులలో పడి భారతాది గ్రంథములన్నీ చెడిపోయినవి. నేటి వాడుకకు ప్రాచీన గ్రంథములలోని ప్రయోగములు ప్రమాణముగా విధించుటచేత, పరిష్కర్తలు కొందరు ఉద్దేశపూర్వకముగా గ్రంథములు దిద్దుతున్నారు. తాము అసాధువనుకొన్న శబ్దములు తీసివేసి, తాము సాధు వనుకొన్నవి గ్రంథములో దూర్చి సవరణలు చేయడము తమ వాదమునకు ప్రమాణము కుదుర్చుకొనుటకే. ఇప్పటి తెలుగువారి వాడుకకు ఇప్పటి పెద్దల వాడుక ప్రమాణముగా, ఇతర దేశములలో ఉన్నట్టు, అంగీకరించక, ప్రాచీనుల వాడుక ప్రమాణముగా పండితులు పెట్టుకొని, ఎవరి యిష్టము వచ్చినట్టు వారు ప్రాచీనుల గ్రంథాలలోని భాష తారుమారు చేస్తున్నారు. పండితులన్న వారందరి మతమున్ను ఒకటి కాదు. వెంకటరత్నము పంతులవారికి సాధువయినవి వేంకటరాయ శాస్త్రులవారికి సాధువులు కావుగదా; వీరిద్దరికీ ప్రమాణము ప్రాచీనుల భాషే. ఎవరికి అవకాశము దొరికితే వారు

ప్రాచీనుల భాష స్వమతానురోధముగా మార్చుటకు వెనుకతీయరు. శాస్త్రిలవారు నైషధము పరిష్కరించక మునుపు భారతము బాగా చదువుకొని ఉంటే నిర్దుష్టమయిన శబ్దము దుష్టమని భ్రమపడి దిద్ది గ్రంథము పాడుచేయకపోదురు.* నైషధము రచించిన శ్రీనాథుడు కాశీఖండమున్ను హరవిలాసమున్ను రచించినాడుగదా; ఆ గ్రంథములయినా శాస్త్రిలవారు చదువుకొని ఉంటే వాటిలో ఇట్టి శబ్దములు కనబడును.

సీ. పా. ఉఱక దివోదాసు నుచ్చాటనముచేసి
యా మేలువార్త మంథాద్రి నున్న
హరునకుఁ జెప్పి పంపిరి హరుఁడును వచ్చెఁ
గాశికానగరికిఁ గరము వేడ్క. (కాశీ, 6. 139)

హరవిలాసములో IV 63వ పద్యమందు 'అడిగి పుత్తెంచినాఁడు' అని ఉంటే, శాస్త్రిలవారి వంటి పండితు లెవరో పూర్వకాలమందు పలుకుబడి తెలియని వారు 'అడుగఁబుత్తెంచినారు' అని దిద్ది వేసినారు. శృంగార శాకుంతలములో కూడా 4 వ ఆశ్వాసమందు, గీ. "పిలువ బుత్తేక తడసె" అనే పాఠము ఇట్టి పండిత పరిష్కరణముచేత సంప్రాప్త మయినది. చెన్నపట్నమందున్న ప్రతి కాగితములపై కొత్తగా వ్రాసినది తాటాకులమీద పూర్వులు వ్రాసిన గ్రంథములు ఎట్లుండునో చూడవలెను. నన్నయ అరణ్యపర్వము ద్వితీయాశ్వాసములో "దమయంతి నీకుశలం బడుగఁబుత్తెంచె" అని అచ్చు పుస్తకము లన్నిటిలోను ఉన్నది; ఒక తాటాకు పుస్తకములో "అడిగిపుత్తెంచె" అనిన్ని మరిఒక దానిలో "అడిగి రమ్మని పుత్తెంచె" అనిన్ని ఉన్నది. ఎఱ్ఱన హరివంశము మూడో ఆశ్వాసమందు "అతనికి రుక్మిణి నడిగి పుత్తెంచిన" (చూ. 11) అనిన్ని, గీ. రుక్మవతి యనంగ రుచిరాంగి రుక్మికి బౌత్రియైన కన్యఁ బంకజాక్షు నాజ్ఞ నడిగిపుచ్చె......(చూ. 221) అనిన్ని రెండు వ్రాత ప్రతులలో ఉన్నది; గాని, అచ్చులో "అడుగఁబుత్తెంచిన" "అడుగఁబుచ్చె" అని సవరణ అయినది. ఈలాటివి అట్టే చూపించి చదివేవారిని విసిగించకూడదని మానివేసినాము. ఆంధ్రభాషలో కొన్ని శబ్దములు రూపమందు, అర్థమందు, సంబంధమందు పూర్వకాలములో ఉన్నట్టు ఇప్పుడు లేవు; మారిపోయినవి. వాటి పడికట్లు వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారివంటి పండితులకు బాగా తెలియక ఇట్లు భ్రమ ప్రమాదములకు లోనవుతున్నారు. శాస్త్రిలవారి కథా సరిత్సాగరము చూస్తే వీరికి గ్రాంథికాంధ్రభాషాలక్షణము బాగా బోధపడినట్టు

* ఏమో చెప్పలేము. బహుశః భారతముకూడా దిద్ది పరిష్కరింతురని చెప్పవచ్చును.

కనబడదు. వాటిని గురించి ఈ వ్యాసము మూడో భాగములో వివరించి వ్రాస్తాము. గాని ఇప్పుడు వీరి సాహిత్య మెట్టిదో తెలియజేయుటకు శృంగార నైషధములో వీరుచేసిన సవరణలలో నొకదాని పొంకము చదువరులకు చవి చూపి, 'ఇచ్చి పుచ్చు' విమర్శము చాలిస్తాము.

74. శృంగారనైషధములోని కడపటి పద్యము ముద్దులు మూటకట్టి నట్టున్నది. అందులో శ్రీనాథుడు చంద్రుని ఇట్లు వర్ణించినాడు.

సీ. ముక్కంటి తలపువ్వు, మున్నీటిలేఁబట్టి,
కైటభారాతి డాకన్నుఁదమ్మి.
గగనలక్ష్మికి దంతకాండ తాటంకంబు,
కలువల విందు, జక్కవల గొంగ,
వలరాజు వెల్లెల్లి వనజబాంధవునుద్ది,
శిశిరాంశు రత్నంబు, చేదుమందు
గన్నులపండువు, గ్రహసార్వభౌముండు,
సురలయాఁకటి పంట యిరులదాయ.

తే. శ్రీమహాలక్ష్మి పైదోడ శేషభువన
సౌధకల ధౌతకలశంబు చందమామ,
రాజవదన కల్యాణ పరంపరాభి
వృద్ధిగావించుఁగాత యీవిశ్వమునకు.

75. ఈ పాఠము ఆరు తాటాకు పుస్తకములలో ఉన్నది: (చూ పేరా, 71) మా కండ్లతో మేము చూచినాము. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు చూచిన వ్రాతప్రతులలో ఎట్లున్నదో మే మెట్లు చెప్పగలము? వారేకన్నుల తో జూచినారో ఎవరెరుగుదురు? వారిచ్చిన పాఠములో మూడవపాద మందు "వలరాజు వెల్లెల్లి"కి బదులుగా "వలరాజు వెల్లల్లి" అనిన్ని, నాలు గోచరణమందు "యిరుల దాయ"కు బదులు "యిరులు దాయ" అనిన్ని, కడపటి చరణమందు "గాత యీ విశ్వమునకు" బదులుగా "గాతమీ విశ్వము నకు" అనిన్ని ఉన్నది. ఈమూటిలో మొదటిదాని సారస్యము విచారించ దగినది. రెండవ దానిని గురించి, సీతారామాచార్యులవారు 'ఇరులు' శబ్ద మేక వచనమన్నారని సమాధానము చెప్పినారు. అయితేనేమి 'పాలు' వంటిదే. మూడవదానిలో మకారము చిన్నయసూరిగారి 'అనుశాసనము' చొప్పున దూర్చి నది. వీటికేమిగాని, "వలరాజు వెల్లల్లి" అనే పాఠమా, లేక వలరాజు

"వెల్లెల్లి" అనేపాఠమా సాధువు? ఏది శ్రీనాథుని వంటి మహాకవి వ్రాసి ఉంటాడో సాహిత్యము గలవారు విచారింతురుగాక. మనశాస్త్రిలవారు తమవ్యాఖ్యలో "వలరాజు వెల్లల్లి" అంటే, వలరాజుచేతి తెల్లగలువ ('నెచ్చెలి' యని పూర్వముద్రణ పాఠము, 'వెల్లల్లి' వ్రా(తలలోనిపా.)" అని వ్రాసినారు; గాని, చంద్రుడు, మన్మథుని చేతిలోనిది గానీ. చెవియందలిది గానీ, తెల్లగలువ వంటివాడు అని, సంస్కృతమందయినా తెలుగులోనయినా, పూర్వులయినా, ఆధునికులయినా, వర్ణించిఉన్నారా? లేదనిచెప్పుటకు మావంటివారికి అధికారము లేదు, మేము వట్టి లౌకికులము; మాకున్న కొంచెము సాహిత్యము అర్థగ్రహణమందు కొంత ఉపచరిస్తుందేమో గాని, సమయసిద్ధమైన సారస్యనిర్ణయమునకు చాలినది కాదు. మేమెరిగినంతమట్టుకు కవులు చంద్రుణ్ని మన్మథుని "వెల్లెల్లి" అనగా "తెల్లని గొడుగు"తో పోల్చియున్నారు; చూడండి:—

1. మనోజరాజస్యసితాతపత్రం శ్రీఖండచిత్రం హరి దంగనాయాః.
2. గగనవిపినసింహః కామభూపాతపత్రం నిఖిలదిగబలానాం కందుకంక్రీడనాయా....
3. మృగాంకోఽయం ధత్తె గగన జలతః ఫేనతులానాం సితచ్ఛత్రాకారం మదన నృపతేర్విశ్వజయినః
4. యః శ్రీఖండ తమాల పత్త్రితి దిశః ప్రాచ్యాః స్మరక్ష్మాపతేః పాణ్డుచ్ఛత్రతి
5. కించత్రం స్మరభూపతేః కిముయశః పుంజం పురస్తాదిదం.
6. త్రిభువన జయినో మన్మథస్యాత పత్త్రిం.

76. ఇట్టిప్రయోగము లున్నవి గనుకను, వ్రాతప్రతులలో — మేము చూచిన ఆరింటిలో— "వలరాజు వెల్లెల్లి" అనే పాఠమున్నది గనుకను, "ఆకాశవాపీసిత పుండరీకమ్" "వ్యోమసరః సరోజమ్" మొదలయిన వాటిని పట్టి చంద్రుణ్ణి పద్మముతో పోల్చినా, కలువ పువ్వుతో కవులు పోల్చినట్లు మేము చదువుకొన్న గ్రంథాలలో కనబడలేదు గనుకను, శాస్త్రిలవారి సవరణ సరియయినది కాదని నమ్ముతున్నాము. శృంగార నైషధములో వారు చేసిన సవరణలు చాలామట్టుకు వ్రాత ప్రతులలోని పాఠములకు, అనగా మంచిపాఠములకు విరుద్ధముగా ఉన్నవి, వాటిగురించి పెద్ద వ్యాసము వేరే ఒకటి వ్రాయవలెను. జయదేవ కవివ్రాసిన సంస్కృత నాటకము తిన్నగా తెనిగించక వేంకటరత్నము పంతులవారు జయదేవునికి అపకీర్తి తెచ్చినారని శాస్త్రిలవారు మోటతిట్లు ఎన్నోతిట్టి "హా! జయదేవా!" అని మాటిమాటికి హాహా కారము

చేసినారే; శ్రీ నాథుని తెలుగు గ్రంథము ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ఉంచక కూడని మార్పులు చేసి పాడుచేసినందుకు శాస్త్రిలవారిని ఏమనవలెనో మాకు తెలియదు. అయ్యో శ్రీనాథా! ఓ కవిసార్వభౌమా! నీయందు భక్తి తాత్పర్యములు గలవారమని చెప్పుకొన్నవారు, ఆంధ్ర పండిత భిషజ్ మణులు, వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారుకూడా, పూర్వపరిష్కర్తల వలెనె భ్రమ ప్రమాద దురహంకారమునకు లోనై తబ్బిబ్బులుపడి నీ గ్రంథము పాడుచేసినారు! చక్కని ప్రాచీనప్రతులు సంపాదించి, నీ గ్రంథములు అన్నీ శ్రద్ధతో చదివి నీ భాష కట్టుబాట్లు లెస్సగా తెలుసుకొని, పాఠములు పరిష్కరించి, అచ్చొత్తించి తెలుగు సారస్వతమును ఉద్ధరించే పుణ్యాత్ములు, భాషాభిమానులు ఎప్పుడు పుట్టుదురో!

ద్రుతమునకు అచ్చుతో "సంశ్లేషము"

77. వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిలవారి దృష్టికి ఇది ఒక మహాపాతకముగా తోచినది. వేంకటరత్నము పంతులవారు ఇట్టి మహాపాతకములు ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవమునందు ముమ్మారు చేసినారట: 5 వ పుటలో "విజృంభణన్ననువు" అనిన్ని, 23 వ పుటలో 'అంగములన్నిడు' అనిన్ని, 53 వ పుటలో 'వాఁడున్నొ' అనిన్ని, తమ విమర్శము 82 వ పుటలో ఇది మహాపాతకము అని నిషేధించుటకు గల కారణము శాస్త్రిలవారు వివరించినారు చూడండి :—

"లుక్సంశ్లేషౌనాచి' యను నన్నయ భట్టీయ సూత్రముచే నిది గ్రామ్యము. పంతులవారు ఈ సూత్ర నిషిద్ధములైన లుక్సంశ్లేషములలో సంశ్లేషమును తాము యధేష్టముగా చేసి తద్రక్షణార్థము ఆ సూత్రమే నన్నయాచార్యులది గాదని తొలుత వాదించి, ఆ సూత్రముగల శ్లోకమే ఆయనది గాదని ద్వితీయ వాదము వాదించి, నన్నయ భట్టీయమే నన్నయభట్టుది గాదని తృతీయ వాదము వాదించి, లుక్కుచేసిన వారి లుక్కును ఆ సూత్రమునే ప్రమాణముగాఁ జూపి దూషించి, ఆత్మను భూషించుకొని యున్నారు."

శాస్త్రిలవారి మతమందు 'విజృంభణన్ + అనువు' అని ఉన్నప్పుడు "విజృంభణన్ననువు" అని నాకు నాముడిచ్చి ద్విత్వనకారము వ్రాయడమే గ్రామ్య సంశ్లేష దోషము గాబోలు. 'విజృంభణన్ అనువు' అని రెండవ శబ్దము మొదటను అచ్చుంచి వ్రాస్తే దోషముకాదు కాబోలు! దోషమైతే, తమ ప్రతాప రుద్రీయ మందు ముమ్మాటికన్న ఎక్కువగా ఇట్లు ఎందుకు వారు వ్రాతురు?

(1) ఉదా. గరడీలేగడికోటలే....విరతిలేకే వంశపారంపరిన్ అరికంఠాద్రి....(పుట. 25)

(2) ఉ....లీలనేగుచున్ ఓడ....(పు. 60)

(3) ఉ....సిరిన్ ఆయగజాతకున్ (పు 97)

వీటిలో ఉన్నట్టే, 'విజృంభణ న్ననువు'లో కూడా పాదాంతమందే ద్రుత మున్నది ఎక్కడ నుంచేనేమి ?

వ్రాతలో ఒక్క నకారపొల్లు మాత్రమే ఉన్నా అవ్యవధానముగా అచ్చు చేర్చి నోటను పలికినప్పుడు 'న్న' పలికినట్టు చెవులకు వినబడక మానదు. వాస్తవముగా నోటపలికేది, చెవికి వినబడేది భాషగాని కంటికి కనబడే గీతలు కావు. ఈ స్వరతత్త్వమును గురించి కొంచెము క్రిందను 80 వ పేరాలో వ్రాస్తు న్నాము

78. అయితే. ఈ నన్నయ భట్టీయ సూత్రము అమోఘము కాదు, నన్నయాది మహాకవులు చాలామంది ఇందుకు విరుద్ధముగా సంశ్లేషము చేసి ఉన్నారు.ఈ నన్నయ భట్టీయమునకు టీక వ్రాసిన వారందరున్ను ఈసూత్రము నకు విరుద్ధముగా కొందరు లక్షణము చెప్పి ఉన్నారని ప్రమాణీకరించే ఉన్నారు. అరవై అయిదు సంవత్సరముల క్రిందట వర్తమాన తరంగిణీ ముద్రాక్షర శాలయందు మూడవ పర్యాయ మచ్చు వేయింపబడిన "సటీకాంధ్ర శబ్ద చింతా మణి యందు "కొందఱచ్చుపరంబగునపుడు ద్రుతంబునకు ద్విత్వ రూపంబగు సంశ్లేషంబు గలుగునని సేవింతు న్నచ్యుతునని యుదాహరింతురు" అని ఉన్నది తాటాకు పుస్తకాలనేకము మేము చూచి ఉన్నాము. వాటిలోనున్ను ఇట్లేఉన్నది. ఇట్లు టీకలువ్రాసిన వారేకాక లక్షణ కర్తలు కూడా కొందరు ఈ మతము అంగీకరించినారు. ప్రథమాచార్యులవారు చేసిన అనుశాసనము పిమ్మట వారు మార్చినారు,

వెంకటరాయ శాస్త్రులవారివలెనే సంశ్లేష మనగా ద్విత్వరూపమను కొని ఈ వ్యాసమందట్లే వాడినాము.

ఐతే, "సంశ్లేషము" అనే పదము పారిభాషికము. దీనికి వ్యాకరణశాస్త్ర మందు ఏ అర్థమున్నదో మాకు స్పష్టముగా తెలయనందున బ్ర,వఝలచిన సీతారామస్వామి శాస్త్రులవారిని అడిగినాము. వా రిచ్చిన జవాబు ఏమంటే.— "సంశ్లేషమున కాంధ్ర వ్యాకరణములో నెచ్చటను సరియగు పరిష్కారంకనఁ బడదు. ద్రుతమునకు హల్లు పరమగు నపుడె సామాన్యముగా సంశ్లేషము విధింపఁబడును. సంశ్లేషమనఁగా సంయోగించుట, కలసికొనుట. ద్రుతము సహజముగా నజ్విష్టమై యుండును; గానఁ బరహల్లుతోఁ గలియనేరదు. కాఁగా సంశ్లేషవిధాన వైయర్థ్యాన్యథానుపపత్తిచే ద్రుతస్వరలోపము సిద్ధించును, అపుడు పరహల్లుతో దానికి సంశ్లేషము తటస్థించును. ఈ యభిప్రాయం తోడనే యహో

బలపతి "అలుకిచ సంశ్లేషస్స్యాత్" అను సూత్రవ్యాఖ్యానవసరమున "లుగభా వేనస్య పరవర్ణేనసాకం సంశ్లేషశ్చభవేత్" అని వ్యాఖ్యానము చేసియున్నాడు. కాని యీ విషయము "లుక్సంశ్లేషౌనాచే" అనుదానికి విరోధించున ట్లగపడును. "వచ్చెను + అతడు" అనుచో ద్రుతమునకుఁ బరవర్ణముతో సంశ్లేము విరుద్ధము కానేరదుగదా. 'వచ్చెనతడు' అను రూపము సర్వసమ్మతముగదా. కాగా నిచట సంశ్లేషశబ్దమునకు హల్స్వరకస్థలములందు సంశ్లేషసంభావ్యతాయోగ్యమగుటం జేసి సంభవింపక తీరని ద్రుతస్వరలోపమేయని గ్రహింపక తీరదు. అట్లు గ్రహించినచో ద్రుతమున కచ్చు పర మగునపుడు ద్రుతస్వరలోపము రాదని తేలుచున్నది. అనఁగా 'వచ్చెన్ అతఁడు' అని యుండనేరదని తాత్పర్యము. పై కారణములచే సంశ్లేషమనగా "ద్రుతము లుప్త స్వరమై పూర్వాచ్చునంటి యుండుట"అని అర్థము చేయుట లెస్సయని తోఁచుచున్నది. పై యభిప్రాయమే "నోవాద్విత్వంక్వచిచ్ఛ్లిష్టం" అను నథర్వణ కారికచే ధ్వనితమగుచున్నది. పైకారిక వల్ల నకార ద్విత్వము సంశ్లేష భిన్నమని స్పష్టపడుచున్నది

(1) ద్వితీయాచార్యుడైన, అధర్వణుని "నోవాద్విత్వంక్వచిచ్ఛ్లిష్టం" అనే కారికకు తృతీయాచార్యుఁడైన అహోబలుడు, 'ఏతదాచార్యస్యాపి సమ్మతం' 'ఎన్న డున్నేని మోఘము గాదు, 'ధైర్యశక్తి కిన్నరుదుగ' ఇత్యాది తత్ప్రయోగాత్' అని భాష్యమువ్రాసినాడు. గనుక వీరిద్దరికిన్ని ద్విత్వరూపము ఇష్టమే.

(2) తంజావూరి సరస్వతీ మహల్ పుస్తకాలయమందు "సకల లక్షణ సంగ్రహంబైన బాలబోధయను లక్షణము" అనే పేరుగల తాటాకుల పుస్తక మొకటి ఉన్నది. అందులో ప్రస్తుత విషయమును గురించి లక్షణమునెట్లున్న దంటే.

క. చెన్నగు నొరపొల్లలకు న్నచ్చులతోడి సంధిగూర్పఁగ నొకటం
బన్నగ శయనుఁడు హరియించున్నఘములు భక్తులయినసుజనుల ననగన్.

ఇందుకు లక్ష్యములుగా ఆది పర్వము 7 141 పద్యమందున్న 'ఎన్నఁడు న్నేని' అరణ్యపర్వము 1. 321 వ పద్యమందున్న 'ధైర్యవృత్తి కిన్నరుదుగ' మొదలయినవి కొన్ని ఉదాహృతమయి ఉన్నవి. గుప్తార్థప్రకాశికలో కల్లూరి వేంకట్రామ శాస్త్రులవారు' సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమున' నున్నది అని

క. ఎన్నగనకార పొల్లులకున్నచ్చులు సంధిఁజేసి కూర్పగవచ్చున్
బన్నగ పతిశయ నుండోర్చున్నఘములఁ బాపభక్త సులభు డయినన్

ఉదాహరించినారు. ఈ గ్రంథము కూచి మంచి తిమ్మకవిదికాదు; తిమ్మ కవి లక్షణములో ఈ పద్యము కనపడలేదు; చిత్రకవి పెద్దన్నదిఁగాబోలు.

(3) రంగరాట్ ఛందస్సు (తాటాకులమీద వ్రాసిన ప్రతి) లో ఇట్టి సంధికి లక్షణ లక్ష్యము లున్నవి. (చూ. 43 b)

క. తెల్లమిగాను నకారము పొల్లులకున్ నచ్చుసంధి పొసగు గవులకున్
కొల్లలుగ రంగ ధరణీ వల్లభు డిచ్చున్ నపార వస్తువులనిన్.

అర్థం——నకార పొల్లుల వెనుక అచ్చులయిన అకార ఇకార ఉకారాదు లకున్ను సంధి పొసంగును

ఇందుకు లక్ష్యములు నన్నయ ప్రయోగములేకాక పారిజాతాపహరణము లోనిది (1.45) ఉదాహృతమయి ఉన్నవి.

(4) సీతారామాచార్యులవారు తమప్రౌఢ వ్యాకరణములో (చూ.సంధి 3) "కొన్ని యెడలఁ బ్రామాణిక ప్రయోగంబుల ద్రుతంబున కచ్చుపరంబగుచో ద్విత్వంబు చూపట్టెడి" అనిలక్షణము చెప్పి. ఉత్తరహరివంశములోనిది ఒక టిన్ని, భాగవతము సప్తమస్కంధము లోనిది ఒకటిన్ని. కళాపూర్ణోదయము లోనిది ఒకటిన్ని ప్రయోగము లుదాహరించినారు.

(5) గుప్తార్థప్రకాశికలో కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రిలవారు ద్విత్వవిధి అంగీకరించక ద్రుతముపైని ద్రుతము వచ్చినదని సమాధానము చెప్పి "ఎన్న డున్ + ను + ఏని = ఎన్నడున్నేని" అయినదని ఉన్న రూపము తప్పనక, సాధించినారు (చూ. పు. 39) వీరికిన్ని ఇది ఇష్టమే.

79. స్వరతత్త్వము, శబ్దముల వ్యుత్పత్తి తెలియక తెలుగు పండితులు "ఎన్నడున్నేని"లోని ద్విత్వనకారము సాధించుటకు చిక్కులు పడ్డారు. భారతము పరిష్కరించిన పండితులు ఎవరికి తోచినట్టువారు ఈ ప్రయోగముగల పద్య ములు దిద్దివేసినారు. వావిళ్ళవారి ముద్రణమందున్ను ఆనంద ముద్రణమం దున్ను "ఎన్నడున్నేని మోఘముగాదు దిగ్ధరణీ రవీందు లెఱుంగఁగాన్" (ఆది VII 141) అని ఉన్నది. 1833 వ సంవత్సరములో వర్తమాన తరంగిణీ ముద్రాక్షరశాలయందు అచ్చు పడ్డదానిలోను, 1893 వ సంవ వత్సరములో వాక్పతీ నిలయ ముద్రాక్షరశాలయందు అచ్చుబడ్డదానిలోని "ఎన్న డౌనేని." అని ఉన్నది. కొన్ని తాటాకు పుస్తకములలో "ఎన్నడున్నేని మోఘముగాదు దిగ్ధరణీందు భానులెఱుంగగాన్" అని ఉన్నది. ఏదో ఒక లక్ష ణము వేదవాక్యముగా నమ్ముకొని, దానికి విరుద్ధముగా ఉన్న ప్రయోగము దిద్ద డమునకు మనపండితులు వెనుక తీయరు తమ కిష్టముకాని సంధి తప్పు అని ఒకసిద్ధాంతము; తమ కిష్టము కాని యతి తప్పు అని ఒక సిద్ధాంతము,త భార

కర్త నన్నయే ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి వ్రాసినవాడని ఒక సిద్ధాంతము; గనుక తమకిష్టమయినదే నన్నయ వ్రాసినాడు అని రాద్ధాంతము *.

80, తత్త్వముచొప్పున 'ఉన్' అనేది సముచ్చయము. అరవములో, కన్నడములో 'ఉమ్' అని దీని రూపాంతరము ఉన్నది. తెలుగు - వేదమున్ పురాణమున్; అర - వేదముమ్ పురాణముమ్: కన్న-వేదవుమ్ వురాణవుమ్' తె-'ఎప్పుడున్ - అర- 'ఎప్పోదుమ్' తె-'అమ్మయున్ అన్నయున్;

* మరి ఒక విచిత్రము. 'ఏని' అనే రూపము అంగీకరించితే, సంధి దోషమో వడిదోషమో అంగీకరించవలసి వస్తుంది గదా! ఏమిదారి' దేవుడా? అని పండితులు తికమకలాడకుండా, మ. రామకృష్ణకవిగారు చిత్రంగా చిక్కు విప్పివేసినారు. వారు పరిష్కరించి ప్రకటించిన నన్నెచోడుని కుమార సంభవము పీఠికలో ఇట్లు వ్రాసినారు:—"నన్నెచోడుఁడు, ఏనియనుశబ్దమును నేని యని నకారాదిగాఁ గూడఁ బ్రయోగించెను. కాబట్టియే నన్నయభట్టు—న్నేని దిగ్గరణీ రవీందులు, అది-ఆ-ఉ అను నకారాదిగా బ్రయోగించె. ఇది తెలియక దుస్సంధియు, యతికి వైకల్పిక భావమును నన్నయభట్టున కారోపించిరి" భేష్! పండితుల కెవరికిన్నీ తెలియని పరమ రహస్యము ఈ కవిగారు కనుక్కొన్నారు. 'ఏని' శబ్దమునకు 'నేని' అనే రూపాంతర మున్నదట! గ్రాంథికాంధ్ర భాషారహస్యములు పండితులకే తెలియనప్పుడు పామరులు ఆ భాషజోలికి పోకూడదుగదా. ఏమంటే ఏమితప్పో? మా మట్టుకు మాకు భయముగా ఉంటుంది అందుచేతనే తత్త్వజిజ్ఞాసకు మాత్రము దానినిస్మరిస్తూవాడుకభాషలో వ్యవహారము సాగిస్తున్నాము. సరేకాని. ద్రుతమునకు అచ్చుతో సంశ్లేషము దుస్సంధి అని నన్నెచోడని వాడుకనుబట్టి కవిగారు సిద్ధాంతము చేసినట్టా? చూడండి,నన్నెచోడుడే ఏలాగున వ్రాసినాడో:—"పొన్నలుఁ గొండఁ గోఁగు లనుబూరువులున్నొగిఁ—బూనకుండఁగా" (చూ. 447 వ 'బూరువులున్నొగి' అంటే 'బూరువులున్ + ఒగి' అనికాదా? కాకుంటే 'నొగి' అనే రూపాంతర మున్నదంటారేమో కవిగారు! శబ్దతత్త్వము చొప్పున అజాదిగా ఉండవలసిన శబ్దములు నకారాదిగా వ్యవహారములోనికి రావడము మాకు వింతకాదు. 'నేను' 'ఏను' అనే సర్వనామములు అట్టివే. ఈలాటివి చాలా ఎరుగుదుము. ఇంగ్లీషులోని newt, nickname అనే శబ్దములు వాస్తవముగా అజాదులు. కొందరు బడిపిల్లలు "ఇది నుత్తమమైన పద్ధతి" అని వ్రాస్తున్నారు! పండితులుకూడా అట్లు వాడితే 'నుత్తమము' రూపాంతరమై గ్రాంథికాంధ్రమున సాధువుకాదా? గ్రాంథికాంధ్రములో వీరిణం, ఈరిణం; వతంస; అవతంస; మొదలయిన రూపాంతరములు ఎన్నో సంస్కృతమందే ఉన్నవే; ఇవి

అర:అమ్మైమ్రయుమ్-అన్నైయుమ్.'అమ్మయును'అనేదానిని అమ్మ + యు + ను అని పండితులు విడదీసి, 'యు' 'ను' సముచ్చయములని చెప్పుతారు-గాని ఆ సిద్ధాంతము తత్త్వమునకు దూరము, ఇప్పటి తెలుగు పండితులలో వావిలి కొలను సుబ్బారావుపంతులుగారికి మాత్రము 'ఉన్' అనేరూపము కొంచెము పొడకట్టి నట్లున్నది; అరవముతో పరిచయము కలుగుటచేత కాబోలు. ఈ 'ఉన్' అనేది నొక్కి పలికినప్పుడు నకారము ఎక్కువకాలము పలుకకతప్పదు. ఇప్పటి తెలుగులోకూడా రెండున్ + అర=రెండున్నర, ఏడున్ + ఒకటి=ఏడు న్నొకటి అని వాడుతున్నాము. నన్నయ కాలమందు 'రెండు వేలున్నే నూట పదునొకండు' 'మూఁడు వేలున్నే నూట యిరువది' రెండు వేలున్నె నమన్నూట మొదలయినవి వాడుకలో వుండేవి. శ్రీనాధుడు కాశీఖండములో 'ఇరువది యొక్క వేయున్నూఱు నూఱువారంబులు'అని ప్రయోగించినాడు. 'ఒకటిన్నర' అన్నప్పుడుకూడా 'ఇన్' నొక్కిపలుకుతాము—ఒకటిన్. అరన్. నకారమే కాదు; ఏహల్లయినాసరే పదాంతమందు పొడిగించవచ్చును, ఉదా. జగత్ + ఉ జగత్తు 'సంస్కృతములో' 'తత్'త్ అంటే తెలుగులో 'అది' అని అర్థము; "ఇంగ్లీషులో 'కమ్'మ్ అంటే, తెలుగులో 'రా' అని అర్థము. ఈవాక్యములలో కిందను గీతలు గల మాటలు 'తత్తంటే' 'కమ్మంటే' అని వ్రాస్తున్నాము. సంస్కృతములోకూడా 'తస్మిన్ + ఇదమ్'=తస్మిన్నిదమ్ ఇంగ్లీషులో in + er = inner, big + er = bigger. కన్నడములో కణ్, + ఉ = కణ్ణు; పాలీలో తమ్ + ఏవ = తఞ్ఞేవ ఏకాక్షర శబ్దములలో హ్రస్వాచ్చు ఉన్నప్పుడు తెలుగులో ఇట్లు హల్లు పొడుగుగా పలుకకతప్పదు, దీర్ఘాచ్చు ఉన్నప్పుడున్ను ఎక్కువ అక్షరములున్నప్పుడున్ను, కొసనున్నవర్ణము ఏకారణముచేతనైనా నొక్కిపలికితేనే పొడుగవుతుంది, లేకుంటేకాదు. ఉదా:—ఇంగ్లీషులో 'టైమంటే' తెలుగులో 'కాలము', 'వన'మంటే, అడవివనము, వనమ్ము—ఈ రెండు మాటలలో, మొదటి దానిలోని నకారముపై నున్న అకారము రెండవ

ఏలాగున సంప్రాప్తమయినవి ? ప్రాచీనుల వాడుక ఏలాగున ఉన్నదో తెలుసు కోవలెనంటే; ప్రాచీన గ్రంథాలు సావకాశముగా పరీక్షించవలెను. అది ఏలా గున ఉన్నా మన వాడుకకు సాధకమూకాదు; బాధకమూ కాదు. పూర్వుల వాడుకను బట్టి మన వాడుక దిద్దుకోలేము; మన వాడుకనుబట్టి పూర్వుల వాడుక దిద్దగూడదు. ఆకాలములో అది, ఈకాలములో ఇది, రెండూ సాధువులే. రూపములో మార్పు కలుగడము దోషమైతే, బ్రతికి ఉన్నవన్నీ మారుతూ ఉంటవి గనుక దుష్టమయినవి అని సిద్ధాంత మవుతుందే! భాషాతత్త్వజిజ్ఞాసువులు భాషా ధర్మము భాషా ప్రయోజనము లెస్సగా ఎరిగినవారైతేనే కాని భాషాతత్త్వము పట్టుపడదు.

దానిలో నినకారముపైనున్న అకారమున్న ఎక్కువ పొడుగు; దానికి పరముగా ఉన్న మకారము రెండవ మాటలోని మకారముకన్న హ్రస్వముగా ఉంటుంది. ఇట్లే 'వాకు' లోని అకారముకన్న 'వాక్కు' లోని అకారము కొంత హ్రస్వము; ఎక్కువ పొడుగయిన అచ్చుకు పరముగా ఉన్న హల్లుకన్న పొడుగు తక్కువైన అచ్చుకు పరముగాఉన్న హల్లు ఎక్కువ పొడుగుగా ఉంటుంది. అచ్చులవలెనే హల్లులున్ను దీర్ఘముగా పలుకవచ్చును. హల్లుదీర్ఘమునకు వ్రాతలో ద్విత్వము గురుతు. ఇది ఎవరిమట్టుకు వారు పరిశీలించి తెలుసుకోవలసిన విషయము తగిన యంత్రము లుంటే ప్రత్యక్షమవుతుంది. ఈ స్వరతత్త్వమున్ను శబ్దతత్వమును తప్పయినా ఒప్పయినా. మన పండితులతో చేసే ప్రస్తుత వాదమునకు బాధకమూకాదు, సాధకమూకాదు; అది మా ప్రతిపక్షులకు మేము బోధపర్చలేము; వారు బోధపర్చుకోరు.

81 ప్రకృత మనుసరింతాము. ద్రుతముతో అచ్చుకు సంశ్లేషము కలుగుతుందా కలుగదా ? అనే విషయము గురించి ప్రస్తుత జిజ్ఞాస. వేంకటరత్నము పంతులవారు కలుగుతుంది అన్నారు; వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు కలుగదు అన్నారు. కొందరు లాక్షణికులు అట్టి సంశ్లేషము సాధువన్నారు; కొందరు అసాధు వన్నారు. వీరి లక్షణము తప్పని వారివారున్ను, వారి లక్షణము తప్పని వీరివారున్ను తగువు లాడుతున్నారు. సాధువన్నవారు లక్ష్యముగా ఇచ్చిన ప్రయోగాలు అపపాఠాలు అని అసాధువన్నవారు నిరాకరించినారు. ఇప్పుడు మనము తత్త్వమెట్లు తెలుసుకోవడము ? అచ్చువేసే యంత్రములు మన దేశములో లేనప్పుడు పుట్టిన లక్షణ గ్రంథములందు ఏ పద్యములు లక్ష్యములుగా ఉదాహృతమయి ఉన్నవో ఆ పద్యములలోని పాఠములు అపపాఠములు అంటే, కావని ఏలాగున సాధించడము ? స్వమతాభిమానము చేతను అజ్ఞానముచేతను మునుపుకూడా పాఠాలు యథేష్టముగా దిద్ది మార్చి గ్రంథాలు తాటాకులమీద వ్రాసినారని తోచేటట్టు అప్పకవి చెప్పినాడు, అయితే మతభేదమున్నప్పుడు వ్రాత ప్రతులలో అభేదము కనబడవలెను. మనకు దొరికిన ప్రతులన్నిటిలోను పాఠము ఒక్కలాగున ఉన్నప్పుడు అవి. అన్నీ ఒక్క దుష్టమూలమునుబట్టి వ్రాసిన వనవలెనా ? లేక, గ్రంథకర్తే ఆలాగున వ్రాసినాడనవలెనా ? ఇదమిద్ధమని సిద్ధాంతము చేయుట బహు దుష్కరము గదా. ఇట్టివాటిలో గ్రంథకర్తకు తప్ప మరి యెవరికిన్నీ సత్యము నిశ్చితము కాదు. గ్రంథకర్త స్వకృతమును గురించి చెప్పినమాట యందైనా మోసమున్నదని చెప్పి విశ్వాసార్హము కాదనుటకు ఇతరులకు అవకాశము లేకపోలేదు. గనుక, వాది ప్రతివాదులకు వాద విమర్శకులకు, తత్వ జిజ్ఞాసువులకు, అందరికీ ఒక్క

లాగున ప్రత్యక్షం కానివిషయములో సంభావ్యతాసంభావ్యతలు మాత్రమే విచారించతగినవి.

82. వర్తమాన వ్యవహారమునకు ప్రవర్తకముగా సద్యోనిర్ణయము చేయవలసినప్పుడు, అప్పటికి ఏది సంభావ్యమని ఊహించవచ్చునో దానిని బట్టి నిర్ణాయకులు నిర్ణయించక తప్పదు. అన్ని దేశములలోను న్యాయస్థానములందు లోక వ్యవహారముతో సంబంధించిన వివాదములన్నీ ఇట్లే నిర్ణయిస్తున్నారు. అయితే, ప్రాచీనకాలపు వ్యవహారములను గురించిగాని, ప్రకృతి ధర్మమును గురించిగాని, ఆధ్యాత్మిక విషయములను గురించిగాని, తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారు ఒకరు చేసిన సిద్ధాంతమును ఒకరు ఖండిస్తూ, సావధానముగా సాక్ష్యమే కాక ప్రమాణములుకూడా మాటిమాటికి పరీక్షించి, అసంభావ్యములు తొలగించి సంభావ్య మయినవే అంగీకరించి, పక్షపాతము లేకుండా తమ బుద్ధికి నిశ్చితమని తోచిన అభిప్రాయము నిరూపిస్తారు. లౌకిక వ్యవహారములో సద్యఃప్రవృత్తి కోసము సద్యోనిర్ణయము అగత్యమయినా, తత్త్వజిజ్ఞాసలో అగత్యము కాదు. యధార్థము తెలిసోదాకా విమర్శ జరుగుతూనే ఉంటుంది. దీనికి కాలపరిమితి లేదు. నిజమని ఒక కాలములో అందరూ నమ్మకొనే విషయము మరిఒక కాలములో అబద్ధమై హాస్యాస్పదము కావచ్చును. భాషా జిజ్ఞాస కొంతమట్టుకు దేశ చరిత్ర జిజ్ఞాస వంటిది. నేను ఈ వ్యాసము వ్రాస్తూఉన్న దినమందు మన దేశచరిత్రకు కావలసిన భోగట్టా అంతా ఏలాగున తెలుస్తుంది ? ఈ కాలములో వార్తా పత్రికలున్నవి గనుక ఏవో కొన్ని వృత్తాంతములు వాటిలో ప్రకటిస్తారు గానీ దేశమందు అంతటా జరిగిన సమాచారము యావత్తూ వాటినిబట్టి తెలియదు. జరిగిన పనులలో ఏవి గొప్పవో ఏవి కొద్దివో అవి జరిగినప్పుడు బుద్ధిమంతులయినా ఊహించలేరు, ఏది ఏలాగున పరిణమించునో ముందుగా తెలియదుగదా. మనదేశమునకు కొంచెము కాలములో సంభవించే గొప్ప మేలుకుగాని కీడుకుగాని కారణమైనపని నేటి ఉదయమే జరిగి ఉండవచ్చును; అది యెవరికిన్నీ తెలియకపోవచ్చును. మేలుగాని కీడుగాని జరిగిన తర్వాత దానికి గల నిజమైన కారణము తెలియక ఎవరికితోచినట్టు వారు ఊహించి, అనేక కారణములు చరిత్రకారులు కల్పించవచ్చును; వాటిలో ఒకటైనా వాస్తవము కాకపోవచ్చును. ఇట్టి దోషములు చరిత్రలో కేవల సంభావ్యమే కాకుండా, యథార్థముగా సంభవించినవని చరిత్ర బాగా చదివినవారే చెప్పినారు. అయినా చరిత్రపఠనము నిరర్థకము కాదు; దాని వల్ల బుద్ధివికాసము కలుగుతుంది. ప్రాచీన చరిత్ర సర్వవిషయములలోను మన కాలమందు ప్రవృత్తికి పరమ ప్రమాణము కాదనిమాత్రము జ్ఞప్తియందు ఉంచుకోవలసినది.

83. చరిత్ర జిజ్ఞాసకు దొరికే సాధన సామగ్రివంటిదే భాషా జిజ్ఞాసకు దొరికేదిన్నీ. ఇప్పుడు మేము వ్రాస్తూఉన్న వ్యాసము మా అలవాటుచొప్పున మా తెలుగుభాషలో రచిస్తూఉన్నాము. మా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములుకూడా ఈ భాషలోనే వ్రాస్తాము, సంభాషించినప్పుడున్ను ఈ తెలుగే వాడుతాము. అయినా అన్నివిధములయిన వ్రాతలలోను సంభాషణలలోను మా భాష ఏమీ భేదము లేకుండా, ఎల్లప్పుడూ ఒక్కలాగున ఉంటుందని ఒప్పుకోలేము. మా సన్నిహిత బంధువుల భాషకున్ను మా భాషకున్ను కొంచెము వ్యత్యాసము ఉండకపోదు. తెలుగుభాష అనేక కోటిముఖముల ప్రవహిస్తూ ఉన్నప్పుడు తెలుగువారందరూ నేడు సరిగా ఒక్కలాటి తెలుగే వ్యవహరిస్తున్నారని చెప్పలేము. దేశమునుబట్టి, జాతినిబట్టి, వృత్తినిబట్టి, మతమునుబట్టి; విద్యనుబట్టి, వయస్సునుబట్టి, నాగరకతనుబట్టి, ఎంతో కొంత వ్యత్యాసము ఏర్పడక తప్పదు. అయినా "నేటి నాగరకుల తెలుగు"లో సాధర్మ్యము అధికముగాను వైషమ్యము తక్కువగాను ఉన్నందున, దానినివిశేషించి, ప్రత్యేకించి సగటున, అనగా మొత్తముమీద, పరీక్షించి, ఒక్కలాటిదే అనవచ్చును. అన్ని దేశములలోను అన్ని కాలములలోను వ్యవహారిక భాషలు ఇంచుమించుగా ఇట్లే ఉంటున్నవి. మన కాలములో అచ్చుపుస్తకములు అచ్చు వార్తాపత్రికలు పోస్టు, వ్రాత మూలమయిన లౌకిక వ్యవహారము ఉన్నందున, వీటిన బట్టి "నేటి నాగరక తెలుగుభాష"కు లక్షణము చెప్పవచ్చును; గాని సంపూర్ణమైన లక్షణము నిరూపించుట అసాధ్యమనక తప్పదు. వ్యవహారములో ఉన్నభాష యావత్తూ కాకితాలమీద కనబడదు. వ్యవహారములో ఉన్న శబ్దాలన్నీ అవశ్యమైనవే. ఒక్కటి విడిచినా వ్యవహార హాని కాక తప్పదు. పొల్లుమాటలు కోశాలలో ఉంటవిగాని వ్యవహారములో ఉండవు. వచనము, విభక్తి పురుషము, లింగము కాలము, మొదలయిన భేదములు, వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయ లక్షణమయిన సంస్కారములనుబట్టి తెలుసుకొని, శబ్దార్థము గ్రహించి వ్యవహారమందు ప్రవర్తించడము శైశవము నుండిన్ని అలవాటయి, పండిత పామరులు అందరున్ను తడవు కోకుండా, అచ్చులు హల్లులు యథాశ్రుతముగా ఉచ్చరిస్తూ ఇంచుమించుగా ఒక సంఘములో ఒక్కలాగున భాషిస్తారు అర్థమునకు బాధకముగాని వ్యత్యాసములు వ్యవహారములో ఎవ్వరిమనస్సుకును తట్టనేతట్టవు. మాట్లాడినట్టే చదవడము అలవాటయినవారు అన్నిమాటలున్ను అర్థమవుతూ ఉంటే, వ్రాతలోనైనా ఇట్టి వ్యత్యాసాలు పాటించరు ఇంత పరిచితమైనదయినా దేశభాష బహు చంచలమయినది; అతి చపలమైనది. దాని లక్షణము నిశ్శేషముగా నిరూపించుట ఆకాశముమీది చుక్కలు లెక్కపెట్టుటవంటిది. ఎన్ని సూత్రాలు పన్నినా వ్యవహారమునకు సరిపడవు, ఉత్సర్గాలకు అపవాద

ములు; అపవాదములకుకూడా అపవాదములు విధించినా, మాటిమాటికి "బాహు ళకము" "వైకల్పికము" అని, 'ఆకృతిగణా' లని," ప్రయోగానుసారముగా గ్రామ్యమని లక్షణవిరుద్ధ మయినను ఆర్యవ్యవహారము "గ్రామ్య"మని, లక్షణమునకు లొంగని శబ్దములకు గతి కల్పింపక తప్పదు. సాధన సామగ్రి సమృద్ధిగాగల 'నేటి నాగరకభాష' అంతా లక్షణములో ఇముడ్చుట దుష్కర ముగా ఉన్నపుడు; పూర్వకాలపు నాగరక భాషాలక్షణము సంపూర్ణముగా తెలుసు కొని, ఆభాష స్వాధీనము చేసికొన్నట్టుగా ఆంధ్రపండితులు నటిస్తే ఎట్లు నమ్మ గలము? మనకాలములో ఉన్నట్టు ఆకాలములో వార్తాపత్రికలు లేవు; వ్యవహార మంతా ఇంచుమించుగా వ్రాత అక్కరలేకుండా మూజబానీగా జరిగెది. నన్నయ మొదలుకొని తిక్కనదాకా తెలుగుబాషా స్వరూపము తెలిపే సాధనములు ఏ మున్నవి? నన్నయ వ్రాసిన గ్రంథమొక్కటే గదా. ఆకాలపు శాసనములయినా అట్టేలేవు; ఉన్నవయినా పండితుల దృష్టికి ప్రమాణముకావు. తెలుగుదేశ మందున్న తెలుగువారి అందరిభాషా నన్నయభాషలో అంతర్భూతము అయి ఉండదు. నన్నయ వాడుకొనే తెలుగుబాషఅంతా అతడువ్రాసిన కొంచెము గ్రంథ ములో చేరి ఉండదుగదా; అందులోని కథచెప్పుటకు ఏశబ్దములు కావలెనో అవే అతడు వాడినాడు. అతడు తన గ్రంథములో వాడని శబ్దములున్ను, వాడని ప్రత్యయాదులున్ను వేనవేలు గ్రంథస్థముకాక నశించినవికావా? నన్నయ వ్రాసిన మూడు పర్వములలోనున్న భాషఅంతా కంఠపాఠము చేసినా, నేటి వ్యవహార మునకు కావలసినవ్రాతలు నన్నయభాషలో వ్రాయలేము. ఇట్లే తక్కిన గ్రంథా లలోని భాష. పండితులకు ప్రమాణమయిన తెనుగు గ్రంథాలు శృంగార ప్రబం ధాలున్ను పురాణములున్ను, వాటిలోనున్న భాష వ్యవహారమందున్న భాషలో అత్యల్ప భాగమయి ఉంటుంది. ఏకాలములోనయినా దేశభాష అనేది అప్పటి లోకవ్యవహారమునకు సరిపడి, సమగ్రముగానే ఉంటుంది; గాని అందులో ఏమీ లోపముండదు. మనుష్యుల జ్ఞానమంతా వారి భాషలో ప్రతి బింబమయి ఉంటుంది. ఆజ్ఞానములో కొంచెము మాత్రమే గ్రంథస్థమయిన విషయముతో సంబంధము కలిగి ఉంటుంది. అది వ్యక్తపర్చుటకు కావలసిన శబ్దములేకాని తక్కినవి కవులు వాడరు. ప్రాచీన గ్రంథములలో ఉన్న భాష మాత్రము ఆధారముగా చేసుకొని, కావలసినయెడల లక్షణము చెప్పవచ్చును గాని, ఆ లక్షణము దానికి సంపూర్ణమయినా, ప్రాచీన నాగరక భాషాలక్షణ మని చెప్పవల్లకాదు గ్రంథములలో చేరక నశించిన శబ్దములు అనేకములు తెలియరానందున, లక్షణము అసమగ్రము కాక తప్పదు. అట్టి అసమగ్రలక్షణ మునుబట్టి తప్పొప్పులు నిర్ణయించకూడదు. మాటకు, గ్రంథస్థమయిన ఒక ధాతువునుండి పుట్టిన చేదాద్యర్థము, తుమున్నాద్యర్థకము, ప్రేరణార్థకము,

కదృంతములు మొదలయిన శబ్దములన్నీ గ్రంథస్థము కానప్పుడు వాటి రూప ములు ప్రాచీనకాలమందు ఎలాగున ఉండేవో తెలుసుకొనుటకు సాధనమే మిటి ? తెలుగులో ధాతుపాఠము గుణపాఠము ఏర్పడలేదు. తెలుగు భాషా లక్షణము అత్యల్పము. ఆకాస్తలోను వైవిధ్యము, వైరుధ్యముకూడా ఉన్నది. గనుక తెలుగులో తప్పొప్పులు లక్షణమునుబట్టి తెలుసుకోలేము; గ్రంథములే ఆధారము. అయితే, గ్రంథములలో సమగ్రముగా భాషలేదు సరేకదా, గ్రంథస్థ మయిన భాష మారుతూ వచ్చినది: ఒక్కొక్క కాలములో ఒక్కొక్కవిధ ముగా ఉన్నది. దీనికి తోడు గ్రంథాలలోని పాఠాలు ఎవరి యిష్టము వచ్చినట్టు వారు దిద్దుతూ ఉన్నారు. లక్షణము పుట్టినప్పటి నుండిన్ని పండితులే ఈ పాడు పని చేస్తున్నారు. ఇట్టి కూటకరణమువల్ల తత్త్వ నిర్ణయము దుష్కర మవు తుంది. భాషాతత్వ జిజ్ఞాస భాషా చరిత్ర జిజ్ఞాస భాషాభిమానులకు లేనందున మన భాషకున్ను మన గ్రంథములకున్ను ఇట్టి దౌర్భాగ్యము సంప్రాప్త మయి నది. గ్రంథాలలో భాష, శాసనాలలోని భాష ఉన్నట్టు, మారకుండా ఉంటే భాషా చరిత్రకు నమ్మదగిన ఆధారముగా ఉండును. ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యము లలో ఉత్తరాంధ్ర శబ్దములున్ను, ఉత్తరాంధ్ర కావ్యములలో ప్రాచీనాంధ్ర శబ్దములున్ను, చేర్చి భాషా సాంకర్యము చేయడముచేత భాషకు అవస్థాంతర ప్రాప్తి ఎప్పుడు ఏలాగున కలిగినదో తెలిపే జాడలు మరుగుపడినవి.

84. ఇట్టిస్థితిలో, "ద్రుతమునకు అచ్చుతో సంశ్లేషము" గ్రాంథికాంధ్ర ములో ఉన్నదని నమ్మేవారు తమకుగల ప్రమాణములు చూపించి ఆ ప్రమాణ ములు అంగీకరించదగిన వన్నందుకు హేతువులు చెప్పవలెను గదా. నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱన, నాచన సోమన, పోతన, పింగళి సూరన, మడికి సింగన, వెన్నెలకంటి సూరన, పెద్దన, ముక్కు తిమ్మన, మొదలయిన 18 గురు కవుల ప్రయోగములు రమారమీ యాభై ఉదాహరిస్తాము. ప్రతిపక్షులు వీటిలోని పాఠములన్నీ అపపాఠములు అని రుజువుచేసేదాకా 'రెండున్నర' 'ఒకటిన్నర' అనే శబ్దములు గ్రాంథికాంధ్రమందు సాధువని నమ్మట మౌఢ్యముకాదు; తప్పు అని రుజువుచేసే పూచీ ప్రతిపక్షులయందే ఉంటుంది; రుజువుచేసేదాకా ఆశబ్దము అసాధువు అని వారు నిందించకూడదు; నిందించుట అవివేకము. గ్రాంథికాంధ్ర మందిట్టి శబ్దములు లేనే లేవని సిద్ధాంతమయినా, నేటి వ్యవహా రములో ఉన్నవి; శిష్టులు నోటను పలుకుతున్నారు. చేతితో వ్రాస్తున్నారు. "ఆర్య వ్యవహారంబు దృష్టంబు గ్రాహ్యంబు।" వేంకటరాయ శాస్త్రులవా రున్ను వారి పక్షమువారున్ను 'రెండునఱ' 'ఒకటియునఱ' లేక 'ఒండునఱ' అని ప్రయోగించి తత్ఫలము అనుభవింతురు గాక. రెండవతరగతి ఆనంద వాచక పుస్తకము, 20 వ పాఠములో "రెండునఱ' అని గ్రంథకర్తలు వ్రాసి

నారు. కాని, వారిని చూచి ఇతరులు ఈ శబ్దములు త్యజించరు. త్యజించకూడ దని మేము ఉపదేశిస్తున్నాము. మా మట్టుకు మేము త్యజించలేము. ఈ చర్చ చాలును; ఇకను ప్రయోగములు చూడండి.

85. నన్నయ ప్రయోగములు వ్రాత ప్రతులలో ఉన్నట్టుగానే ఉదాహరించి, అచ్చుపుస్తకములలోని మార్పులు తెలియ జేస్తాము. వీటిలో 3 వది 6 వది పూర్వలాక్షణికులు ఉదాహరించినారు.

(1) క. గురుకులము నందు గురులకుఁ బరిచర్య లొనర్చు చున్న పరిమితినిష్టా (ఆది 1. 92)

(అచ్చులో "లొనర్చి తానపరిమితా....")

(2) క, నరవరుఁడగు శంతనున కమర నదికిన్నెట్లు సంగమంబయ్యె (ఆది IV. 119) అచ్చులో—"నదికినెట్లు")

(3) మత్తకోకిలము....దీని నెట్టులు గ్రమ్మరింతు మదీయ భాషణ మెన్నడు న్నెనిమోగముగాదు దిగ్ధరణీందుభానులెఱుంగఁగాన్ (ఆదిVII. 141) (చూ. పేరా 80)

(4) క....నీకున్ నేనపహరించి యిత్తు....(సభా. II 122) (నన్నయ గ్రంథములో నేను శబ్దమునకు బదులుగా ఏను శబ్దమే తక్కిన చోట్ల కనబడు తున్నందున, ఇక్కడ ఈ ప్రయోగము ఉదాహరించడ మయినది.)

(5) క....ఇంద్రప్రస్థ పురంబున కింద్ర గురుప్రతిభుఁ డరిగి యింద్ర సమానున్ నింద్రయశు ననుజ సహితు నృపేందుని ధర్మసుతుఁ గాంచె నెంతయుఁ బ్రీతిన్ ("155) (అచ్చులో 'ఇంద్రయశు'కు బదులుగా 'జంద్రయశు' అని ఉన్నది నాలుగు పాదములలోను మొదట యింద్రశబ్దము నన్నయ వాడి నట్లు రశికులకు తోచక మానదు. వ్రాత ప్రతిలో కూడా కనపడుతున్నప్పుడు ఈ ప్రయోగము సంభావ్య మనుటకు సంశయ ముండకూడదు.)

తిక్కన ప్రయోగములు.

(6) ఉ....ఎఱిగింపునావుఁ డున్, అయ్యతి ముఖ్యుఁ డన్నరవారాగ్రణికిం (విరా. 1. 190)

(అచ్చులో, ఎఱిగింఁపుడు న్నరూ, పయ్యది నావుడున్....పాఠాంతరము లున్నవి.

(7) చ....వడిగొని గోగణంబుఁ బొదువం బఱతెంచితి మెల్లవారము న్నొడఁబడి ("4. 200)

(అచ్చులో—బఱచితిరెల్లవారుము న్నొడఁబడి....)

(8) క....యతని నా, ఖగములఁ బొదివెన్నె మ్మెయి (భీష్మ 2. 239)

అచ్చులో యతనినా ఖగములఁ బొదివిననమ్మెయి. గాని వ్రాత ప్రతిలో వేరేదోషమున్నది.

(9) క. వివిధోత్పాతంబులకు నన్నర నీపతికిఁదోఁచుకీడునకు. (శాంతి, 11. 303) అచ్చులో 'తంబులకున్న వళులలోఁ దోఁచుఁ కీడునకు' యతిలో దోషమున్న దనిన్ని సంధిలో దోషమున్నదనిన్ని భ్రమపడి కాబోలు దిద్దినారు

నన్నయ తిక్కనల కాలములో ఇట్టి "సంశ్లేషము" విరళముగా ఉండే దంటే అంగీకరించవచ్చును, గాని లేనేలేదంటే సమ్మతేము. పోతనగారి కాలములో తరుచుగా ఉండేవని ప్రయోగములను బట్టి ఊహిస్తున్నాము.

ఉదా:—సంస్కృతములో 'ఏవంచేత్', 'నోచెత్' అని తరుచుగా 'చేత్' అనేశబ్దము కొన్నిటికి చేర్చి వాడుతారు. తెలుగు వ్యాకరణములో 'చేదర్థక మనేది' ఈ మాటను పట్టివచ్చినదే, అయితే ఇది ఋగ్వేదములో షుమ్మారే వాడినట్టు కనబడ్డదట. వేదములో విరళముగా ఉన్న 'చేత్' సంస్కృతములో ప్రచురముగా వాడుకకు వచ్చినది గదా? సంస్కృతములో కృత్వా, గత్వా అని త్వాంతములుగానే క్త్వార్థక రూపము లుండును గాని, ఋగ్వేదములో కృత్వీ, గత్వీ అనిత్వీ అంతమందు గలిగి ఉండునట; తొమ్మిది ధాతువులకు మాత్రము త్వాంతక్త్వార్థకము లున్నవట; అధర్వ వేదములో-త్వీ అంతమందుగలవిలేవట. ఋగ్వేదమందు విరళముగా ఉన్నత్వీ రూపములు బ్రాహ్మణములలో అరుదయి అధర్వవేదములో కనబడకుండా పోయినవి; తర్వాత వ్రాసిన సంస్కృత గ్రంథాలలో ఎవ్వరున్ను-త్వీ అంతమందుగల క్త్వార్థకములు వాడనేలేదు. వేదమందు విరళముగా ఉన్న త్వాంతరూపములు తరుచయి, సంస్కృతములో త్వీ-అంతములు కనబడకుండా చేసినవి. కర్తవ్య వంటి తవ్యాంత శబ్దములు ఋగ్వేదములో లేవు; అధర్వవేదములో జనితవ్య, హింసితవ్య అనే రెండు శబ్దములు మాత్రమే ఉన్నవట. బ్రాహ్మణములలో విరళముగాను, తర్వాత వ్రాసిన సంస్కృతభాషాగ్రంథములలో తరుచుగాను ఇట్టివి ఉన్నవి. అహంగతవాన్, త్వంకృతవాన్ అని అపరిమితముగా నవీన సంస్కృత గ్రంథములలో అన్ని క్రియలకు-తవన్‌చేర్చి పండితులు వాడుతూ ఉన్నరూపములు ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథములలో విరళమట; వేదములో లేనేలేవట. ఈలాగున ఇంగ్లీషులో ఇంచుమించుగా మూడువందల సంవత్సరములయి వాడుకలో ఉన్న it (=తెలుగులో 'అది') అనే శబ్దము

పూర్వకాలములో లేనేలేదు; దీనికి బదులుగా hit అనే రూపము వుండేది. 1327 వ సంవత్సరములో వ్రాసిన ఒక గ్రంథములో రెండు రూపములున్ను కనపడ్డవట. అప్పటినుండి క్రమక్రమముగా hit శబ్దము తగ్గి itశబ్దముయొక్క వాడుక ప్రచురమయి తుదకు hit భాషలో కనబడకుండా పోయినది. నేటి ఇంగ్లీషులో it అనే మాటకు బదులుగా hit వాడితే తప్పుగదా. సంస్కృత తములో 'గత్వా' అనే రూపమునకు బదులుగా 'గత్వీ' అంటే తప్పుకాదా? ఆలాగె తెలుగులో కూడా నియమముండవలెను. భాషా తత్త్వ జిజ్ఞాస. భాషా చరిత్ర జిజ్ఞాస మన ఆంధ్ర పండితులకు లేనేలేదు. లోకములోని శిష్టుల వాడు కనుబట్టి లౌకికభాషకు అనుశాసన మేర్పడవలెనని అనేకులకు తెలియదు. గనుక మన తెలుగు భాషకు, తెలుగు గ్రంథములకు ఇట్టి దౌర్భాగ్యము పట్టినది. ఉపదేశకులు, మార్గదర్శకులు, ఆచార్యులు తత్త్వదూరు లయినప్పుడు లోకమునకు అపరిమితమైన హాని కలుగునని మనము జ్ఞప్తియందుంచుకో వలెను. భాషాతత్త్వ మెరుగనివారు భాషా పండితులు కాజాలరు. అట్టివారు తాము మోసపోయి ఇతరులను మోసపుచ్చి లోకమునకు చాలా కీడు చేస్తు న్నారు. దుర్బుద్ధిచేత కాదు అజ్ఞానముచేత.

86. గ్రాంథికభాష అనగా ఒక్క నన్నయ తిక్కనల భాష మాత్రమే కాదుగదా. ఇంకా చూడండి ప్రయోగాలు. ఎఱ్ఱాప్రగడ హరివంశము పూర్వ భాగములో మూడు పద్యాలలోనున్ను ఉత్తరభాగములో రెండు పద్యాలలో నున్ను ఇట్టి సంధి వ్రాత ప్రతులలో కనబడినది. జ్ఞాపకము పెట్టుకొనిఉన్నాము. ఆ ప్రయోగములు ఇక్కడ వుదాహరిస్తాము.

1. మ. ఇన చంద్రద్యుతి కోటికిం జొరఁగ రాకెల్లప్పుడున్నాత్మభా, షన. (వ్రాతప్రతి) అచ్చుపుస్తకములో.... కెల్లప్పుడాత్మావభా, వన."

(పూ. 4. పుట 99, పద్యం 192)

2. క. సకల చరాచర....వాసుదేవుం, డొకఁడున్నాధారశక్తి.... (వ్రాతప్రతి) అచ్చుపుస్తకములో....వాసుదేవుం, డొకరుఁడ యాధారశక్తి.

(పూ. 5. పుట 104, పద్యం 32)

3. క. ఈదేవి యట్లు దుఃఖితయై దూఱఁగ నూరకుండ నగునే మన కున్, ఆదిభవుండవు. అచ్చులో....దుఃఖితయై దూలఁగ....మనకీ, వాదిభవుం డవు. (పూ. 5, పు. 104)

4. మ. ప్రగుణోత్సాహులు యాదవోత్త....తొల్లి యే, మగలున్నె మ్మెయిఁ బోరొనర్చిరె....(వ్రాతప్రతి). అచ్చులో....మగలున్ మైమయి....

(ఉ. 4. పుట 151, పద్యం 143)

5. మ.(మూడవ చరణములో) నీవును న్నట్టిభా, వను పాటించి (వ్రాతప్రతి). అచ్చు...."నీవు నన్నట్టి"....(ఉ. 7. 123)—రెండు పాఠములున్ను సందర్భోచితముగానే ఉన్నవి.

6. శా. (3వ చరణము) ఈ కార్యంబొనరించి యిందఱ ఋణంబెల్లం దగన్నీఁగుమ.... (ఉ. 10, పు. 283)

ఒక వ్రాత ప్రతిలో "తగన్ ఈఁగు" అని విసంధిగా ఉన్నది. శ. ర. లో 'ఈఁగు' 'నీఁగు' యొక్క రూపాంతరమని ఉన్నది. తత్త్వము తెలిసేవరకూ ఏలాగనుకున్నాసరే 'ఏనికి' 'నేని' రూపాంతర మని రామకృష్ణ కవిగారు నన్నయను కాచినారు గదా.

పోతరాజు ప్రయోగములు:—

1. మ....దావాగ్నిన్ వెసన్నార్తు నే, నన....
(II. 180. 3వ చరణము)

2. మ....సూనృతే తరులునుం భాషండులు న్నైన....
(II. 198. 2వ చరణము)

3. ....తలంపన్, అరసి నను గాచుపెల్లను.... (III. 155)

4. దండకము. ఎబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడన్నుందు మీజీవలో కంబె. (III. 203)

5. ,, భోగంబులం బొందుచున్నున్న యికార్య (III. 203)

6. ,, పరంజోతి వన్నన్ బ్రపంచంబవన్న న్నధిష్ఠాతవన్నన్.
(III. 203)

7. మ....జరయున్నంతము నొంద, (ఆనందముద్ర: జరయున్నాశము.) (III. 306)

8. ఉ....నావుడు, న్నానయశాలి. (III. 348, 4వ చరణము)

9. మ... పూర్వమందు జగముల్ నిర్మించునాఁడాదిన ప్పులం బుట్టించిన మీఁద నవ్వసుమతిం బుట్టించి తిన్నట్టు య, ప్పులలో. (ఆనంద: బుట్టించితింబుత్ర) (III. 405)

10. చ....గజవిభుఁడుద్ధతిన్ననఁటి కంబములున్. (III. 451)

11. మ....నే, నెనయిన్ వన్యమృగంబయాదు బలిమిన్నే తెంచు బోఁటి యీ శునకశ్రేణివధింతు, (ఇట్లుపూర్వ ముద్రణము లందున్ను, వ్రాత ప్రతులందున్ను; కాని, ఆనంద: బలిమై యేతెంచు.) (III. 653)

12. క....బలిమి గలదేని నాతోఁ గలన న్నెదిరించిపోరఁగడఁగుము (ఆనంద: గలనను. 645)

13. క....తామరసాక్ష, న్ననిమిష మునియోగిజనావన దక్షన్. (III. 703)

14. మ....విభ్రాజమానాంగుడున్, అనురాగ....శోభాలోకుడున్నై (3. 754)

15. మ....వరింతున్నంచు నేతెంచె: (ఆనంద; వరింతున్ వేగయం చెంచె.) (3. 778)

16. మ....నీదక్షుని, న్ననువర్తించినవాడు సంసరణ కర్మారంభుఁడై నిచ్చలున్ జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోజంబుట్టు చున్నుండెడిన్. (4. 48)

17. చ....కనకకుశాజినాయసనికాయవినిర్మిత పాత్రసీమము, న్నను పమ. (4. 81)

18. ఉ....సర్వము న్నతని దివ్యకళామయమంచు. (7, 142)

19. శా....నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్, ఏకాగ్రంబున సారథిన్. (8. 333)

20. క....అనుచు, న్నిన్నిదినంబుల నుండియు. (8. ₹63)

21. శా....భూకాంతాదులున్నర్థశా, మాశన్. (8. 572)

22. మత్త....విద్యల మూలగో, ష్ఠిన్నెఱింగిన (8. 593)

23. మ....సహస్రంబు న్నజస్రంబు. (9. 537, 2వ చరణము)

24. క....క్రందుకొ నెన్నూరివారిఁ గావలివారిన్. (10. పూ. 142. వ్రాతప్రతి)

25. క....యోజనమున్న రమేరధ, రాజంబులు నుగ్గులయ్యె. (10. పూ. 229)

26. క....సత్సంసర్గు, న్నారాధిత భర్గున్. (10. పూ. 282)

పద్మపురాణమందు సింగన ఇట్టి సంశ్లేషము కావించినాడు. పోతన వలెనే పాదమధ్యమందు కూడాను.

1. క. .కనియెన్, ఆతని కుత్తర మిచ్చుట. (7. 63)

2. క....సుబాహున్, అనిఁగూల్చెను. (8. 70)

3. శా. ఆయార్థధ్వ....పోయెడి, న్వేయు న్నేల దశాస్యమస్తకము లుర్విం గూల్తు. (8. 164)

4. క....వినవలయున్నతని చరిత వినుపింపుదగన్?

87. శ్రీమద్భాగవతములో (ఇప్పటి ఆనంద ముద్రణములో) పరిష్కర్తలు దిద్దక విడిచి పెట్టినవే అనేకము లిట్టి ప్రయోగములున్నవి. పోతరాజుగారి గ్రంథములో ఇట్టివి ఉండవని కొందరి భ్రమ. ఇట్టి ప్రయోగములు తప్పని భ్రమపడి, పోతరాజుగారియెడల గౌరవముచేత, ఇట్టి తప్పులు ఆయన వ్రాయవలసినవాడు కాడని ఆలాగున ఊహించి ఉంటారు. ఇవి తప్పులని తెలివితక్కువవాళ్లెవరో అంటే, ఆమాట నిజముచేసి, విమర్శించకుండా పరిష్కర్తలు గ్రంథాలు 'దిద్ది' పాడుచేస్తున్నారు, తెలియక లోకులున్ను నమ్ముతున్నారు. పోతన్నగారి కృతులలోనివే ఇరవై ఆరు ప్రయోగాలు ఉదాహరించినాము. వీటిలో అయిదు ఆనంద ముద్రణములో కనబడవు. పూర్వముద్రణములోనున్న వాటిలో కొన్ని యిందు మాయమయినవి. వ్రాత ప్రతులలోనున్నవి కొన్ని పూర్వముద్రణములలోనే పోయినవి. ఏమి లాభము కలిగినదో పరిష్కర్తలకు కొన్ని ప్రయోగములు చెరిపివేసినంతమాత్రాన ! తక్కినవాటివల్ల పోతన్న ఈ రూపము వాడినట్లు ఏర్పడదా ? కొలదిగా ఉంటే ప్రయోగవైరళ్యమని చెప్పి ఆ రూపమునకు అసాధుత్వము సాధించవచ్చునని కాబోలు ఈ పండితమ్మన్యుల తలంపు. శబ్దానుశాసనమంటే ఏమిటో తెలిసినవారైతే యిట్టి తలంపులు తలచి ఉండరు. వింతగా ఒక్క రూపము కనబడ్డా దానిని నిరాకరించి విడిచిపెట్టకూడదు. దానికికూడా అనుశాసనము చేసి తీరవలెను. నన్నయ తిక్కన ఎఱ్ఱనల కాలములో విరళముగా ఉన్నా పోతరాజు నాటికి ఈ రూపము ప్రచురముగా ఉండెనని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును. వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిలవారు పోతరాజుగారికంటె గొప్ప పండితులైతే కావచ్చును; వారియందు భక్తిగలవారు వారి మాట శిరసావహించవచ్చును. గాని పోతరాజుగారి ప్రయోగము ప్రమాణముగా చేసుకొన్నవారిని శాస్త్రిలవారు తిట్టితే, పోతరాజుగారినే తిట్టినవారవుతారు. మేమది విన సహించలేము. శాస్త్రిలవారికి తెలిసి ఉండదు. పోతరాజుగారు తరచుగా ఈ ప్రయోగము వాడినారని. శాస్త్రిలవారు భారతము బాగా చదువుకోలేదని తేలినట్టే, భాగవతముకూడా బాగా చదువుకోలేదని తేలినది. అదే రహస్యము; అది మేము బయలుపెట్టవలసివచ్చినది, తత్త్వ జిజ్ఞాసలో చేయక తప్పనిపని గనుక సాహసించినాము. తెలుగుభాషకు, తెలుగు సారస్వతమునకు, తెలుగు వ్యవహారమునకు, తెలుగు దేశమునకు ఇట్టి పండితుల భ్రమ ప్రమాదాహంకారములవల్ల అపరిమితమయిన కీడు కలుగుతున్నదని నమ్మి, ఆ కీడు తొలగించడము లోకోపకారకమయిన పని అని ఉపదేశిస్తున్నాము. మాచేత నయినంత మట్టుకు అట్టిపని చేస్తున్నాము. గనుక మొగమోటము లేకుండా మాకు సత్యమని తోచిన సంగతులు స్పష్టముగా విశద పరుస్తున్నాము. మా ప్రతిపక్షుల ప్రాచీనాంధ్ర

భాషాభిమానము కేవలము వేడబమని తెలియనందున వారు ఆదర్శముగా చూపించే భాష కృత్రిమము, అసంభావ్యము, అదృష్ట పూర్వము అయినా, ప్రవాద మోహితులయి, విమర్శించి సత్యము తెలుసుకోలేక, అసత్యమునే గురి యందుంచుకొని, వాస్తవమయిన దేశభాష నింద్యమని ఉపేక్షించి, తెలుగు వారు తమ దేశాభివృద్ధికి గొప్ప ఆటంకము కలుగజేసుకొన్నారు. సులభము, సుబోధము, సర్వజన సామాన్యము అయిన దేశభాషవల్ల కలిగే మేలు ఎట్టిదో ఎరిగినవారికి ఈ ఆటంకము మిక్కిలి దుఃఖకరముగా ఉంటుంది. అందుచేత వారు, ఎంత నింద వచ్చినా, సరే; ఎవరికి కోపము వచ్చినా సరే; ఏమి నష్టము కలిగినా సరే; అని వెనకదీయకుండా నిజము చెప్పవలసిన వారవుతున్నారు.

ఇంకా మరికొందరు మహాకవుల ప్రయోగములు చూపిస్తున్నాము:—

1. నాచన సోముడు సామాన్యుడుకాడు. అతని ఉత్తర హరివంశము వీరేశలింగంపంతులుగారున్ను వావిళ్ళవారున్ను ముద్రించినారు. సీతారామాచార్యులవారు ప్రౌఢవ్యాకరణములో ఉదాహరించిన సోముని ప్రయోగము ఈ రెండు ముద్రణములలోను కనబడదు; పరిష్కర్తలు దిద్ది రూపుమాపినారు. తంజావూరి పుస్తకాలయమందున్న వ్రాత ప్రతిలో సీతారామాచార్యులవారు ఉదహరించి నట్లున్నది. అచ్చుపుస్తకముల రెంటిలోనూ పాఠము యెట్లున్న దంటే:— (6. 226, 2వ, 3వ చరణములలో)

మ....ఘనచక్రాయుధనిష్ఠు రక్షతగళ ద్రక్తార్ద్ర సర్వాంగున
భ్యనుభూతాప్రతిమ ప్రగల్భ పరివాదాంతర్హితోద్విక్రమున్.

సీతారామాచార్యులవారి పాఠము:—"ఘన....గళ ద్రక్తాస్యసర్వాంగుని, న్ననుభూ....వాదాంతర్ధితో...."

వ్రాత ప్రతిలో "ఘన....గళద్రక్తార్ద్ర సర్వాంగుని, ననుభూతా ప్రమద ప్రగ....ర్హితో...." లేఖకుని పొరబాటు స్పష్టము. 'న్నను' అని ఉండవలెను.

మేము మరిఒక ప్రయోగము చూపిస్తాము, అది అచ్చుపుస్తకములలోనున్ను వ్రాతపుస్తకములోనున్ను ఒక్కలాగే ఉన్నది. సందేహమున కేమీ అవకాశములేదు.

క: అవ్విబుధ జగతిలోపలఁ గ్రొవ్వుదళిఁగి సురగణంబు క్షోభము నొందెన్
ఇవ్విధమునసుత్పాతము, నివ్వటిలం చొడగుటయును నిష్కరుణతతోన్.
(6. 159)

2. మనుచరిత్రము 3. 48వ పద్యము, 4వ చరణములో "రతి పయ్యెద కున్నను పైన చేతులన్" అనే పాఠము కొందరున్ను' "రతిపయ్యెదకున్నను పైనచేతులన్" అనే పాఠము మరికొందరున్ను అంగీకరిస్తారట. అచ్చుపుస్తకము టీకలో ఆలాగున ఉన్నది. మావద్ద నున్న వ్రాత ప్రతిలోనున్ను మంద పాక పార్వతీశ్వర శాస్త్రిలవారి వద్దనున్న వ్రాతప్రతిలోనున్ను మొదటిపాఠమే ఉన్నది. మాదృష్టికి అదే సందర్భోచితముగా ఉన్నది. తాటాకు పుస్తకాలలో రెండవ పాఠము కనబడే వరకూ పాఠాంతర మున్నదని చెప్పకూడదు. అచ్చు పుస్తకాలలో ఇట్టి చోట్ల పండితమ్మన్యులు పాఠాలు మార్చివేసినారు గాబోలు.

3. పారిజాతాప హరణము 1 45వ పద్యమందు ప్రస్తుత ద్విత్వనకార మున్నట్లు చెప్పిన లక్షణమునకు లక్ష్యమున్నదని రంగరాట్ ఛ్చందస్సులో ఉదాహృతమయి ఉన్నది. అందులోని పాఠము ఇట్లున్నది.

క. వచ్చినమునిపతి కెదురుగ వచ్చి నమస్కృతులొనర్చి వనితయుఁ దానున్
నొచ్చెంబు లేని భక్తి వియచ్చర రిపుభేది సలిపెనాతిధ్యంబుల్.

ఇప్పటి అచ్చుపుస్తకములో మూడవచరణము మొదటి మాట "బొచ్చెంబు" అని.

4. కళాపూర్ణోదయము 7. లోనిది ప్రౌఢవ్యాకరణములో ఉదాహృతము. మ. తరుణీశాతకటాక్ష వీక్షలకొనల్దార్కొన్న చోట్లుంబలె, న్నురు శోభా....

5. విష్ణు పురాణము 3. 172 లో "మూడున్నర"

6. పాంచాలీ పరిణయము ఆ 1. పు 5 "తొండముంగొని తగన్నెగఁ జిమ్మ"

7. కుచేలోపాఖ్యానము 3. 85—"శ్రీయుతుఁడై యన్యులకున్నె యెడ"

8. శుకసప్తతి 3. పుట 131. క.... వినుచుంటి నంత వేపులు, తిని యెన్నిమాఱు వండిదించిన దెల్లన్, 1 పుట, 156. చ. మించిన యెడన్నాకచో"

9. సానందోపాఖ్యాన 95 మత్త కోకిల.... వైఖరి, బొందితి న్నేమిగా వలెఁ"

10. రామరాజీయము...."సంహారులున్నైన." (?)

11. తిమ్మకవి రాజశేఖర విలాసము. 3. 109. "ఉ. వారక యీ పురిన్నచట,"

12. రామ స్తవ రాజము. 2. మ. తాపత్రయం, బెఱుఁగన్నియదో.

13. లక్ష్మణకవి లంకావిజయము 1 12, మ. వాచస్పతి న్యాయ్యానిన్.

14. కవిజనాశ్రయము; పు. 57, మనోహర వృత్తము 3 వ పాదము "అరంగఁ బడన్ను భయార్థములన్ ;"

పుట. 61, కందములక్షణము,—వానిపాదం, బుల నిడునది మూఁడు నేను మూఁడున్నేనున్.

88. అముద్రిత గ్రంథచింతామణి మయూఖము 1895 సం. మేనెల సంచికలో మన శాస్త్రిలవారు, "ద్రుతమున కచ్చుతో సంశ్లేషమును గుఱించి" వ్రాసిన ఉపన్యాసమందు, ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి సూత్రమున్ను దానికి అప్పకవి వ్రాసిన టీకను ప్రమాణముగా, పెట్టుకొని, అందుకు విరుద్ధముగా వాదించిన వారిచ్చిన రెండు ప్రయోగములు అపపాఠములని నిరాకరించినారు; గాని అవి అపపాఠములన్నందుకు హేతువులు చెప్పలేదు. ఈరెండు ప్రయోగములలో ఒకటి పోతరాజు భాగవతము 7. 142 వ పద్యములోనిది; రెండోది నాచన సోముని ఉ. హరివంశము 6 226 వ పద్యములోనిది; ఇవి మేము ఉదాహరించే ఉన్నాము. శాస్త్రిలవారు లక్ష్యములు తెలుసుకోకుండా, లక్షణము మాత్రము నేర్చుకొని తెలుగు పండితులయినందున, లక్షణమే—అనగా తాము చదువుకొన్నదే—పరమప్రమాణ మనుకొన్నారు; గాని; లక్షణము ఏలాగు పుట్టినదో ఆలోచించుకొన్నారు కారు. లక్షణము చెప్పినవారికి దివ్యదృష్టి ఉండెనని భ్రమపడ్డారు గాబోలు. ఎట్లయినా, లక్షణమందు వైవిధ్య మున్నదని తెలియక, తాము చదువుకొన్నదే లక్షణమని విశ్వసించి, దానికి విరుద్ధముగా ఇప్పటివారు వ్రాస్తే నిందించడమునకున్ను, పూర్వులు వ్రాసిఉంటే అపపాఠమని దిద్దడమునకున్ను సాహసించినారు. "సర్వమున్నతని" అనే అచ్చు పుస్తకముల పాఠము దాహరించిన వారిని ఎట్లు అధిక్షేపించినారో చూడండి:— లక్షణ విరుద్ధమయిన నీ పాఠమున నింత నమ్మకమేమి ? "సర్వమావిభుని" అని యచ్చు పుస్తకములలో నున్నయెడల "సర్వమున్నతని" అని యెవరైన దిద్దుదురా ? "మావిభు" అనుటకుగాని యట్టి యవిరుద్ధమయిన మఱి యేపాఠమునకుఁగాని బదులుగా నీపొరబాటచ్చునంజొచ్చి యుండరాదా, లేదాసర్వము + ఉన్న + అతని అనియేల విభాగము కాగూఁడదు ? ఇదియకవి హృదయమని నా యభిప్రాయము. సర్వము=ఈ విశ్వమెల్ల, ఉన్న = సత్పదార్థమయిన, అతని = ఆహరి యొక్క" యని యన్వయము శ్రుతి. "సదేవ సౌమ్యేద మగ్ర ఆసీత్" అని యుపనిషత్తులుద్ఘోషించెడు సదాత్మకమయిన బ్రహ్మమే యా విష్ణుఁడనియుఁ దన్మయమే విశ్వమనియుఁదాత్పర్యము. "ఈ వ్యాఖ్యానము ఎట్లున్నదంటే వేంకటరత్నము పంతులవారి యాంధ్రీకరణమును గురించి శాస్త్రిలవారన్నట్లే "కొండుభట్లు కమ్మవారికి శాంతాకార పురాణము చెప్పిన

చొప్పున"బహుజొగుజుగా"ఉన్నది. (చూ.పుట.16) "సర్వమావిభుని" అనే పాఠముకంటికి కనబడుతూఉంటే ఎవరైనా ఎందుకు దిద్దుతారు? ఆప్రశ్నకు అవకాశమేమిటి? అది సాధువుకాదని ఎవరన్నారు? ఐతే, అది అచ్చుపుస్తకములలోలేదు; దానిజోలేమున్నది? అచ్చుపడ్డ పాఠము "సర్వమున్నతని" అనేది అసాధువన్నవారు వ్రాత ప్రతులలో ఏపాఠమున్నదో చూచి మరిదిద్దవలెను. చెన్నపట్నమందు కావలసినన్ని ప్రతులు 1895 వ సం॥లో ఉండెను గదా, ఎందుకు పరిశీలించలేదు? శాస్త్రిలవారు అట్టి పరీక్షచేయకుండా ఏలాగున "సర్వమావిభుని" అనేపాఠము పోతరాజు వ్రాసి ఉంటాడని ఊహించినారు? కర్ణ పిశాచి చెప్పినదా? యోగనిద్రలో వారున్నప్పుడు కనబడినదా? ఈపాఠము కవివ్రాసిఉంటే శ్రుతులనుబట్టి తాము తెలుసుకొన్న పరమార్థము కవి హృదయమని సాధించడమునకు వల్లపడదు వారు కనుగొన్న కవి హృదయము వాస్తవమైతే, వారూహించిన పాఠము వాస్తవము కాదు. పాఠము వాస్తవమైతే, కవి హృదయము వారనుకొన్నదికాదు. వివేకము లేనివారివిమర్శము,ఇట్లే ఉంటుంది. 1895వ సం॥లో పండితులకు తెలిసిన వాటికన్న ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఈ విమర్శకు కావలసిన ప్రయోగములు దొరికినవి. వ్రాతప్రతులలో, ఓపికతో వెదకవలెను గాని, కావలసినన్ని కనబడతవి. పాదాంతమందు ద్రుతము నిలిపి తర్వాత అచ్చుఉంచితే దోషముండదనిన్ని, లక్షణవిరుద్ధము కాదనిన్ని, కొందరి భ్రమ. పాదమద్యమందు సంశ్లేషముగల ప్రయోగములుకూడా మే ముదాహరించిన వాటిలో ఉన్నవి. అట్టిదైనా తప్పనికదా అచ్చులో దిద్దినారు. ద్విత్వశ్లేషములున్నవని సిద్ధాంతము. పండితులు తమ యిష్టముచొప్పున ప్రక్రియ చెప్పవచ్చునుగాని 'రెండున్నర అనే శబ్దము అసాధువనకూడదు. అంటే చెల్లదు.

సభికులు

89. ప్రసన్నరాఘవమందు 6 వ పుటలో సూత్రధారుని వాక్యమిట్లున్నది:—

"బావా! నిజకవిత్వ తత్త్వ వినోదముదితు లీ సభికు లెట్లన్యుని యొక్క కవితచేతఁ జొక్కుదురు?"

ఇందున్న 'సభికులు' అనేశబ్దమును నిందిస్తూ వేంకటరాయశాస్త్రీ వారు తమ విమర్శమందు వ్రాసిన దేమంటే'—

"సభికులనఁగాజూదమాడించువారు. 'సభికా ద్యూతకారకాః" అమరము అట్టివానికొకనికి మదరాసులో ఈ నడుమ 250 రూపాయలు దండము విధింపబడినది. అమరుఁడు ఈ యర్థము నీ శబ్దమునకు కంఠోక్తముగాఁ జెప్పుటయు 'సభాసదస్సభాస్తారాస్సభాభ్యాస్సామాజికా శ్చతే" అని సభ్యపర్యాయములలో ఈ శబ్దమును చెప్పమియుఁ జూడ, దీని కిది రూఢ్యర్థ మనియు సభ్యా

మందు దీనిని వ్యవహరించుట లేదనియు నెఱుకపడుచున్నది. యోగముచే సభ్యార్థమును సాధించుపక్షమున, 'సభాద్యూతమాత్ర యత్వేనాస్యాస్తీతి వ్రీహ్యాదిత్వాత్ఠన్" అని రామాశ్రమీయము. 'రూఢిర్యోగ మపహరతి' అనఁగా రూఢియోగమును హరించు నను న్యాయ మేమిచేయను; మత్వర్థముచే సభ్యార్థమును సాధించుట క్లిష్టము, ఇన్నిటికిని విరుద్ధముగా ఎట్లో యోగాశ్రయముచే 'ఓసభికులారా!' యని సభ్యులను సంబోధించుట, (విధవ శబ్దమును గొప్ప ప్రభువని యర్థముగా దూతాది గణమందు చేర్పనెంచి) వారినే 'ఓ విధవలారా' యనుటవలె నున్నది. సభ్యులు సభిక శబ్దతత్త్వము నెఱింగినచో ఈ రెండు సంబోధనలచేతను సంబోధ యితలకు తుల్యఫలమే గలుగుమ." (పు. 23)

90. వీరివద్ద నేర్చుకొని కాబోలు బ్ర. శ్రీ. వావిల కొలను సుబ్బారావు పండితులవారు తమ సులభ వ్యాకరణమందు (చూ. పు. 16. 3వ భాగము.):

"వ్యాసలేఖకుఁడేది సంస్కృత శబ్దమయినది, యేది తెలుగుమాటయైనది యెఱింగి యుండవలయును. *ఎఱుంగకున్నఁ బెక్కుఁ దప్పులు వ్రాయవలసివచ్చును....పశుసమూహమును బోధించు సమజశబ్దము సమాజపర్యాయముగను, జూదగాండ్రను బోధించు సభిక శబ్దము సభ్య పర్యాయముగను వాడుట ప్రశస్తముగాదు. సభికులారాయని దూషించునపుడు చెప్పవలయుఁ గాని భూషించునపుడు చెప్పరాదు."

91. ఇట్లు 1912 వ సంవత్సరమున విద్యార్థులకు శబ్దార్థము బోధించిన పండితులవారు, 1893 వ సంవత్సరము నవంబరు తే 12 దిని తమ్ము గౌరవించుటకు సభచేసి, గజమాలతో సంభావనచేసిన నెల్లూరి పండితులకు పారితోషికముగా తాము సమర్పించిన పంచరత్నములలో నాలుగవదానియందు, వారిని తాము భూషించనుద్దేశించినవారై, "సభికులారా" అని ప్రయోగించి, దూషించినవారైనారు. చూడండి ఆ వాక్యము (అముద్రిత పు. 4)

సీ. గీ....మీబోటి సచ్చరితులు, జగతి వెలయుట, గొదవేమి సభికులార!

బహుశా ఈ పద్యము రచించేనాటికి ఈ పంతులవారి పాండిత్యము బాగా పరిపక్వతము కాలేదని తోస్తుంది. వీరున్ను వీరివంటి పండిత భిషక్కులున్ను తమ భేషజాలచేత బడిపిల్లలను మోహింపజేస్తూ ఉంటారు. వీరి భేషజతత్త్వము బయలుపడిన తర్వాత 'ఆహా! యొజ్జల పుచ్చకాయ వితమౌరా' అని నవ్వుకొంటారని ఎరుగరు. ఈ భిషక్కుల భేషజాలు చాలా ఉన్నవి.

---

* ఇందుకు సులభోపాయము అమరము కంఠపాఠము చేయుటే అని వారే బోధించినారు.

అవి వేరే ఒక వ్యాసములో ప్రదర్శింపదలచి ఉన్నాము. ప్రస్తుత విషయముతో సంబంధించినది గనుక ఇదిమాత్రము ఇక్కడ ఉట్టంకించినాము. అముద్రిత గ్రంథచింతామణి పత్రికా సంపాదకులు పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు ఈ పంచరత్నములు తమ పత్రికలో ముద్రించి ప్రకటించినప్పుడు, ఈ సభిక శబ్దమందు దోషమున్నదని విమర్శకులు ఎవరూ చూపించలేదు.

92. ఇట్లే 1880 సం. లో అముద్రిత గ్రంథ పత్రికాధిపతియగు వీర నాగయకవిగారు రచించిన 'శ్రీ బక్కింగ్‌హామ్ సింహపురీ సందర్శనము' 1885 సం. మందు ముద్రితమయినప్పుడు, అందు రెండు పద్యములలో సభిక శబ్దము ప్రయుక్తమై ఉన్ననూ ఏల ఆక్షేపించలేదు. ఆ పద్యము లుదాహరిస్తూ న్నాము.

క. ఇక్కరణి సభికు లందఱు,
బక్కింగాం సార్వభౌము భావంబునకున్
బెక్కు తెలుంగుల మెప్పులు,
నెక్కొన ఘటియించి రాత్మ నిపుణత మెఱయన్. (29)

ఉ. ఈ సభికోత్తము ల్వసుమతీశుని యాగ మనంబెఱింగి.... (30)

93. అయితే, 1897 వ సం. లో కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతుల వారు ప్రసన్నరాఘవములోనున్నూ, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు పంతులవారు సుఖమంజరీ నాటకములోనున్నూ ఈ సభికశబ్దము, సుబ్బారావు పంతుల వారున్నూ వీరనాగయకవిగారున్నూ వాడినట్టే సభ్యార్థమంటు వాడినప్పుడు, దీనినిగురించి విమర్శములు ఆరంభమయినవి. అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి పత్రికాధిపతులయిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్య గారున్నూ వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారున్నూ జట్టుగా ఉన్నట్టు తోస్తుంది. వీరు ఉభయులూ కలిసి వేంకటరత్నము పంతులవారిని శ్రీనివాసరావు పంతులవారిని ఆక్షేపించి, నిందించి, దూషించి, వారు గ్రాంథి కాంధ్రము రానివారని తోచేటట్టు అనేక వ్యాసములు వ్రాసినారు. తక్కిన విషయములతో మన కిక్కడ పనిలేదు. వేంకటరత్నము పంతులవారు వాడిన సభిక శబ్దమును గురించి శాస్త్రిలవారు వ్రాసినది (89 వ పేరాలో) ఉదాహరించినాము గాదా. శ్రీనివాసరావుగారి ప్రయోగమును మొట్ట మొదట రామకృష్ణయ్యగారు—'సభికులనగా జూదగాండ్రు. సభికాద్యూత కారకాః అని అమరము. గాన, నిచటి సభయందు జూదగాండ్రుండుటకు కారణ మేమి' అని ఆక్షేపించినారు. అందుపైని. శబ్ద రత్నాకరమందు ఈ సభిక శబ్దమునకు 'సభయందుండు ధర్మజ్ఞుఁడు' అనే అర్థ మున్నదనిన్నీ, కొందరు

కవులు ప్రయోగించి ఉన్నారనిన్నీ, శశిలేఖా పత్రికలో రావుగారు సమాధానము చెప్పినారు. రామకృష్ణయ్యగారు శబ్దరత్నాకరములోని అర్థమసంబద్ధమని, 'సంస్కృతేతరప్రయోగముల కేమిగాని సంస్కృతమున నిట్టి ప్రయోగములున్న రావుగారువానింజూపఁ బ్రార్థితులు' అని తిరిగి అధిక్షేపించినారు. శ్రీనివాసరావు గారుచూపించిన ప్రయోగములను అంగీకరించక శేషాద్రి వేంకటేశ్వరరావుగారు పత్రికాధిపతిగారికి ఒకజాబు వ్రాసినారు. దానిలోని వాక్యము లుదాహరిస్తాము: 'అవి అన్నియు నాధునిక కవిప్రయోగము లగుటచే వానింగురించి నేనేమియు వ్రాయనక్కరలేదు, మీ వాదము ప్రకార మీ శబ్దమునకు సభ్యుఁడను నర్థము నైఘంటికముకాదు. కాకపోయినను లోకమునఁ గొందఱు సభ్యులనుటకు బదులు సభికులని వాడుచుండుట నిజము. ఇట్లే శ్రీనివాసరావుగారును పొరబడి దీనిం బ్రయోగించి, మీవలన నాక్షేపింపబడి యెట్లైన నా పదమునకు సభ్యుఁడను నర్థమును సమర్థింప యత్నించుచున్నారని తోఁచెడిని....సభ్యపర్యాయము లలో నమరుఁడు సభిక శబ్దము చెప్పమి యేలొకో దానికిఁ గారణమరయవల వదా? ఆ యర్థ మీ శబ్దమునకు రూఢి విరుద్ధ మగుటయే కారణము. రూఢ్యర్థము ద్యూతకారులు గావున నదిచెప్పఁబడినది. దాని నెఱుంగక సభ్యార్థమున నాధునిక కవులు చేసిన సభిక ప్రయోగముల నెన్నింటంజూపిన నేమి ప్రయోజనము? ఈ కోలాచలముగారి వాదము చీఁకటితోనే తాంబూల మేమిరా? ఉల్లి గడ్డలతో జల్దియన్నముం దింటిని. ఉల్లి గడ్డ లేలరా? సెగసెంకటము. ఛీ ఛీ ఎక్కడ తగిలించుకొంటివి? నాకును మా నాయనకును మా వదినె తగిలించినది. మా యింట నందఱికి సెగ సంకటమే' అన్న సామితెగా నున్నది. ఎంత సరస ముగా ఉన్నదో చూచినారా సభిక శబ్ద విమర్శము?

"ఈ సభికుల్ గనుంగొనఁగ నిట్లయితిన్ వగనాకు వింతయే" అనివిరాట పర్వము 2. 176 వ పద్యమందు సభ్యార్థమందు తిక్కన సభిక శబ్దమువాడినట్టు ఒకరు ఆప్రయోగము చూపిస్తే, ఈ వెంకటేశ్వరరావుగారు ద్రౌపదీ వాక్యమున మత్స్యరాజు నాస్థానమువారు....అందలి ప్రముఖులా సమయమున జూదమాడు చుండిరి గావున నాసభయందు ధర్మరాజుయొక్క పూర్వకృత దుర్ దూత దోషముచేతఁ దనకిట్టి భంగపాటు కలిగె ననియు భావమగునట్లుగాన సభవారి నందఱిని 'సభికులు' అని వచించినది, ఈ పద్యమునకు మూలభూతమైన శ్లోక సముదాయములో సభికులను నీమాటకు ధూర్తాపి అని ఉన్నది. "ధూర్తోక్ష దేవ కితవోక్ష ధూర్తోద్యూత కృత్సమాః" "సభికా ద్యూత కారకాః" అని అమరము. ద్రౌపది కీచకపాద తాడనము పొందిన విరాట సభయందు జూదము జరుగు చుండెను. "విఘ్నంకరోషి మాత్స్యానాం దీవ్యతాం రాజసంసది = జూదమాడు చున్న మాత్స్యులకు విఘ్నముం జేయుచున్నావు" అని ధర్మరాజు ద్రౌపదితో

అన్నట్టు సంస్కృత భారతమందున్నది, అని సమాధానము చెప్పినారు. వీరి వాదములో మాకు బోధపడని వింతయేమిటంటే, అమరములో సభిక శబ్దార్థము ద్యూత కారకాః అనిఉన్నదంటూ "సభికులనగా జూదగాండ్రు" అని రామకృష్ణయ్యగారున్ను. "జూదగాండ్రను బోధించుసభిక శబ్దము సభ్య పర్యాయముగ వాడుట ప్రశస్తము గాదని" సుబ్బారావుగారున్ను, ద్యూతకృత్, ద్యూతకారక శబ్దములున్ను వాటి అర్థములున్ను తారుమారుచేసి తబ్బిబ్బులు పడినట్టు కనబడుతున్నది. వీరిమిత్రులు వెంకటరాయశాస్త్రిలవారున్ను వేంకటేశ్వర రావుగారున్ను వీరిభ్రాంతిపోగొట్టక ఉపేక్షించినారేమి? సభిక శబ్దమునకు సంస్కృతములో ఏమి అర్థమున్నదో ప్రయోగములు చూపి ఎవరూ చెప్పరేమి? సభికులనగా ద్యూతకారకులుగాని ద్యూతకృత్తులు కారుగదా.

94. సభిక శబ్దమునకు 'ద్యూతకారకః,' అనే అర్థము అమరములో ఉన్నదన్నమాట నిజమే. అయితే, అమరుడు చేసిన నామలింగాను శాసనము సంస్కృత గ్రంథము లందున్న సంస్కృత భాషాశబ్దములకే చెల్లవలెను. సంస్కృతభాష లౌకిక భాషగా వాడుకలో ఉన్నప్పుడు ఆ భాషలోని శబ్దములున్ను వాటి అర్థములున్ను ఏర్పడ్డవి. ఆ భాషయొక్క వాడుక పోయిన తర్వాత, ఆభాషలో గ్రంథములు వ్రాసేవారు పూర్వము ఏర్పడి ఉన్న శబ్దములున్ను వాటికి ఏర్పడిఉన్న అర్థములున్ను లెస్సగా తెలుసుకోవలసిన నియమము ఉచితమయినదే. సభాశబ్దమునకు సంస్కృత భాషలో అనేకార్థము లున్నవి. (1) గృహము, (2) సమాజము, (3) ద్యూతము—(సభాద్యూతం. సభాగృహమితి రుద్రః) రాజుకొలువుకూటము 'రాజసభా', ధర్మ నిర్ణయము చేసే సభ. 'ధర్మసభా', మల్ల యుద్ధమందు జయాపజయములు నిర్ణయించే సభ "మల్లసభా", అట్లే జూదరుల సమాజము 'ద్యూతసభా' జూదమాడే గృహముకూడా 'ద్యూతసభా'. ఏ సభలోనయినా కూర్చున్నవారు 'సభ్యులు', 'సభాసదులు', 'సభాస్తారులు', ఈశబ్దమును 'రాజ నియుక్తులకున్ను' ఉత్తనే కూర్చుండి చూచేవారికిన్ని చెల్లును. చాణూరముష్టికులతో రామకృష్ణులు మల్లయుద్ధము చేసినప్పుడు కంసునిచేత నియుక్తులయిన మల్లసభాధి కృత్తులు మల్ల సభాసదులని సంస్కృత భాగవతమందున్నది. యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలోనున్ను దాని వ్యాఖ్య విజ్ఞానేశ్వరీయములోనున్ను 'ద్యూతసభా' 'ద్యూతః' 'సభికః', 'ధూర్తకితవః' 'గృహః' మొదలయిన శబ్దములకు ధర్మశాస్త్రమందు ద్యూత సమాహ్వాయమనే వివాద పదనిరూపణములో పారిభాషిక పదములుగా నిర్వచనము లున్నవి. 'సభికుడు' రాజుచేత 'నియుక్తుడ'యిన 'ద్యూత సభాధికారి' 'ద్యూత సభాపతి' 'ద్యూతసభాధ్యక్షుడు', అనే పేళ్ళుకూడా ఉన్నవి. సభాపతి శబ్దము సభిక శబ్దమువలెనే 'ద్యూతగృహస్వామీ' అనే అర్థము కలిగిఉన్నది.

'ద్యూతసభ' ప్రసిద్ధమయిన స్థలమందుండవలెను. నిర్ణీతమయిన 'శుల్కము' గెలిచిన జూదరులు 'సభాధికారికి' చెల్లించవలెను. 'సభికుడు' నిర్ణీతమయిన సుంకము రాజుకు చెల్లించవలెను. తగవులు పరిష్కరించే అధికారము 'సభికుని'యందే ఉన్నది. అతని మాట మీరినవారిని రాజు దండించవలెను. కొన్ని తగవులు తీర్చుటకు పంచాయతీవారిని నియమించవలెను, అందులోని 'సభ్యులు' ద్యూతసభాధికారులే; సాక్షులు జూదరులు. ఇప్పుడు అబ్కారీ ఉద్యోగస్థులు, ఇజారాదార్లు, లైసెన్సులు, డిపోలు అంగళ్ళు మొదలయినవన్నీ ఉన్నట్టే, పూర్వము ద్యూత వ్యవహారము నిర్వహించే డిపార్టుమెంటు ఒకటి సాంగముగా రాజ్యములో ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. దీనివల్ల రాజుకు కొంత ఆదాయము వచ్చేది. ఈ కాలములో పన్నులు వసూలుచేసే అధికారము కలవానికి కలెక్టరు అనే హోదా ఉన్నట్టే, ద్యూత సభాధికారికి 'సభికః' అనే హోదా ఉండేది. 'సభికులు' అన్నవారు జూదమాడేవారు కానేకారు; రాజుచే నియుక్తులయిన అధికార్లు: ద్యూతక్రీడల సూపర్వైజర్లు, సూపరింటెండెంట్లు ద్యూతము వ్యసనమైనా, ద్యూతకృత్ నింద్యుడైనా, సభికత్వము నింద్యము కాదు. సురాపానము నింద్యమైనా, అబ్కారీ కంట్రాక్టరుగాని అబ్కారీ డిపార్టుమెంటువారుగాని నీచులు నింద్యులు కారు వినోదార్థము ఇప్పుడు చదరంగము, చీట్లపేక వలెనే, పూర్వము రాజులు తమ సభాగృహములలోను, సంసార్లు తమ యిండ్లలోను, ద్యూత మాడుకొనేవారు. అట్టిచోట్ల ద్యూతకారకు లయిన 'సభికులు' అనే అధికార్లుండరు. అందుచేతనే సభాపర్వములో ద్యూతవర్ణనమందు ఎక్కడా సభికశబ్దము ప్రయుక్తము కాలేదు. జూదమాడేవారు ద్యూతకృత్తులు, ధూర్తులు, కితవులు. విరాటసభలోకూడా ద్యూతకృత్తులేగాని ద్యూతకారకులు లేరు.

94. పూర్వకాలమందున్న రాజ్యవ్యవస్థను పట్టి ఏర్పడ్డ వ్యవహారములో 'సభా' అంటే 'ద్యూతసభ' అనే అర్థముండేది. గనుక 'సభికః' 'సభ్యః' 'సభాపతిః' 'సభాధికారీ' 'సభాధ్యక్షః' పర్యాయ పదములుగా 'ద్యూత' అనే మాట ముందు లేకుండానే వాడుకలో ఉండేవి. ఇప్పుడు 'కలెక్టరు' అనేశబ్దమునకు ముందు 'రెవిన్యూ' అని చేర్చి 'రెవిన్యూ కలెక్టరు' అననక్కరలేదు. కలెక్టరు అంటే, బిల్ కలెక్టరని యెవరూ అనుకోరు. ఆ ప్రకారముగానే సభిక శబ్దమునకున్ను సభాపతిశబ్దమునకున్ను ద్యూతసభతోగల సంబంధముచేత 'ద్యూతకారకాః' అనే అర్థము వచ్చినది. ఆ అర్థము సభికశబ్దమునకుమాత్రము అమరుడు చెప్పినాడు. "సభా(ద్యూతసభా) ఆశ్రయత్వేనాస్త్యస్యేతిసభికః" అని ఒకరు, 'సభా (ద్యూతమ్) ఆశ్రయత్వే నాస్తస్యేతి సభికః' అని ఒకరు, 'వ్రీహ్యాదిత్వాత్ఠన్' అని ఒకరు, 'వికార సంఘేతిష్ఠికః' అని ఒకరు.

'ద్యూతంకారయతీతి ద్యూతకారకః షణన్తాత్ స్వార్థేకః' అని ఒకరు— ఇట్లు లక్షణము చెప్పినారు. సభిక శబ్దమునకు 'సభీకః' అని శబ్ద రత్నావళిలో రూపాంతర మున్నది. 'సభ్యః' అంటే 'సభికః' అనే అర్థముకూడా ఉన్నదని జటాధరుడు చెప్పినాడు. శబ్దకల్పద్రుమములో 'సభాపతిః = సభికఃద్యూతగృహ స్వామీ' అని ఉన్నది. ఆప్టే (Apte) గారి ఇంగ్లీష్-సంస్కృత కోశమందు 'Courtier' అంటే సభ్యః, 'సభిక' అని కూడా ఉన్నది. శబ్దరత్నాకరములో 'మెంబరు=సభికుడు' అని ఉన్నది. సభ్యసభిక శబ్దములు సమానార్థకము లయి నట్టే కదా.

95. సభా శబ్దమునకు ద్యూతమనిన్ని ద్యూతసభ అనిన్ని ఏభాషలో వ్యవహారమున్నదో, ఆ సంస్కృత భాషలోనే సభిక శబ్దమునకు 'ద్యూత కారకః అనే అర్థము రూఢమయిన దని చెప్పడము యుక్తము; గాని, సత్స మాజార్థమందే సభాశబ్దవ్యవహారము గల తెలుగుభాషలో....సభా శబ్దమునుండి పుట్టిన సభిక శబ్దమునకు తత్సంబంధమువల్ల కలిగిన సభ్యార్థము నిషేధించి, తెలుగువారి వ్యవహారములో సభాశబ్దమునకు లేని అర్థము విధించుట కేవలము అయుక్తము; అందువల్ల లోక వ్యవహారమునకు విరుద్ధమయి పండితుల భాష హాస్యాస్పదమవుతుంది. 'పండితులను సభికులారా' అని ఎవరైనా సంబోధిస్తే, తమ్మును నిందించినారని వారనుకోవడము; పండితులు జూదమాడేవారిని 'సభికు లారా, అని సంబోధిస్తే, లోకులు నవ్వడము—ఇంతే ఫలము. తెలుగుభాష వేరు; సంస్కృతభాష వేరు. తెలుగు ఇప్పుడు ప్రజల వాడుకలో ఉన్నది. సంస్కృతము గ్రంథాలలో మాత్రమున్నది. సంస్కృత శబ్దములు తెలుగులో చేరిన తర్వాత తెలుగువారి వాడుకను పట్టే వాటి అర్థము, ప్రయోగము నిర్ణయించవలెను; గాని, సంస్కృత భాషాలక్షణమును పట్టి నిర్ణయించ వల్లకాదు. యజ్ఞములు చేసేకాలములో యజమాన శబ్దమునకు 'యజ్ఞము చేస్తూ ఉన్నవాడు' అనే అర్థమే ఉన్నది. ఆ శబ్దము విశేష్యము కాదు; యజ్ అనే క్రియయొక్క శత్రర్థకరూపము, యజ్ఞాలు నామావశిష్ట మయినతర్వాత 'యజమానః' అంటే గృహపతిః అనే అర్థము వచ్చినది. తెలుగులో 'యజమానులు' అంటే గృహ పతులు అనే అర్థమేకాక, సేవకులకు స్వాములు, అధికారులు మొదలుగా గల మరికొన్ని అర్థములు పుట్టినవి; బహు వచనరూపము యజమానులుగా నున్నం దున, తెలుగుభాషావ్యవహార వాసనచేత ఇకారాంతశబ్దమని భ్రమపడి ఆ పండి తులు 'యజమాని' అని ఏకవచనరూపము ఊహించి, వాడుకలోనికి తెచ్చినారు. 'యాజమాన్యము' అనే శబ్దము ఇప్పుడు వాడుకలో ఉన్నది. 'మహమ్మదల్లీ సాయబుగారి యాజమాన్యము క్రింద నొక సభ జయప్రదముగా జరిగెను' అని పత్రికలలో వ్రాస్తున్నారు. ఇట్లే తెలుగువారి వాడుకలో ఉన్న సంస్కృత

శబ్దాలు వేనవేలు రూపమందుగాని, అర్థమందుగాని, రెంటియందునుగాని ఏదో మార్పుచెంది ఉన్నవి. గ్రంథములలో కొన్ని దూరినవి, కొన్ని వ్యవహారములో మాత్ర మున్నవి. పాణిన్యాదుల అనుశాసనము చొప్పున వాటి రూపము లేదని, కోశకారులు చెప్పిన అర్థములకు విరుద్ధమని, సంస్కృత భాషాపండితులు నిందించి, సంస్కృతములో ఉన్నట్టు తెలుగులో వాడమంటే చెల్లుతుందా? భాషాతత్త్వము బోధపడ్డ పండితులు ఇట్టిపని తల పెట్టుదురా? వాడుకమారుతూ ఉంటుందని తెలిసినవారు గనుక, వాడుక ఏలాగు ఉంటే అలాగే శబ్దాలకు అర్థము చెప్పుకోవలసి ఉంటుందనేగదా 'తదశిష్యం సంజ్ఞా ప్రమాణత్వాత్' (1. 2. 58), 'లుబ్యోగా ప్రఖ్యానాత్ (1. 2. 54). యోగప్రమాణేచ తదభావేఽ దర్శనంస్యాత్ (1. 2. 55), ప్రధాన ప్రత్యయార్థవచన స్యాన్య ప్రమాణత్వాత్ (1-2-57) కాలోపసర్జ నంచతుల్యమ్ (1. 2, 57) అనిచెప్పి నియమాలు చేయడము మానివేసినారు పాణిన్యాదులు"

95. ప్రతిభాషలో నున్న అన్య భాషాశబ్దములు ఎక్కువగానో తక్కువగానో చేరిఉంటవి. వేరువేరు భాషలు మాట్లాడే జనులు పరస్పర సంబంధము కలవారైతే, ఒక భాషలోని మాటలు మరిఒక భాషలో కలియక తప్పదు, అన్యభాషా గ్రంథములు చదువుకొన్నవారు ఆభాషలోని శబ్దములు తమ భాషలోనికి చేర్చుకోవడమునకు అనేక కారణము లుంటవి. అట్లా చేర్చుకొన్న శబ్దములు లౌకిక భాషలో నుండక, కేవలము గ్రంథస్థమయి ఉంటే, అవి వాస్తవమైన దేశభాష (అనగా పండితపామర సామాన్యముగా దేశస్థులు వ్యవహరించేభాష) లోనివని చెప్పకూడదు. అన్యదేశ్యములయినా, లౌకిక భాషలో చేరినవయితే, అవి గ్రంథమందున్నా, దేశస్థులకు దేశ్యపద ములవలెనే పరిచితమయి ఉంటవి. దేశభాషా పండితులు లెస్సగా విమర్శించి దేశభాషలోనున్న ప్రతి శబ్దమునకున్న వ్యుత్పత్తి నిరూపించి, ఇది దేశ్యము, ఇది అన్యదేశ్యము, అని ఏర్పర్చగలరు, గాని, ఇతరులందరూ లోక వ్యవహా రములో ఈ భేదము తెలుసుకోకుండానే, తెలిసినా, పాటించకుండానే, భావ బోధకముగా ఏమాట ఏవేళకు స్ఫురిస్తే ఆమాటే వాడుతారు. ఏ భాషనుండి ఏ శబ్దము తమ భాషలోనికి వచ్చినదో, కనుక్కొని, ఆభాషలో ఆ శబ్దము యొక్క తత్వము ఏమిటో తెలుసుకొని, ఆ తత్త్వము చొప్పున ఆ శబ్దము యొక్క రూపము, అర్థము, ప్రయోగము బోధపర్చుకొని, అన్యదేశ్యములు వాడవలెనని నియమముంటే, పండితులకయినా, నాలుక కదలదు సరేకదా, కలమయినా నడుస్తుందా? మన తెలుగుభాషలో ఉన్న శబ్దములు తెలుగుమాటలే కాక, సంస్కృతము నుండి వచ్చిన తత్సమాలు, పాళీ మొదలయిన ప్రాకృత ములనుండి వచ్చిన తద్భవాలు, అరవము, కన్నడమునుండి వచ్చిన అన్య

ద్రావిడములు, హిందూస్తానీ, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, పోర్తుగీజు, మలై మొదలయిన వాటినుండి వచ్చినవన్నీ కలవుగదా; ఈ చెప్పిన భాషలన్నీ అభ్యసించడమునకు తగిన ఓపిక భాషాతత్త్వాన్వేషణమందు అభిలాష కలవారికి ఉంటే ఉండేనిగాని, సంసారములో ఈదులాడే అందరికీ ఉంటుందా? అంత ఓపిక ఉన్నవారికయినా, ఈ చెప్పిన అన్నిభాషలలోనుండి వచ్చిన శబ్దముల తత్త్వము నిరూపించడము సాధ్యమా? అది సాధ్యమయినా లోక వ్యవహారమందు సిద్ధమయి స్థిరపడి ఉన్న శబ్దముల రూపమున్ను అర్థమున్ను సంబంధమున్ను ప్రయోగమున్నుతాము నేర్పిన తెలుగు శబ్దతత్త్వమునకు విరుద్ధముగా కనబడితే, దిద్ది వ్యవహారము మార్చడము సాధ్యమా? తాము నిరూపించిన తత్త్వము తాముగానిఇతరులుగాని పునర్విమర్శము చేసినప్పుడు తప్పని తెలిస్తే, తిరిగీ లోక వ్యవహారము మార్చవలసి వస్తుందే! ఈలాగున లౌకికభాష 'సంస్కరించడమునకు ఏదేశమందున్నూ ఎవ్వరున్నూ ఎప్పుడున్నూ పూనుకోలేదు. బాగా ఆలోచించుకొంటే అది పిచ్చిపని అని బోధపడక మానదు.

96. సంస్కృత భాషాపాండిత్యముకల తెలుగు పండితులు సంస్కృత శబ్దముల లక్షణ మెరిగినవారు గనుక అవిమాత్రము ఆ లక్షణము చొప్పున వాడగలరేమోకాని, వాటివలెనే తెలుగులోనికి వచ్చిన సంస్కృతేతర భాషా శబ్దములు ఆయా భాషల లక్షణము చొప్పున వాడగలరా? అసలు అట్టి శబ్దములు యేయే భాషలనుండి తెలుగులోనికి వచ్చినవో తెలుగు పండితులు చెప్పగలరా? కోశాలలో అట్టి శబ్దముల వ్యుత్పత్తిని గురించి వ్రాసిన వ్రాతలలో చాలా తప్పులున్నవే ప్రాకృత భాషలనుండి వచ్చిన శబ్దముల కయినా వ్యుత్పత్తి సరిగా తెలియక అన్నీ 'వైకృతము' అని చెప్పి ఊరుకుంటారే. ఐతే, సంస్కృతేతర శబ్దములన్నీ—ప్రాకృతభవములుకానీ, అన్యదేశ్యములు కానీ, దేశ్యములేకాని తెలుగుభాషలో ఏకాలమందు ఏలాగున తమ సహచరులు వాడుతారో, ఆకాలమందు అలాగుననే పండితులుకూడా వాడక తప్పదు. అన్యదేశ్యములు అన్యదేశ భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధమయినప్పుడు ఆయా భాషల లక్షణము ఎరిగినవారు తప్పు పట్టితే, తెలుగు పండితులు ఏమి సమాధానము చెప్పుతారు? 'అన్యదేశ్యాలు అనేక భాషలనుండి వచ్చినవి. ఆభాషలన్నిటి లక్షణమున్ను మేము నేర్చుకోలేము. తెలుగులో ఆశబ్దములు ఏరూపమున్ను ఏఅర్థమున్ను కలిగి ప్రసిద్ధముగా ఉన్నవో, అట్లేగాని మరిఒకలాగున వాడలేము; అలాగున వాడుట తప్పుకాదు" అనిగదా సమాధానము చెప్పవలెను. ఇట్లే ఇంగ్లీషు భాషలోనికి వచ్చిన అన్యదేశ్యాల విషయమై ఇంగ్లీషు పండితులు ఇంగ్లీషు భాషా వివరణములో స్పష్టముగా వ్రాసినారు. ఈ లోకములో ఎన్ని భాష లున్నవో ఇంచుమించుగా అన్నిటిలోని శబ్దాలున్ను ఇంగ్లీషుభాషలో

చేరినవి. అవి ఇంగ్లీషువారు సాధారణముగా ఏ చొప్పున ఉచ్చరిస్తారో, ఏ అర్ధమందు వాడుక చేస్తారో, అట్లే సాధువుగా నిశ్చయించు కొన్నారు. ఐతే వాటి వ్యుత్పత్తి నిరూపించినప్పుడు సాధ్యమయినంత శ్రద్ధతో పరీక్షించి ఆయాభాషలలో ఆయాశబ్దములకు గల రూపములున్ను అర్ధములున్ను వ్రాస్తారు. ఆ అనుశాసనమునకు వాడుక విరుద్ధముగా ఉంటే తప్పుకాదు. సంస్కృతమునుండి తెలుగులోనికి వచ్చినశబ్దములు తెలుగువారి వ్యవహారములో రూపమందు అర్ధమందు మారితే ఆమార్పు అంగీకరించక తప్పదు. అన్యదేశ్యములను గురించి తెలుగు పండితులు చెప్పే సమాధానమే సంస్కృత శబ్దములను గురించి సంస్కృత భాషా లక్షణము తెలియని తెలుగువారు చెప్పగలరు. "ఏశబ్దము సంస్కృతమో, ఏశబ్దము ప్రాకృతమో; ఏది దేశ్యమో. ఏది అన్యదేశ్యమో, ఆచర్చ మాకెందుకు? సిద్ధాంత కౌముదిలోను అమరములోను ఎట్లుంటేమాకేమి? తెలుగున వ్యవహరించే టప్పుడు సంస్కృతము వచ్చినవారున్ను రానివారున్ను ఒక్కలాగునే మాట్లాడుతున్నారు. సంస్కృతము బాగా చదువుకొంటేనేకాని తెలుగు వ్రాయకూడదని నియమించడము అవివేకముకాదా? అట్టి నియమము చెల్లుతుందా? సంస్కృత పండితులయినా. గ్రంథాలలోనే సంస్కృతశబ్దాలు సంస్కృత భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధముగా వాడుతున్నారే అని మావంటి వాళ్ళు సమాధానము చెప్పుతారు.

97. సభిక శబ్దము గురించి ఇంతమట్టుకు పీకులాడిన వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు సంస్కృతమందు బ్రహ్మాండ నాయకులట గదా! ఇంతోటి సంస్కృతపండితులు తమ కథాసరిత్సాగరములో సంస్కృత శబ్దాలు ఏలాగున వాడినారో చూడండి.

"ఒకరిమీఁద నొకరికి అనుమానము కలిగెను. (పు. 31) వివాహ లగ్నము, ఇప్పుడే నిశ్చయించుటకు ఏమి అభ్యంతరము? (పు. 272), మొదటి ప్రతిజ్ఞను జ్ఞాపక పఱిచి (226), గుట్టు బుజువు చేసెదను (276) మహాధనుఁడైన వర్తకుఁడు (84). రత్నవర్తకము (86) నంది అతనిని ఆటంక పఱిచెను (4) శివశర్మమాత్రము నిరాటంకముగా ప్రవేశించును. (26). ఇతని సంగతి వాసవదత్తచెవికి అంది (74). ఉత్సవము అనేక దినములు జరిగి (నివర్తించినది) (189). ఆశాపము మూడునెలలకు నివర్తించును. (477). ప్రేరేపింప (445). అపదూరు (281). అపనమ్మకము, (797) కుచోద్యము."

ఇవిన్నీ, వీటివంటివి ఇంకా ఎన్నో ఆ గ్రంథమందేకాక వీరు వ్రాసిన తక్కిన గ్రంథములందుకూడా ఉన్నవిన్నీ, తప్పులు అని సంస్కృత శబ్ద తత్వమును పట్టి వీరిలాటి సంస్కృత పండితులు కొందరు ఆక్షేపిస్తారే;

ఇవి తప్పులయితే. సభిక శబ్దము అసాధువని ఆక్షేపించడము గొంగళిలో తింటూ వెంట్రుకలు ఏరినట్లు కాదా? అయితే, మేముమాత్రము ఈ శబ్దములలో లోక వ్యవహారానుసారముగా ఉన్నవన్నీ, సాధువులనే వాదిస్తాము. మేము చెప్పే సమ్జాయిషీ చిత్తగించండి. ఇవిన్నీ ఇట్టి శబ్దములు ఎన్ని ఉంటే అన్నిన్నీ' సంస్కృతమునుండి వచ్చినా, తెలుగువారి వ్యవహారములో సిద్ధ శబ్దములయినవి. సంస్కృతములో వాటికున్న అసలు రూపమున్నూ, అర్థమున్నూ, ప్రయోగమున్నూ సంస్కృత పండితులకయినా సంస్కృత గ్రంథములలో మాత్రమే స్ఫురించును. లోక వ్యవహారములో ఉన్న రూపము, అర్థము ప్రయోగము మాత్రమే తెలుగుభాష వాడుతున్నప్పుడు తటుక్కున మనస్సుకు తట్టుతవి. తెలుగువారిలో సంస్కృతము వచ్చినవారు ఒకరు ఉంటే, సంస్కృతము రానివారు పదివేలమంది ఉంటారు. వారూ వీరూ కలిసి మెలసి, పరస్పర సంబంధము గలవారై ఎల్లప్పుడూ ఒక్క విషయమును గూర్చి ఒక్క విధముగానే భావబోధకముగా వ్యవహరిస్తూఉంటారు; గనుక, సంస్కృతము చదువుకొన్నవారి భాషకున్నూ అది చదువుకోని వారి భాషకున్నూ వైషమ్యము తగ్గి, సామ్యము స్థిరపడుతుంది. సంస్కృతాలు వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయాది బహువిధముల మారిగదా తద్భవాలయినవి. ఈమార్పు అపండితుల నోటనయిన దనవలెను, గాని, పండితులు తెలియక చేసినదన వల్లకాదే. అపండితుల సంఖ్య ఎక్కువగా నున్నందున వారితోసహవాసము, సంభాషణము అనివార్యమయి, వారివాడుక పండితులకు అలవాటు కాక తప్పదు, పండితులన్నవారు పుట్టేసరికే వారి పూర్వులు వ్యవహారముకోసము లౌకికభాష తయారుచేసి ఉంచినారు. పుట్టినది మొదలుకొని వారు ప్రతి దినము, ప్రతి క్షణము అదే వాడుతున్నారు. 'అపండితులు' అంటే హీనజాతుల వారని తలచ కూడదు. అగ్రవర్ణముల వారిలోనే, తగు మనుష్యులన్న వారిలోనే, శిష్టులన్న వారిలోనే, పండితుల బంధువులలోనే, వారి కుటుంబమువారిలోనే, సంస్కృత భాష బాగా అభ్యసించని వారున్నారుకారా? వారే అపండితులని మా అభిప్రాయము. ఏ భాషలోనుండి వచ్చినవయినా దేశభాషలోని మాటలన్నీ దేశములోనున్న అగ్రవర్ణముల వారినోటనే నలిగి, వ్యవహార యోగ్యమయి, సాధుత్వము పొంది, సంస్కార నిరూపణమునకు తగి ఉంటవి. లౌకిక భాషలన్నీ ఇట్లే ఏర్పడ్డవి. ఇట్టి లౌకిక భాషకే ఒక దానికి పాణిన్యాదులు శబ్దానుశాసనము చేసినారు. అదే సంస్కరణము. ఇక వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు వాడిన అనుమానాది శబ్దములు, కుండలికరణము చేసిన 'వివర్తించినది' తప్ప, లౌకిక వ్యవహారానుసారముగా ఉన్నవి; గనుక, సాధువులు. నన్నయ మొదలుకొని కవులందరూ ఇటి శబములు వాడుతూ ఉన్నారు.

'పృషతు పరోక్షంబున; (ఆది 4. 218) అంటే 'పృషతుడు చనిపోయిన పిమ్మట' అని అర్థముగదా, సరిగా ఇట్లు పరోక్ష శబ్దము సంస్కృత గ్రంథములందున్నదా ? ఎట్టి ఘట్టములను, నెట్టి యాపదలను, నెట్టి తీరములను ముట్టఁబడిన వంతలెల్లఁబాయు (ఆది 4. 63) అనే వాక్యములో నన్నయ వాడినట్లు ఘట్టశబ్దము సంస్కృతములో వాడుదురా ? శ్రీనాథుడు భేషజమనే శబ్దము మోసమనే అర్థమందు హరవిలాసము (3, 90) లో వాడినాడుగదా; ఈ శబ్దము ఈ అర్థములో వ్యవహారిక భాషలో తెలుగువారు వాడుతున్నదిగాని సంస్కృతమం దున్నదా ? తిక్కన 'అనుమానము' అనే శబ్దము సందేహార్థ మందు ప్రచురముగా వాడి ఉన్నాడు. (చూ. విరాట 1. 260. 2. 102, 268) అయితే సంస్కృత నిఘంటువులో అనుమానమ్—అనుమితి కరణం, అనుమితిః అనుమా; వ్యాప్తి విశిష్టపక్ష ధర్మతాజ్ఞాన జన్యజ్ఞాన మనుమితిః' అని ఉన్నదిగాని 'సంశయము', సందేహము అని లేదే. తిక్కన కాలమందు మన కాలమందున్నట్లే, తెలుగువారి లౌకిక వ్యవహారములో అనుమాన శబ్దమునకు సంస్కృతమందు లేని ఈ అర్థ మున్నందున, ఆ శబ్దము సంస్కృత భాషలోని దైనా, తెలుగువారి వాడుక ప్రకారమే సంశయార్థమందు భారతమున ప్రయోగించి, ఆ శబ్దము నుండి తెలుగున పుట్టిన క్రియా రూపము "అనుమానించు' (చూ. విరా 2. 34) కూడా యథేష్టముగా తన గ్రంథమున వాడి, తెలుగుభాష స్వతంత్రమైనదనిన్ని తెలుగు కవులకు లోక వ్యవహారమే ప్రమాణ మనిన్ని అతడు ఉపదేశించినవాడయినాడు. శబ్దరత్నాకరములో 'దీని నీ యర్థమునఁ గొందఱు దేశ్యమని చెప్పి యున్నారు' అని ఉన్నది ? అంటే తాత్పర్యమేమి ? ఈ శబ్దము సంస్కృతభాషలోనిదే కాని, దానికీ అర్థము ఆ భాషలో లేదు, అర్థమును పట్టి శబ్దాల జాతులు ఏర్పర్చవలసి ఉంటే, ఈశబ్దము దేశ్యముగా వర్గీకరణము చేయవలెను' అనిగదా ? సరే; ఆలాగున చేయగోరే వారు ఆలాటి శబ్దాలు దేశ్యములలో చేర్చుకోవలెనుగాని అసాధువులని నిరాకరించకూడదు. గనుకనే శబ్దరత్నాకరములో సభిక శబ్దమునకు (1) సభయందు ధర్మజ్ఞుడు; (2) జూదమాడించువాఁడు (3) న్యాయవాది: అని మూడర్థములు చెప్పినారు; రెండవ అర్థము మాత్రమే అమరములో ఈ శబ్దమున కున్నది; తక్కిన రెండర్థములు తెలుగులో ఈ శబ్దమునకు వచ్చినవి. వచ్చినవాటినే పారదోలడము ఎవరికీ శక్యము కాదు; వాటిని ఉపేక్షిస్తే వ్యవహారహాని కలుగుతుంది. వివక్షితార్థము చెప్పడమునకు వ్యవహారములో ఉన్న శబ్దము మాను కొని, వ్యవహారములో లేని శబ్దము వెదకి తెచ్చుకోవడము వృథా ప్రయాసమే గాని, సార్థకము కాదు; గనుక అట్టి పని అవివేక మనిపించుకొంటుంది. తెలుగు నిఘంటువునందు, కావలసివుంటే, ఈ అర్థమందిది దేశ్యము అని

తెలియజేయ వచ్చును. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారే నిఘంటు నిర్మాత లయితే, సీతారామాచార్యులవారు చెప్పిన అర్థములు నిరాకరింతురు గాబోలు! శబ్దరత్నాకరమందు ప్రయోగము లుదాహరించక పోవడము లోపమే. ప్రాచీన కావ్యములలో ప్రయోగము లుండగా అవి ఇయ్యక ఉత్తరాంధ్ర కావ్యములలోనివి ఇవ్వడముకూడా లోపమే. అనుమాన శబ్దమునకు సందేహార్థమందు కవికర్ణ రసాయనములోనిది ఒక్క ప్రయోగము మాత్రమే. శబ్దరత్నాకరమందు ఉదాహృతమయి ఉన్నది. అందుచేతనే కాబోలు, ఉత్తరాంధ్ర భాష ఉపేక్షించి, ప్రాచీనాంధ్ర భాష మాత్రమే వాడుతామని దీక్ష పట్టిన * శాస్త్రిలవారు తమ కథా సరిత్సాగరము మొదటి కూర్పులో అనుమాన శబ్దము లౌకిక భాషలో ఉన్నట్టుగానే సందేహార్థమందు వాడి, రెండవ కూర్పులో ఆశబ్దము తీసివేసి, దానికి బదులుగా 'సంశయ' శబ్దము దూర్చి తప్పు దిద్దుకోవడము సంభవించినది. అట్టివారు జంకుకళంకు లేని కవిచంద్రు లనిపించుకొంటారా? ఈ శబ్దము ఆ అర్థమందు వాడుక చేయడములో 'కళంకు' ఉన్నదని 'జంకు' పుట్టక పోతే ఉత్తనే ఎందుకు సవరణ చేసినారు? మాటలు సరిగా వాడడము చేతకాక పండితులు తప్పుపట్టి ఆక్షేపిస్తారేమో అని దిగులుపడుతూ, "అయ్యవారేమిచేస్తున్నారు? అంటే, తప్పులు దిద్దుకొంటున్నారు;" అన్నట్లు మాటిమాటికిశబ్దాలు మార్చుకొనేవారు పిరికి పండితులు గాని "జంకు కళంకులేని కవిచంద్రులు" ఎన్నటికిన్ని కారు. ఈ అనుమాన శబ్దమును కవిబ్రహ్మ కాపాడుతున్నాడన్న జ్ఞానముంటే, స్వపాండిత్యమందు విశ్వాసము లేకపోయినా, శాస్త్రిలవారి కీ జంకు పుట్టకపోవును. ఒక్క తిక్కననే కాదు, అతని తర్వాతివారు మహాకవులు చాలామంది ఈ శబ్ద మిట్లు వాడి ఉన్నారు. వీరందరి గ్రంథాలలోను కనబడుతూ ఉన్న ఈ శబ్దము, తమ గ్రంథము మొదటి కూర్పులో కనబడి, రెండవ కూర్పులో అంతర్ధాన మయినంతమాత్రాన, లోకములో లేకుండా పోతుందా? గ్రాంథిక భాషనుండి బహిష్కృత మవుతుందా? ఈ శబ్దము వాడిన కవులందరికన్న శాస్త్రిలవారు గొప్పవారయిపోతారా? వీరి గ్రంథము మొదటి కూర్పు మాత్రమే చదివి, రెండవ కూర్పు చూడని వారికి ఈ శబ్దము వీరి కిష్టమయినదని తోచదా?

98. తమ కథా సరిత్సాగరము మొదటి కూర్పులో శాస్త్రిలవారికే తప్పులుగా తోచి రెండవ కూర్పులో దిద్దుకొన్న మాటల సంఖ్య 'ఎక్కువ'

---

* 'వలన'కు రూపాంతరమని శబ్దరత్నాకరమందు ఆంధ్ర కవితాపితామహుని ప్రయోగ సహితముగా ఉదాహృతమయి ఉన్న 'వల్ల' వాడినందుకు వెంకటరత్నం పంతులవారిని శాస్త్రిలవారు దూషించినారు (చూ క్రింది పేరా 'వల్లబెల్లము'.)

'దాహం', 'శతం' దాటి సహస్ర స్థానమునకు ఎక్కుతుంది. ఇవిన్ని అంతకు పూర్వము వీరు వ్రాసిన గ్రంథములలో కొన్ని తెలుగు మాటలున్న చూస్తే ఇట్టి తెలుగు వ్రాస్తినవారు తెలుగు పండితులని ఎట్లా పేరు పొందినారో గదా అని ఆశ్చర్యము కలుగుతుంది. వీటిని ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో వివరిస్తాము గాని ఇక్కడ అనుమానము వంటి మరి ఒక శబ్దమును వాడటములో శాస్త్రిలవారు పడ్డ పాట్లు చెప్పి ప్రస్తుత మనుసరిస్తాము. కథా సరిత్సాగరములో అనుమాన శబ్దము వాటినట్లే అభ్యంతర శబ్దము వాడినారు. రెండవ కూర్పులో మొదటిది దిద్దుకొన్నట్లే, రెండోదికూడా దిద్దుకొని దానికి బదులుగా ఆటంక శబ్దము వాడినారు. అభ్యంతర శబ్దము శబ్దరత్నాకరమందున్నది. దానికి చెప్పుఉన్న అర్థములలో మూడవది 'ఆటంకము' సంస్కృతములో ఆతంక శబ్దమున్నదిగాని ఆటంకశబ్దము లేదు; దానికున్న అర్థములలో శంక భయము అనేవి చేరిఉన్నవి. 'నిరాతంకముగా' అంటే 'శంక లేకుండా' 'భయము లేకుండా' అని అర్థము. సరిగా ఈ అర్థములో మొదట పండితులు ఈ శబ్దమునేవాడి ఉంటే, అది అపండితులనోటను 'నిరాటంక' మయి, 'అడ్డము లేని'దనే అర్థము పొందినది. ఆటంక శబ్దము సంస్కృతముగా పండితులు అంగీకరించక, తెలుగులో సాధువని ఒప్పుకొని, కొందరు దేశ్యమని, కొందరు తద్భవమని అంటారు. శబ్దరత్నాకరములో ఆటంకశబ్దము దేశ్యమని ఉన్నది. ఇట్టి దేశ్యమైతే వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు 'నిరాటంకముగా' (చూ. 26, 83) అని చాలామాట్లు ప్రయోగించి, రెండవ కూర్పులో దిద్దకుండా విడిచి పెట్టినారే, సంస్కృతమందున్న కొన్ని శబ్దాలలోని తకారము రూపాంతరములలో టకారముగా నున్నది ; గాని 'ఆతంకము' అట్టి శబ్దములలో చేరి ఉన్నట్టు మాకుతెలియదు. పండితులు కొందరు అసాధువనే 'నిరాటంకముగా' అనేది వాడుటకు 'జంకులేని కవిచంద్రులు' అభ్యంతర శబ్దము తప్పనుకొని, జంకి దిద్దుకొన్నారుగాని, తాము మెచ్చుకొన్న ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో మ. శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులువారు అభ్యంతరమనేకాక 'నిరభ్యంతరముగా అని కూడా నిరాటంకముగా వాడుతున్నారు. (చూ. 2. పు. 97). అన్నట్టు చెప్పవచ్చి మరచిపోయినాము. కథా సరిత్సాగరము రెండవకూర్పు అచ్చుపడ్డది గనుక అభ్యంతర శబ్దము అందులో దిద్దుకొనుటకు అవకాశము దొరికినదిగాని ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవ విమర్శములోనే 318 వ పుటలో 16 వ పంక్తిలో 'వాని కవిగల్గుట కేమభ్యంతరము' అనే వాక్యములో అభ్యంతరము స్పష్టముగా కనబడుతున్నది. ఆ పుస్తకములో ఆ వాక్యము చూచిన మా వంటి వాళ్ళము ఈ శబ్దము శాస్త్రిలవారి కిష్టమని తలంచుట తప్పా ? వీరు బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాతలై యుంటే ఈ శబ్దమున కీ యర్థము చెప్పుదురా ?

శబ్ద రత్నాకరములో లేనివీ, కేవలము వాడుకలో మాత్రమున్నదీ గదా 'కుచో ద్యము' అనే శబ్దము ? ఇది కన్నడ కోశములో తత్సమముగా 'మోసము'అనే అర్థము కలిగి ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. బ్రౌన్ దొరవారి నిఘంటువులో 'కుచోద్యగాడు' మొదలయిన వాడుక మాటలుండుట వింతకాదు. ఈ శబ్దము కథా సరిత్సాగరములో 'నేనుచేసిన కుచోద్యమెఱిఁగి నన్ను శపించెను.' (చూ. 624) అనే వాక్యమందు శాస్త్రులవారు ప్రయోగించినారు. ఇది సంస్కృత మయితే, ఆప్తేగారి కోశములోగాని శబ్దకల్ప ద్రుమములోగాని చేరలేదేమి ? కోశాంతరములలో ఉన్నదేమో ? మేము చదివిన సంస్కృత పుస్తకములలో గాని తెలుగుపుస్తకములలో గాని ఇది ఉన్నట్టు మాకు జ్ఞప్తియందు లేదు. సిద్ధ శబ్దమని అభిమానముచేత వ్యాకరణ సూత్రాలు నలిపి, తెంపి, ముళ్ళువేసి దానిని సాధువుగా సాధిస్తారా ? ఇది సాధువుగా తెలుగుగ్రంథములో వాడుటకు జంకులేనివారు సభిక శబ్దము విధవ శబ్దమువంటి దనడమునకు తగిన కారణ మేమోతోచకుండా ఉన్నది. శాస్త్రులవారిబుద్ధి అలౌకికము: కేవల శాస్త్రాధీనము; గనుక "విధవా" అన్నా "గొప్ప ప్రభువా" అని అన్నట్టే భావించగలరుగాని లోకములో మరి యెవ్వరూ అట్లా భావించరు. అందుచేత మావంటి వాళ్ళకు లోకమే ప్రమాణము అయితే విధవ శబ్దానకు గొప్పప్రభువనే అర్థము సాధించ గల శాస్త్రము లోకవిరుద్ధ మయినది ; గనుక అది లోకానికి ప్రమాణము కాదు. లోకవిరుద్ధ మయినా శాస్త్రమే పండితులకు ప్రమాణము గనుక వారే దానినిపట్టి అన్ని కర్మలు అనుష్ఠించ వలసినవారు. వారి కిష్టమయితే, దోషమును గుణ ముగా సిద్ధాంతము చేయనూగలరు ; ఇష్టము కాకుంటే, లోకులందరూ గుణ ముగా గ్రహించినది దోషమని నిరాకరించనూ గలరు. శ్రీనాథుఁడు 'పణినా పత్య' శబ్దమున్ను, పెద్దన 'పణినసూను' శబ్దమున్ను, సంస్కృత భాషా లక్ష ణమునకు విరుద్ధముగా ప్రయోగించిఉన్నా. శాస్త్ర రహస్యములు తెలిసినవారు గనుక మన శాస్త్రులవారు 'మహాకవి ప్రయోగములుగాన ప్రామాదికములు గావను విశ్వాసముచే స్థితగతి చింతనగా ప్రక్రియయూహ్యా' మని, నామైకదేశ గ్రహణే నామమాత్ర గ్రహణమ్ అనే న్యాయము చొప్పున 'పణి + నః అంటే పణియొక్క నప్తా ; మనుమఁడు" అని సుశబ్దములుగా సిద్ధాంత పర్చినారుకారా? 'వాచాటో బహుగర్హ్యవాక్. అని శాస్త్రాభిధాన ముండగా, శ్రీనాథుఁడు 'వాగ్మి' అనే అర్థమందు వాచాట శబ్దము ప్రయోగిస్తే సహించినారుకారా ? సీతారామా చార్యులువారు గ్రామ్యమన్న అవధారు శబ్దము శ్రీనాథుని నైషధమందు కనబడి నప్పుడు శాస్త్రులవారు దానికి ప్రక్రియ చెప్పినారుకారా ? 'తల్లమాంబ' వంటి శబ్దములు అహోబలుడు తప్పని దూషిస్తే 'పెద్దనాది మహాకవులును ఇట్టి ప్రయో గములు చేసియున్నారు ; కాన వీనికి గతినరయుట యుచిత' మని సమాధానము

కల్పించినారుకారా ? వారణాసి అని శ్రీనాథుడు లౌకికరూపము ప్రయోగిస్తే 'వారాణసి' అని శాస్త్రవిహితమైన శబ్దమునకు విరుద్ధముగా ఉన్నా, తద్భవము గానోపునని అంగీకరించినారు కారా? ఇటువంటివి ఎన్నో ఒప్పుకొన్నవారు 'నిషధేశు బచ్చుకున్' అని నైషధములో శ్రీనాథుడే ప్రయోగిస్తే, 'జఘన్య ప్రయోగ'మని నిందించినారే ; శ్రీనాథుడు నైషధములోనే 'పసుపుకు' అనిన్ని 'పిచ్చుకుంటుకు' అనిన్నీ ప్రయోగించినాడు. అనేక కవులు ప్రయోగించిన రూపములు ఇట్టివి వేలకొలదిగా ఉన్నా, శాస్త్రులవారి కిష్టములేదు గనుక సీతా రామాచార్యులవారు వీటికి చెప్పిన సమాధానము నిరాకరించి నిందించినారు. తమకు ఇష్టమయితే, మహాకవుల ప్రయోగములు ప్రామాదికము లనకూడదు ; వాటికి 'గతినరయుట యుచితమంటారు ; ఇష్టము కాకపోతే, మహాకవి ప్రయో గములు వేనవేలున్నా జఘన్యాలంటారు ! ఏమి చెప్పను ? వారి న్యాయము మాకు అయోమయము.

99. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు అంగీకరించినా, అంగీకరించక పోయినా, మాకు యుక్తమని తోచినట్లు ఈ శబ్దమును గురించి మేము సిద్ధాం తము చేసుకొంటున్నాము, ఈ శబ్దము లోకములో సభ్యార్థమందే శిష్టులు వాడు తున్నారు. సభాశబ్దమునకు ద్యూతమని కాని ద్యూతశాల అనికాని తెలుగులో అర్థము లేనేలేదు. గనుక, సభికశబ్దమువలన ద్యూతముతో సంబంధించిన భావము ఏదీ స్ఫురించదు. తెలుగులో 'సభా ; శబ్దమునకు శిష్టులుగల పరిషత్తే అర్థము ; గనుక సభికశబ్దముచేత దానితో సంబంధించిన సభ్యభావమే స్ఫురి స్తుంది. ఈ వాడుకను అనుసరించే నేటిపెద్దలు గ్రంథములలో ఈశబ్దము ప్రయో గిస్తున్నారు. విజ్ఞానేశ్వరీయ మను ధర్మశాస్త్రమునకు ఆసూరి సరస్వతీ తిరువేం కటాచార్యులవారు రచించిన "వ్యవహారకాండ తాత్పర్య బోధిని" అనే ఆంధ్ర టీకలో "బ్రాహ్మణోత్తములను ముప్వురనైనను అయిదుగురనైనను ఏడ్వుర నైనను, తన సభయందు సభికులనుగా నుంచుకొనవలయును; ఈనియుక్త సభికులు ప్రభువు న్యాయ వ్యతిరిక్తముగా తీర్పుసేయు నెడల అట్లుకాదని నిరాక రించి న్యాయప్రకారము తీర్పు సేయింపవలయుననియు అట్లు చేయనియెడల నియుక్త సభికులకు దోషము సంభవించును. ప్రాడ్వివాకుం డనఁగా వాది ప్రతి వాదులను ప్రశ్న చేసినవారు చెప్పెడి మాటలలో ఇది విరుద్ధం బిదియవిరుద్ధం బని సభికులతోఁగూడి నానావిధములుగా విచారించువాఁ డని యర్థము." ఇట్టివి అనేకప్రయోగములున్నవి.

ఆరేండ్లక్రిందట యూనివర్సిటీవా రేర్పరచిన కాంపోజిషన్ కమిటిలో మన శాస్త్రులవారుకూడా సభికులలో ఒకరుగా ఉండి, నిర్దుష్టమైన ఆంధ్రభాషకు ఆదర్శములనతగిన గ్రంథములని కొన్ని అంగీకరించి పేర్కొన్నారు. వాటిలో

నుండి ఉదాహరించిన ప్రయోగములు శాస్త్రిల వారు అంగీకరించవద్దా? (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారి మహాపురుషుల జీవితములు. సభికుఁడు (చూ. పు. 8, 9, 11, 13); సభికులు (పు. 17) సభికత్వము (68); (2) లక్ష్మీకాంతరావుగారి చీనాదేశపు చరిత్ర—సభికులు (139, 206, 218, 224); (3) వారి అశోక చరిత్రము—సభికులు (6, 281); (4) లక్ష్మీనారాయణగారి అక్బరుచరిత్ర—సభికులు (9, 12, 15, 28, 40); (5) సీతారామ శాస్త్రిలవారి కథలు—సభికులు (63); (6) గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి కవి జీవితములు-సభికులు(174, 222)ఈశబ్దము అన్నిటిలోనూ సభ్యార్థమందేఉన్నది. ఇట్లు గ్రంథములందే కాక, ఆంధ్ర పత్రిక, కృష్ణాపత్రిక మొదలయిన సుప్రసిద్ధ పత్రికలలో తరుచుగా ఈ శబ్దము కనపడుతున్నది. శాస్త్రిలవారు నిర్దుష్టమైన భాష గలదని మెచ్చుకొన్న ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో ప్రకటితమయిన ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు పరీధావి సంవత్సర కార్య నివేదనమందే, "పాఠశాలలలో గ్రామ్య గ్రంథములు చదివింపకుండునట్లు సభికు లేకగ్రీవముగా నిశ్చయించిరి." అనే వాక్యములో సభ్యార్థమందే సభిక శబ్దము ప్రయుక్తమయి ఉన్నది. ఈ చెప్పిన సభికులలో చేరినవారే అయినా శాస్త్రిలవారు పల్లెత్తు మాటయినా, అప్పుడుకాదు ఎప్పుడయినా, అనలేదు. మ. పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులవారి 'సాక్షి' అనే గ్రంథమందు నాటకము చూడవచ్చిన వారిని ఉద్దేశించి 'సభికులు' సభ్యార్థమందు వాడినారు. (చూ. పుట 185) ఈ కవిగారి భాష నిర్దుష్టమయినదని మ. కూచి నరసింహం పంతులవారు ప్రమాణీకరించినారు.

100. పైని ఉదాహరించిన వాక్యములు వేంకటరత్నము పంతులవారి వంటివారు ఆధునికులు వ్రాసినవి; ప్రమాణము కావంటే, పూర్వుల గ్రంథములలోనుండి కూడా ప్రయోగములు ఉదాహరించగలము. ఆదికవీశ్వరుడు నన్నయభట్టు ఆది. 2. 132 సీ. గీ. లో 'భక్ష్యభోజ్యలేహ్య పానీయములమీఁద సభికులైన విప్రజనులమీఁద' అని వ్రాసినట్టు కొన్ని తాటాకు పుస్తకములలో పాఠము మేము చూసినాము. వావిళ్ళవారు అచ్చువేసిన పుస్తకములలో కూడా ఉదాహృతమయి ఉన్నది. ఉన్నా, అది అప్రసిద్ధమైన పాఠమంటే, తిక్కన విరాట పర్వము 2.76 లో ఉ. "ఈ సభికుల్ గనుంగొనఁగ నిట్లయితిన్ వగ నాకు వింతయే" అనే ద్రౌపదీ వాక్యములో. 'సభికులు' అనే శబ్దము సభ్యార్థమునందు ప్రయుక్తము అని మేమంటాము. కాదు, ఇక్కడ 'సభికులు' శబ్దమునకు 'ద్యూతకారకులు' అని అమరములో చెప్పిన అర్థమే అంటే అందుకు మా ఆక్షేపము,—విరాటుడు. ధర్మరాజు మొదలయినవారు 'ద్యూతకృత్తులు' గాని 'ద్యూతకారకులు కారు; అమరములో 'ద్యూతకృత్' అని

వేరే శబ్దమున్నది. 'సభికులు' జూదమాడేవారు కానేకారు; (ద్యూత) సభాధి కారులు (ద్యూత) సభాపతులు; రాజుచేత నియుక్తులయి నిర్ణీతమైన సుంకము రాజుకు చెల్లిస్తూ, ధర్మశాస్త్రమందు విధించిన ప్రకారము ప్రసిద్ధమయిన ద్యూత శాలలో, వావలసిన సాధనము లుంచి, జూదరులలో గెలిచినవారినుండిసుంకము పుచ్చుకొంటూ, జూదముతో సంబంధించిన తగవులు తీర్చవలసిన అధికార స్తులు. ద్రౌపదీ వాక్యములోని సభిక శబ్దమునకు ఇట్టి సభాపతులు అని అర్థము చెప్పవల్లకాదు. 'ద్యూతకృత్తులు' అనే అర్థము సభిక శబ్దమునకు లేదు. మరి ఏ అర్థమైనా చెప్పవలెనుగాని ఈ అర్థము పొందదు. తిక్కన తర్వాతి కవుల వాడుకనుబట్టి చూస్తే, తిక్కనకూడా అట్లే వాడుట సంభావ్య మనవచ్చును. ఇది మా సజ్జాయిషీ.

పోతరాజు భాగవతము 4 39. క. చనుదెంచిన యాదక్షుఁడు వనజజు నకు మ్రొక్కి భక్తివశులై సభికుల్, దనకిచ్చిన పూజలు గైకొని....' అని తాటాకు పుస్తకములలోని పాఠము (చూ 148) అచ్చులో 'సకుల్' అనే మాటకు బదులుగా 'సభ్యుల్' అని ఉన్నది. ఎవరు దిద్దినారో? పోనీండి, అచ్చుపుస్తకములో (ఆనంద ముద్రణములోనే) ప్రత్యక్షముగా కనబడుతూ ఉన్న ప్రయోగమొకటి మేము గుర్తుపెట్టుకున్నది ఉదాహరిస్తాము. అది విశ్వ సింపక తప్పదుగదా. ఇంకా ఉంటవి; వెతికితే కనబడతవని మాకు నమ్మక మున్నది. దీనినిపట్టి పోతననాటినుండి కవులు సభిక శబ్దము సభ్యార్థమందు వాడుతూఉన్నట్టు సిద్ధాంత మవుతుంది.

క. చూచెదరుగాని సభికులు, నీచిన్న కుమారకులకు నీ మలురకున్
ఓ చెల్ల యీడుగాదని సూచింపరు పతికిఁ దనుకు శోకముగాదె.

(10. పూ. 1350:—)

1. ఉత్తర నైషధము 4. 217:—

క. ఇభయాన యోర్తురత్న ప్రభలీనెడు పీఠమిడిన రాజేంద్రుఁడు ప్రా
గభిముఖముగఁ గూర్చుండెను సభికులు ప్రాసీనులైరి సముచితలీలన్.

(దమయంతీ వివాహ వర్ణనలో నిది. ఈ గ్రంథము బ్రహ్మశ్రీ పురాణ పండ మల్లయశాస్త్రిలవారు పరిశోధించినదట.)

2. ఉత్తరరామా 8 పు. 152:—

క. కొలువుండి యక్కుమారులఁ బిలిపించి సమీప భూమిఁ బ్రీతి వసింపన్
సెలవిచ్చినఁ బ్రతిబింబయుగళము న్వలెనున్న వారిఁగనుఁగొని సభికుల్.

(రాములవారి సభలో కుశలవులు రామాయణము పాడుటను గురించినది)

3. „ 8 పు. 163:—

క. కులగురుఁడైన వసిష్ఠుని నలఘుమతుల మంత్రివరుల నార్యుల హితులం
బిలిపించి జమునిరాక మొదలుకొని సకలంబుఁదెలిపెఁదత్సభికులకున్.

4. ,, 8 ,, :—

క. ఆ మాటలు విని సభిక స్తోమము విధిచెట్ట యనుచు దూఱఁగ....

5. కృష్ణరాయ విజయము 2. 15:—

శా. విద్యారణ్యులనంగ నెవ్వరతఁ డేవిద్యన్ బ్రకాశించె నీ....లెస్సగా దెల్పుఁడీ, యాద్యంతంబునటన్నఁ దత్సభికులాహ్లాదంబుతో నుండగన్

6. కాళహస్తి మహా 211:—

తే. ఆదియుఁ దాఁ గాంచి సభికు లాహ్లాదమందఁ
దగవుఁ దలపోసి చిత్తంబు బిగియఁబట్టి
(బ్రహ్మసభలో నున్నవారు 'ఆది' సరస్వతి)

7. జైమిని భారతం 8. 185:—

క. క్రతువులకు నెల్ల హరికర్మకరుఁడు గామి స్వర్గ ఫలమాత్ర మిపుడు సాక్షాత్కరించి, శౌరియున్నాఁడు మామకాస్యమున ననుచు సభికులకు జెప్పెనన గృష్ణ సహిత ఋషులు.

8. నారాయణకవి పంచతంత్రము మిత్రభేదము, 551. ఈ పద్యములోని సభికులు 'ధర్మాధికారు'లని 549.

చ. అని పలుకంగ నా సభికులప్పు డెఱింగి యితండు సెట్టి నీ
యిను మొసఁగుం గుమారకుని నిమ్మని వారలు చక్కఁబెట్టినన్
మనమున సమ్మతించి 'తమముందట నా' సభవారు తీర్చి చె
ప్పినగతి నట్లచేసిరని పెంపెసఁగన్ గథ సెప్పి యిట్లనున్.
వాయు పురాణము కవుల చరిత్రలో ఉదాహృతము (చూ. పు. 361)

కృతి నాయకుని కొలువుకూటము వర్ణన.

సీ. అతులిత శాస్త్రేతిహాసంబు లొకవంక
నొకవంక దండనాయకగణంబు.

(ఉత్తరార్థము)

గీ. కొలువుకూటంబునందు కలిత వచన
గౌరవము మీఱ సభికులఁ గాంచి పలికె.

9. చిత్రభారతము 5. 59:—

గ. అయిన నీకొక యతి రహస్యంబు గల్గఁ
దెలియఁ జెప్పంగఁ బూని యేతెంచినాఁడ
నిచటి కాంతల సభికుల నెల్ల ననుపు.
మంత్ర భిన్నంబుగాకుండ మానవేంద్ర.....

10. రామస్తవరాజము, 3:—

క. వచ్చిన కాంతామణి గని
యచ్చెరువడి సభికు లెల్ల నానందముతో
ముచ్చటకుఁ జొచ్చి తమలో....

ఈ వచ్చినది ముక్తికాంత, ఈ సభికులు రాజయోగ సామ్రాజ్యాధిపతి సభలో నున్నవారు.

11. చెన్న బసవపురాణము, వీరసంగమయ్య పెండ్లి కథలోనిది:

చ. అని వచియింపఁ దత్సభికు లందఱు సంతసమంది బాపురే;
వననిధి మేఖలా వలయవాసి జనంబుల యందు బంధు భా
వన దిలకింప వీరి సరివారలఁ గాంచితిమే యటంచుఁ బె
క్కునుతు లొనర్చి రత్తఱి నకుంఠిత కౌతుక మావహిల్లఁగన్ (4. 85)

12. చెన్న బసవపురాణము. దక్షుని యజ్ఞశాల యందున్న వారిని గురించినది.

సీ. గీ. పాదరక్షలు వదలిన మీఁది కెగసి
యొకటి యాకట్ట హరియించె నొకటి వాని
మోముపైఁబడి బండ్లూడ మోదె సభికు
లెల్ల విస్మయ చిత్తులై తల్లడింప. (5. 318)

101. నన్నయ ప్రయోగము అచ్చు పుస్తకాలలో కనబడ లేదనిన్ని, తిక్కన ప్రయోగమునకు విరుద్ధార్థము చెప్పినన్ని, అవి నిరాకరించినా, అచ్చు పుస్తకాల లోనివే మేము చూపించిన ప్రయోగాలు ప్రమాణముగా శాస్త్రిల వారు అంగీకరిస్తారా ? అంగీకరించరా ? పరమ భాగవతోత్తముడు, కవిరాజు పోతన్న; భువనభాసురకృతి నిర్మాత, 'వాణినారాణి' అన్నవాడు పినవీరన; దిగ్గజములాటివాడు ధూర్జటిలాటివాడు కుమార ధూర్జటి, ప్రౌఢకవి కంకంటి పాపరాజు; లాక్షణికులకు లక్ష్యము లిచ్చినవాడు తరిగొండ ధర్మన్న: సుప్రసిద్ధుడయిన నారాయణ కవి; విష్ణుభక్తుడు మల్లన; శివభక్తుడు పావన; వీరందరూ ప్రయోగించినట్టే వేంకటరత్నము పంతులవారు సభిక శబ్దము ప్రయోగించి ఉన్నప్పుడు, అందుకు ఆయనను దూషిస్తే, ఈ చెప్పిన కవి పుంగవులను దూషించినట్టు కాదా ? అట్టి పాపమునకు వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు

సాహసిస్తే, సాహసించిరిగాక; వారికి ప్రాపకులుగా నున్న వారును, వారి శిష్యులును వారి ఆప్తులున్ను, వారి సాహసము కొనియాడితే, కొనియాడిరిగాక; పామరలోకము పరమార్థము ఆలోచించక గతానుగతికమయి వారిని పొగడితే, పొగడెనుగాక; మేముమాత్రము సహించలేము. మేమేకాదు. మావలె ఇట్టిపని గర్హించేవారు అనేకు లున్నారు. సత్యము తెలిసిన తర్వాత పక్షపాతము లేకుండా మంచి చెడ్డలు ఏర్పరించేవారు లేకపోలేదు. తెలుగువారందరూ పండితులు కారంటే ఒప్పుకొంటాము గాని, అవిచక్షణులు అంటే, సమ్మతించము. దురాగ్రహముచేతను, దురభిమానము చేతను ప్రత్యక్షప్రమాణ మున్నా ప్రతిపక్షుల మాట విశ్వసింపక పండితులే కొందరు వివేకము విడిచిపెట్టుట అసంభవము కాదని అందరూ ఎరిగినదే

శ్రీనాథుని ప్రయోగములే అభారత ప్రయోగములని, జఘన్య ప్రయోగములని, చెప్పి నిరసించి పండ్లిగిలించే పండితులు వ్రాసే గ్రంథాలలో వేయింట తొమ్మన్నూట తొంబై తొమ్మిదిపాళ్ళు ఉత్తరాంధ్ర శబ్దాలే ఉంటవి. భారత భాష బాగా బోధపడక అది వాడినప్పుడు తబ్బిబ్బులు పడుతూనే ఉంటారు. ఉత్తరాంధ్రము వాడమని పెగ్గెలు (పగ్గెలు ?) పలికే అయ్యలు ఉత్తరాంధ్ర కవులుకన్న గొప్పవాళ్ళ మనుకొంటారు గాబోలు. కదపు శబ్దము గ్రంథాలలో వాడుక చేయుటకు వెనుక దీయని ఆంధ్ర పండితులు లౌకిక భాష గ్రామ్యమని నిందించి పరిత్యజించి అభారత ప్రయోగములు ఒల్లమని ప్రగల్భాలు పలికితే, సామాన్యులు మోసపోతారుగాని, వివేకులు నవ్వరా ? వార్తాకము వర్జించ మన్నాడు. ధర్మశాస్త్రములో వంకాయ తిన కూడదు; అలాబు అభక్ష్యము గనుక అనపకాయ నిషిద్ధము, అని అందరికి ఉపదేశించి, ఇంటివద్ద దీక్షితులుగారు వంకాయకూర, అనపకాయ ముక్కలు ములంకాడలువేసిన పులుసు, దేవునికి నైవేద్యము పెట్టితింటూవుంటే ఇంట్లోవాళ్ళుకూడా నవ్వుతారా నవ్వరా ? ఎందుకు వట్టివేషాలు ? భేషజాలు ? కదపు (కదుపు) శబ్దము ప్రాచీనగ్రంథాలలో చూచినట్టు మాకు ఏమీ జ్ఞాపకము లేదు. కోశాలలోలేదు; వ్యాకరణాలలో లేదు. ఎందుకుంటుంది ? 'కదలు' *ధాతువునకు ప్రేరణార్థకము 'కదల్చు' గాని కదపు కాదుగదా, ఇదిభాషలోనికి ఎప్పుడు వచ్చినదో ఇంకా చెప్పలేముగాని నేడు దేశమందు అంతటా వాడుకలో ఉన్నది. శిష్టులుకూడా వాడుతున్నారు; లకారము పోయినదని అందరూ ఎరుగరు; ఎరిగినవారయినా ఎవరూ నొచ్చుకోరు ఏలాగయితేనేమి, కదపు

* కథా సరిత్సాగరమందు 'కదులు' రూపాంతరమున్నది (చూ. పుట. 496) శ. ర. లో లేదు. ప్రాచీనుల ప్రయోగములలో ద వర్ణము యతిస్థానమందున్నది. గనుక 'కదులు' కొత్త తెలుగు.

(కదుపు రూపాంతరము) భాషలో స్థిరపడ్డది. సరికొత్త తెలుగమాట గదా ఇది ; నూతన ప్రియులు కాని వా రెవరుంటారు ? వృద్ధపండితులు, పండిత భిషజమణులు, ఎప్పుడూ భాషాదేవి చేతినాడిపరీక్షిస్తూ, రోగాంకూరములు పొడ చూపగానే నిదానించవలసినవారు, మన వెంకటరాయశాస్త్రులవారే తమ కథా సరిత్సాగరమందు 195-వ పుటలో, 10-వ పంక్తిలో 'కదపక' అని ప్రయోగించి కేవలలౌకికభాషలో ఉన్న సరికొత్త తెలుగుపదము 1891-వ సంవత్సరములో తమ గ్రంథమందు చేర్చికొని, వెలితీసివేసి, గ్రాంథికము చేసివేసి, పుణ్యము కట్టుకొన్నారు: పంచములకు బ్రాహ్మణులతో సమముగా మన గవర్నమెంటువారు హక్కులు కలుగజేసినట్టే. సమముగా అంటే, లౌకికవ్యవహారమందని మా అభిప్రాయముగాని, యజ్ఞాలలో ఋత్విజులుగాను శ్రాద్ధాలలో భోక్తలుగాను ఉండడములో సమానమని కాదు. "కదపు" శబ్దమునకు మన శాస్త్రులవారు యోగ్యత అనుగ్రహించిన తర్వాత, బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారు తాము రచించుచున్న సరికొత్త భారతములో § ఈసరికొత్త పదమునకు నన్నయశబ్దములతో సమానమైనస్థానము పద్యములోనే ప్రసాదించినారు. మ. పానుగంటి లక్ష్మీనృసింహరాయ కవిపుంగవులుకూడా తామురచించిన గ్రంథములలోను, అన్నిటికి శిరోమణి అనదగిన 'సాక్షి'లోను 'కదపు' శబ్దమును ముమ్మారు ఆదరించి, "స్థిరోభవ, వరదోభవ, సుప్రసన్నోభవ," అని ప్రతిష్ఠాపించినారు. 'లౌకిక భాష పాకీచచ్చుడిబాష' ‖ అని పైకి నిందించినా, సదయహృదయులున్ను పక్షపాతము లేనివారున్ను గనుక ఇతర పంచములతోపాటు పాకీ చచ్చుడులకు లౌకిక వ్యవహారములో గవర్నమెంటువారివల్ల కలిగిన హక్కులు చెల్లక తప్పవని ఎరిగి, కదపుయొక్క 'తోబుట్టువు' 'మెదపు'ను *కూడా స్వీకరించి తమ ఔదార్యము ప్రకటించినారు. నేడు ఆంధ్రగ్రంథములు వ్రాసేవారు అపరిమితముగా ఉన్నారు. 'కదపు' శబ్దము వాడేవారుకూడా ఇంచుమించుగా అందరున్నారు. ఎవరు లెక్కపెట్టగలరు ? ఈలాటి 'పాకీ చచ్చుడి' మాటలు వందలు, వేలు ఉన్నవి వారిగ్రంథాలలో ; అందుచేత అవి బాపన మాట లయిపోయినవి.

---

§ చూ. వనపర్వము 4. 273. శా. 4 వ పాదమందు. పూ, న్కిం౦గై గొంచు నాకింతయేని కదుపన్ లేక మ్మహాపుచ్ఛమున్.

‖ చూ. పు. 3, 168. తుదకు 'రామవాక్య' మంగీకరించక తప్పినది కాదు.

* చూ. పుట. 34.

• కల్పలతా సంపాదకులు బ్రహ్మశ్రీ ఆచంట వేంకటరాయసాంఖ్యాయనుల వారికి మేము కొనియాడుచున్న వ్యవహారికభాష యిష్టమయినది కాదని

వల్ల బెల్ల మయినదట !

102. 'వలన'కు బదులుగా వేంకటరత్నము పంతులవారు 'వల్ల' వాడినారని శాస్త్రిలవారు నిందించి, ఆంధ్రకవితాపితామహునియందుకూడా దోషము ఆరోపించినారు; చూడండి వారి విమర్శము—'ఏ పొరబాటుననో ఈ భాషకెల్ల ఒకమాఱు మనుచరిత్రలో పడిన వల్లను బెల్లముగాప్రయోగించుకొన్నారు ! (చూ. అనుబంధము పుట 4) పెద్దనగారే పొరబాటు పడ్డారట ! ఆంధ్రభాషలో మరెక్కడా ఎవరూ, 'వల్ల' వాడలేదట; ఆంధ్ర సారస్వతమంతా గాలించి, వెదకి తాము చూచినట్లే సగర్వముగా సిద్ధాంతము చేసినారు. ఎట్టిప్రాగల్భ్యము! ఎంత డాబు ! ఈ భేషజాలకు లోకులు మోసపోతారు. 'వల్ల ప్రయోగించిన కవులు వందలున్నారని వారెరుగరు. 106-వ పేరాలో మే ముదాహరించిన ప్రయోగములు చూచిన వారికి శాస్త్రిలవారి బడాయి బట్టబయలు కాక మానదు. అంతేకాదు; ఈ శాస్త్రిలవారి విమర్శము 'ఒజ్జల పుచ్చకాయవిద' మని స్పష్టముగా చూపిస్తాము. 'వల్ల' యందు ఇంత దోష మున్నదని శాస్త్రిలవారి ఎప్పుడు తెలిసినదో మే మెరుగముగాని, 1891-వ సంవత్సరమున వారు కథాసరిత్సాగరము రచించినప్పుడు వారికి తెలియలేదని చెప్పగలము తెలిసి ఉంటే, తమ గ్రంథములో తామే వాడి ఉందురా ? చూడండి 524-వ పుట. మూడవ పంక్తిలో ఉన్నది—'అతనివల్లనుండి' అని. మరి యిరవై సంవత్సరములయిన పిమ్మట, ఈ గ్రంథము రెండవకూర్పు ముద్రించి నప్పుడైనా, వేనవేలు సవరణలు చేసుకొన్న "కళంకులేని కవిచంద్రులు" ఈ "వల్ల" ఉన్నదున్నట్లే ఉంచినారు గాని దిద్దుకోలేదు; అది నిర్దుష్టమని నమ్మకము లేకుంటే దిద్దక విడుతురా ? గనుక 1911-వ సంవత్సరముదాకా శాస్త్రిలవారికి కూడా 'వల్ల' బెల్లమేగాని చేదుకాదని సిద్ధాంతీకరించుటకు వారి గ్రంథమే

కొందరు భ్రమపడుతున్నారు. సాంఖ్యాయనులవారు వర్తమానాంధ్రభాషా ప్రవర్తక సమాజములో చేరినవారే. వారికి అనిష్టమైనవి అపశబ్దాలున్నూ గ్రామ్యములున్నూ; అవి మాకూ అనిష్టమే శిష్టులనోటను అట్టివి రావు—హాస్యానకు తప్ప ; హాస్యమం దవి ఉచితమే. కల్పలత మొదటి సంపుటము 2-వ, 4 వ సంచికలలో "కదుపుచు" కదుపక అని ఉన్నవి. (చూ. కణ్జపెండలము, 3-వ పుట, 2-వ వరుస 22-వ పంక్తి). సాంఖ్యాయనులవారు రచించిన రహస్యదర్పణమందుకూడా "కదపఁబడు" కనబడుతున్నది; (చూ. 6-వ పుట, 5-వ పంక్తి) ఇటువంటి కొత్తతెలుగులు అనేకముగా గ్రంథములలో వాడేవారు వ్యావహారిక భాషను నిందించేవారని మేము నమ్మలేము.

ప్రమాణము. మరి ఇంకా, 1914-వ సంవత్సరములో ప్రకటించిన యూనివర్శిటీ 'ఇంటర్మీడియెట్ కాంపోజిషన్ కమిటీవారి రిపోర్టు, 20-వ పుటలో, మన శాస్త్రులవారు, సబ్ కమిటీ మెంబరుగా నుండి. చేసిన శబ్దాను శాసనమున్నది. అందులో 'వల్ల' 'కన్న' సంస్కారములకు, వారు స్వయముగా నియమము అంగీకరించినారు. ఈ రెండు విభక్తులున్ను తమ గ్రాంథిక భాషలో ఉన్నందున సాధువులయినవి కాబోలు. 'వల్ల' కథా సరిత్సాగరములోనున్నది. 'కన్న' వారు రచించిన 'అలంకార సారసంగ్రహానమందు 41-వ పుటలో ఉన్నది. అవి పూర్వులు అనేకులు వాడినవే; వీరి అనుశాసనమువల్ల వాటికి సాధుత్వము కలిగినదా ? లేక వాటివల్ల ఈయ' అనుశాసనము సాధువయినదా ? వివేకులు ఆలోచింతురుగాక.

103. శాస్త్రులవారికి కూడా 'వల్ల బెల్ల' మయి ఉండగా, పంతుల వారికి మాత్రమే బెల్ల మయినట్లు ఎత్తి పొడిచి, వారితోపాటు పెద్దనవారికి కూడా నెత్తిమీద నొక పెట్టు పెట్టినారే ! ఇంత సాహసమునకు కారణ మేమి ? 1895 వ సంవత్సరములో ప్రసన్న రాఘవము విమర్శించి నప్పుడు మన శాస్త్రుల వారికున్న ఆంధ్ర భాషా పాండిత్యమంతా అల్ప లక్షణమును పట్టి సంపాదించినది; గాని, లక్షణమునకు ఆధారమయిన కావ్యములు చదివి నేర్చికొన్నది కాదు. చింతామణి మంత్రము జపించినా, సిద్ధ సారస్వత సంసిద్ధి అయినట్టు కనబడదు. వారు చూచిన లక్షణ గ్రంథములు ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి, అప్పకవీయము, చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణము మాత్రమే అయి ఉండును. ఈ వ్యాకరణాలలో ఇమిడ్చి ఆంధ్రభాష అంతా ఎవరూ అనుశాసించి ఉండలేదు. వీటిలో 'వల్ల' పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయముగా సంస్కార నియమము కాలేదు. వ్యాకరణాలకు విరుద్ధమయినదే కాక, వ్యాకరణాలలో చెప్పనిది కూడా అసాధువే అని శాస్త్రులవారు భ్రమపడి ఉందురు. చిన్నయసూరి తాను రచించిన 'మిత్రలాభము' నందు, 5వ పేరాలో 'లోభము వల్ల' అనిన్ని 6వ పేరాలో 'యీ మాటలవల్ల' అనిన్ని రెండుమాట్లు వాడి ఉండిన్ని, తాను రచించిన వ్యాకరణములో దానికి అనుశాసనము చేయకుండా మరచి పోయినాడు. చిన్నయసూరి చెప్ప మరచిన లక్షణము చెప్పడానికి సంకల్పము చేసుకొని, సీతారామాచార్యులవారు 'త్రిలింగ లక్షణ శేషము' అనే 'ప్రౌఢవ్యాకరణము' రచించినా, అందులో 'వల్ల'కు అనుశాసనము చేయలేదు; అయితే ఆ వ్యాకరణమునందే కొట్టకొనను ముక్తలక్షణ వివేచనము, 2వ సూత్రమందున్న వాక్యములో 'వలను'కు బదులు 'వల్ల' ప్రయోగించినారు; ఇంతేకాక, వారి శబ్దరత్నాకరములో 'వల్ల' చేరిఉన్నది ; అందుకు ప్రమాణముగా పెద్దనగారి ప్రయోగమున్ను ఉన్నది ; 'వలను'కూడా 'వల్లగా' మారి

నందుకు 'సూచనలేమియు వల్లగావు' అని పారిజాతాపహరణమునుండి ప్రయోగ ముదాహృతము. గనుక ఆచార్యులవారి మతమందు 'వల్ల' సాధువే కాని అసాధువు కాదుగదా. వీరికి పూర్వమే చాలా కాలము క్రిందట పుట్టిన ఆంధ్రవ్యాకరణములు సంస్కృతమున రచించినవి రెండు మేము చూచి ఉన్నాము. ఒకటి ఆంధ్రకౌముది; ఇది నాగరాక్షరముల ముద్రితమైనది. ఇంకొకటి అముద్రితముగా ఉన్న అథర్వణ వ్యాకరణము; మ. కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణరావు గారు గవర్నమెంటువారి పుస్తకాలయ మందున్న ప్రతిని బట్టి వ్రాయించినది. అంధ్ర కౌముదిలోని 117వ సూత్రము 'సునునుల చేతకొరకు వల్లక్వందుప్–సుపఏతేస్యుః' అనిన్ని, 126వ సూత్రము 'ఉంచి, కన్న, పట్టి, కంటె, నుండి, వల్ల, వలన, వంకోండ్యోః జసిసః' అనిన్ని. మొదటిదానిలో సామాన్యముగా ఏడు విభక్తులను ప్రత్యయములచేత తెలియ జేసినప్పుడు పంచమీ విభక్తిని 'వల్ల' చేత నిరూపించి, రెండవదానిలో పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయములు వివరించి, తక్కిన వాటితోపాటు వల్లతిరిగి చెప్పినట్లు ఉన్నది. అథర్వణ వ్యాకరణము చతుర్థకాండములో శ్లోకరూపముగా 'ఉంచి కుండావల్ల వలన వంక యుండితీ పంచమీ నిర్ధారణే కన్న కంటే దేశ్యేపారు డిరిష్యతే' అని సూత్ర మున్నది. (చూ. అథర్వణుఁడు ఆంధ్ర విజ్ఞానసర్వస్వము) గణపవరపు వేంకట కవి రచించిన ద్విరూప కోశమందు 'వలన'కు 'వల్ల' రూపాంతర మని ఉన్నది:—

క. కళ్లెలు కళ్ళెములన న, వళ్ళున గళ్ళనఁగ వలన వల్లన యనఁగా (11)
నొల్లము వల్లము నాఁగను, కుళ్లాయ కుళాయునాఁగఁ గొలలును పేంద్రా.

1834-వ సంవత్సరములో ముద్రితమైన రావిపాటి గురుమూర్తి శాస్త్రిల వారి వ్యాకరణములోను ఆ పిమ్మట పుట్టిన వ్యాకరణాలలోను తరుచుగా 'వల్ల'కు అనుశాసన మేర్పడి ఉన్నది.

104. ఇవి ఏవిన్నీ మన శాస్త్రిలవా రెరిగి ఉండరనుకొంటాము. వారు చదువుకొన్న కొంచెము లక్షణమే వారికి పరమ ప్రమాణమయినది. అందుచేతనే కాబోలు, 1910-వ సంవత్సరమందు వారు పరిష్కరించిన సారంగధర చరిత్రలో దిద్దుటకు వల్లపడినచోట్ల 'వల్ల' 'వలన' గా మార్చినారు. అయితే వల్లపడనప్పుడు, పద్యమంతా మార్చితే పాడవు తుందని అట్టే పెట్టినారు. ఉదా; 261 లో పూర్వ ముద్రణమున 'నుడువుల వల్లనే' అని ఉండి వీరి పరిష్కరణముచేత 'నుడువుల వలననే' అయినది; ii 278, iii 95, iii 155, వీటిలో 'వల్ల' నిలిచి ఉన్నది. మను చరిత్ర—పూర్వ పరిష్కర్తలు కొన్ని చోట్ల పాడుచేయక పోలేదు—మన శాస్త్రిల వారే మొదట పరిష్కరించి ఉంటే, ఒక్క పద్యములో మాత్ర మున్నది గనుక,

అందున్న ఒక్క 'వల్ల' వేళ్ళతో పీకి పారవేసి, పెద్దన్న గారికి 'వల్ల' ప్రయోగించిన దోషము లేకుండా చేసి, పుణ్యము మూటకట్టుకొందురు. 'అల్పోపిదోషః ప్రమాదే నాప్యనుపేక్షవ్యః' అని గదా పండితుల భాషా శౌచవిధి. ఇట్టివారు వ్రాసిన కథాసరిత్సాగరము రెండు కూర్పులలోను 'వల్ల' ఎందుకు ఉన్నది ? అంటే, మాకు తోచిన సమాధానము చెప్పుతున్నాము. ఈ గ్రంథమంతా ఉత్తరాంధ్రమందే మొదట వ్రాసి, ప్రాచీనాంధ్రములోనికి యథాశక్తి పరివర్తనము చేసి ఉంటారు, వేనవేలు కేవలము ఉత్తరాంధ్ర ప్రయోగములనదగినవి రెండవ కూర్పులో మారినవి ఈ 'వల్ల' మార్చడము మరచి పోయినారో, లేక, అప్పటికి 'వల్ల' అసాధువు కాదని తెలుసుకొన్నారో. తాము వ్రాసినవే ఇతరులు వ్రాస్తే, తప్పుపట్టి దూషించడమునకు ఈ శాస్త్రిల వారు జంకేవారు కారని మేము రుజువు చేసివున్నాము. ఈ వల్లను గురించి పంతులవారిని ఆక్షేపించడము ఇంకొక దృష్టాంతము గదా. తాము అసాధువన్నది తాము వాడనట్టే నటించగలరు. ఈ కుచోద్యము వీరికి సాజముగా మొదటినుండి ఉన్నది. ఖలఃసర్షపమాత్రాణి పరచ్ఛిద్రాణి పశ్యతి, ఆత్మనోబిల్వమాత్రాణి పశ్యన్న పినపశ్యతి.

105. భారతాది ప్రాచీన గ్రంథములలో 'వల్ల' లేదు. ప్రాచీన భాషలో 'వలను' విశేష్యము, ఉదా. "కలహంస పలికిన పలుకులు గణియించు, వడి దానిపోయిన వలన చూచు" దీనికి బహువచన రూపము 'వలంకులు'. ఇది ద్రావిభక్తికము గనుక 'వలనన్' 'వలనికి' మొదలయిన ప్రథమేతర రూపము లున్నవి. 'వలనన్' హేత్వర్థకముగా వాడుటచేత క్రమక్రమముగా పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయమైనది. ఉత్తరాంధ్రములో పెద్దన, పోతన, మొదలయిన వారికాలమందు 'వలన' 'వల్న' గాను, 'వల్న' 'వల్ల'గాను వాడుకలోనికి వచ్చిఉండును. తమ పూర్వులు వాడిన శబ్దములేకాని వాటికి భిన్నముగా ఉన్నా తమకాలమందు వాడుకలోనున్న శబ్దము ప్రయోగించకూడదన్న పిచ్చి నియమాలు ఆ కాలములో లేవు. గనుక, పెద్దన పోతనలు 'వల్ల' వాడినారు. పోతన 'వలదు'కు బదులుగా 'వల్దు' అని తరుచుగా వ్రాసినాడు. నన్నయ తిక్కనలు ఇది వాడినట్టు మే మెరుగము * అనేక శబ్దములలో మధ్యాక్షరమందున్న అచ్చు—ఉకార, ఇకారములే కాక అకారముకూడా—లోపించి నది. 'వలచు' 'వల్చు' అని నన్నయ కాలములోనే అయినది; మరికొన్నిటి

* మ. త్రిపురానవేం. సూర్యప్రసాదరావు కవిగారు ద్రోణ, 5. 324 వ పద్యములో తిక్కన 'వల్దు' వాడినట్టు పూర్వముద్రణములం దున్నదని చెప్పినారు. ఆనంద ముద్రణములోనే తర్వాత పాఠము మార్చి పుట అడుగున మార్పు సూచితమయి ఉన్నది.

లోని మార్పు తిక్కన కాలములో అయినది. ఇట్లే ఏకాలముబట్టి రూపములు వ్యవహారములో ఉంటే అట్టి రూపములు కవులు యథేష్టముగా వాడేవారు. అదే సత్సంప్రదాయము. వలన—వల్న—వల్ల: ఈ మూడురూపములున్న వ్రాత ప్రతులలో కండ్లారా చూచిఉన్నాము. లకారనకారములు కలిసిపోయి 'వల్ల(' అని కొంతకాల ముచ్చారణ ఉండినట్టు స్వరతత్వమును పట్టి ఊహించ వలెను. నేటి తెలుగులో 'నెలనాళ్ళు' 'నెల్లాళ్ళు' అని అందరూ అంటారు. కొందరు 'నెల్లాంళ్ళు' అని ఉచ్చరిస్తారు; ఇదే మధ్యకాలములోనిది. సల్లాపము 'సంలాపము' నుండి పుట్టినది. సంస్కృతమందు అముష్మిన్ + లోకే= అముష్మిల్లోఁకే అని నకార లకారములు సంయుక్త మయినప్పుడు న్ + ల్= ల్లఁ అని ఉచ్చారణ ఉంటుంది. 'దానిలో' 'మనలో' అవి తొందరగా పలికినప్పుడు 'దాన్లో' 'మన్లో'—'దాంల్లో' 'మంల్లో' అని వినబడును. తెలుగు భాషాధర్మముచొప్పున లకారనకారములకు వర్ణవ్యత్యయము సంస్కారముగా కొన్నిటిలో నున్నది మన భాషపేరు 'తెలుఁగు', 'తెనుఁగు' అని ఉండడమే తార్కాణము మొట్టమొదట ఈ పేరులోనికి లకారమో నకారమో నిశ్చయముగా చెప్పలేము. ఉత్తరాంధ్రములో మాత్రము లకారము నకారము కావడము భాషా ధర్మమే * మధ్యాక్షరములోని అచ్చుపోయి పరమందున్న హల్లుతో సంయుక్తమయినప్పుడు, కొన్ని మాటలలో ద్విత్వము వినబడుతుంది ఉ. మరపు = మప్పు. సంయుక్తవర్ణములలో రెండవది మొదటిదానితో కలిసినందుకు ఉదా. అగ్ని = అగ్గి; యజ్ఞన్న = యగ్గన్న.

106. ఈచర్చ మా ప్రతిపక్షులకు ఇష్టమయినాకాకున్నా, 'వల్ల' యొక్క సాధుత్వము సాధించుటకు పండితులకు ప్రయోగములే ప్రమాణము; గనుక, కొన్ని ఈ దిగువను ఉదాహరిస్తున్నాము. ఇవి ఏ గ్రంథములనుండి ఎత్తివ్రాసినామో అవి అప్పకవ్యాదులాక్షణికులు ప్రమాణముగా అంగీకరించినవే. పండితులు 'వల్ల'ను పరిత్యజించినా, అదిమాత్రము వారిని పరిత్యజించదు. కంఠము పట్టుకొని ఉంటుంది లోకమంతా అల్లుకొని ఉన్నది; లోకమును పరిత్యజిస్తేనే

---

* కొలను-కొల్ను-కొల్లు అని 'పాలకొలను' అనే గ్రామ నామము 'పాలకొల్లు' అయినదట: ములుకోల=మును (ని) కోల 'మలనాడు' మల్లాడయినదని కిటెల్ కన్నడ నిఘంటువులో ఉన్నది. ఇట్లే 'కలను' కల్లు' అయిన దేమో. 'పల్లు'కు మారుగా కొందరు 'పన్ను' అంటారు. వెలుతురు పల్లి = వెణుతురు పల్లి, పిలుగు=పిసుగు, గొలుగు = గొణుగు, ములుగు = మునుగు (అనికొంద రుచ్చరిస్తారు) (పనస) తొల=తొవ; లాంగల=నాఁగలి; లింబ= నిమ్మ.

కాని ఎవరున్ను దానిని పరిత్యజించలేరు. ఇది దేశభాషాతత్త్వము. శిష్టులవాడుక చేత 'వల్ల' వలెనే అన్ని శబ్దములున్ను సాధువులనక తప్పదు. తప్పదు. తప్పదు.

1. ఆముక్తమాల్యద.
చ....మబ్బులనిలముంచు నీలఘన పుంజమువల్ల బలాకమాలికల్.
(4. 120)

2. ఉ. రామా.
సీ. పా ఝళిపించు విచ్చుకత్తులవల్ల దుళకించు (పు 326)

3. కువల.
సీ. గీ అదియు నావలఁ దెలసి ఋయ్యధిపవర్య (4.164)

4 చంపూ. రామా.
సీ. గీ. యామినీచరవల్లభుఁ డనుచు నల్లగంధవహాత్మజుని వల్లఁగరము
తలఁకె (7.54)

5. చెన్న బ
ఉ. చేడియ వల్ల నించుక ప్రసిద్ధి వహించెనుగాని నిల్చిమా (1, 84)

6. విర్వ. విచి. రా.
ఉ....తప్పునా వల్లను గల్గెవంచు జనవల్లభు దేవి నొసంగనైతిమీ
కల్ల... (6. పు. 218)

7. పట్టాభి.
ఉ. కోపమువల్ల మీతపము గ్రుంగదెయోచనసేయరైతిరె. (6 పు 166.)

8. బహుళా.
క, అల్లేమచనుహళాహళి, వల్లనె కాధల్ల వళివివాదావళిరా నల్లవళా
వళిగలయా కల్లోలము లెసఁగ హల్లకల్లోలముగన్ (2. 56)

9. బిల్హా.
సీ, ఈకళానిధివల్లనే కదా దిక్కు దిక్కుల వారలెల్లను దెలివిగనుట;
యీవసుఖని వల్లనే కదా విబుధులు కోరికల్ దీరంగఁ గుడుపుగనుట;
యీమహావిభు వల్లనే కదా సఖ్యులెన్నఁగ నిశాచరులెల్ల దిగులు గనుట
యీసత్ప్రభుని వల్లనే కదా మోదించి కువలయం బెచ్చుగాఁగూర్మి
గనుట (2. 55)

10. భాగవతము.
ఆ....ఎలమిఁ బుణ్యపాపముల శేషములవల్లఁ బుట్టుచుందు రవనిఁ
బుణ్యచరిత. (5. 161)

11. సీ. గుణమువికారంబుఁ గోరికయును లేని నీవల్ల జగములు నెఱిజనించు (13) 0. 1 21

12. మధువిల.

సీ. పా. బహుళావధానముల్ పఱపి నాలుగునగల్ తేజి నందితి మల్ల ధీరువల్ల(ఆ.కవులచరిత్ర 493)

13. మనుచరిత్రము.

చ. చలిమల వల్లనుల్లసిలు చల్లఁదనంబును నూనకుండినన్. (2. 10)

14. రామరాజీయము. వల్లను (ప్రాసస్థానమందుల్ల') 267.

15. ,, వల్లను.........(94)

పుస్తకము పోయినందున పద్య ముదాహరించలేదు.

16. రంగనాథరామాయణము,

నేరము నావల్ల నెమకిన లేదు (కిష్కి-)

17. రామాయణము.

తే. అధిపుఁడు కరంబుచాఁచి నూగారువల్లఁ. బాముఁబట్టంగ (4.163)

18. వెంకమా.

సీ. పా. నీవు. చెప్పినమీఁద నావల్లనే తప్పు గలదని తోఁచె నిష్కర్ష (6, పు. 183)

19. శశిరేఖాపరిణయము.

సీ. గీ. బలుఁడనీ వల్ల మాకింత బాధగలిగె. (పు. 72)

20. శివరహస్యము,

ఉ....నీ, వల్లను సంభవించుమఱి వ్యష్టిని నీవఖిలంబు (1. పు. 15)

21. సీ....గీ....అందువల్లను భయమంది యనుదినంబు (1, పు 18)

22. ఉ. ఎవ్వనివల్లఁ బుట్టి జగమెల్లను సంతతముం బ్రవర్ధనం బెవ్వని వల్ల లీనమగు నెవ్వని యందు ధ్రువం బనుగ్రహం బెవ్వనివల్లఁ సర్వమిది యెవ్వనివల్ల దిరోహితంబునో (2. పు. 31)

23. సమీర.

తే....కలిగె నావల్ల నేవల్లఁ బలుకు దాన (2. 115)

24. సారంగ. గీ....కల్ల నావల్లఁ గోరంత గలిగెనేని (2. 279)

25. ,, గీ. చెల్లఁబో నీకు సాధ్వీమతల్లి వైన తల్లి కీగతి యొదవెగా దన్నుఁగనుట వల్ల నీవల్ల ధారుణి వల్లభాజ్ఞ మీఱియీరీతి వచ్చుట మేరఁటమ్మ (2 59)

26. .. గీ....ఈరమణివల్ల సంశయం బెఱుకపడక. (3. 155)
27. సురాభా.
చ....మై. దొఱఁగుట యంతకంటె బలుదోషము గ్రక్కున నీని వల్లనే (పు. 19)

గంధము

107. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవమునందు 'గందపుఁజెట్టు' (పుట 9), 'గందపుఁబూఁత (10), 'గందము' (70) అని చాలాచోట్ల దకారము వర్గ తృతీయవర్ణముగానే ఒత్తులేకుండా కనబడినశబ్దములు ఉపేక్షించి, 79వ పుటలో కనబడిన 'గంధపుఁజెట్టు' ఎత్తుకొని శాస్త్రిలవారు "సంస్కృతమయిన గంధ శబ్దమునే వీరు చందన పరముగా ప్రయోగించినా"రని అధిక్షేపించినారు. ఇందు దోష మేమున్నదో! లోకములో చందన పరముగా గంధశబ్దము ప్రసిద్ధమై ఉన్నది. * కాపులు మొదలయినవారు కొందరు 'గందము' అని వాడుతారు గాని చదువుకొన్నవారందరూ గంధమంటారు. ఇప్పటి కాపుల వాడుకే గ్రాంథి కాంధ్రమని శాస్త్రిలవారు కథాసరిత్సాగరములో తరుచుగా 'గందము' (చూ. పు. 320), మంచి గందము కలయంపి (368), గందపుమ్రాను (467). ఎఱ్ఱ గందము (677), అని వ్రాసినారు; సరేకాని, ఒత్తు ఉన్నప్పుడు లేని అర్థము ఒత్తుపోగానే వచ్చునా? తెలుగులో 'అబద్ధము' అంటే, 'అసత్య'మని లోక ములో వాడుక వున్నది గాని ఆంధ్రకావ్యములలో మాకు కనబడలేదు: శబ్ద రత్నాకరమునందు దానికి అనర్థకము అని అర్థమున్నది. 'నిబద్ధి'వంటి వైకృత మున్నట్టె 'ఆబద్దము' అని అర్థము ఉన్నదేమో మే మెరుగము. శాస్త్రిలవారు కథాసరిత్సాగరమందు 'అబద్దము' అసత్యార్థమందు 712 వ పుటలో వాడినారు. ఈవ్యాసము రెండవ భాగములో ఇట్టి శబ్దములను గురించి వివరముగా వ్రాయ దలచినాము: గనుక ఇప్పుడు ఈ చర్చ పెంచము.

కర్మార్థక ప్రయోగము

108. "ఎక్కడఁబడదయ్యెడు" అని ప్రసన్నరాఘవమునందు 16 వ పుటలో కర్మార్థక ప్రయోగము పంతులవారు వాడినారని మన శాస్త్రిలవారు తప్పుపట్టి, "ఆంధ్రభాషా స్వభావానను గుణము" అని దానిదోషము నిరూపించి నారు. తమ విమర్శ, 139 వ పుటలో "కర్మార్థకము బెల్ల మేనికావింప బడియె

* స్మార్త బ్రాహ్మణులు నుదుటను 'గంధాక్షితలు' ధరిస్తున్నారు కారా? కొందరు పెట్టుకొనే అక్షితలు (అక్షింతలు) ఏకవచనము; నల్లగా ఉంటుంది! చిత్రము!

నవి వ్రాయమని చెనకినారు. ఆంధ్రభాషా స్వభావానను గుణముగా శాస్త్రిలవారు వ్రాసిన వాక్యాలు ఎన్నివందలు కావలస్తే అన్ని ఉదాహరించవచ్చును. (ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో చూతురుగాని). "ఆంధ్రభాషా స్వభావము" అన్నప్పుడు ఏ ఆంధ్ర భాషయొక్క స్వభావమో ? ఇప్పటి ఆంధ్రభాష వారికి గ్రామ్యమే అయెను; ఇక, ప్రాచీనాంధ్ర భాషయొక్క స్వభావము కావ్యములలో కొంత కనబడినా, అంతా కనబడదాయెను ; ఆకనబడినంతమట్టుకైనా శాస్త్రిలవారివంటి కేవల లక్షణ పరాయణులకు పట్టు బడదాయెను. యోగసమాధిలో కనబడేది కాధాయెను; తర్కముచేత సాధించ శక్యముకానిదాయెను. మరియెట్లు "ఆంధ్రభాషా స్వభావానుగుణముగా" వ్రాయడము ? కర్మార్థక ప్రయోగము పంతులవారికి బెల్లమని వెక్కిరించిన శాస్త్రిలవారికి ఈ ప్రయోగము అమృతప్రాయమయినట్లు మాకు కనబడుతున్నది. చూడండి మచ్చుకు రెండుమూడు వాక్యాలు కథాసరిత్సాగరములోనివి. "ఆమూఢుఁడు....క్రోధవర్మ భార్యతో సంగమించి అతనిచేత చూడఁబడి సముద్రములో వేయఁబడి చచ్చెను" (3.8). "మనము....యీలోఁతు సుడిలో....జలముచేత విసరిపాఱవేయఁబడినారము" (21); "ఇదిగో ఆసన మలంకరింపఁ బడునుగాక" (405); "ఈ సరస్సులో వేయఁబడిన వెదుళ్ళు" (4 8). ఏదో దేనినో అందముగా లేదని వెక్కిరించినదని సామెత చెప్పుకొంటారు. ఆలాగున ఉన్నది, శాస్త్రిలవారు పంతులవారిని కర్మార్థక ప్రయోగము కోసము వెక్కిరించడము.

109. ఈ కర్మార్థక ప్రయోగమునుగురించి శాస్త్రిలవారు చేసే వాదములో ఒక వైచిత్ర్యమున్నది. మావంటి వర్తమానాంధ్ర భాషాభిమానులు కొన్నాళ్ళక్రిందట ఈ కర్మార్థక ప్రయోగము ఆంధ్రభాషా స్వభావానుగుణము కాదని వాదించినప్పుడు మన శాస్త్రిలవారు తాము రచించిన గ్రామ్యాదేశ నిరసనములో (చూ. పుట. 20) ఆ వాదమును ఖండిస్తూ, కర్మార్థకప్రయోగవాదము ఎలాగున సిద్ధాంతీకరించినారో చూడండి;—

"ఇప్పటి గ్రామ్య వ్యవహారమందు కర్మార్థకరూపములు అరుదగుట వాస్తవమే. తొల్లియు ఇవి విరళమే అయెనేని, ఈ భాషను మంచి దశకుం దెచ్చిన యా సంస్కృత విద్వాంసులు దీనియందలి లోపముం దీర్చుటకై 'పొందుట' యర్థమగు 'పడు' ధాతువును అనుబంధముగా కల్పించి పొందెడి వానిం జెప్పెడి యీ ప్రయోగమును సాధించుట కడుంబొందికయై యాభాషాభివర్ధనుల మహిమాతిశయంబును తద్వ్యవహార వైరళ్యము వ్యవహర్తల యజ్ఞానంబును సూచించుచున్నవి".

ఇట్లు కర్మార్థక ప్రయోగమును కొనియాడి, దానిని వాడినవారిని స్తుతించి, వాడనివారియందు అజ్ఞానము ఆరోపించిన వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు

వేంకటరత్నము పంతులవారిని కర్మార్థక ప్రయోగములు వాడినందుకు నిందించిన వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిలవారే సుమండీ! అయితే, వారి మతములో ఇట్టి వైషమ్యము ఎందుకు కలిగినది? అంటే, ఒకటే సమాధానము కనబడుతున్నది. శాస్త్రి: వారికి తత్త్వజిజ్ఞాస లేదు; వివంవాద ప్రియులు. ప్రతివాదులు కాదన్నది అవుననిన్ని, అవునన్నది కాదనిన్ని సిద్ధాంతము చేయడమే వారికి కావలసినది. 'జంకు కళంకులేని' వారమని వారేగదా చెప్పుకొన్నారు. వారు గొప్పపండితులని వారిశిష్య బృందమునకు పరమ విశ్వాసమున్నది. వారేమన్నా 'బళాబళీ' అనేవారున్నారని వారికి బాగా తెలుసును. మరిజంకేల! కళంకుంటే నేమి? కవిచంద్రులు గదా శాస్త్రిలవారు; వారియందు కళంకు వారిశోభను వృద్ధిచేస్తుందనే వారికిన్ని వారిశిష్యులకున్ను సమ్మతము. ఏమదృష్టము!

అఱవ తెలుఁగు

110. వెంకటరత్నము పంతులవారి తెలుగు 'అఱవతెలుఁ' గని (పుట 227) 'మదరాసు తెలుఁ'గని (80) 'చెన్నపట్టణపు తెలుఁ' గని (89) 'గుజరాతీపేట తెలుఁ' గని మాటిమాటికి ఎత్తి పొడిచినారు. వాస్తవముగా శాస్త్రిలవారివంటి అఱవ తెనుగు పండితులవల్లనే మన తెలుగు భాషకు ఇప్పటి దురవస్థ సంభవించినది. చెన్నపట్టణములో తెలుగుగ్రంథములు అచ్చుపడడము, అక్కడున్న అఱవ తెలుగు పండితులు గ్రంథములు పరిష్కరించడము, ఆంధ్ర గ్రంథాలు పాడు కావడమునకు ముఖ్యకారణము. ఎందునా పొందని నేటి అధ్వాన్నపు తెలుగు పరవస్తు చిన్నయసూరిగారి మూలముగా దాపరించినది. ఆయన కాలములో వచనాలు వాడుకభాషలోనే అందరూ వ్రాసేవారు. ఆయనమాత్రము వింతతెలుగు వ్రాసేవారు. ఇప్పుడు తెలుగువచనము వ్రాసేవారందరికిన్ని వారు మూలపురుషులట! వారి వచనములో బీజరూపమున మాత్రము ఉన్న రచనాదోషములన్నీ శిష్య పరంపరా ప్రాప్తములయి నేటివారియందు పరిణామము పొందినట్టున్నది. అది అట్లుండనీయండి; వేరే వ్యాసములో వివరించి నిరూపించవలసిన విషయము. వారి నీతిచంద్రికలోని తెలుగు నిర్దుష్టము కాదు.

111. గ్రాంథికాంధ్రభాష లెస్సగా తెలియక నిర్దుష్టమయిన శబ్దము లనేకము దుష్టమని మనశాస్త్రిలవారు పంతులవారిని నిష్కారణముగా నిందించినారని దృష్టాంతములు చూపించే ఉన్నాము. అఱవ తెనుగని శాస్త్రిలవారు నిందించిన శబ్దము గ్రాంథికమయిన సుశబ్దమని రుజువు చేస్తాము; చూడండి ప్రసన్న రాఘవము 71-వ పుటలోని ఉత్పలమాల మూడవ చరణమందున్న 'రఘువంశపక్షమే' అనే శబ్దమును ఎత్తుకొని తమ విమర్శము 226 వ పుటలో ఇట్లు చెప్పినారు.

'పక్షపాతమునకు పక్షమనుట అఱవములో వాడుక. చెన్నపురి యఱవ తెనుగులోగూడ నీ వాడుక గలదు. ఆ ఫలమిట నీ రాఘవములో ప్రసన్నమైనది. కవితాతత్త్వములో నిట్లశిష్ట వ్యవహారానుగుణముగా ప్రయోగములు చేయవలసినదని యున్నది. కావున నౌత్తరాహులారా! ఆక్షేపింపకుఁడు.'

112. మేము ఔత్తరాహులమే; అఱవ తెలుగు మాకు అనిష్టమయినదే. అయితే, పంతులవారి గ్రంథాలలోగానీ, శాస్త్రులవారి గ్రంథాలలోగానీ మూలపురుషులయిన చిన్నయసూరిగారి గ్రంథాలలోగాని, వారిని అనుకరించిన ఇతరుల గ్రంథాలలోగానీ, 'పండిత విరచితము' 'పండిత సంస్కృతము' అని పుస్తకముమీద కనబడగానే, ఏ అచ్చు పుస్తకమయినాసరే, అందున్న భాషలో తప్పులెన్నుటకు సామాన్యులు సాహసించగలరా? వాడుకలో లేని అపూర్వ శబ్దములుంటే, ఏవో గ్రంథాలలో ఉన్నవి గాబోలు అనుకొంటారు వాడుకలో నివే వాడుకకు విరుద్ధముగా కనబడితే, వాడుకభాష గ్రామ్యము గనుక దానికి విరుద్ధముగా ఉన్నవే తప్పకుండా గ్రాంథికములు అనుకొంటారు. బడులలోను కాలేజీలలోను విద్యార్థులు చదువుకొనే తెలుగు పుస్తకాలు అన్నీ తప్పుల కుప్పలు, పరిశీలనచేసే దిక్కులేదు. ఔత్తరాహులైతేనేమి? దాక్షిణాత్యులైతేనేమి? దేశభాషా స్వభావమునకు అనుగుణముగా గ్రంథాలలోని భాష ఉండవలసినదని విధి లేనప్పుడు, ప్రాచీన గ్రంథాలలోని భాష ఇప్పుడు వాడుకలో లేక అపరిచితమైనప్పుడు, పండితులయినా పామరులవలెనే తప్పొప్పులు కనుక్కోలేక, గుక్కు మిక్కనకుండా ఊరుకోవలసినదే. తప్పులున్నవని తెలిసినవారయినా ఊరుకుంటారు గాని ఏమీచేయరు. పాపము! ఏమిచేయగలరు? వారి ఏడుపు ఎవరు వింటారు? అరణ్యరోదనము! దిక్కులేక గ్రాంథికాంధ్రము రెంటికి చెడ్డ రేవడిలాగున్నది. అదరణలేక దేశభాష గ్రామ్యమన్న పేరు పొందినది ఎట్టిపండితులైనా, ఎట్టి తగుమనుష్యులైనా, ఎట్టి నాగరకులైనా తెలుగువారు గ్రామ్యమే మాటాడుతారుగాని సభ్యభాషలో సంభాషించలేరన్న అపకీర్తి అందరికిన్ని వచ్చినది. ఇందుకు ఎవరూ దుఃఖించరు. ఎందుకు ఈ సోదె? భాషాభిమానముగాని, స్వాభిమానముగాని లేనివారితో చెప్పుకొంటే లాభములేదు. ఎవరైనా ఎప్పుడయినా వినరా? అని మొట్టపెట్టుతున్నాము. ఇకను ప్రకృత మనుసరిస్తాము,

113. 'పక్షము' అనేశబ్దము ఈ పద్యమందు పంతులవారు 'పక్షపాతము' అనే అర్థమందు వాడిఉంటే శాస్త్రులవారు అన్నట్టు తప్పేనా? వారి శిష్యులు తప్పే అంటారు. వారిపేరు వినగానే జోహారు చేసేవారున్ను తప్పే అని తలకాయ ఎగరవేస్తారు. శ్రమపడ నక్కరలేకుండా విమర్శించేవారు శబ్దరత్నాకరము చూచి, అందులో 'పక్షము' కు 'పక్షపాతము' అర్థము చెప్పిఉండ

నందున పంతులవారు పొరబడ్డారనే సిద్ధాంతము చేస్తారు. ఐతే ప్రాచీన గ్రంథాలలో ఈ శబ్దము ఈ అర్థమందు వాడిఉన్నారేమో వెదకివెదకి చూడవలెను. ఎవరైనా వాడిఉంటే, అది గ్రాంధికమని రుజువవుతుంది. వెదకిన వారికి కనబడనంత మాత్రాన అది గ్రాంథికము కాదని సిద్ధాంతముకాదు; ఏమో? వారు చూడని గ్రంథమం దెక్కడైనా ఉన్నదేమో? ఏ శబ్దమయినా ప్రాచీన భాషలో లేదని రుజువు చేయడము కేవలము అసాధ్యము ఇప్పుడున్న గ్రంథములలో దేనిలోనూ లేదని రుజువు చేయడము చాలా దుష్కరము, ఏదయినా ఉన్నదన్నందుకు సాక్ష్యము తేగలముగాని లేదన్నందుకు సాక్ష్యము తేలేము. 'పక్షము' అంటే, 'పక్షపాతము' అనే అర్థము చెప్పక తప్పనట్లు ఎఱ్ఱన హరివంశములో రెండుచోట్ల ఆ శబ్దము వాడినాడని మేము జ్ఞాపక ముంచుకొన్నాము. గనుక, శాస్త్రులవారే పొరబాటుపడి నిష్కారణముగా పంతులవారిని తిట్టినారని చెప్పుటకు సాహసించినాము, చూడండి ఆ రెండు ప్రయోగములు:—

(1) హరివంశములో, కృతిపతి వేమారెడ్డి కవినిగూర్చి చెప్పినవాక్య మిట్లున్నది.

తే. సకలభాషా కవిత్వవిశారదుఁడవు. సాధుసమ్మతుఁడవు. నిత్య సౌమ్య
మతివి, భవ్యుఁడవు గాన నీమీఁదఁ బక్షమేను గలిగి యుండుదు నెప్డు
నెఱ్ఱ నార్య (పూ 1. 38)

(9) అంటే, యముడు సూర్యునితో ఛాయాదేవి కోపించి యిచ్చిన శాపమును గురించి చెప్పిన వాక్యము అచ్చులోనే ఇట్లున్నది,

ఉ. ఎందఱు గల్గి'ం బ్రజలకేక విధంబగు లాలనంబుఁ జే
యందగరే పవిత్రలు మదంబమునన్ ముగురన్ సహింపదే
చందమొ పిన్నవారలకుఁ జాలఁగఁ బక్షము సేయు దీనికిన్
డెందములోనఁ దాలిమి ఘటింపకయే నిటు తప్పుచేసితిన్.
(పూ. 1 183),

వ్రాతప్రతులలో కొంచెము పాఠభేదము లున్నను, ఈరెండు పద్యములలో 'పక్షము గలిగియుండుదు' 'పక్షముసేయు' అనే వాక్యములు అచ్చులో నున్నట్టే ఉన్నది; సందేహము లేదు, విమర్శించకుండా శాస్త్రులవారన్నమాట, వేదవాక్యముగా నమ్మి, పంతులవారిని లోకమంతా ఈ విషయములో దూషించినా, మేముమాత్రము శాస్త్రులవారిమాట తప్పనక వల్లగాదు. ఎఱ్ఱన ప్రయోగము చూచినతర్వాతకూడా శాస్త్రులవారిమాట చొప్పున పంతులవారిని దూషిస్తే ఎఱ్ఱనను దూషించినవార మవుతాము.

114. పంతులవారి తెలుగులో శాస్త్రిలవారు చూపించిన 'అఱవతెలుగు కన్న శాస్త్రిలవారి తెలుగులో మాకఁటబడిన 'అఱవతెలుగు' ఔత్తరాహుల మైన మాచెవులకు ఎక్కువ వింతగా ఉంటుంది. మచ్చుకు రెండుమూడు ప్రయోగములు చూడండి. 'చెప్పికాఁగానే' (పుట 4) 'చెప్పుకొనినైయెనతర్వాత, (10) 'బయటవచ్చి' (72) 'పారణచేసికాఁగానే (141)' మూకుడు నడమి బొక్క (158) 'పసులసాలమేడ' (253) 'ఈకొయ్యలు (కర్రలు) నుండును' వెవ్వేఱు (= వేఱవేఱు) (252) బాణములచేత యుద్ధముచేసెను (83) ఆకొండ యడివారమున దివ్యమైనతోట వేయించెను (244) వీటిలో 'వెవ్వెఱ' "ఆడి వారము' శబ్దరత్నాకరమందులేదు; మే మెరిగినంతమట్టుకు తెలుగుదేశమందు పుట్టిన తెలుగు గ్రంథాలలో మాకు కనబడలేదు. అఱవతెలుగు మాట్లాడే మన శాస్త్రిలవారివంటివారు వ్రాసిన తెలుగులోమాత్రము చూచినాము. అడివారము కేవలము అరవము, 'మలైయడివారమ్'కొండ అడుగుభాగము సింహాచలము వద్దనున్న గ్రామమునకు అరవవైష్ణవులు పెట్టినపేరు. యిప్పుడు 'అడివ్వరమ్' అని వాడుకలో ఉన్నది, 'అడవిలో నున్న ఊరు' అని ఇప్పటివారు వ్యుత్పత్తి చెప్పుతారు గాబోలు.

భావింపుచున్నాఁడు

115. ప్రసన్నరాఘవము 15వ పుటలో భావింపుచున్నావు అనిఉన్నది. ఇది తప్పట ఎందు చేతనో? చిన్నయసూరి చెప్పలేదని కాబోలు, వ్రాత ప్రతు లన్నిటిలోను ఆంధ్రశబ్ద చింతామణికి టీక వ్రాసిన బాలసరస్వతి 'రక్షింపు చున్నాడు' అనేరూపము అనుశాసించినట్లున్నది. భారతాది ప్రాచీన గ్రంథముల వ్రాతప్రతులలో మేము చూచినవాటిలో 'పుచున్నాడు' అనేరూపమే ఉన్నది; 'చుచున్నాడు' అరుదు. భాషాతత్త్వము చొప్పున 'చుచున్న' సాధుభాషగా కన బడదు. తత్త్వము మాటకేమి? పోనీండి; ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిక్రియా పరి చ్ఛేదము 15వ సూత్రమునకు టీక ఇట్లున్నది.

'అనుబంధ ప్రార్థన యోరిత్యాది సూత్రముచేతఁ బత్వము, పోషింపు చున్న; వ్యతిరేకార్థేల్పటిలటీత్యాది సూత్రముచేతడువర్ణకము, పోషింపుచున్నాడు వర్ణాగమో విశేషః అను సూత్రముచేత దీర్ఘము పోషింపుచున్నాఁడు. ఇట్లు నుతింపుచున్నాఁడు, జయింపుచున్నాఁడు. అనుభవింపుచున్నాఁడు, భరింపుచు న్నాఁడు, వసింపుచున్నాఁడు ఇత్యాదులు

ఈ ప్రమాణము చొప్పున పంతులవారి వ్రాత ముమ్మాటికీ సాధువే.

ఇ త్వ సం ధి

నన్నయకాలమునుండీ ఇత్వసంధి ఉన్నది. చూ. రాతిరెల్ల (ఆది 6-160) చెయొక్క (ఉద్యో 1. 219), తిత్తొల్చి (నైష 7. 81). పూర్వము విరళమయినా అంతకంతకు ప్రచురమయినది శాస్త్రిలవారి కిది బోధపడక, తాను పట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళని వాదిస్తారు. నైషధము 3. 202 'దీనంబ్రఖులు అని ఉంటే దిద్దినారు. సరసభూపాలీయములోని 'వానన్న' దుష్ట సంధి అన్నారు; జైమినిభారతములో 'వానరదము' అని ఉన్నది. (చూ. శ. ర. ఆవతిచ్చు) అనేకులు ఈసంధి అంగీకరించినారు. బాలకవిశరణ్యములో ఈ విషయము చర్చిస్తాము. ఇక్కడింతేచాలును.

క్త్వార్థ కే కా ర సం ధి

117. శాస్త్రిలవారి దృష్టికి ఇది మహా పాతకము. బాలకవి శరణ్యములో కావలసినన్ని ప్రయోగాలు ఉదాహరిస్తాము. ఒక్క చిన్నయసూరి తప్ప తక్కిన లాక్షణికులు ఇది అంగీకరించినారు. ప్రాచీనాంధ్రములో విరళమన్న మాట వాస్తవము. భాషాతత్త్వమునుపట్టి అట్లు కాక తీరదు; గాని ఉత్తరాంధ్రములో పదాంతమందున్న అచ్చుల ఉచ్చారణమారుటచేత సంధి అవుతున్నది గనుక ఈ సంస్కారము ఒప్పుకోక తప్పదు.

ముందుకు; ఎందుకు.

118. వేంకట రత్నము పంతులవారు తమ గ్రంథము 55 వ పుటలో 'ముందుకు జరిగి' అనిన్ని 80 వ పుటలో 'ఎందుకు' అనిన్ని వ్రాసినారని మన శాస్త్రిలవారు నిందించినారు. ఈ రెండు శబ్దములు వారు అసాధువు లనడము వింతకాదు. ఎందుచేతనంటే, అభారతప్రయోగములు వారు అంగీకరించరట. ఇవి భారతములో లేవు అభారత ప్రయోగములు వారు అంగీకరించ మనడము వారి గ్రంథములలోని భాషను గురించి కాదుసుమండీ ఇతరుల గ్రంథములు విమర్శించినప్పుడే. వారు వ్రాసేభాష, ఇంచుమించుగా అంతా అభారత భాషే. ఇది వింతకాదు: 'ముందుకు, 'ఎందుకు' అసాధువు లనుటకు వారు చెప్పిన కారణము వింతగా ఉన్నది. వింతేకాదు; ఆ కారణము చూచి నిర్ఘాంతపోయినాము ఎంత పుచ్చిన మిరియాలైనా జొన్నలపాటి చేయవా? అనుకొనేవాళ్ళము. శాస్త్రిలవారి ఆంధ్రపాండిత్యములో ఇదివరకు ఎన్నిలోట్లు కనబడ్డా వెరసు మాట చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడు, సగటుకు తీసిపోదు అనుకొన్నాము. 'ముందుకు' తప్పన్నందుకు వారు చెప్పిన కారణము చూచిన తర్వాత మాత్రము — నిజము చెప్పక తీరదు — వీరియందు ఏమీ అధిక్యమున్నట్టు ఒప్పుకోవడము

నకు మా మనస్సు ఒప్పకుండా ఉన్నది. నగాగమము లేనందున 'ముందుకు,' 'ఎందుకు, అసాధులట! ఓహోహో! గ్రాంథికాంధ్రభాషా పాండిత్య పరమావధి 'ముందుకు' అంటే తప్పట! 'ముందునకు' అంటే సాధువట!! చదువుకోక మునుపు కాకరకాయ; చదువుకొన్న తర్వాత కీకరకాయ అన్నట్టున్నది. కుప్రత్యయమునకు పూర్వము నగామము తప్పకుండా ఉండవలెనట! ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణిలో 'నఃకౌ' అనే సూత్రము ఇక్కడ పట్టించవలెను! పాండిత్యము ముదిరిపోయి, పండిపోయి, చివికి, ప్రిదిలి రసము కారిపోతున్నట్టు ఉన్నది. ఇట్టి పండితుని రసికుఁడని అంకెకుఁ జేర్చికొంటివశే! పీసీ ఆంధ్రీ' అని బ్రహ్మదేవుడు నాలుగుచేతుల తర్జనులున్ను నాలుగు ముక్కులమీద పెట్టుకొని ఉండడా? అంధ్రవాణి సిగ్గుచే తలవంచుకొని ఉండదా! బ్రహ్మసభలోనున్న నన్నయాది మహాకవు లందరున్ను మొగాలు వ్రేలవేసుకొని ఉండరా? అని అనుకొంటున్నాము.

119. 'ముందుకు', 'ఎందుకు' అనేవి లోకములో ఇప్పుడు సుప్రసిద్ధములయిన శబ్దములు. శబ్దరత్నాకరమందు 'ఏల' కు 'ఎందుకు' అని అర్థమున్నది. ప్రాచీనాంధ్రములో ఇవి లేవన్నమాట నిజమే; గాని, ప్రాచీనాంధ్రములో 'ముందునకు' 'ఎందునకు' లేనేలేవే! 'ముందటికి', 'ముందటికి' అనేవి మాత్రము ఉన్నవి. ఇవి నేడు కూడా మనమువాడుతున్నాము, యీ రెంటికీ అర్థములో కొంత భేదము నేటి వ్యవహారములో ఏర్పడ్డది; ఆ భేదము పూర్వములేదు. 'ఎందుకు' కు బదులుగా పూర్వులు 'ఎందులకు' వాడేవారు; గాని 'ఎందులకు' అంటే 'ఎక్కడికి' అని ప్రాచీనుల భాషలో అర్థము? 'అందులకు' అంటే 'అక్కడికి', ఇందులకుఅంటే 'ఇక్కడికి', నేడుకూడా 'అందులకు' అనేశబ్దము మనము వాడుతున్నాము. ఉదా. 'మీకు తెలియగలందులకు వ్రాసినాను' ఇట్టి సందర్భమందు నన్నయాదులు 'అందులకు' వాడలేదు. నేడు 'అందులకు' వాడుకలోఉన్నా, 'ఇందులకు', 'ఎందులకు' లేవు. అందుకు, ఇందుకు, ఎందుకు—ఇవి నాలుగయిదువందల సంవత్సరములై కవులు స్వేచ్ఛగా వాడుకుంటున్నారు. భోజరాజీయము, కేయూరబాహుచరిత్ర, మల్లన వరాహపురాణము, వసుచరిత్ర, చంద్రికాపరిణయము, రుక్మాంగద చరిత్ర, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము—ఇటువంటివాటిలోనే ఉన్నవి. ఇక ఇలాదేవీయము, కువలయాశ్వచరిత్ర, కృష్ణరాయ విజయము, చిత్రభారతము, దశావతారచరిత్ర, బిల్హణీయము, మిత్రవిందా పరిణయము, రాధామాధవసంవాదము, రామరాజీయము, రామ స్తవరాజము, విజయవిలాసము, వేంకటేశ్వరమహాత్మ్యము, శశాంకవిజయము, సారంగధర చరిత్ర మొదలయిన అనేక కావ్యములలో 'అందుకు' 'ఇందుకు' 'ఎందుకు' ప్రయుక్తమయిఉన్నవి. వీటిలోని ప్రయోగములన్నీ బాల

కవి శరణ్యములో 'రాజాకు' అనే శబ్దమును గురించి మేము ప్రకటించే ప్రసంగములో ఉదాహరిస్తాము. ఇక్కడ నాలుగు ప్రయోగములు మాత్రము మచ్చుకు చూపిస్తాము:—

మల్లన వరాహ.

మ. అశుభధ్వంసక మిందుకుం దగునుపాఖ్యానంబు (9. 8)

,, క....సిద్ధించు నిందుకుం దగ (9. 86)

వసుచరిత్ర. మ....పంచమశబ్ద మిందుకు సుదృగ్జాలంబు రాఁజెల్లునే (3, 141)

చంద్రికా. పరిణ. సీ. గీ....అందుకోర్వం జాల....(4, 162)

వందలు వందలుగా తెలుగు కావ్యములలో ఇట్టి ప్రయోగము లున్నవే. ఇవి శాస్త్రిలవారికి తెలియనే తెలియవని ఊహించవలెనా? తెలిసిన్నీ పంతులవారియందు దోషము ఆరోపించినా రనవలెనా? "ఎందుకు" తప్పనిన్ని "ఎందునకు" ఒప్పనిన్ని బడిపిల్లలకు బోధిస్తున్నారే! ఎంత అవివేకము! తెలియవంటే శాస్త్రిలవారు ఆంధ్ర సారస్వతము పొలిమేరయినా ఎరుగరని చెప్పవలసి వస్తుంది. తెలుసునంటే, ఈ చెప్పిన కవులందరిభాష అసాధువనిన్ని వారికంటె వారు సాధుతరమైన తెలుగు వ్రాయగలవారనిన్ని చెప్పవలెను; లేదా, కేవలము ఈర్ష్యచేత పంతులవారిని నిందించినారని అయినా చెప్పవలెను. ఏది సంభావ్యము?

120....'ముందుకు' అని నేటి వ్యవహారములో సిద్ధశబ్దము. వేంకటరత్నము పంతులవారి ప్రయోగము భాషాస్వభావానుగుణముగానే ఉన్నది; తప్పు కాదు, శాస్త్రిలవారు సాధువని విధించిన 'ముందునకు' కేవలము లోక విరుద్ధము. నేడు ఎక్కడా లోకములో వినబడదు; పూర్వకాలపు గ్రంథములలో మాకు ఎక్కడా కనబడలేదు నన్నయ తిక్కనాది కవుల కావ్యములనే కాక ఉత్తరాంధ్ర కవుల కావ్యములలోకూడా తరుచుగా ముందటికి, 'ముందటికి, కనబడ్డవి. ఇవి నేడున్ను లోకమం దున్నవి. కొన్ని ప్రయోగము లుదాహరిస్తాము; చూడండి'—

ద్రోణ. 1. 204. పాండవయోధులు....యుధిష్ఠిరు ముందటికి వచ్చి.

,, 4. 822. క, పటురకముల మీఁదికి డాపటికిన్ వలపటికి నపర భాగమునకు ముందటికిఁ జదలనడపె సము త్కట రయమున శరముఁ గందుక క్రీడగతిన్.

శాంతి 3 557, క....వీనినేల నాముందటికిం, గొనివచ్చితిరి.

పాండురంగ 4. 224 చ....।చిల్కలుదగఁ దొట్టి ముందరికి లాగక
మల్లన వరాహ 3. 23. గీ....ముందరికి వచ్చి.

ప్రభావతీ. 2. 42. సీ. అంత నిశ్చల ప్రసారిత పతితంబులై, డిగుచుఁ గాముని ముందటికిని గొంత.

నీలాసుంద 3. 64 క. అటువలె ముం, దటికినిఁ జని.

'ముందర' వాస్తవముగా వేరే శబ్దము కాదు. 'మీదు' 'కిందు' శబ్దములనుండి. 'మీఁదటి'కి. అనే రూపములు వచ్చినట్టే, 'ముందు' శబ్దమునుండి 'ముందటి-కి'. 'క్రిందు'నుండి క్రిందటి-కి వచ్చినవి; 'అయితే' 'మీఁదికి' 'క్రిందికి' అనేవికూడా వాటినుండి వచ్చినవి గాని, దీనినుండి 'ముంది'కి రాలేదు. ఉత్తరాంధ్రమందు 'అందుకు' 'ఇందుకు', 'ఎందుకు' వలెనే 'ముందుకు' వచ్చినది.

121. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలోని 'నఃకౌ' అనే సూత్రమున్ను, బాల వ్యాకరణమందున్న 'కువర్ణకంబు పరంబగునపుడు డుకారఋకారంబులకు నగాగమంబగు' అనే సూత్రమున్ను. అయినదానికీ కానిదానికీ పట్టించి, లోక విరుద్ధమయిన శబ్దములు పుట్టించే వారికి వ్యాకరణమంటే ఏమిటో తెలియదని చెప్పవలెను ఆగమ శాస్త్రము నిత్యముకాదు ఉత్సర్గము కంటె అపవాదము బలీయము. అపవాదము లున్నప్పుడు వాటిని చెప్పకుంటే, శాస్త్ర మప్రమాణము గాని శబ్దము తప్పుకాదు. వ్యాకరణ శాస్త్రముయొక్క పడికట్లు తెలియని పండిత బ్రువులు లోకములో ప్రసిద్ధమయిన శబ్దములు శాస్త్ర విరుద్ధములని దూషించి, లోకవిరుద్ధమయినవి శాస్త్రముచేత సాధింప నెంచి స్వభావసిద్ధమయిన రూపములు మార్చి 'దిద్దుతున్నారు'. తమ బొల్లిభాష బడిపిల్లలకు నేర్పుతున్నారు. 'ఆనందవాచక పుస్తకముల'లో కూడా 'ముందునకున్ను' అట్టివే ఇంకా అనేక అపశబ్దములున్ను ఉన్నవి. మన శాస్త్రులవారు, వాడినవే ఇట్టి అపభ్రంశములు ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో ఉదాహరిస్తాము.